

sancita sunt à nobis de hereditibus Deo amabilibus episcoporum, custodiendis. ¶ S. Sanctissimi si quidem patriarche viuis cuiusque diocesis huc propont in ecclesiis sub se constitutis: & manifera faciant Deo amabilibus metropolitis quz à nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam ipsi propont ex in metropolitana sanctissima ecclesia: & constitutis sub se episcopis hac manifesta faciant. illorum verò singuli in propria ecclesia huc propontantur nullus nostrz reipublice ignoret quz à nobis ad honorem & ad augmentum magni Dei & saluatoris nostri Iesu Christi disposita sunt. Insper sequens hac tua sanctitas omnibus qui sub ea sunt metropolitana sanctissima huc faciat manifesta viuendo tempore contraheads.

¶ Scripta exemplaria sanctissimi. Archiepis. Alexandri Epiphanius: sanctissimi archiepis. Theopoliiano: scripta exemplaria Petro sanctissimo episcopo Hierosolymorum: scripta exemplaria Ioanni viro glorioissimo: prefecto sacrorum prioriorum secundo exconsuli: & patricio: Dominico glorioissimo prefecto praetorii Illyrici.

Cui etiam hoc addicendum est: Et ita queque celsitudine scient, vnde cum semper suscepimus sedem tuam huc seruire festinet: V si denunt: tum fuerit aliquod tale delictum prohibetur: & maxime quacunque in ordinationis curialium vel officiis interdicta sunt. Narrat autem nos: ut decens super eis imponeatur carcere. Utatu quoque preceptis ad clarissimos provinciarum iudiciorum & ipsi quoque sunt infra: non permittant aliquid extra hoc quod à nobis constitutum est. imminebit enim eis pena quinque librarum aut eis, si qui em & ipsi praetaraverit identes non denuntiaerint aut sediue, aut impetravt: ut uniuscun dicens ornatus ordinationis gradu confundetur. Scripta cum addicione, Dominico P. Myrici.

COLLATIO II.

DE NON ALIENANDIS aut permutandis rebus ecclesiasticis immobiliis, aut in speciale hypothecam dandis eredititoribus, sed sufficiere generales hypothecas.

TIT. I.

NOVELLA CONSTITUTIO VII.

Imp. Iustinianus August. Epiphanius sanctissimo & lexicissimo archiepiscopo felicis huius ciuitatis, & acumeni patriarche, & patriarche Constantiopolitano.

PRÆFATIO.

Nam intentionem hanc semper proponimus, omne quicquid prius imperfectum aut confusum videbatur, hoc & expurgare, & perfectum ex imperfeto declarare, quod eum in omni legislatione facientes, credimus opertore & in alienationibus quz sunt super sacris rebus, vna complecti lega, quz priores omnes & renover & emendent: quod deest, adiiciunt: & quod superfluum est, abscondunt. A Leone liquidam bona memoria (qui post Constantinum piz memorie, Christianae fidei inter imperatores principatum auxit, & constituit sacram ecclesiarum honorem & disciplinam) scripta lex est de alienationibus ecclesiasticis; conclusa in foliis huius felicissimæ ciuitatis sanctissima, maiore ecclesia. Et laudamus plurima huius legit, cum o-

videm percipier proprietatem, sperat autem & vsum accipere, infirmum contrarium & pro non facio ponit & datur licentiam vindicationis, vpro circumventione conura ius sanctissima ecclesie facit. ¶ Lex itaque talia sub breuitate decet, & multam imponit: & vsum ab res sanctissima ecclesie stat solummodo: & omnem quidem permit circumventionem quam prædiximus: non tamen restituere calliditatem postea insurgentium valuit. Quidam enim dudum hoc quod vocatur coloniarium ius est, veluti si domum valentem ceatum solidos, & præstantem pensionem decem solidorum, accipiat quis ab ecclesia, & de ea solidos centum, seu amplius, aut certè minus: & quasi iam de proprio ad grauitate dare singulis annis quasi pensionis nomine solidos tre. iste autem appellatur parvus, sed ipsam domum sub tali parua pensione in perpetuum & ipse & heredes eius possidebat, adiumentares, neque nostris legibus, neque alijs cuquam omnia nostra, circuventionem non paruauit meditari sunt contra legem, perpetuas penitigitationes alienationem, quod nos de cetero agi prohibemus, & pro eo ipso conscripimus legem. Dudem autem & ad emphyteusim respexerunt, & impinguaverunt plurima, quantitatē veri redditus illis qui enphyteusim accipiunt, præstantes hi qui rebus pridem sanctissimæ maioris ecclesie præsidebant. Ideoque nos in quadam constitutione nostrarum definitiūm quidem vsum ad personas tres emphyteusim recipiunt, & duorum successorum aliorum: hoc etiam super rebus sanctissimæ maioris ecclesie fieri permittimus: non autem ultra sextam partem releneri emphyteusim percipientibus propter fortuitos casus fiantes. Quia verò didicimus si effus & impie ab aliquibus fieri documenta, vniusq; sexta relinquimus sanctissimæ ecclesie rem quam ipse percepit, cum omnime medijs temporis fructu, & alii furti: casu imminentे pretiorum ei qui talis aliquid accipere aut compareat præsumperit: cum etiam hoc quidem quod contra leges adam est, ita ponat ac si neque a principio gestum sit. Oeconomicum verò huc prædicantem, dare quidem de suo sanctissimæ ecclesie inter omne quicquid ex ea causa lucratus est, aut sanctissimam ecclesiam damnificavit. Super hoc autem etiam excludit eum officio economici: & dat actionem sanctissimæ ecclesie non contra solos Deo amabiles oeconomicos, sed etiam contra successores eorum: sive ipsi hoc alienauerint, sive pro tempore Deo amabilem episcopum, aut aliquem alterum clericorum videntes alienationem, taciturnitate degeneri & sine libertate passi sunt, & multo potius si contentientes & videntes tale aliquid permisissent, & non causam prohibuerint. Ad hoc autem & tabulationem qui talia concinit instrumenta, perpetuo tradet exilio: nullam ciumentiam neque revercionem participans, ipsos quoque maximos iudices qui ad huc accedunt, & ministrant talibus causis, aut confici apud semeptim monitaria pro confirmatione talium donationum aut alienarum actuum patiuntur: & cingulo & dignitate & substantia interminatur excludere. Hoc igitur increpans velim, & permitte rei ecclesiastice sum, qui vocatur vñstruktur, sub certo quodam tempore, aut etiam vsum ad vitam percipientis dare sanctissimam maiorem ecclesiam, sub hac tamem definitione, vt is qui accepti munificentia, eiudem quantitatē recompenseret rem sanctissimæ maiori ecclesie sub propriatis ratione, ex qua posse eundem redditum sanctissimam ecclesiam habere quantum ille ex vñ accepit: post percipientis vique mortem, aut definitum tempus, vñ videlicet & vñstruktur dabo ecclesiastice rei ad sanctissimam maiorem ecclesiam redeuntem, & vñ donare rei cum proprietas sanctissimæ ecclesie faciendo. tales namque contractum sine periculo esse ponit lex. Si vero minus fuerit quam quod darur à sanctissima ecclesia, illud quod compensat ei, cuius mox quidem

venerabilibus collegiis, licentiam habere alienare rem immobilem, aut in domibus, aut in agris, aut in hortis, aut omnino in huiusmodi, neque rusticum mansum, neque ciuilem anovanam: nec pecialis, pignoris occasionem tradere creditoribus. Alienationis autem nōmen generalius ideo possumus, ut prohibeamus & venditionem & donationem, & commutationem, & in perpetuum extensam emphyteusim, quz non procul ab alienatione consistit. Sed omnes vbique sacerdotes habuimus modi licenzione prohibemus, subditos penitus quibus Leonis piz memoris via est constitutio. Illam namque per omniū valere & ratam esse sanctemus, propriea hanc proposimus & protulimus, & non paterna voce legem conscripimus, sed hac communis & generalis, ut omnibus sit nota propter facilem interpretationem. Quod itaque iam præterit, relinquimus nam tanta documenta tempore longo facta oīne commouere, multa erit tergiversationis. Quapropter quz vñque hoc hactenus extant, proprium habent schema: de cetero autem omnem alienationem interdicimus, prædictas eis penitus imponentes.

De principe qui rem immobilem vñcibilico dedit.

CAP. II.

VI autem lex ad humanae naturæ varietatem, & quod semper venit, moderata, per omnia immota permaneat. Quid enim erit stabile inter homines & ita immobile ut nullam patiatur mutationem: cum omnis noster status sub perpetuo motu constat, necessarium existimatimus, quasdam exceptiones dare legi cum multis vigilis & subtilitate adiumentis: vt eas habent in auxilio lex nequam moueat. ¶ Sinimus igitur imperio, sequa communis commoditas est, & ad utilitatem publice recipiens, & possidendum exigens talis alienatio immobiles rei, qualiter propositum: hoc ei à sanctissimis ecclesias. reliquis venerabilibus dominibus & collegiis percipere licere, vndique sacris dominibus indemnitate seruata: & recompensanda re eis ab eo qui percipit, equa aut etiam maiore quam data est. Quid enim causetur Imperator, ne meliora det? cui plurima dedit Deus habere, & multorum dominum esse, & facile dare, & maxime in sanctissimis ecclesias, in quibus optima mensura est donatarum eis rerum immensitas. Vnde si quid tale fiat, & pragmatice præcessit forma, precipiens imperio dare aliquid talium rerum, & recompensauerit mox rem meliorem & vñlarem, & vñliorem: sit ea permittatio firma: & iij qui præsideat dominibus quorum est quod alienatur: & qui talibus administrant literis, sine querela vñdique sint, nullas metuentes penitentias quz à Leone piz memorie interminantur, & à nobis firmata sint: vñque cùm nec multum differat ab altero sacerdotum & imperium, & res facias a communibus & publicis, quando omnis sanctissimis ecclesias abundantia & status ex imperialibus munificentis perpetuo præbeat. Alterius itaque compenfantis quod decet, non ab aliquibus iure culpabuntur. Aliam verò omnem sive ad imperium ipsum, sive ad aliam quamcumque personam factam sive venditionem, sive donationem, sive permutationem, sive emphyteusim, perpetuam omnino perimus, sed neque donationem cuiusdam pignoris in re immobili factam occasione mutuorum fieri sinimus. Et hæc valeare volumus in omni ecclesia, omnique monasterio, & nosocomio, & xenodochio, & brephtrophio, & ascetrio, & gerontocomio, & omni absoluente collegio quod actio pia constituit, vñlo penitus horum aliquid accipere ab eis valde

De rebus ad venerabilis loca pertinentibus non alienandis.

CAP. I.

No: igitur (iam enim ad legem veniendum est) sanctimus, neque sanctissimam huius felicissimæ ciuitatis maiorem ecclesiam, neque sub ea constitutas ecclesias, quarum ipsa prærogativa suscepit: sicut etiam Anastasius piz memorie interpretatus est) neque alias omnes ecclesias in hac felicissima existentes ciuitate, aut circa eius confiniam, neque sub patriarcha sede huius felicissime ciuitatis constitutas, quarum metropolis ipsa ordinat, neque aliis vñliis vñdique patriarcham, neque episcopum (dicimus autem & eos qui in Oriente, & qui in Illyrico, insuper & in Egypto & in Lycania aquæ in Lycaia, & eos qui in Apriacana prouincia sunt, & complexius dicendo, per omnes quæcumque nostre sunt terre, necnon in Occidente sunt Duo amabiles episcopos ab ipsa seniori Roma vñque ad Oceanum consistentib; sanctissimorum orthodoxarum ecclesiarum) neque aliquem xenodochum, aut prochoriophum, aut nosocomum, aut orphaneum, aut brephotrophum, aut gerontocomon, aut monasterij virorum vel mulierum abbatiæ vel capitam, aut quelibet omnino præsidem

Vnde neque constitutione Anastasii diuinaz memorie viterius opus erit, neque secundum illam facienda decreta memorata obseruationis ipsa enim rei principia perientes, & prohibentes quod sit, nequaquam perscrutatione deinceps indigebimus.

Quomodo emphyteusis ecclesiastica rerum contrahi permittitur.

C A P. III.

Emphyteusis autem sive in sanctissima maiore Ecclesia: sive in omnibus reliquis adorandis dominis fieri sinimus, & in accipienti persona, & in duobus eiusdem personis heredibus deinceps, filiis tantum solis masculis, aut feminis, aut nepotibus viriisque nature, aut uxori, aut viro, si hoc videatur ex uxore aut viro expressim noninvenire, aliquo non transire ad aliquam alterum heredem: sed si que ad solam viam percipientium standum, nisi filios aut nepotes habuerint. Alter autem penitus emphyteusis agi ecclesiasticae cuiusdam aut prochaini rei immobilis aut mancipi rustici & ciuilis annone nullo permitimus modo: neque quod sit, labere aliquod penitus robur sinimus.

¶ Quia vero Leonis quidem pize memorie constitutio sub nulla penitus demissione dari rem ecclesiasticae faciuntur autem in alia constitutione à nobis scripta sextam excipi solam super emphyteusis faciuntur: huiusmodi quandam demissionis rei damus ordinem, ut querant cum omniveritate & subtilitate pensio coram quae dantur tanta quanta ab initio fuit, quando ad sanctissimam venit ecclesia: & deinde emphyteusis talibus personis quales dudum diximus, tunc enim sextam ei partem cum scrupulitate imputandam concedimus. Si vero injuri conigerit per quandam eladem pefisionem, aut in toto: enne constantem pensionem accipiat qui emphyteusis subire vult: aut nec accipiat penitus, cum licet conducere prius quam tales demissiones in emphyteusis celebrare. Si vero aliquius ecclesiastici prædicti suburbani emphyteusis deatur: qualia plurima maxime in hac nouissima felicissima confitetur, multo quidem digna pfectio, parva vero redditus pensiones, aut nihil pensionum omnino: non ex redditibus metiri emphyteusis, sed estimari suburbanum subtiliter, & reputari ex preio collecto redditus possibilis in viginti annis computari: & in redditibus ex hoc computatis agi emphyteusis, non perpetuo, sed in eum qui percipit, & duas ex eo successiones, & viro & uxori sicut prediximus faciendam. ¶ Scire autem emphyteutam conuenit, qui si bene, continuo non excluderint emphyteicum canone, (hoc enim tempus pro triennio aliorum hominum sufficere ad causum ecclesiasticum aut prædictum emphyteusum pro non solito canonе ponimus) sicut omnino extranei emphyteutam: & non libenter præpositi sacram domum licebit prædicta aut domos defendere nullam menutissimam meliorationum redditum, sed si quidem deterius fecerit prædictum aut suburbanum aut dominum, qui emphyteusum percepit: cogi eum de suo diligentiam ac restitucionem priei statu facere, & obligatum esse ad hoc ipsum & heredes eius, & successores, cuiusque res, in super & debitos omnes redditus sine dilatatione exigiri. Quod autem dictum est à nobis, ut nullius immobilitati rei ecclesiastice aut prædictice alienatio sit permissa: ad nullam nostræ reipublicæ personam sanctius valere, non solùm super confianibus dominis & suburbanis, & horis, & agris, sed etiam super ruinis, sive ex igne, sive ex terramoto, sive ex alia qualibet causa ruina sit: sed etiam in iis quæ omnino destruta sunt, & in pavimento iacent, sive etiam in puris ruinis nullum redditum habent-

cibus, neque materiam iacentem. Non enim in illis alienationem fieri permitimus, nisi in sola emphyteusis temporalis secundum quod dudum à nobis dictum est, & in tribus personis talibus quales prædimus. Ut neque villa cit: amscriptio ad rem ecclesiasticam in talibus fia: duobus pro tempore primatis mechanicis, aut architectis: sive in hac regia & maxima cunctate vna cum Deo auxiliibus economiis, & quinque reverendissimis presbyteris, & duobus diaconis, præfente quoque Deus amabilis episcopo: sive etiam in prouincia duobus insignibus mechanicis aut architectis, aut etiam vno (si vnum solum ciuitatis habeat) interuenientibus in illis locis, sacrosanctis euangelis positis destinatur ab architectis, quantum competat pro hoc solui sanctissimam ecclesiam secundum modum emphyteusis: & in his emphyteuticis contractis in eo celebrari secundum figuram prius dictam. Illum vero & adiicare, & vii materiis, si materia habeat, & transmittere emphyteusis usque ad duas successiones: (sicut dictum est) & sic reuerteri post trium personarum mortem ad sanctissimam ecclesiam, aut venerabilem domum ex qua facta est emphyteusis, & etiam valere talem contractum, vipe præfense non repugnante legi. 3 ¶ Neque illud quod haecen contra tales contractus agebar, valere permittendum est de actione, vt si vel duorum heredum compleatur tempus, licentia sit eis post illum suum in emphyteusis dare id unde agitur, & semper eos prouoni aliis. In hoc enim nihil aliud est, quam per resolutionem & machinationem per perpetuas eis emphyteusis, magis autem priuationes ecclesiasticarum agi rerum. Sed & si quid factum est tale: nullam necessitatem esse reverendissimis economis duobus heredibus cestantibus, ceteris tradere.

Quomodo usus fructus rerum ad sancta loca festi- nacionis constitutur.

C A P. I V .

Si quis autem voluerit accipere secundum rationem vnius, aut qui vocatur vniuersitatis, rem ecclesiasticae aut sanctissimæ maioris ecclesie, aut alterius eiuslibet quæ in omni nostra ditione sunt posse, aut prætoriorum, omnino ne percipiat, hoc & secundum prædictam obseruationem, & secundum formam constitutionis Leonis pize memorie: vt iste loquens existat, & substantia immobili domini, aliam mox rem secundum proprietatis ius compensari sanctissimam ecclesiam, aut venerabili domui, ex qua percipit tantos & tales frequentes redditus, quæ totus aut quales habet, quod datur ita, vt post eius obtinum ecclesiastica aut prædicta res reuertatur ad venerabilem domum cum vni qui datus est, non transcendente tempus viam percipientis. Accipiat autem similiter etiam rei in compensationem date & dum: quatenus si post percipientis obtinum, aut tempus in quo donatio vnius conuenit, non transcendens videlicet percipientis viam, viamque ex toto, & secundum proprietatis, & secundum vnum apud sanctissimam ecclesiam regiansurum.

Quibus penitie subiectant qui alienationes prædictarum rerum fecerint.

C A P. V .

Via vero Leonis pize memorie constitutio possibilis rei ecclesiastice aut prædictice alienatio sit permissa: ad nullam nostræ reipublicæ personam sanctius valere, non solùm super confianibus dominis & suburbanis, & horis, & agris, sed etiam super ruinis, sive ex igne, sive ex terramoto, sive ex alia qualibet causa ruina sit: sed etiam in iis quæ omnino destruta sunt, & in pavimento iacent, sive etiam in puris ruinis nullum redditum habent-

emphyteusi: & quod datum est, maneat apud venerabilem domum. Det autem continuo & post casum emphyteutis, quantum futurus erat solvere, si secundum subiectum emphyteusum nihil apud eum remanente ex rebus pauperum, que fructu per emphyteum date sunt. ¶ Hæc igitur omnia custodiuntur prædicta subiecta penitie: neque tabellionibus præsumptibus instrumentis talibus ministrare, sed mecentibus usque ad extium, & ut nunquam reuertantur, nec si sacræ hoc prædicta forma: neque iudicibus vel dictate talia instrumenta præsumptibus, vel facta suscipere, & gestis monumentorum ea firmare: ne etiam ipsi & cinguli & dignitatis & substantiarum casum secundum Leonis constitutionem sustineant.

Denuo alienanda sacra res.

C A P. VI .

Iisdem penitie feruandis etiam aduersus eos qui sacrata vasa contra nostram legem aut pignora dant, aut vendunt, aut constiunt propriæ alienationem, nā & illos sequuntur aut majori poena dignos esse sancimus, quanto etiam circa sacras res & Deo dicatas præsumptus impedit agere: nisi tamē aliquid tale fiat, quod diximus circa redemptionem captiuorum, vbi animæ hominum liberantur a mortibus & vinculis, iniustitiorum venditione valorum. Simili quippe obseruatione & super alienatione ciuilium panum custodienda, sicut saepe diximus quod tales panes non solum in hac felicissima ciuitate, sed etiam in magna Alexandria & in Theopoli esse didicimus, fortiter autem tale quid & in alijs prouinciis quibusdam est. Si enim etiam alibi cuiusmodi quedam sit possessio, & in illa lex serueretur, & suam obseruationem extendat.

De eo quod per pragmaticam rem ecclesia comparauerit.

C A P. I X .

¶ Via vero verisimile est quæcumque etiam in circuventionem huius legis tentare pragmaticas nostrarum formas accipere tale aliquid ei agere permittentes & hoc prohibemus in omni persona maiore vel minore, sive in cingulo constituta, sive horum qui circa nos sunt, sive aliorum quæcumque inter populos habitantium: & sancimus nulli penitus licentiam esse, talam quæcumque pragmatican proferre typum, neque ex hoc accipere aliquod de sanctissimis ecclesiis compendium, aut monasteriis, aut prædictis, aut alijs venerabilibus collegiis, immobilium rerum, sed & glorioissimo quæstori penitie imminentem, centum librarium aurum, si quid tale distauerit: simul & suscipientibus in suuinationem talis cuiusdam sacræ formæ gloriosissimi iudicibus, aut alijs quibusdam candentem imminentem penitam: & tabellionem succumbere Leonis pize memorie constitutioni egerint tale aliquod instrumentum: & Deo amabilis episcopos, aut venerabiles economos sine periculo refutare huiusmodi sacras pragmaticas formas, magis autem cum periculo sibi ipse & agnosceret: quia circa ipsum fæderiorum periculum sustinebut, si negligentes has leges, quæ ita sunt, pragmaticas sequuntur formas, i ¶ Oportet enim ea quæ omninet & generaliter in omnibus utilitatibus sanciuntur, potius valere, quædam ea quæ circa aliquos stundent agi ad corruptionem communium legum. His solis videlicet conductendi, & emphyteusis dædis rebus quacunque putant tali aliquo egere.

De administratore qui rem ecclesia alienavit.

C A P. X .

¶ Ita tamen voluerint quedam sui propria gubernatione habere Deo amabilis economos, aut aliorum præsules collegiorum: nulli eorum qui in potentia sunt, neque secundum sacram pragmatican formam licentiam esse cogere eos aut per conductionem aut per emphyteum hæc tradere ei qui hoc agit: & facilegi subiecta penitie.

& omnibus mulieris quez hac nostralege sacra continentur, & suppliciis.

De monasteriis nos alienandi.

C A P. X I.

Qvia vero cognovimus aliquod pessimum de-
lictum factum & apud Alexandrinos, & apud
Aegyptios, iam autem & in aliis quibusdam impe-
rii locis quofdam presumere ipsa venerabilis mo-
nasteria vendere, aut permutare, aut donare, sin
quibus & altare collocatum est, & sacram exhibi-
tum ministerium, quale mortis est in sanctissimis
ecclesiis celebrari, sacris quippe ledis scripturis,
& sacrosancta & ineffabili communione traditis, &
monastica illuc facta habitatione) ita ut hae mu-
tentur ex sacro & Deo amabilis scheme ad pri-
uatam mansionem & statum: hae omnino de cate-
to fieri prohibemus, nulli hominum permitentes
hoc dereliqueret, sed etiam factum infirmum or-
ganibus declaravimus modis, & priorum casum
imponimus accipientibus: venditorum quoque
damnificamus & rei casu, & prius amissione, san-
ctissime ecclesie eius loci & venerabilibus monas-
teriis hoc tribuentes: quatenus ipsi prouideant ut
quod male alienatum est, rursus ad monasticam
seuocent figuram: neque hypotheca super his va-
lentes sed etiam ipsa infirmandas, & rursus sacro
monasterio assignanda.

Si flos illius ager ad ecclesiam prouenire.

C A P. X I.

Sicut autem damnatio alienatione prohibemus,
sic & damos possessiones interdicimus, multe
enim apud nos morte sunt questiones, vbi quidem
minus idonea prædia donauerunt sanctissimis ec-
clesiis, aut venerabilibus dominibus, aut etiam ve-
diderunt tangam idonea: cum utique sterilia à
principio essent, & ex hoc venerabilis dominibus
necerunt. Interdicimus igitur rectoribus venera-
bilium domorum tale aliquid agere: aut certe co-
gnoscere, quia si non cum omni subtilitate fecer-
int contradic, sed scena quædam possest aut
damnatio detur ecclesiis, aut monasteriis, aut xen-
odochis, aut nofocomis, aut aliis venerabilibus
collegiis, contractus quidem pro non facto erit, &
secipio omnino qui dat, quod per circumuentio-
nem & fallaciam datum est: econsumus autem qui
tale aliquid egerit, aut abbas, aut xenodochus, aut
nofocomis, aut prochotrophus, aut orphanotro-
phus, aut gerontocomus, de suo, ei qui dedit, sa-
luabit ex hoc damnum. Si vero sic causa figuretur,
ut etiam aliquod aurum pro hoc detur: & hoc lu-
grabitur quidem venerabilis dominus quæscum
aliquid acceperit. qui vero aurum dedit, habebit
contra eum qui contractus celebravit, ex hoc a-
ctionem sicut prædictum.

EPILOGVS.

Hæc omnino à nobis super ecclesiasticarum, aut
omnino prothecarum rerum alienatione posita sit
lex: Leonis quidem piz memorie sequens consti-
tutionem, & non aliud quidem curans, aliud au-
tem incuratum reliquæ: sed in omni terra quam
Romanorum continet lex, & catholice ecclæsias
sanctio, hæc excedatur, & determinet que sua sunt,
Sevaleat perpetua, & custodita, & à sanctissimis pa-
triarchis vniuersiusque diæcessis, & à Deo amabili-
bus metropolitis, & ab alijs episcopis, & clericis,
& economis, & abbatis, & xenodochis, & no-
focomis, & brephiotrophis, & gerontocomis, & or-
phanotrophis, & omnibus similiter rectoribus ali-
quorum sanctorum collegiorum: omnibus impo-
nens proprium robur: & licentiam præbens volen-
ti denunciare que delinquuntur. Laudabilis enim
huiusmodi est, & calumniatoris effugiet nomen,
qui tam contra leges factam redarguit, auctor
pietatis & utilitatis facis dominus factus. Serua-
bant autem eam nihilominus & nostra res publica-

ce iudices maiores & minores, ciuiles & milita-
res: & præcipue per omnes dioeceses constituti glo-
riosisimi præfecti facrorum prætoriorum & me-
diæ habentes administrationes, quos speciales
res, & spectabiles comites, & alios Orientis, & qui
consulares sive præfides constituti, aucti defenso-
ri ciuitatum, & similliter omne ciuile & militare
& publicius auxilium, hanc nostram legem, tan-
quam in communii uilitate, & pro totius terræ
pietate posita serueret: & prævaticatores subdat
ponis quas primitus diximus. Si quid autem de
conducionibus ecclesiasticarum rerum aut in aliis
capitolis sanciuinus, aut à prioribus nostris sanc-
tum esse maneat hoc in propria ficitate: neque ex
presenti facia nostra constitutione novandum,
alia enim omnia manere in propriis terminis fi-
nibus: nisi tamen aliquid de his habeat quæ hic
constitutimus: cùm sufficiat pro omnibus hæc lex
super id quod à Leone piz memorie factum est,
omnem aduersus prothecas res auferre alienatio-
nis occasione m.

EPILOGVS.

I Tua igitur beatitudo, & qui post illam in
pontificalibus sedibus fuerint, quæ à nobis dispo-
sa sunt, operi effectuque tradere festinet. Diuini-
tas te seruet per multis annos, sancte ad religio-
sum pater. Dat. xvii. kalend. Maij, Constantino Bel-
lisario V. C. Coff.

VI JUDICES SINE QUOQUO SUFFRAGIO SANT.

T I T. I.

Nouella Constitutio octava.

*Imp. Inv. Augst., Iannii pref. pref. istrum ex-
confali & papali.*

P R AE F AT I O.

Omnes nobis dies ac noctes contingit cum omni
voluntate & cogitatione degere, semper
volentibus ut aliquid utile, placens Deo à nobis
collatoribus prebeat, & non in vano vigilas
ducimus: sed in eiusmodi casis expendimus consilie,
pernoctantes, & noctibus sub æqualitate dierum ve-
tentes: vt nostri subiecti sub omni quiete consitatis,
solicitudini liberati: nobis in nosmetipsos pro
communibus cogitationem suscipientibus, per om-
nem namque curiositatem & inquisitionem subi-
tem discurrimus, illa agere querentes, quæ uilitate
notris subiectis introducimus, omni onero
liberent, & omni danno extrinsecus illato, circa
publicum censum & iustum legitimamque collatio-
nem. Inuenimus enim plurimam ingressum causis
injustitiae: hæc non olim sed ex quibusdam tem-
poribus violenter accessisse, & omnes nostros sub-
iectos ad inopiam compulsi, & ad nouissimum
ipsi penuria deuenire fluctuarunt, & neque con-
sueta & legitima tributa, & pro veritate piæ fun-
ctiones secundum publicum censum possint sine
maxima necessitate perfoluere. Quomodo enim val-
erent collatores, cum ex aliquo tempore impera-
tores semper aliquid lucrari ex prouentu iudicum
cogitarent, & meritis hos sequerentur etiam glo-
riosisimi præfectorum hac iniustitia, danno, extrin-
secus illatis solennibus piis collationibus suffi-
ciunt. Cogitatio igitur nobis facta est, quod ag-
tes omnia quæcumque in nostris provinciis fu-
nt, & cum cœni ad meliora migremus. Hoc enim
omnino eucaturum credimus, si præfides gentium
quicunque ciuiles administrationes provinciarum
habent, puris procuremunt vii manibus, & ab omni
abstinenre acceptione pro illis, solis contentos eis
quæ à fisco datur, quod nō aliter fieri possit & ipsi ci-
gula

la sine mercede percipient, nihil omnino dantes nec
occasione suffragiorum, neque illi qui singulæ ha-
bent, nec alii omnium vili. Considerauimus enim,
qua licet quæsus immodesum immittitur imperio,
attenuat nostri subiecti incrementum maximum
percipient, si indemnes à iudicibus consenserent: &
impium & fiscus abundant viens subiectis locu-
pletibus: & vno hoc introducto ordine plurima re-
rum & innumeram erit ubertas. An certè non omni-
bus manifestum est, quoniam qui aurum dat, & ita
administrationem emitunt das hoc & sollem quæ
occasione adiumentum est suffragiorum, sed alius
extrinsecus addit amplius occasione commodi ad-
ministrationem aut danib[us] a[us] sp[ec]t[ab]ilit[er]is? &
sic uno principio illicite dato, plurimas necesse est
manus circumire cum qui dationem facit: &
hoc non de suo fonte præbere, sed inveniunt, &
ut muraro posse, & damnificatum: & computaro apud
se: quia conuenit eum tantum ex prouincia percipere,
quænam liberet quidem ei debita; fortes, &
virus, & dama pro ipso mutuo computabat autem
& in medio expensas largiores, iam & iudicii, &
qui circa ipsius sunt, conuenientes, & quemad e-
tiam sibi metuere potest quæcumque in tempore sequen-
ti, in quo forte non administrabit. Quapropter
cius quod ab eo datum est, triplum magis autem, si
opere verius dici, decuplum erit, quod à subiectis
nostris exigitur: & ex hoc exi sufficiunt immi-
nitio: non autem duobus officiis vii: sed per
mixtum & iudicis & vicarii vnum esse, comitium
existens & nominatum periculo functionum publi-
carum & ei & omnibus similierte imminenter: ut pote
vno officio constituto non dividendo penitus, sed per
vnam continuacionem inilitatibus uiuunt. quod
accipit quidem propter duplex periculum, annos,
& capita: quæ viraque pridem percipiebat officium:
non tam in altera quadam administratione pridem
quidem vicarium, nunc autem spectabilem comitem
in Pacatiana Phrygia, non habentem penitus vnum
participium in aliis Asiae prouincia diecesibus
Phrygia cognominatum contentum vero in sola
Pacatiana (sicut prædictum) Phrygia.

*De vicario Asiae & præfido Phrygia in combi-
tio Phrygia Pacatiana nominis
translatio.*

C A P. I.

Ludi iam deceptum; oportere vicarium Asiae,
Ioz, qui est quoque index Pacatianæ Phrygiae, non
vlerius quidem ita nuncupari, sed de cetero comit
Phrygia Pacatianæ nominari: & percipere de fisco,
quæ etiam nunc occatione anthonatum & capitoris
pro viraque administratione percipiebat, nihil horum
imminuit: non autem duobus officiis vii: sed per
mixtum & iudicis & vicarii vnum esse, comitium
existens & nominatum periculo functionum publi-
carum & ei & omnibus similierte imminenter: ut pote
vno officio constituto non dividendo penitus, sed per
vnam continuacionem inilitatibus uiuunt. quod
accipit quidem propter duplex periculum, annos,
& capita: quæ viraque pridem percipiebat officium:
non tam in altera quadam administratione pridem
quidem vicarium, nunc autem spectabilem comitem
in Pacatiana Phrygia, non habentem penitus vnum
participium in aliis Asiae prouincia diecesibus
Phrygia cognominatum contentum vero in sola
Pacatiana (sicut prædictum) Phrygia.

*De vicario Pontice sublati, & in comitatu Galatia
prima nomine translati.*

C A P. III.

Hoc autem ipsum & in alterutro pridem vicatio
destitutus dicimus autem eum qui est in Pon-
tica diecesi: vi non duo coibant de cetero: sed vni
comes quidem Galatia prima nominandus, & habi-
turus etiam super milites potestatem, sicut habet &
nunc, & viriusque singuli perceptus annos, nou-
i amēt foris primam Galatiam, nullam enim ei a-
liam penitus danus habere potestatem in villa Pon-
tia regione, sed in sola Galatia prima, officio qui-
dem miscendo, & secundum vitam (sicut diuum est)
intelligendo & numerando coniunctionem, comi-
tiano existente & nominando: nullaque penitus e-
runt ad alios habentes aliquam differentiam: sed vnu
esse officium sub uno iudice vnius prouincie presu-
le: omni simili officio vna cum suo iudice circa si-
cilia periculum sustinent.

De magistris suis suffragi datione creandis.

C A P. IV.

Hec omnia apud nos cogitant, & hic quoque
participem consilij sumentes eam quæ à Deo
data est nobis tenerendissimam coniugem, & tu
celestium causam communicantes, & quædam etiā
à tuo sumeret consilio, ad hanc sacram venimus
legem: per quam sanctimus, neque proconsulariam
suum, neque habentes vocatis vicatiam, neque co-

Et nulli iudicium licet militare vicarios.

C A P. V.

Nihil quoque iudicium penitus concedimus neque
militi hec militari mittere nec ciuitates pro-
vincias quibus presidet, eos qui vocantur loci serua-
tores, scientibus quia si quid tale fecerit, ipsi cadent
ad eum: nulli iudicium licet militare vicatiam, neque co-

Ut comitis Orientis & praeside Antiochia officium misceatur.

CAP. V.

Hoc autem ipsum dicimus & in clarissimo conmitate Orientis & clarissimo iudice. & illuc enim vnam administrationem vranque facimus, habetem quidem & spectabilis comitis Orientis nomen: officio vero vno praesidente comitatu existente & nominando, & primz solius Syriz & Syristensis praesidente, & viri usque administrationis annonas habentes, aqualem namque vicariis illum ponimus, ut & ipse cum subiecto sibi officio periculum habeat: & pro fiscalium exactione, & pro ciuilii & publica disciplina.

Ut omnes priuati presidibus subiacant, & executores quoque urbis Constantinopolitana.

CAP. VI.

Volumus autem omnibus iudicibus nostrarum prouinciarum omnes subdiscretos quidem secundum quod cinguli proprium premiu est in omnibus cauissimis pecuniaris & criminalibus occasionibus. Qui vero in militis constituti sunt (& propriis iudicibus deputati) etiam istos nihilominus occasione fiscalium & criminalium subdi omnibus eis modis. Sed etiam eos qui hinc descendunt, & ex qualibet foro qui quascumque exequuntur sententias: licet prouinciarum iudicibus non sinere amplius aliquid quam sacra nostra constitutione disponitum est, percipere sportularum: scientibus quia si hoc neglexerint, omne damnum ex hoc nostris collatoribus illatum ipsi persolvent. Damus autem licentiam eis & referre de eo non solum ad iudices a quibus sunt missi, sed etiam ad notemetipos: ut nos hanc agnoscentes causam competenter exequamur. Si autem ipsi aliquos inuenient propter dignitatis & cinguli supercilium nostris collatoribus violentias irrogantes, licentiam eis damus etiam examinare violentias, & eos inuenitos priuare cingulos: & nostrum ordinem in prouincias adimplere, hoc quod etiam veteribus dictum est legibus. Sicut enim eos omni iniusto lucro prohibemus, ita etiam purè cingulis vientes, omni honore & reuerentia & honestate frui sancimus.

Ex iure luringando à presidibus praestando, quod permanent nec nomine quidem suffragi dederint.

CAP. VII.

Sic igitur à nobis cingulis discretis, conuenit eum qui sic accepit administrationem, cum Dei memoria coram nobis, aut si non vacat, coram tua celstidine, & qui tuam reserint sedem, & qui semper fuerit gloriissimo comite sacrarum nostrarum ligationum & gloriissimo quæstori nostri palati, & gloriissimo comite vbiique sacrarum nostrarum priuatarum rerum, præsente quoque & per tempora magnificissimum charulario sacrorum nostrorum cubiculorum qui codicilliis his apud nos ministras, sustinendum dare, nihil penitus, nec quolibet se præbere neque occasione suffragi, neque patrocinij, & neque promittere, & neque de prouincia proferri dirigere, neque gloriissimis praesidis, neque alii cingula habentibus, neque eis qui circa eos constituti sunt, nec alteri cui libet per occasionem patrocinij: sed sicut sine suffragio accepit administrationem, & publico percepturus annonas: (has enim solas acciperet eum sinimus) sic eam puris custodiire manibus Deo & nobis pro ea redditurus rationem. Sciat enim eua celstinda, & qui post te easdem confenderint sedes: quia sive ipsi præsumptior accipere quicquam

ab iis qui ad prædictas administrationes accedunt, sive proceres ipsi, sive etiam officium tuum, ultra ea quæ occafione confusorium à nobis eis definita sunt: que scilicet sufficere sola parantes, dari decreui mus: non in patuis ponam hereditis maximi quidem iudices accipere aliiquid præsumtentes ab iis qui ad administrationes accedunt, aut etiam permitentes suum officium tale aliiquid agere & nunciatum non emendantes: non solum quadruplum reddent totius quantum præceptum, sed etiam magnum indignatum sustinebunt, & singuli periculum formidabunt: & qui circa eos sunt, & obediens eis officium, si amplius aliiquid quæ à nobis concessum est, tenuerint accipere, ipsi quoque subiciensur dannis quadruplicem reditum, & cadent etiam substantia & cingulo infusa & suppliciis subiacentur quæ concurrunt delictis eorum.

Ut presides tributorum exactioni diligenter incubant.

CAP. VIII.

Eos autem qui ita sine mercede sumunt administrationes, præ omnibus studium habere decet fiscalia vigilanter inspicere: & indeuos quidem & egentes necessitate, cum omni exigeret, fortitudine, in nullo flexus, neque pro hoc ipso lucrum aliiquid omnino considerantes: deuotis autem patræne se exhibere: deinde nostros subiectos referuare vndeque sine violencia: nihil ab illo eorum percipientes: sed ex quibus sunt in iudicis: qui vero in publicis disciplinis, exequentes quoque delicta, innoxios quidem vndeque custodiens eos qui puri sunt: treis autem penam imponentes secundum legem: & ita presidentes collatoribus, tanquam pates filii: diligentes quidem eos qui sunt innocentes: qui vero rei monstrantur, castigantes ac punientes: omnemque iustitiam in publicis & priuatis documentis eis seruantes: non ipsi solum hoc agentes, sed etiam semper consiliarium talentum sumentes, & qui circa eos sunt omnes, ut non videant illi quidem veluti innoxii esse, per alios autem delinqutant aucti sunt: hoc quod magis turpe est, ut & partipes iniustitiae sunt. Ideoque licebit tunc celstidini haecorum quoddam ad administrationes dirigere, & scientiam tributa fiscalia curialium quippe & aliarum personarum experimentum sui dantum bonis, & ad magistratus opportuorum. Quis enim nō diligat eum, & honestate completi magna putet, si nostro decreto iudicioque tui culminis ad cingulum veniat, testimonium quidem habens, quia sit optimus, gratis vero eum suscipiens: non vacans omnino per prouincias vlli prauitatem, nec quemadmodum quod dedit congregat, nec vnde colligat aurum, sed ut hoc solum habeat studium, Deo nō obisque semet ipsum commendare, & gloria frui optima, & remunerationem sperare precipuum? ¶ Si quis autem præter hoc aliiquid erigerit, & donec in administratione est index, furti reus appareat, & probetur aut avarum dñe, ut accepit administrationem, aut accepit ex administratione, (utrumque enim similiiter noxiū est) sciat quia & confiscationem & exilii sustinet, & in corpus verba aitque supplicium. Ipsum quoque qui accepit ab eo (sicut prædictum) malis subiiciens maximis, paras enim esse prout cibalibus iudicibus manus: ut collatores custodiamus. Et ita quidem tam ex legibus quam ex administrationibus imminebunt penæ iis qui in predictis administrationibus fuot, si tale aliiquid egerint. Damus autem prouincialibus licentiam, si quid apud prouinciam iniustum qui administrationem habet, egerit vel si damnis aliquibus aut calumniis subdat, & non cogantur prouincias relinquent, & in peregrinis ait: propriece presentem legem scripsimus. Deo eam videntes, & præsencibus venerabilibus maximis eius communione, festinantes diebus vi omnibus licet patres suscipere magis iudices, quæ fures & sollicitores, & eorum substantis insidiator. ¶ Oportet quoque vos nostros subiectos scientiam vestri possimus prouideniam, & otanti devotione, publica sine immunitatione tribuna personares: & neque administratores egere necessitate, sed ita denovos volentes ipsos præbere, ut nobis metipis ostendatur operibus quia & ipsi pro huius

Ut presides quinquaginta dies faciant in prouincia sua, postquam eis successum est.

CAP. IX.

Necessitatibus habente eo qui administrationem rex, secundum priores conditiones, dumde posuerit fæces, dies quinquaginta in prouincia commorari, publicè monstrante, & ab omnibus sufficiens condicione. Si tamen autem compleantur quinquaginta dies fugiens capiatur velut aliquod in honoreissimorum principiorum: datum licentiam collatoribus detinere eū in prouincia: & omne quod dederunt ei occasione furti, hoc exigere, præficien tam Deo amabili episcopo, & causam ex non scripto examineat, donec redlat omne quicquid suratus ostenditur, sed etiam ipsos prouinciales, si senserint administratorum furtum, licentiam habere, magis autem necessitatem, hac referre nobis: cognoscentes quia omnino auro vendidit iustitiam, prædicti eum subiiciamus penas, super quod etiam coelestibus suppliciis reus erit, trascendens ius iurandum in quo accepterit administrationem. Si autem voluerit ex quacunque causa non completis quinquaginta diebus ex prouincia fugere: tunc comprehensus & degere videtur, rei reabilitur quidem in prouinciam in qua administrabat, omne vero quod inueniens fuerit acceptipse, restituat illud quadruplum.

Ut omnes prouinciales presidibus suis debitum horum & solitas acclamaciones deferant.

CAP. X.

Illud videlicet obseruandum, nullam esse subiectis licentiam in alio quodam præter furtum subiectis licentiam in alio quodam præter furtum rei iustitiae agere. Non enim si videantur vehementissimis indepoteris propter fiscalium exactionem, aut propter delictorum executionem, dabimus subiectis agere aliiquid aduersus eū. Ex diuerso autem etiam penas eos omnium amarissimis subiugamus, si eos qui puris vli sunt manibus, & fiscalium exactionem cum omni detulerint subiuncte, postea deponentes administrationem iniuriari presumperemus, & non cum omni favore post legitimum tēpus prouincias relinquentes deduxerint. Oportet enim eos qui post hanc legem nostram faciendo sunt clavis subiectarum prouinciarum iudices, considerare quanta quidem perfruent gloria tales aparentes quantis autem sine incursi difficultatibus, legem hanc solvere quantum ad se præsumtentes. Erit enim absurdum, si eos quidem qui in vilibus cibis præter furtis, ipsi torquebunt, & non primis quiescent donec reddant furtū: ipsi autem innoxii manifestent in maximis constituti furtis, & neque apud subiectos erubescentes exemplum, cum licet eis honestis & liberis & vnde laudandis ostendi, & a nobis habere testimonium & spem. ¶ Non sinimus autem nec spectabilibus iudicibus, nec alteri aliqui quamlibet eis oppressionem aut iniustiam inferre, aut ciui libus omnino fauus communicare: vt & nos eis honestatem seruemus, & illi puritate nobis denotionemque restituimus. Sciant enim omnes subiecti, quia propriæ eorum utilitatem, & vndeque eorum indemnitas, & vt per omnem ageretur quietem, & non cogantur prouincias relinquent, & in peregrinis ait: propriece presentem legem scripsimus. Deo eam videntes, & præsencibus venerabilibus maximis eius communione, festinantes diebus vi omnibus licet patres suscipere magis iudices, quæ fures & sollicitores, & eorum substantis insidiator. ¶ Oportet quoque vos nostros subiectos scientiam vestri possimus prouideniam, & otanti devotione, publica sine immunitatione tribuna personares: & neque administratores egere necessitate, sed ita denovos volentes ipsos præbere, ut nobis metipis ostendatur operibus quia & ipsi pro huius

In quibus causis à preside detenti, fori prescriptio nem non habent.

CAP. XI.

Quod autem primius à nobis dictum est: adhuc meliori opere & subtiliori complecti existimatius legislatione, quatenus nostra intentio omnibus fiat apta. Sancimus enim clarissimos subiectarum prouinciarum administratores circa omnes factos pecularium suffragium, & ab his dati iurati mōtores, habere & hanc à nobis licentiam, & nulla sit vlli apud eos penitus fori prescriptio, neque in iis quæ committuntur ab aliquibus via leniis, neque in criminibus, & quæ hinc oruntur iusquibus, neque in seditionibus publicis, neque

In publicorum tributorum exactioribus; sed omnes similiter subiacere horum iurisdictioni, non exceptantur neque praecipia suscipere a iudicibus quibus subiecti sunt, neque mutare ad eos, sed contentos esse hac nostra lege per quam omnem eis potestatem praebamus, nemine licentiam habente penitus in predictis causis neque privilegio viti quolibet, neque ex hoc sibi metu imperare vt delinquat innoxie. Non enim qui omni abstinenti acceptioe iungit, aliud quiddam Dei & legi nostrae que proponent timori: sed ad illas recipientes sorbunt subiectus iustitiam: omnia secundum nostras iudicantes & agentes leges. ¶ Quidam enim milites & huiusmodi in prouincis constitutis eis subiectimus: neque in hoc egebunt praceptio cuiuspiam proprio aut a nobis, aut a nostris iudicibus, sed presenti ge- videntur. & hanc eis ostendit, vt auxiliemur eis ventibus judiciali fiducia: scientibus quia nisi haec egerrint, & emolumenorum & militie sustinebunt easum, & in corpus periculum patiuntur: vi nobis nullo alio penitus opus sit iudice, & aut latronum enfeuctores, aut appellatos violentiarum inhibitores, magis autem fures, aut violentos mittere, occasione quidem quasi rationabilis videntur, ipsos autem omnium pessima facentes. Cum enim iudices prouinciarum vniuersitatis maximorum iudicium complant officium, & pro omni alio cingulo prouincis sufficiunt, & ad ea quae ex nostris legibus super eis decreta sunt: quis presumat, aut fori prescriptione, aut huicmodi aliquo apud eos vii?

De latroculatoribus, & viololyti, &
aphophilis.

C A P . X I I I .

Interdicimus autem & glorioissimo magistro milium Orientis, & omnibus nostris iudicibus, aut latronum infectoribus, aut violentiarum inhibitoribus, aut armatis, aut aliquos tales definire in prouincias. Sciant enim qui ad hoc instituti post hanc nostram legem presumperint, quoniam capi ab his, nostris iudicibus prouinciarum, & in vincula redigentur, & ad nos causa nunquam, a nobis sumnum periculum sustinebunt, & qui huiusmodi eis praecepit tradiderint, trinitate libari ari sustinebuntur: nam: & maiorem insuper ac vehementiorem nostram indignationem experientur. Oportet igitur iudices prouinciarum tamquam promeritos a nobis potestatis, si canis viti, vt iuste & legitime sint omnibus meuendi: scientes, quia si data a nobis administratione, male & indigne abutantur a nobis concessa libi licentia sustinebunt supplicis quae primus diximus, & donec administrationes habent, haec preferentes, & dum eas deposuerint, maiori adiutu exspectant, ut occisionem fugiat, aut per allam quamlibet causam: scientibus (sicut praediximus) sine ad hanc veniant felicissimam cimitatem, sine in quacumque regionem ad prouinciam denuo reuocari cui praeferuntur, penas sustinebunt omnes quas prius diximus.

Quapropter aut apud quem iurare debens dicitur
statutus, & de exigenda ab his
cautione.

C A P . X I I I . I .

Vsiurandum vero dabunt hoc quidem quod superius diximus. Si vero aliquibus in prouinciis existentibus mutantur cinguli codicilli, & eorum Deo amabili episcopo metropolitano, & qui in eis primates sunt, iusurandum subibunt,

& ita cinguli suscipient actiones, tua quippe celitudine prouidentes, sive in hac maxima ciuitate percepit aliquis administrationem, sive in prouincia ei codicilli eius transmittitur. Ut tua celitudine ut ipse qui accepte cautionem faciat illico de tributorum inculpabilis exactione, sicut ipse pure probatur. Posita fit autem lex haec a nobis in omnibus administrationibus a nobis nominandis, & ex praesenti tempore sine iusfragio percipiendis, nam quae praefuerint, pridem positis subiectane legibus, nulla peccatum horum quae in hac nostra lege determinata sunt: imminente hactenus administratione habentibus: nisi tamen & ipsi post insinuationem huius legis surati capiantur.

E P I L O G U S .

Hac igitur tua celitudo vniuersa cognoscens, in omnibus gentibus sub se constituti fieri manifesta procuret, solenniter praceptis viens apud omnes prouinciarum praesides: ut ipsi cognoscentes nostrum circa subiectos studium, & quantum habemus circa ordinacionem iudicium voluntatem considerent quae a ea bona participantur, neque imperii famulio pro eorum felicitate parcentes. Datum Bilsariae praefecto xv. Kal. Maij.

Edictum scriptum in omni terra Dno amabi libus archiepiscopis & sanctissimis patriarchis.

T Radite nobis a Deo respublice curam habetes, & in omni iustitia vivere nostros subiectos studeentes, subiectam legem conscripimus: quam vos & sanctitatem, & per eam omnibus qui tuz prouinciae sunt, facere manifestam, bene habere putavimus. Tugit igitur sit reverentia & exteriorum haec custodire: & si quid transcedatur a iudicibus, ad nos referre: ut hinc contempnatur horum quae sancte & iuste a nobis sancta sunt. Sic enim nos quidem nostrorum subiectorum misericordiam, quoniam supra fiscalium functionum exactiōne etiam maximas sustinenter ex furto iudicium violentias propter factas prouinciarū venditiones, haec auferre per subiectam studiuimus legem. Vos autem si negligentes non referatis a nobis quidem conscratam domino Deo: rationem redditis apud eum pro aliorum iniustiis, si quod non agnosceritis nobis, damnum apud vos hominibus inferatur, sed oportet praesentes vos prouinciarū, & praesentes ac reliquias detestantes, manifestos nobis facere & rectos iudices, & transcendentis hanc legem nostrā: quatenus vitroque cognoscentes, hos quidem puniamus, illos autem repensemus. Cumque lex publicē propria fierit, & omnibus manifesta, vnde intus recordarunt in sanctissima ecclesia cum sacris vestis vixitate & ipsa dedicata Deo, & ad salutem ab eo factorum hominum scripta, Facietis autem melius, & illici habitibus vniuersis hominibus vilibus, si es in scelptis aut tabulis aut lapidibus, in porticis, sanctissimæ ecclesiaz deservatis, lenante præbentes omnibus horum quae sancta sunt lectionem atque possessionem.

De defensoribus ciuitatum.

C A P . I .

S I vero pro iudicium puritate hanc habuimus prouidentiam palam est quia multo magis defensoribus non permisimus nec quicquam accipere nec dare. Dabunt enim concessi: sibi præcepimus in foro glorioissimum praefectorum (si quidem maiores sunt ciuitatis) solidos iiiij. si vero minores sint, solidos iiij. & ultra hec nihil. Accipient autem nihil ab illo, si aliquis ex siccio percipiunt: nihil ultra quam sacra nostra statutum est constitutione percipiat: atque si quid accipere capianur aut ipsi, aut quod vocia

vocantur eorum chartularij, aut alter quispiam qui circa eos sunt: illi quadruplum repellentur quod acceperunt, & hac solitudine repellentur: insuper exilio perpetuo multabuntur: & in hoc cultodes vos, & inhibentes quae contra haec sunt, & insinuantur: neque lateat, aliquid horum quae delinquuntur, neque latendo sit impunitum: sed omnis exequitans atque iustitia nostris subiectis floreat. Si vero etiam hactenus iudices non post insinuationem huius legis omni abstineant furto: sciant & ipsi huius legis pena se esse subiectos.

Scriptum est exemplar editi Constantino- politana hinc ita:

Q uantam subiectorum possumus, prouidentiam, ostendit a nobis super posita lex quam ad glorioissimos nostros praefectos scripsimus. Sed competens est & vos ipses scire nostram prouidentiam, quam circa omnes homines habemus, & proprieta legem ipsam & in editi proportionum figuram, vt & vos domino Deo ac salvatori nostro Iesu Christo, iuste referatis hymnos, & nostro imperio, quia omnem pro vestra utilitate perferimus laborem.

Nostre eterne que ab unaque subiectarum administrationem debet probari circa confusuram quantitatis, ab in quæ administrationes habentur, nullo praesument extra ea que subiecta sunt, nequam requiri ampleri aliqd.

¶ A praefabili comite Orientis sic in sacro cubiculo, solidos liij, primicerio clarissimum tribunorum notariorum cum quatuor scribariis faci laterculi, solidos num.50. eius adiutori, solid. iiij, officio glorioissimum praefectorum praetoriorum, solid.20. 2. ¶ A praefonse Afz ita in sacro nostro cubiculo, solidorum xiiij, primicerio clarissimum tribunorum notariorum cum quatuor scribariis faci laterculi, sol. num.40. eius adiutori solid. num.3, officio glorioissimum praefectorum praetoriorum solid. num.80.

3. ¶ A praefabili Comite Phrygiz Pacatianz ita chartulariis tribus faci cubiculi, solid.9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum solid. num.24. eius adiutori solid. num.3, officio glorioissimum praefectorum praetoriorum solid. num.50. 4. ¶ A praefabili Comite Galatiz prime ita, spectabilibus chartulariis tribus faci cubiculi solid. num.9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum sol. num.23. eius adiutori solid. num.3, officio glorioissimum praefectorum praetoriorum solid. num.40. & quacumque administraciones consulariae sunt, ix. 5. ¶ A indice Palatianz prime ita, spectabilibus chartulariis tribus faci cubiculi solid. num.9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum solid. num.24. eius adiutori solid. num.3, officio glorioissimum praefectorum praetoriorum solid. num.40. 7. ¶ A praefide Palatianz secunda sic, spectabilibus tribus chartulariis faci cubiculi solid.9, primicerio clarissimum praefectorum pro iustitione, solid. 40. 23. ¶ A praefide Armeniz magna sic, spectabilibus tribus chartulariis faci cubiculi, solid.9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum solid. num.24. eius adiutori, solid.3, cohorti glorioissimum praefectorum pro iustitione, solid.40.

22. ¶ A praefide Armeniz secunda sic, spectabilibus tribus chartulariis faci cubiculi, solidos 9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum, solidos 3, eius adiutori, solidos 3, cohorti glorioissimum praefectorum pro iustitione, solid.40.

20. ¶ A praefide Lycaonicz sic, spectabilibus chartulariis faci cubiculi, solidos 9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum, solid.24. eius adiutori, solid 3, cohorti glorioissimum praefectorum pro iustitione, solid.40.

21. ¶ A praefide Novi Iustinianz sic, spectabilibus tribus chartulariis faci cubiculi, solidos 9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum, solid. num.24. eius adiutori, solid.3, cohorti glorioissimum praefectorum pro iustitione, solid.40.

22. ¶ A praefide Armeniz secunda sic, spectabilibus tribus chartulariis faci cubiculi, solidos 9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum, solidos 3, eius adiutori, solidos 3, cohorti glorioissimum praefectorum pro iustitione, solid.40.

23. ¶ A praefide Armeniz magna sic, spectabilibus tribus chartulariis faci cubiculi, solid.9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum, solid. num.24. eius adiutori, solid.3, cohorti glorioissimum praefectorum pro iustitione, solid.40.

24. ¶ A praefide Cappadocia prime sic, spectabilibus tribus chartulariis faci cubiculi, solidos 9, primicerio clarissimum tribunorum notariorum, solidos 3, cohorti glorioissimum praefectorum pro iustitione, solid.40.

iustione, solidos 40. 25 ¶ A praeside Cappadocie secundus sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 26 ¶ A praeside Hellēnōpoli sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 27 ¶ A praeside Europæ sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 28 ¶ A praeside Thracie sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 29 ¶ A praeside Rhodopez sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 30 ¶ A praeside Armeniæ sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 31 ¶ A praeside Carie sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 32 ¶ A praeside Lycie sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 33 ¶ A praeside Augustanæ prima sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 34 ¶ A praeside Scyrie sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 35 ¶ A praeside Libya superioris sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 36 ¶ A praeside Egypti secundus sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 37 ¶ A praeside Augustanæ secunda sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 38 ¶ A praeside Palestina tercia sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 39 ¶ A praeside Arabie sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 40 ¶ A praeside Euphratensis sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40.

iutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 41 ¶ A praeside Mesopotamie sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 42 ¶ A praeside Cilicie secundus sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 43 ¶ A praeside Armenia prima sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 44 ¶ A praeside Galate secundus sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 45 ¶ A praeside Honoriadie sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 46 ¶ A praeside Insularum sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 47 ¶ A praeside Misia secunda sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 48 ¶ A praeside Scyrie sic spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriofissimorum prefectorum pro iustione, solidos 40. 49 ¶ Pro iusticie quæcumque ciuitatis defensore, si quidem sit metropolis, (pro metropoli) apud officium gloriofissimorum prefectorum prætoriorum, dandi sunt solidi num. 3. si vero alterius ciuitatis, solidi 3. & ultra haec nihil. Nec enim defensores vel dare iudicibus, nec alteri cuiquam, nec accipere volumus nisi quædam sententia ab his volo prædicant. Consuetaudis scientibus eis, quia si nuntiet nostræ potestati de aliquo corum qui prævaricatur quæ à nobis sancta sunt : & quod receperit quadruplum reddent : & officio soluto, existimabitur continuum : cum etiam prouinciarum iudices si hoc neglexerint, & defensores finit rapere, non modicam & ipsi sublinebunt penam. Dat. xvii. Calendas Maii, Constantinopolis, Beilario V. C. Consule.

Scriptum est exemplar huius Dominum gloriofissimum pigneto apud Illyricum pignoriorum. Sed ita quidem adiectionibus iurandum subest, secundum proprium de hoc facto indiculum sacramentum, cuius exemplar etiam directum est tunc celistudini. Qui vero administrationem suscipiunt à tua celistudine, directo hinc eis à nobis codicillos suscipiant præfente Deo amabilis ciuitatis in qua degunt, episcopo, & alii qui in ciuitate sunt, in iudicio tunc celistudini congregatis, & officio omni tunc: coram quibus etiam codicilos accipiunt, & iurem prædictum iurandum, & maxime hoc præcipuum coram cubiculis agi, quos competentes est magna frui & à tua celistudine, & qui idem ferent cingulum. Optima autem eis prouidentia & studium, ut nihil ab eis tu luceris omnino, neque permittas eos ab illo lredi. eos enim qui hanc nituntur iniuriam, quatenus & felicissimo nostro viuant exercitu, & reliquas curiales adimplent functiones: quia non oportet talia attentari solertia, ut possit referri ad tantam

sarditatem, nihil enim nobis tam commendat quam celistudinem, quomodo circa curiales viuuntque ciuitatis prouidentia, quam præbere voluntus illis & à tua celistudine & à cinguli temper successoribus. Quapropter dum codicilos dederis administrationes accipientibus à te, aut præsentis hoc eis tuam denuntiare volumus fedem, ut curialibus omnem ferant saudem, nihil penitus ab eis accipientes. Prohibetur autem & ab aliis eis afferti dannas & agnoscent per te quia si præter hoc aliquid egerint, ponis subiacere grauissimus. Si eum enim curialibus parcer e volumus, ita & defensorum caligare & retinere aurarium sancimus, & ab eis præsumere accipere, nostra subiectis, nisi secundum quod eis administrat res publica: aut si non eit aliquid eis publicum solatum, quantum inculpabilis antiquitas definitur: ut à sponte ipsi magis quam ab initio accipient, & hoc parum, & quantum eis ad mejorem sufficit yit gubernationem. Sciant enim, quia si ritra hac aliquid accepit non solum quadruplum subiectum poneat, sed etiam exilium habitabunt continuum: prius eis plagiis corporeis instigendis.

VSIVRANDVM Q.VOD PRAESTABUR ab his qui administrationes accipiunt.

TIT. III.

Istro ego per Deum omnipotentem & filium eius Unigenitum, dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum sanctum, & per sanctam gloriam Dei genitricem & semper virginem Mariam, & per quatuor euangelia quæ in manibus meis tenet, & per sanctos archangulos Michaelen & Gabrielem, parum conscientiam germanumque servitum me seruaturum sacratissimis nostris dominis Iustiniano & Theodora coniugis eius, occidente traditæ mihi ab eorum pietate adiunctoriationis: & omnem laborem ac sudorem cum fauore sine dolore & sine arte quæcumque suscipio in commissione mihi ab eis administratione de eorum imperio ariæ republiæ: & communicatorum sum sanctissime Dei catholice & apostolice ecclesiæ: nullo modo vel tempore aduersabor ei: neq; alium quemcumque permitto, quantum possibiliterem habeo, duro quoque idem iurandum, quod nulli penitus neque dedi: neque dabo occasione dati mili cinguli, neque a casione patracionis, neque promisi, neque professus sum de prouincia mittere, neque mittam, neque occasione dominici suffragij, neque familiis præstis administrationem habentibus, neque iis qui circa eos sunt, neque alii hominum vli: sed sicut sine suffragio perceperim, sic etiam pure me exhibebò circa subiectos piiissimorum nostrorum dominorum: contentus iis qui statutæ sunt mili de fisco annonis. Et primum omne habebo studium, ut scilicet vigilanter inspiciam: & inde votos quidem & indigenes necessitate, cum omni exigam vehementia, nequam subinclinaris, neque ob hoc lucrum ipsum omnino considerans, aut per gratiam vel odium exigens aliquem citra quam competit, aut concedam alicui, devotos autem paternè tractabo, & subiectos piiissimorum nostrorum dominorum illorum: vnde quantum possibiliterem habeo, custodiatur. Et aquos in causis utriusque parti, & in publicis disciplinis eronullique pari citra quæca instituta est, præstabos: ex qua vniuersitate delicta, & omne exequitatem seruabo secundum quod mili viatum fuerit iustum: & eos quidem qui innocui sunt, vndeque quantum illatosque conseruato: noxiis autem imponam supplicium secundum legem, & omnem iustitiam (scilicet suprà dictum est) in publicis & privatis contradicibus eis seruabo: & si competero sicutum iniustiam pati, non ego solum

hoc ago, sed etiam semper mihi assidentem talem studebo assumere, & circa me omnes: vt non ego purus quidem sim: qui vero circa me sunt, surrentur, & delinquant. Si quis autem iniuriatur circa me talis: & quod sit ab eo me sanare, & cum expellere. Si vero non haec omnia ita seruauerit: recipiam hic & in futuro seculo in terribili iudicio magni Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi: & habeam partem cum Iuda, & lepra Gierzi, & tremore Caini, insuper & ponis quæ lege coram pietatis continentur, ero subiectus. Scriptum est exemplar huius Dominico gloriofissimo per Illyricum prætoriorum præfecto.

VT ETIAM ECCLESIA ROMANA centum annorum gaudeat præscriptione.

TIT. III.

NOVELLA CONSTITUTIO IX.

Imp. Iustin. A. Ioann. vix. beatissimo ac sanctissimo archiepiscopo & patriarcha viterbiensi Roma.

PRAEFATIO.

Vt legum originem anterior Roma sortita est, vita & summi pontificatus apicem apud eam esse nem est qui dubitet. Vnde & nos necessarium duximus patriam legum, fontem sacerdotij, speciali nostri, numinis lege illustrare, vt ex hac in universas ecclesias catholicas quæ vlsque ad Oceanum fretum posse sunt, saluberrimæ legis vigor extenderat: & ut totius Occidentis, neconon & Orientis, vbi possessiones sua inueniuntur ad ecclesias nostras sue nunc pertinentes, seu postea eis adquirendæ, lex propria ad honorem Dei consecrata. Cum enim antiqua iura xxx. annorum metis temporales exceptiones concludebant, & si hypotheca fuerat, paulo longiora eis spacia condonabantur, sacrostantæ ecclesiæ huiusmodi quidem curriculis temporum nullatenus excludi concedimus, maximè in his rebus in quibus vel laxitionem sustinerint, vel quicquam debebant: sed centum tantummodo, annorum lapsum tempore exceptionem eis opponi sancimus; vt maneant per totum pr. dictum tempus integræ iura ecclæstica, & non possint eis alia præter centum annorum obviare exceptio: cum hoc tempus vix longe hominis plerisque finis esse dignoscatur. Habeat itaque laudis tua hanc legem catholicæ, totius Occidentis ecclesiæ profuturam, & in Orientalis partes propagandam, in quibus aliquid sacrostantæ possident ecclesiæ: vt fit Deo omnipotenter dignum donarium diuinarum rerum uitium, nec iniquis hominibus impium remaneat præsidium, & tutus peccandi locus etiam scientibus relinquantur: sed illi seruatur innocens, qui revera innoxius sit: nec improba temporis allegatione securatur, tempus pro puritate prætentens. Quod igitur nostra aeternitas ad omnipotentem Dei honorem, venerandæ sedi summi apostoli Petri dedicavit: hoc habeant omnes terræ, omnes insulæ totius Occidentis quæ vlsque ad ipsos Oceanus recessus extenduntur, nostri imperij prouidentiam per hoc in æternum. Reminiscentes, huius legis prærogativam (scilicet suprà dictum est) non solum in Occidentalibus partibus Romanæ ecclesiæ condonamus, sed etiam in Orientalibus partibus, in quibus ecclesiastice vrbis Romæ possessiones sunt, vel postea fuerint, scilicet omnibus iudicibus maioribus & minoribus, qui Christiani & orthodoxyi sunt, vel postea fuerint hanc nostram constitutionem seruantibus: nihil minus huiusmodi legis temporibus & postea ecclæsticæ pignoræ etiam legitimam temporis vigorem pertincentibus, & pignoræ

libr. aurum formidantibus: hac legem non solum in postea emergentibus causis suum tenorem exercente, sed etiam in his quae iam sunt deducta in iudicium.

EPILOGVS.

¶ Sanctitas itaque tua praesentem nostram manutinens legem plissimam, sive sacrosanctam oblationem, quam Deo dedicamus, accipies, intra sacratissima vasa reponat: & a nobis seruandam, & omnes ecclesiasticas possessiones seruandam. Dat. Constanziopolis, vi. Calend. Maij. Belisario v. C. Consule.

DE REFERENDARIIS PALATII,

TIT. V.

NOVELLA CONSTITUTIO X.

Imp. Iustin. A. Hermogeni (gloriosi) sacrum officium magistrorum excusali & pacifici.

PRAEFATIO.

Vm aliis omnibus quae in ordinem perduximus competentem, neque ea quae de spectabilibus nostris referendariis sunt foras relinqueremus existimauimus à nostra prouidentia: & tanto magis, quanto nobis viiiores constituti sumus, primum quidem eos non in multitudine constitutos, nos, ut adiuuaremus multis per eos singularorum facile petitiones dientes, plures esse quād dudum fecimus, & Sed apparuerunt quidam nostram largitatem in immensum vocantes, & multis quidem nobis introducentes supplicantes: multis autem petitionibus vīsi, ita semper aditiones in immensum incompetentes, causam sic perduxerunt honestam, nil enim potentibus factum est finitum, donec in quatuor & decem corum numerus exigeret. Propterea igitur, ut pote causa iure à nobis horovata, deinde in multitudinem effusa, ne propria amminuatur honestate, prouidimus certa eorum numerum comprehendere mensura: non ut quae sunt, auferamus eis concessa, (nec enim hoc impetratis est maiestatis proprium) sed ut omnibus placentibus nobis & honeste ministrantibus, foras aliquos ex his constitutus à nostro ministerio, nullo omnino concedimus modo: sed etiam archiepiscopos fiat: & cetera provincie sub eius sint auctoritate, id est tam ipsa mediterranea Dacia, quām Dacia Ripensis: nec non Myzia, Dardania, & Praevalitana provincia, & secunda Macedonia: & pars seconde etiam Pannonia, quae in Bacensi cituitate. Cum enim in antiquis temporibus Firmi praefectura fuerit constituta, ibique omne fuerit Illyrici fastigium tam in ciuilibus quām in episcopatibus causis, postea autem Attalantis temporibus ciudem locis deuastatis Apennius praefectus pritorio de Firmitana ciuitate in Thessalonicensis profugus venerat, tunc ipsam pr.fecturam & sacerdotalis honor secutus est: & Thessalonicensis episcopus, non sua auctoritate, sed sub umbra praefectura meruit aliquam prarogatiuum. Cum igitur in presenti, Deo auctore, Res publica, aucta est, utraque ripa Danubij iam nostris ciuitatibus frequenter, & tam Viminacium quām Recidua & Literata, quae trans Danubium sunt, non rite iterum dictiori subiecta sunt, neccellarium duximus ipsam gloriissimam praefecturam quae in Pannonia erat, in nostra felicissima patria collocare, cum nihil quidem magni distat à Dacia Mediterranea, secunda Pannonia. Et quia homines semper bellicis fudoribus inherentes non erat virtute Reipublica, ad primam Macedoniam post tot spacia tantisque etiam difficultates venire, ideo necessarium nobis vīsum est ipsam praefecturam ad superiores partes trahere, ut iuxta eam prouincias constitutas, facilius sentiant illius medicinam. Et ideo tua beatitudine & omnes praefectae primæ Iustinianæ sacerdotiis antistites, archiepiscopi habeant prarogatiuum, & omnem licentiam, suam auctoritatem eis impetriri, & eos ordinare, & in omnibus suprascriptis prouinciis primam habere dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium, à tua sede creentur, & solum archiepiscopum habeant, nulla communione ad eum Thessalonicensi episcopo scrupula: sed ut ipsi

EPILOGVS.

Hec autem tua eminentia cognoscens cutidat, ut nullo tempore transgrediat aliquid eorum quae à nobis sancta sunt: sed eos qui præter hoc aliquid agunt, interminatam exigere penam, tanquam ea pertinentes, que nec petere licet, neque dare possibile est, sicut & hæc lex nostra multitudinem quidem expellens: introducens verò virtutem, que non in multis appetit: & præcipue in viris procedentibus ex patribus quidem bonis, quam autem vitam coquuntibus tam in peti-

tionibus indigenium, quām ad nostrum in eos auxilium. Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram legem manifestata sunt, tua eminentia operi effectuque tradere felinet. Dat. Idib. Maij. Constantinop. Belisario v. C. Coll.

Dicit. I. Nouel. xi. & in omnibus. G. acū editio. titulus eius tantum suppositi in hanc sententiam:

VT QVAE CIRCA VIMINACIVM, sunt eccliesie, sub proprio archiepiscopo sint, non autem amplius sint sub archiepiscopo Thessalonicensi.

At illam integratam reperi in veteri quidem libro manuscrip. ab inscr. Cont.

DE PRIVILEGIIS ARCHIEPISCOPI Iustinianæ primæ, & sedē PP. Illyrico in Pannoniam secundam id est Iustinianam primam transferenda.

TIT. VI.

NOVELLA CONSTITUTIO XI.

Imp. Iustin. A. Catelliano viro beatisimo Archiepiscopo prime Iustinianæ.

PRAEFATIO.

Multis & variis modis nostram patriam augere cupientes, in qua primò Deus prædicti nobis ad hunc mundum quem ipse condidit, venire, & circa sacerdotalem censuram eam volumus maximis incrementis ampliare, vt prim. Iustinianus patris nostræ pro tempore, sacrosancti antistites, non solum metropolitanus sed etiam archiepiscopus fiat: & cetera provincie sub eius sint auctoritate, id est tam ipsa mediterranea Dacia, quām Dacia Ripensis: nec non Myzia, Dardania, & Praevalitana provincia, & secunda Macedonia: & pars seconde etiam Pannonia, quae in Bacensi cituitate. Cum enim in antiquis temporibus Firmi praefectura fuerit constituta, ibique omne fuerit Illyrici fastigium tam in ciuilibus quam in episcopatibus causis, postea autem Attalantis temporibus ciudem locis deuastatis Apennius praefectus pritorio de Firmitana ciuitate in Thessalonicensis profugus venerat, tunc ipsam pr.fecturam & sacerdotalis honor secutus est: & Thessalonicensis episcopus, non sua auctoritate, sed sub umbra praefectura meruit aliquam prarogatiuum. Cum igitur in presenti, Deo auctore, Res publica, aucta est, utraque ripa Danubij iam nostris ciuitatibus frequenter, & tam Viminacium quām Recidua & Literata, quae trans Danubium sunt, non rite iterum dictiori subiecta sunt, neccellarium duximus ipsam gloriissimam praefecturam quae in Pannonia erat, in nostra felicissima patria collocare, cum nihil quidem magni distat à Dacia Mediterranea, secunda Pannonia. Et quia homines semper bellicis fudoribus inherentes non erat virtute Reipublica, ad primam Macedoniam post tot spacia tantisque etiam difficultates venire, ideo necessarium nobis vīsum est ipsam praefecturam ad superiores partes trahere, ut iuxta eam prouincias constitutas, facilius sentiant illius medicinam. Et ideo tua beatitudine & omnes praefectae primæ Iustinianæ sacerdotiis antistites, archiepiscopi habeant prarogatiuum, & omnem licentiam, suam auctoritatem eis impetriri, & eos ordinare, & in omnibus suprascriptis prouinciis primam habere dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium, à tua sede creentur, & solum archiepiscopum habeant, nulla communione ad eum Thessalonicensi episcopo scrupula: sed ut ipsi

ipse & omnes prima Iustinianæ antistites, sive eius iudices & disceptatores, quidquid oriatur inter eos dissensio, ipsi hoc dicunt, & hoem eis imponant, & eos ordinent: & uero ad alium quendam eatur, led suum agnoscant Archiepiscopum omnes predicere & prouincias, & eius tentant creationem, & vel per se vel per suam autoritatem vel clericos mittendos habeat omnem potestatem, omnemque sacerdotium censuram, & creationis liceniam. Sed & in Aquis, quae est provincia Dacia Ripensis, ordinari vo lumen: à tua sanctitate episcopum, vt non in posterum sub Meridiano Thracie oppido episcopo sit constituta, sed Meridianus quidem mortuus Meridianus, nulla communione cum Aquis seruanda. A quenvis autem episcopus habeat prefatam ciuitatem & omnia eius castella & territoria & eccl. has, vt possit Bonoliacorum scelus ex ea ciuitate & terra repellere, & in orthodoxam fidem transformare. Ut igitur scela beatitudi tua nostri numinis dispositio nem, ideo præsentem legem ad tuam venerabilem sedem transflimus, vt in perpetuum tale bencis tuum habeat patris nostræ eccliesia in Dei omnipotenti gloriam, & nostri numinis sempiternam recordationem. Quando autem tua recordationis sedis gubernatoria est, à hac luce decedere contigerit, pro tempore archiepiscopum eius a venerabili suo consilio metropolitano ordinari sancimus quemadmodum decet archiepiscopum omnibus honoratum eccliesis prouochi, nulla penitus Thessalonicensi episcopo nec ad hoc communione seruanda.

EPILOGVS.

¶ Beatus igitur tuus, quae nostra sancta eternitas, modis omnibus ad effectum perducere non disfatur. Dat. xx. Bilitari o. v. Consule.

DE INCESTIS ET NEFARIIS NUPTIIS.

TIT. VII.

NOVELLA CONSTIT. XII.

Imp. Iustinianus Aug. Floro gloriosi comiti ubiqueque postea diuina rei priuata.

PRAEFATIO.

Pro incestis dudum nupsiis scriptas ab imperatoribus leges non perfecte habere iudicamus: que eos quidem qui incestis copulantur nupsiis, impunitos sinunt: ex his autem procedentem solem, vi que inculpabiliter existentem, priuante rebus patris: vi necitas sit cos quidem qui peccant, sine reatu esse: eos autem qui innoxii sunt, tanquam peccantes puniri.

De incestis & nefariis nupsiis.

CAP. I.

Sancimus igitur de ceterosi quis illicitas & contrarias naturas (quas lex incestas & nefandas & damnas vocat) contraxerit nupsiis: si quidem non haeretur filios ex nupsiis legitimis & inculpabilibus sibi c. tractis nupsiis, mos ei suarum reuictus summinere: simul autem & eorum quae non sine donis data sunt, in nullo potius omnia ex parte sibi comitissimam vel copulatam, alteram duxerit secundum legem vxorem, filii ei & ex priore existentibus, & postea ex legitima procreatis, sic enim prius tempus elementis vincimus, donec quippe precedentii mulieris danda. Si autem vxorem non dimiserit intra duos annos ex quo lex fuerit publicè insinuata, & ipse cadat sua substantia, & mulier doce, & supradicta fiat poena, tales quoque filii nihil ex paterna substantia habebunt, neque ex materia doce. Sed si qui fuerint ex prioribus nupsiis innoxii filii ei procreant illi res accipiunt (post quartam quippe partem quae ad fiscum defertur) ut potestatis effecti, & patrem alentes, & aliam ei præbentes sufficiemt sanationem, & sic preddiximus: doce etiam hic ipse statuoris sub fisco facienda. Si vero filii non sint ex prioribus inculpabilibus nupsiis, hoc agenti procreati: tunc totius eius substantiae dominus erit fiscus, hæc enim etiam in postea nubentibus incestis, sancimus, sub æqualitate per omnia ponentes eum qui non dimiserit intra prædictum à nobis tempus incestam coniugem, cum eo qui post hanc nostram legem incestas & obdiles quadam nupsiis elegerit.

De naturalibus liberis ante dotalia instrumenta nativi.

CAP. III.

Dubitatum itaque etiam in quibusdam gentibus aliquid de legitimis filiis ex nostra constitutio- ne factis, existimauimus recte se habere nos tanquam legis patres & adiuvare ei, & soluere dubitationem, etenim cum tali intellectu ab initio legem posui- mus, nam & si legitimorum quicquam sit pater, & abeunte eius uxore ex hominibus, aut etiam legitimi transfigente, habuerit quandam constitutidinem ad aliam mulierem, quam libebat etiam legitime du- cere vxorem, & fierint ei filii aut ante dotalia docu- menta, si tamen ea fecerit, aut etiam postea, vel etiam soli maneat ante dotalia fili, secundis autem non procreatis, aut etiam postquam nati sunt, morienti- bus, existimauerunt quidem non posse secundos esse legitimos: quoniam præexistant ex priori coniuge alijs legitimis & propriis filiis. Quid nullatenus rectam & consequentem habet consonantiam. Si enim hu- insmodi filios nos legitimos & proprios demonstra- vimus, dotalium documentorum contenti confessio ne legitimis verò etiam primi constituti sunt in on- nibus: legitimus etiam pater moritur & iis qui ex prima fuerunt, & qui de secunda, liceat ante dotalia documenta procreari sunt, & nullus post eos post do- cumentum dotis natus est, aut etiam natus & mor- tuus, & licentiam lex ei praestat que vult refari mo- do in iure sobolem, ut tamen non offendat in ali- quo leges, que mensura certa successione omnes fi- lios vocant. Venient igitur etiam ab intestato & ex testamento (sicut & pater & lex permitit) proprii existentes atque legitimis: alterutrisque succedent. Quid enim aliud decernimus, cum sufficiat legitimis & fuorum appellatio sub potestate eos ostendere, & dare etiam contra testamentum que leges præbent, & omnia habere quecumque huiusmodi appellatio- nem decent?

EPILOGVS,

¶ Tua igitur eminentia, quæ placuerunt nobis, & ex hanc legem declarata sunt, agnoscens, operi esse. Qui tradere festinet, præcepto viens apud gentium praesides, ut & qui sunt homines, agnoscant quia sobolis innoxiae & puræ curam habuerimus, & alienigenas atque nostris odibiles legibus auferamus copulationes. Dat. vi. Id. Octob. Constantino. Peli- fatio v. cc. indictione xiii.

DE PRÆTORIBVS POPVL

Tit. viii.

NOVELLA CONSTITVT. XIII.

Idem A. Constantino. politianus.

PRÆFATI.

Clarissimum vigilie Iudicium nomen honestū & antiquis Romanis cognitum nescimus quemadmodum in aliam translatum est appellationem & ordinem. Patria enim nostræ vox *Præfetos vigilium* appellantur, vigilans & nihil imperterritum relinquentibus hominibus, hoc cinguli præponens. Vox enim Græcorum nescimus unde præfetos eos appellavit noctium, tanquam necessarium esset sole quidem (verisimiliter) decubente exurgere cingulum, quiescere autem debilitateo. Quid enim erat propter quod noctium addidit nomen? Si enim quodammodo hac sola dignitate quæ in noctibus sunt non rectè gesta curam habente & circumstante ciuitatem, hanc habuit appellationem, sed hoc ipsum & ciuitatis cingulum videmus agentem. quatenus nihil intercesset quod prohibetur super appella- tionem ista etiam dignitatem illam hoc nomine vo- citari. Si enim diuini dignitates possunt & glorio- sum quidem præfectum felicissimum huius ciuitatis esse diunum iudicem, alios autem noctis: ve- hementer competentium aberrauerint, restitudi-

nem nominum nescimus quemadmodum corrumpentes. Hanc igitur appellationem istam nebulosam existentem & obscuram & noctis prenomem, forsitan refugiant omnes, & penam esse hanc administratatem esse existimant, & neque imperialium di- gnam codicillorum esse putant.

CAP. I.

Nos igitur rem quomodo oportet aspicientes existimauimus oportere dignitatem hanc à prin- cípio incipiente ab appellatione, in totum eri- gere & Nycteparchum pullatenus de exercitu vo- cari. Curam enim habent coruæ quæ in diem & in noctem præter quod competens est, agnun- tur. Igmar quoniam antiquis Romanis vehementer Pra- toriæ placuit nomen, propterea existimauimus eos prætores plebis oportere nominare qui ad custo- diam & disciplinam constituti sunt, & plebeiam possunt compescere seditionem. & sicut exerciti prætores sunt in curia Senatus, libertatem & iurorum & talium praesides, ita sunt & iuri prætores super po- pulorum restringendis, & nostra quidem vox *Plebie prætores* appellenur. Græca vero ista & communis lingua *Prætores poplorum*. Praetor enim qualiter est honestum noniem, qualiter non longe constitu- tum à consulatu, qualiter vicinias legi sufficiunt, manifestant leges, consulari coniungentes prætores secundum eis cum lege dantes ordinem. Et quemadmodum antiquis consules fuerint qui magnis prætoriarum curiæ principes autem plebis qui plebem gubernabant, ita & nunc sunt prætores quidem Se- natus, qui ex præsidem à nobis dicta sunt, agnunt, principes vero poplorum hi qui quietem eorum defendunt, & quid eis expedit, prouident.

¶ Reuera enim dignitatem hanc olim ho- nestam constitutam & in seniore Roma in visu fre- quentata splendide, in temporibus non solum que Imperatores habuerunt, sed & adhuc longius, & magna ciuitas hanc suscipiens dignitatem non despe- tam habuit. Neque enim veteribus temporibus didi- cimus aliquas magnas dignitates administratas, que circa Imperium sunt, & post hanc non dignari de hac re soliciudinem fieri, paulatim verò ita res ab- iecta visa est & nullius rei digna, ut neque ex codi- cillis nostris fieret, iaceret autem sub gloriissimis præfectis felicissima huius ciuitatis, & multa ex or- dine eorum ista suscipierat dignitas & administraret eam pessime. Etenim si quis inspicat antiquitatis eius cingulum, vehementer eam qualis pridem erat & de his quæ nunc sunt, docebitur. cognoscet enim eam & forum proprium & officium commentariensis habentem, & alia omnia quæ penè ciuitatis cingu- lo à legibus deputata sunt.

CAP. II.

¶ Via igitur nos omnia perscrutantes quæ facta sunt pridem, festinamus in meliorem ordinem & antiquam honestatē & huius rei deducere orna- mentum, ut non surra ab iis tantum frequenter & socie- tales cum suribus, & iudicia negligi & spenni, & nullius digno procedant ratione, propterea existima- viimus quæ circa ea sunt, definire. Scimus enim quoniam si proper pecuniaris lites, in quibus non ma- gnum est periculum nisi in pecunia solis, atamen dignitates eas iudicant magnas, & multiorient etiam coniudices dent & innumerables nihil soliciu- dines sunt vi non causis sine iudicio procedant, quo- modo non competens est de iudicibus, quibus super animabus iudicantium est periculum, omnem pone- re prouidentiam qualiter alius digni efficiantur rationis, ne quando animam perdant hominis natu- quidem semel, recipere autem eam dum perdiditer, non valentis.

CAP. III.

¶ Rerum quidem igitur sanctimus neminem ora- bimus in prædicta dignitate adesse, priusquam à nobis

De lenonibus.

nobis codicilles administrationis recipiat, & nulla ratione præsumere circa imperiales codicilos ad cu- tam istam accedere, sed expectare imperium & exi- de conscriptum iudicium. Nos enim nulli predictam dignitatem trademus, nisi magnificis illustribus aut spectabilibus consitibus consistorianis aut clarissimus Tribunis prætorianis & noctiis qui hanc suscipiant dignitatem, aut aliis administrationes agitibus & appar- entibus, nobis apud & nostro dignis testimonio, quatenus eos prædicti habentes honestatē & honorem de- fenderem pro institia, propter quod pro am- bus est intentio multis homicidiis contulerunt litibus habitate, & de adulteriis & ibi rationibus & ra- pinis & quid tale est.

CAP. V.

Asistent autem eis & vicini milites & triceni matricarij (quos nunc nos constitutimus) dispo- sitionibus obsequentes eorum & sicubi. AEOI, eos qui indecenter agunt detinentes & competenti ordi- ni tridentes disciplinam. Oportet autem eos manu- se scire, quid si mundos semetipos constituerint, & Dei auxilium habebunt, & nostra placatione no- fraudabuntur, & longior eis dignitas erit. Quis enim bene & recte agentem amovere velit?

CAP. VI.

Es si transmutatur eis aliquis à iudicio viri claris- simi prædicti huius felicissime ciuitatis, quatenus supplicis subiicitur, scrupulosè in quirâ dignitate & doceantur in quibus occidunt hominem aut au- ferunt membrum aut tale aliud, sciscitantes, & ab ipso gloriose præfecto, si hoc prenderit: vi cù subtilitate proferant sententiam aut animæ aut membris aliquis auferendi à destinato.

¶ 1. Quidammodum enim spectabiles præ- tores populorum talibus honorarium donationi- bus, dignos eos facientes & codicilli à nostra pro- cedentibus manu & annonis & appellatione tanca & aliis quæ dicta sunt, ita eos exigimus reddere nobis suam puritatem & in omnibus vigiliam, & ciu- da agere æquali & iusta conscientiæ & pura manu. Si enim aliquid apparuerint delinquentes, aut furan- tes, aut suribus adquiescentes, aut non omnibus re- secantes modis, & dignos quidem morte supplicis subdentes, mediocria verò agentes expellentes à magna hac ciuitate vbi nos præcepimus, & sciante quid ipsi pro his reddent rationem non Deo solum, sed & nobis, & rei fieri & omni damno quod subiec- tis contingit, & nostra indigionem, & velociter cum infamia à dignitate repellit nostra, propriae e- num & labore sustinens & expensis magnis ad- quiescamus, vi non alievi nostrorum subiectorum inferant aliqua calumnia aut pecuniariarum aut ani- mæ perditio & quæ talia constitutis sunt, sed omnia cum examinatione fiant competentes.

EPilogue.

¶ Hanc igitur omnes nostram voluntatem pér- hanç præceptionem diuinam & legem cognoscentes & quia quod expedit vobis nullatenus derelinqui- mus pro nostro orate imperio, sic vos tenuite, sic vos proprios existimante, in his quæ in vnoquoque contingit, ita paternam in omnibus vobis custodi- mente prouidentiam. Proponatur Constantino- politanus ciuitatis nostris. Dat. x. Kal. Octob. Conf. D. N. Bilibario v. c. Cons.

COLLATIO III.

DE LENONIBVS.

TIT. I.

NOVELLA CONSTIT. XIII.

Imper. Iustinianus Augst. Constantinopolitanus.

PRÆFATIO.

T antiquis legibus, & dudum impetan- rantibus satis odibile visum est esse le- nonum nomine & causa, in tantum ut e- tiam plurimæ contra talia delinquen- tes scriberentur leges. Nos autem & du- dum posita contra eos qui sic impie agunt supplicia auximus, & si quid relidum est à nostris prædecesso- ribus, etiam hoc per alias correxiimus leges: & nuper interpellationes nobis facta rerum impiarum pro eo iudicio, sicut dissimili, digum.

libus negotij: in hac maxima ciuitate commissum causam non despeximus. Agnouimus enim quoddam vinere quidem illicet: ex causis autem crudelibus & odiosis occasionem sibi metu nefariorum inuenire lucorum: & circumire prouincias & loca plurimae, & iuuenicias miserandas decipere promittentes calcaneam & vestimenta quzdam: & his venari eas, & deducere ad hanc felicissimam uitacem: & habere constitutas in suis habitacionibus: & cibum eis miserandum dare, & vestem, & deinceps tradere ad luxuriam eas volentibus: & omnem quzdam miserabilem ex corpore earum accedentes ipsos accipere, & celebriter conscriptione, quia vsque ad tempus quod eis placuerit, obseruantur impia & scelerata functione implentes. Quodam vero earum etiam fiduciostores experire: & in tantum procedere illicitam actionem: ut in omni pene ac regia ciuitate, & in transmarinis eius locis, & (quod daturis est) iuxta sanctissimam loca & venerabiles domos sint tales habitaciones: & causae impia & iniqua sub nostris temporibus prouocantur: ita ut etiam quodam miserantes earum & abducere a taliter operatione crebro volentes, & ad legitimum deducere matrimonium, non sinerent. Aliquos autem sic sceleratos existere, vt pullas nec decimorum agentes annuis ad pericolosam deponeant corrupti: & quodam aurum dantes non parvum, vix inde redemissa miseras & nuptias copulasse casis. Etiam etiam decies mille modos, quos nulli proualeret sermo comprehendendere, ad infinitam crudelitatem deducti sit tale malitia: ut primu[m] quidem in ultimis partibus ciuitatis esset: nunc autem & ipsa, & quae circa eam sunt, omnia, plena ratione sua malorum. Hoc igitur dudum quidem aliquis nobis secreta denuntiavit: deinde etiam nuper magnificissimi praetores a nobis talia inquietare praecepit, & eadem ad nos reuelarunt: quae audiimus & indicauimus oportere Deo huicmodi commendare causam & velociter liberare tali sceleri ciuitatem.

VT ergo omnibus hz manifesta fiant in nostra habitantibus republica, tua sublimitas hanc non aram suscipiens sacram legem, in omni divisione praecipis propriis eam vniuersi infinuerit: non solum in hac felicissima ciuitate, sed etiam in prouinciarum custodiatur locis: domino omnium Deo pro aliis quodam prohibemus modis, & nulli fiduciam esse pacere mereetricem, & in domo habere mulieres, aut publice profiteri ad luxuriam, & pro alio quodam negotio talia mercari: neque conscriptiones super hoc percipere, neque fiduciostes exigere: nec tale aliquid agere, quod cogat miseras & iuinas suam castitatem confundere, neque sperare quia licet de cetero eis vestrum datione aut ornamenti sorbi: aut alimenti decipere, ut etiam iuina sustineant. Non enim permittimus quicquam fieri tale: sed etiam nunc omnia talia breviter competenti cura disponimus, statuentes etiam reddi eis omnem quam conigerit cautio: nis occasione sceleris huius exponi: & neque permittimus sceleratos lenones si qui dederunt eis, hoc ab eis auferre sed etiam ipsos lenones iubemus extra hanc felicissimam ciuitatem, tanquam pestiferos, & communis castitatis visitatores factos, & liberas ancillae, quae requirentes & deducentes ad huiusmodi necessitatem, & decipientes, & habentes educatas ad vniuersam confusionem. Praconizamus itaque quia si quis de cetero presumperit iniuriam pueram afflumere, habere ad necessitatem nutritam, & fornicationis sibi defensionem quzdam: hunc necesse a spectabilibus praetoribus populi huius felicissimae ciuitatis comprehensum, omnia nolle uisita sustinere supplicia. Si enim pecuniariorum eos surtorum & latrociniorum emendatores elegimus: quomodo non multa magis castitatis sursum, & latrociniu[m] eos coercera permittimus? Si quis autem patiatur in sua domo quendam lenone & huiusmodi prepositum operationis habere, & hoc denunciata cognoscens, non suam domo sua expu-

E P I L O G U S.

¶ Quatenus ergo vos primi nostri ciuitas casta hac nostrarum frumentorum dispositione: propterea hac sacra prædicatione vtimur, vt sciat nostrum circa vos studium, circa castitatem atque pietatem labores nostras, per quos in omnibus bonis custodiuti nostram reipublicanam speramus.

Scriptum exemplarum gloriosissima magistro nuttis ad hunc modum verba.

VT ergo omnibus hz manifesta fiant in nostra habitantibus republica, tua sublimitas hanc non aram suscipiens sacram legem, in omni divisione praecipis propriis eam vniuersi infinuerit: non solum in hac felicissima ciuitate, sed etiam in prouinciarum custodiatur locis: domino omnium Deo pro aliis quodam prohibemus modis, & nulli fiduciam esse pacere mereetricem, & in domo habere mulieres, aut publice profiteri ad luxuriam, & pro alio quodam negotio talia mercari: neque conscriptiones super hoc percipere, neque fiduciostes exigere: nec tale aliquid agere, quod cogat miseras & iuinas suam castitatem confundere, neque sperare quia licet de cetero eis vestrum datione aut ornamenti sorbi: aut alimenti decipere, ut etiam iuina sustineant. Non enim permittimus quicquam fieri tale: sed etiam nunc omnia talia breviter competenti cura disponimus, statuentes etiam reddi eis omnem quam conigerit cautio: nis occasione sceleris huius exponi: & neque permittimus sceleratos lenones si qui dederunt eis, hoc ab eis auferre sed etiam ipsos lenones iubemus extra hanc felicissimam ciuitatem, tanquam pestiferos, & communis castitatis visitatores factos, & liberas ancillae, quae requirentes & deducentes ad huiusmodi necessitatem, & decipientes, & habentes educatas ad vniuersam confusionem. Praconizamus itaque quia si quis de cetero presumperit iniuriam pueram afflumere, habere ad necessitatem nutritam, & fornicationis sibi defensionem quzdam: hunc necesse a spectabilibus praetoribus populi huius felicissimae ciuitatis comprehensum, omnia nolle uisita sustinere supplicia. Si enim pecuniariorum eos surtorum & latrociniorum emendatores elegimus: quomodo non multa magis castitatis sursum, & latrociniu[m] eos coercera permittimus? Si quis autem patiatur in sua domo quendam lenone & huiusmodi prepositum operationis habere, & hoc denunciata cognoscens, non suam domo sua expu-

DE DEFENSORIBVS
ciuitatum.

T I T. II.

NOVELLA C O N S I T U T . D E .
cinaquinta.

*Imp. Justinianus Augst. Ioannis gloriosissima
prefectio praetoriarum, iterum ex-
confide & patrictio.*

P R A F A T I O .

Nisi velociter reuocemus curam defensorum per competentes officinunc ipam clerius an: tiquorum nominum habebimus veritatem, alii si quidem alia data sunt ab antiquitate nomina significatiu[m] a parte rerum: hoc autem defensorum no: men purè demonstrat antiquitatem aliquos praeposuisse rebus, quatenus ex omni eas iniustia vindicarent, liberas. Siquidem & propter hoc paterna voce defensores eos vocamus, quatenus eripiunt a malis iniustiam patientes. Nunc autem hoc defensorum nomen valde conculecat est in multis nostra reipublica paribus: & ita contemputum, ut in iuria quidem potius quam in qualibet iaceat honestate. si quidem sunt viri quidem obsecuti, decretu[m] vero eis super misericordia magis quam

De defensoribus ciuitatum.

Vi omnia monumenta apud defensores inserviantur.

C A P. III.

ET agi apud defensores testamentorum inservi: & donationum, & quidquid aliud est monumentorum proprium: non valente clarissimo prouincie iudice prohibere quod agendum est, aut principere quia non venit aliquid agi, aut adiungi non enim huiusmodi alicius ei omnino potest: nam ab absurdissimum existimantes, necessariis rebus edere homines propter iudicium foris irrationaliter motus atque præceptiones, sed etiam ager quacunque voluerit & edere: & licet quod agitur, tangat prouincie presidem, aut quilibet potentem, neque hoc prohibere. Oportet etsi licet sic agere eos qui in administrationibus sunt, aut in qualibet potest, non ut prohibeant quazdam fieri contra se gesta: sed ita inculpabilem suum præbent modum, ut nulli decur tempus querin: aduersus eos & sic effuerit ciuitatibus index, siue non, nequaquam prohibeatur quispiam agere apud defensores quazdam monumenta in quibuscumque voluerit, præter illa sola quæ iurisdictione agentes, & ex ipsa iudicium auctoritate pendunt. 1. Deinde & his qui publicas exactiones habent, ciuitatum defensores omnibus auxiliari modis, & si opus fuerit occasione contemptus contumacia tributariorum, monumenta conficeri: & haec fieri velociter iubemus, & intercessione, & inordinatæ agentes videant, & his ipsi testimonium petibentes, vel publicum remouere iubemus, & absolute iudicium obtinere ordinem, & maximè quodam abfunt: & officiales prouincie quicunque in ciuitate sunt illa in qua defensor est, obedire illi, & adiuvare: vt absentibus praesidiibus gentium, nihil videatur deesse ciuitatibus sub illorum præsencia. Ex prouinciali autem officio habere & exceptores rem eis administrantem, & duos officiales, qui ea quæ ab eis decernuntur, adimplant. 2. Et iudicare in causis omnibus pecuniaris, & que ad aureos trecentos: non valentibus nostris subiectis trahera subiecti obligatos ad clavisimorum prouinciarum iudices, si usque ad predictam trecentorum solidum quantitatem lis constitut.

C A P. IIII.

CED neque publicè ipso actores amplius exting: ore item, vt conierant reos, & non ciuitatis defensores sed prouincie deferant iudici. Sed si quid tale egerint, & sentient manifeste minorem esse item trecentorum aureorum, & studio auctam, ut apud prouinciales iudicem, & non ciuitatis defensor examinaret: solum adorem omni liis subdi dispendio.

C A P. V.

ET à defensoribus appellations ad ipsos fieri su: dices. Si vero egerint aliquid iniuriolium circa defensores officiales: tunc prouinciarum praefides vicisci & catigare officiales possint. Licetiam enim damus defensoribus, si hoc neglexerint praefides gentium, sedis tuis eminentia hue nasci: ut inde detur auxilium eis, & vindicta competens, & ro: vera defensores eos esse contra delinquentes, habentes iudicataria claritatis & honestatis imitationem.

1. Et si cadere contigerit ciuitatis defensorum mox ad alium deferri decretem, qui ex circulo vocatur, cum dum dum dico iure iurando, & suscipere quidem mox curiam, decretem vero nunciati: & confirmari à tuo culmine: & nequaquam defensoribus vices agentes (sicut prediximus) dari: ne cursus priori confusione demus quasi rationabilem occasionem. 2. Praecepta vero faciat tua eminentia per unamquam prouinciam, ut in ciuitatibus habitat quazdam publica distribuatur, in qua convenienter eis defensores monume: adhiberi ciuitatibus in quibus sunt.

horum habeat custodiam: quatenus incorrupta maneat hæc, & velociter inveniantur, & requirentibus: & sit apud eos archivum: & quod hactenus prætermisum est in ciuitatibus emendetur.

C A P . V I :

QVIA VERO etiam defensores ciuitatum extra o[mne]nme commodum sunt: & pro decrevis curor, si quidem ciuitates maiores sunt, quatuor solumento dabuntur aurei foro t[ri]n[u]m sublimitatis: si vero minores: sicut iamdudum nostris constitutum est legibus, si vero quædam salaria habent publicas, etiam hæc secundum consuetudinem percipient. ¶ Audient quoque leuiora crimina, & castigationi competenti contradent: & eos qui in majoribus criminibus capiuntur: detrudit in carcere & mittent ad prouincias præsidem, si enim fruerit ciuitas vnaquaque cura judiciali: & omni gens sub maiori constituta iudice, maiores sentent prouidentiam: & resculcent plurimam iudicium curæ: cum ciuitatum defensores in semetipsum eas imponunt, & levigant præsidum quas pro omnibus hominibus habent sollicitudines, ipsi particulariter remouentes ea quæ v[er]o patientibus inferuntur, aut dubitationes solventes, & honestos (si ut sepe dictum est) eos qui in administratio[n]ibus sunt, demonstrantes, si vero etiam detineantur ab aliquis publica functione: genitum præfides defensoribus imperabant contra detentores exactiones: & secundum hoc eos adiuvant. Si qua vero defensori præter h[ab]et ordinatio[n]em, aut retinuerit aliquis defensoris officium in semetipsum veniens, siue dignitatis siue militia siue privilegij siue alterius cuiuspiam occasione, iste quique libarum aut subiectus penæ, etiam sic post eius exactionem ad opera ciuitatis proficiens cogatur defensoris implere sollicitudinem. Convenit etiam vnumquemque nobilium semper functionem agere ciuitatum quas inhabitat, & haec eis conferre habitacionis reparationem.

E P I L O G U S .

QUIZ igitur placuerunt nobis, & per hanc facram insinuata sunt legem, tua sublimitas in prouinciis quibus præest, facere manifesta per programmata propria studeat: quatenus cognoscant omnes quia & maximorum & mediocrum & parvorum nobis cura est: & nihil est tale quod à nostra sollicitudine remoueamus. Partem vero faciat tua eminentia suorum præceptorum: vt ex hoc fam genitum præsidesset precepit secundum vnamquemque ciuitatem eos qui bona opinione sunt, nominari defensores secundum circulum (sicut iam dictum est) & decreta fieri communia cum iurecurando in eis habitos, & describere prædictum circulum: & ita per biennium subintrare curam eos qui subsequuntur: & si cediderit quispiam ex eis, alium introduci: semper quidem decreto cum iurecurando faciendo: iploque dum futurus fuerit curam suscipere, definitum iusturandum subeunte, & electione eius facienda à Deo amabili episcopos, & venerabili clero, & aliis in ciuitate bona opinioni studentibus: quod etiam nunc mox fieri conuenit, omnibus (sicut dictum est) secundum hanc nostram generali procedentibus legem. Nunc autem defensores existentes, siquidem placi videantur, etiam ipsos inscribi circulo & biennio completere curam: & siquidem iam biennium in ea cura habent, remoueri defensori sollicitudinem nisi tamen voluerint communii decreto teneri eos biennio in eodem officio. Si vero nondum biennium impluerint, digni vero videantur communicare circulo, impletant reliquum tempus ultra quod nullus ciuitatem defendat: sed vñque ad hoc solum tunc tempus: nisi cuncta ciuitas reluctancee datur. Datum Idib. August. Constantinop. post consulatu B[ea]tissimi V. C.

D E

C A P . VI:

pia solicitudinem, & modis omnibus deponatur: & tunc rursus fiat, quando ipse cum circulus ad hunc adduxerit ordinem: ne frequenter & contumaciam curat, & per quandam machinationem illud semper renouando, fiat aliquip infinita prædicta gubernatio. His omnibus valitur in omni tempore: quoniam cum toto hoc studio & vigilancia & domini Dei inuitu adiunimus, & nostris subiectis contulimus. Datum decimo sexto kalendas August. Constantinop. B[ea]tissimo Viro Clarissimo Confite.

D E M E N S V R A O R D I N A N D Q :

rum clericorum,

T I T . I I I :

Nouella Constitutio XVI.

Idem Imper. Anthemius sanctiss. & beatiss. nichil scripti Constantiopolitane, & translati parla.

Legem nuper scriptissimam de mensura ordinatio[n]um & vi non competenter effusas, eas esse neque in sanctissima maiore ecclesia huius felicissime ciuitatis, neque in aliis: quam etiam firmare esse, & valere secundum omnem suam volumi[n]us virtutem. Quia vero intentio nobis est abbreviare quidem ordinations, huius autem sanctissime maiore ecclesie excellentem expensam ad mediocrem quandam atque portabilem reducere quantitatem quarenum multitudine ei expensarum minatur: propter hoc omnem circumferunt via, & præsentem venimus legem: nihil quidem aliud existinet à priore, sed ex eius procedentem voluntate, adhuc autem amplius sanctissima maiori ecclesiæ proclamata valentem. Sanctissimus enim, si in quibusdam sanctissimorum ecclesiarum (quatum ipsa sanctissima maior ecclesia gubernationem & expensas suscepit) contingit aut presbyterum aut diaconum aut lectorum aut cantorem mori, non alium mox extirpare introducit, sed considerare quanta tunc est mensura ibidem ministranti reverendissimorum clericorum. Et si quidem nondum clericorum minuta mensura est, sed adhuc abundant quantum ad id quod superioris debeat innititur, & vt vocante statutum, nullam fieri pro eo ordinacione, donec numerus in remedio ipso restituatur. Si vero sic diminuta multitudine est, vt necessitas sit, ne deficit statutus numerus, alium pro mortiente introduci clericum: considerate beatitudinem tuam: si quis est in aliis ecclesiis citra sanctissimam maiorem ecclesias, ex abundanti eiusdem ordinis clericis: & exinde restituere alium, & non novam facere ordinacionem. Sic enim dum ex eo quod plus est, semper hoc quod deficit, impletur: bona & Deo amabilis impunita cause mensura: & sic sanctissima mater ecclesia paulatim debitis liberabitur. Alioquin si quod defuerit quidem compleatur introductionibus extraneis: quod vero plus est, non minutarum plurimum & indehinc transit tempus: donec omne quod plus est, minatur.

E P I L O G U S .

ITUA igitur beatitudine, ea quæ propter sanctissimorum ecclesiarum vitalitatem recte nobis placuerunt, operi effectuque contrare fessinet. Etenim si quid fiat præter hoc, scire necesse est cum qui contra hanc nostram legem suscipere ordinacionem præsumperit, nihil hinc vitalitati habituum, neque reputabitur à reverendissimis economis in hac parte facta sanctissima maior ecclesia expensæ: sed ipsi ex hoc cognoscere damnum, & semetipsi hunc suæ negligenter recipientes frumentum. Datum Idib. August. Constantinop. post consulatu B[ea]tissimi V. C.

D E

D E M A N D A T I S P R I N C I P U M .
T I T . I I I .

Nouella Constitut. Decimaseptima.

Imper. Inflitanus Augst. Trionianus quæc[ui]t sciri nostri palati ex exco[n]siliis.

P R A E F A T I O . L A T I N A .

Ex libris antiquis qui iura Romani nominis conservant, non ignorat tua sublimitas, quanta de mandatis principiis legumlatores in suo quiske volumine conscripserunt. Quia igitur nobis reparantibus omnem veritatem iam deperit ac deminutum, placuit etiam omnibus iudicibus nostris, qui minores vel medias administrationes gerunt siue inter correctores, siue inter consulares, siue inter spectabiles ordinant, non solum codicillos prestare sed etiam mandata dare, quibus inspectis omnia gubernare laudabiliter possint: video librum mandatorum compotum, qui subter per viraque linguis anexus est: vt detur administratoribus nostris secundum locorum qualitatem, in quibus Romana vel Graeca linguis frequentur, scilicet coram sanctione: vt nihil ex his audeat præterire, sed saluberrimas dispositiones nostras obseruant, in perpetuum nostras prouigias, nostrorum imperio subiectos gubernare fessint. Illustris igitur auxiliorum tua, ad quam quæstoria pertinet censura, eadem mandata & in libris legum transcribi, & si facio laterculo deponi præcipiat: quenam ex his una cum codicillis suscipiendis, administratores quemadmodum possint recipi publice subuenire, non ignorant. Dat. xvi. Kalend. Maii, post consulatum B[ea]tissimi V. C. Conf.

I N N O M I N E D O M I N I I E S V
Christi Dei nostri, Imperator C[esar] Flavius Iustinianus, Alamanus, Goticus, Francicus, Germanicus, Antichitus, Alanicus, Vandalicus, Aficanus, p[ro]p[ter]ius, felix, gloriolus, victor, triumphator, semper adhucandus, Augustus.

In quidem in generali nostra pietatis lege omnia declarata sunt, in quibus conuenient est administrationes accipientes, eas gubernare, memorantes, iusturandum quod super his præstat. Nec esset tamen existimatius etiam nunc percepienti tibi administrationes, designare quod à prætoribus reipublica nostra adiumentum est: qui ad administrationes directe certa præcepta dabat, mandata principiis ea vocantes, secundum que oportet eos gubernare administrationes.

Progr[ra]mme etiæ magistratus, gratiosus queque manus seruens erga Deum, imperatores, & legem.

C A P . I .
Oportet igitur te purè sumente administrationem, & sine omni suffragio, præ omnibus aliis mundas seruare Deo nobilis & legi manus, & nullum contingere lucrum, neque matus, neque minus, neque captiolum quiddam contra subiectos facere negotiatione: sed contentum esse solis à bis: tibi ministratis, & tam per te quam per eos qui circa te sumptum eis vndeque serua ius: & festinare. Primum quidem fiscalis tributa exigere viginti, nihil denunciens circa publicam curam requiri, ne forte fiscus inde minatur, & salutare ei vndeque que propria sunt. Sicut enim priuatos in iustitiam passos adiungit, sic & publicum illius manere volumus. Collatores namque omni alia calunnia liberi conservati, facile & in promissu solvent tributa: & qui in farta prius dantes, manebant debentes adhuc fiscalia, ex nunc ipsi fiscalibus exfolentes liberabunt facile se tributis.

Ferme magistratus ne quæ sedis uocis locis, & quæ publica omnibus ordinibus sunt: q[ui] præcipiu-

menta faciat salutis procurabit.

C A P . I I .

Deinde conuenient est te prouide te ut nulli possuli ciuitatum alteris seditiones faciant, sed omni pacem esse Dei ciuitatibus dum æquitas etiam hinc nostris subiectis seruatur, & neque luci neque passionis aliquius causa ad aliquam partem declinatur.

Tu b[ea]tissima & viliori consef[er]to scripto decedas & finis tuus modus seruatur.

Sit tibi quoque tertium studium, lites cum omnibus quæcumque maxime vilium sunt, ex non scriptis decidere, & indicare, & liberare omnes altera contentionem, & non permittere in aliquo ultra quam continentur facta nostra constitutione, & occasione causali expensarum damnificari, si tamen iusticiæ in datione consistant: aliqui etiam gratis licet audire, & non permittere ex negligencia de præmissa aliquis præsidis quenquam ad hanc currere felicissimam ciuitatem & nobis molestem esse. Scito namque quia si quis veniat, & additionem nobis faciat, & a nobis interrogatus si prius & ait, deinde te dicat adisse, & quod iustum est, non impetrasset, & hoc verum inveniamus: in te indagationem conseruamus. Si vero cum te non adierit, venire ad hanc regiam præsumperit ciuitatem, & remitteremus eum cum omni correctione, & responsu non dabinus.

Non præsidis permittere exercitores aut magistrantes aliquid formarum & potum causa exigere.

C A P . I I I .

Dende competens est te etiam hinc venientes, siue ex magisteriis, siue ex quilibet foro non permittere ledere, nec super exigere subiectos nostros. Sed si quis adierit tale aliquid quæstus: hoc & excipi, & indemnitatem ei procurare, & neque permittere alii proficiunt præcepta cuiuscunque furi, h[ab]et: videlicet quæ solentiter diriguntur, formarum etiam agri causa, & portuum, & itinerum sternendorum, imaginum, & murorum, & domum destruendis tanquam in publico factarum, & aliarum talium, damnificare nostros subiectos. Non ea omni volumen nec per tales causam vilium eis inferri damnum. Ipse vero omnia horum prouidat, si non damno omni getum. Si quis autem ei tales aliquid iustum est, veniat: omnino non respiciat eum, nisi sacram nostram pragmatiam ostendat formamq[ue] hoc scriptam, tunc eu suscipient quidem talen formam: non autem aliquid agens ex ea antequam ad nos duciamus secundum præceptio[n]em nostram suscipias. ¶ Sed etiam pro libertate necessariorum, & operatione ciuitatum diligenter habebis, protrans ex ciuitibus pecunias patres quæ valde necessarie sunt operum facies, & portuum, simili[m]er & viarium, & portuum, in quibus omnino sunt locis prouincie cur præsidis: portuumq[ue] & murorum curam habebis: & quicquid omnino est publico & ciuitatibus veile & cogitationis, & facies, & nunciabis. ¶ Habebis autem obedientes ibi & qui in prouincia sunt milites, & quibus coram opere habueris ad ministerium tuum. Quid si delinqüentes inuenieris: sub omni castigatione decenter infuser ex emolumentis eorum sati fieri lassis procurabit.

De criminibus

C A P . V .

Non permittas privilegiis aliquibus vitiæ nocentes: sed illud solum est in auxiliis obseruantibus, vt vndeque puri horum que eis inferuntur & innoxii videantur. Homicidia autem & adulteria, virginumq[ue] direptiones, & invasiones, & oppressiones, ita cum vehementia corrigere puniens delinqüentes secundum nostras leges, vt paup[er]atum supplicium aliis omnes faciat salutis: ¶ Præcipu-

verò officiales tuos retinebis; non permittens eis subiectos nostros deprudari: neque vi illi officiales videantur quidem subiecti tibi; pro veritate autem tua præstis voluntati.

CAP. VI.

Sed neque hinc que dicuntur verba, id est iusitium grandum, prout pote dare festines, in amplius tenipus: sed & cum examinatione in tempore mediocri, & non transtendere triginta dierum inducas, ne ex hoc infinita sint hominibus adiunctum contentiones. Si vero ejam aliquam sub nuncupato verbo feceris: deinde aliqui adierit aduersus eum: deduces quidem eum; custodiens datum ei verbum: & examinabis negotium, verbo ubique seruato. & si etiam contra eum sententia necessaria sit, condemnabis eum: & duorum proponeas electionem, utrum velit dato verbo qibolique abrenunciare, & agere qua ludicata sum: an non. Ceterè si hoc non: facias cum terminis relictis, & ibi exercitionem inferes temperatè, & cum debita venerabilibus locis reverentia.

Et termini sanctorum homicidiis, & cetera proposita.

CAP. VII.

Neque autem homicidiis, neque adulteris, neque virginum raptoribus delinquentibus terminorum custodis caeciliam sed etiam inde extrales, & supplicium eis inferes. Non enim talia delinquentibus parceret competit, sed hoc patientibus: vt non talia à præsumptioribus patiantur. Deinde temporum cautela non nocentibus, sed lexis datur à legi: & non erit possibile virumque tueri cautela sacrum locorum, & ludentem, & lesum. I. Publicorum vero tributorum, exactiones etiam intra templum decenter fieri procurabis: quoniam fiscalium ratio & militibus, & priuatis ipsique templis, & cunctæ reipublicæ utilis & necessaria est. Auxiliabuntur autem tibi ad hoc etiam Deo amabiles ecclesiastici defensores, & economisti nullum horum qui fiscalia tributa exiguntur, ab ripentes exactiones: sed neque permittentes violatum aut seditionis aliquid pati exactiones inferentes, & scientes quia si quid tale gesserint, de suo, satis facere fisco cogentur.

Et ergo exactores tributorum in apicu sua exprimere quantitatem zygocephalum.

CAP. VIII.

Coges autem publicos exactores in suis de suis sceptis manifeste facere omnia in quibus ea derurunt, nempe quantitatem zygocephalorum, aut sugorum aut iugulum, aut quilibet modo per regiones nuncupantur: & pro quibus hinc & quilibet prædictis exiguntur, & datorum quantitatem, siue in speciebus, siue in auro. Et intermixaberis eis & magnum damnum, & manus amputationem, si hoc quod precipitur quidem damnificabuntur subiecti, hoc ex eorum emolumenit exigente proprio periculo latentes.

CAP. IX.

Neque occasione religionum, hresumque quæstionis, permittas aliqui provinciam commoveri, aut aliter quandam præceptionem inlungi provinciæ cui præsidet, ipse vero prouidebis, cum competenti utilitate fiscalibus, & quæ alii sunt persecutari: & nos permittentes aliquid contra nos, sicut fieri præceptiones occasioe religionum. Si stas fieri præceptiones occasioe religionum. Si vero canonicum sit quod queritur: vna cum me-

plus, Causa vero in nullo lèdatur, & secundum consuetudinem quidem tributa soluantur ab eis & inferantur fisco. Nuncietur autem ad gloriissimos nostros præfatos de his primis cogendis censualibus nuncupatas expositiones subtiliter dare, vt hoc sit & aule disiudicatio: & si interim secundum consuetudinem quidem data fiscalibus inculpabiliter inferendus, quicquid in his quo debitanus: gloriissimi nostri præfeti iudicaverint in his quo contrae sunt, hinc valere: necessitate habentibus exactibus, post cognitam veritatem super his questionibus, & in illis de extero quantitatibus zygocephalorum, & aliorum omnium, deservire secundum, quod à nobis tam ordinatura est. I. Non permittas autem eum curialibus, aut censualibus, dum vendita sua prædia corum, aut in alias personas mutatur, pollicere tergiversationibus utrū quibusdam, & non transuersi a vendoribus ad empores prædia: sed coges eos omnino facere mutationes sine danno. Si vero dixerint minus idoneos esse emptores, & propterea non fieri migrationem: hinc ipsum examinabis sine quolibet danno: & si quidem idonei fuerint emptores, coges fiscalium præfices omnibus modis & sine quolibet danno celebrare transpositionem. Si vero pro veritate eos invenies non satis idoneos, coges venditores hoc ipsum proficer ad gesta, quia periculum eorum transpositio si fiscalium tributorum in eos qui ab ipsis emuntur: hinc quod etiam in Oriente non vnius in multis fieri gentibus. Sic enim neque fiscus nocebitur, & fiscalia tributa à possessoribus inferuntur, ut non alii quidem sibi possitores, alii vero collatores. Oportet enim maximè contra possitores fieri collationes: sed non contra non detinentes, neque possidentes terras.

De proficienibus fiscis, & provincialibus angariae &c rectius, &c.

CAP. X.

Illud tamen te volumus nosse, quia liquido præcepimus ad alias fortes præficiunt se provincias: competentes est contentum te, iis quo de fisco largiorum, non gratis excedere: neque nostre subiectos attirere: sed ex quibus in provincia consenserit expendebas, ex his ipsis & ad alias præficienter regiones facere expensas: neque argarii collatoris affligentem, neque te, neque obediens tibi officiis: sed propriis quidem subiugabilibus propriaque expensa agere iter, hoc ipso custodiendo vel si non ultra terminos propriæ provinciarum: sed propriæ quendam occasionem necessariam circumscens civitates.

CAP. XI.

Eos autem qui vocantur loci seruatores, dare iudicem in ciuitatibus provinciæ cui præsidet, (licit spectabilis viri, vel clarissimi, vel præfides sine) omnibus interdicibus modis. Sed neque si milites aliqui sequantur te, neque illos gratis permittas expendere, sed ex propriis emolumentis. Si vero hoc non egerint, sed ex tributis expendent, & angarias accepissent: omne quidem damnificabuntur subiecti, hoc ex eorum emolumenit exigente proprio periculo latentes.

Et prefatis oblatis fibi de religione insinuante, contemnatis.

CAP. XII.

Neque occasione religionum, hresumque quæstionis, permittas aliqui provinciam commoveri, aut aliter quandam præceptionem inlungi provinciæ cui præsidet, ipse vero prouidebis, cum competenti utilitate fiscalibus, & quæ alii sunt persecutari: & nos permittentes aliquid contra nos, sicut fieri præceptiones occasioe religionum. Si vero canonicum sit quod queritur: vna cum me-

metropolita propriae hoc disponere & decernere, siue episcopi dubient, siue alijs quidam: & causa dare Deo amabilem & decibilem terminum, qui & decenter orthodoxam cultuodat fidem, & indemnaret prædicti ficalibus, & nostros subiectos ferent inuiolatos.

De capitali trinomina damnatu, ut bona earum non publicentur, sed propinquis reliquias.

CAP. XII.

Oportet autem te & in hoc omnem ponere prouidentiam cum aliquis dignus apparuerit prædictum quidem punire, res autem eius non concingeret, sed sine ea generi & legi, & secundum illam ordinari. Non enim res sunt quæ delinquunt, sed qui res possident, at illi reciprocant ordinem: eos quidem qui digni sunt pena, dimittunt illorum autem, auctoritate res, alio, pro illis punientes, quos lex foris ad illorum vocant successores.

De iniunctis patrocinii prohibendis.

CAP. XIII.

Patrocinia quoque iniusta que cognoscimus in nostris provinciis fieri, omnibus corrige modis, non finem, illi aliorum vitas in se suscipere, non ampliare sibi prædicti nullo modo & competencya, non in aliorum laetatione promittere patrocinium, non quemadmodum fraudant fiscalum suam virtutem obincere. Neque si tibi cura cuiuslibet sint hæc agentes dominii, sufficiat enim per omnia tibi ad perfectam fortitudinem & lex, & imperij favor.

De alienis colonis & capite censiis, ut nemis eos suscipere audeat.

CAP. XIV.

Ed etiam suscipientes alienos agricolas sic odio habebitis, sic compelles ciuii reddere quod suscipiunt male, si plurimum manferint inobedientes, omnes quicquid in omni prævincie est, illo: unum possessoribus hoc impones. Si vero in aliis provinciis agricultoribus dicantur esse constituti, literis veteris publicis ad præviciarii presidibus, & in eas fugientes agricultoribus confidentes aut consuetos, tradant possessoribus, & reuocentur ad prævinciam cui præfides, & inobedientes vehementer corripes, minus idoneorum adiectione. Competes enim est, ita studentem, hinc omnis & rerum dominacionem in sua facultate cognoscere: et minoratus sciat quantum est ledere & delinquere in aliis. Sed hoc ipsum age sine prædictis possidentes in præviciam sive aliquorum aliis competentium gubernatores sint. Oportet enim & possessoribus illa solum habere que eis dat lex, & gubernatores alienarum illis praesertim soluimusmodo, quæ per codicem aut alium legitimum eis sunt tradita modum: extraneis autem abstine: & non prouidere quidem aliis, ledere vero alios, & sibi metrum impium ex hoc acquirere.

De titulis affectis aliis prædiis.

CAP. XV.

Titulos autem imponere prædictis alienis, aut erga sterias in ciuitatibus constitutis, & super scribere sua vocabula ita præsumtibus periculorum esse scias, vt agnoscas, quia hæc agentes ipsi suam substantiam applicabunt fisco. Si enim causam soli imperio & fisco datum tentauerit aliquis arripere, in suis a gnofac experimentum: & suis rebus titulus impositus publicis, karalium exemplum abstinenit: qui si istud impluerit malis, similibus subdene ut per nos. Hæc igitur omnia obserua, sciens nostram circa te voluntatem atque sententiam, qualis quidem erit delinquens te, qualis autem probatio, & nostra sententia præcepta, ac leges.

Quid primam facere debant præfides omni præ-

vincie inzelvantur.

CAP. XVI.

Hæc nos mōtorum corrigere legem: & non canem despicere semper crudelentes: talique modo determinare: capitam, vi, si quidem vnu et filii patre, aut mater, aut duorum, vel trium, vel quatuor: non triueniunt ei relinqui soli, sed etiam tertiam, propria substantia partem.

Mox autem ut ingredies prouinciam, confidea: tis omnibus in metropoli constitutis (dicimus autem Deo amabili episcopo, & venerabili clero, & nobilis ciuitatis) insinuabis hæc nostra facta præcepta sub gestorum insinuatione: & propones exemplar eorum publice, non solum in metropoli, sed etiam in aliis præviciis ciuitatibus i transmittens ea per officias tuas, sine damnatori omnes cognoscant in quibus suscepisti cingulum, & videant a hoc consecutas, & nostro dignum templetum ostendis iudicio.

De armis.

CAP. XVII.

Hæc enim conservata apud te faciunt præsentem ubi cingulum diuturnorem, & gloriofore, si quidem super alia, neque armis, vi non militantem, permittes aliquem. Hæc et Dei & legibus, & nobis clarissimum constitutum. Sed illud prouidebis, vi si quis eorum, qui populum in turbas sollicitans, tenet aliquando ab hac magna ciuitate fugere, auctoritas, aut cum aliis, & veneri in prouinciam cui præses quatenus inuestigare de hoc, & examinare cum subtilitate & cautela cures, & vbi constiterit, nunciare hoc, si forte dignæ inquisitione sint perficie, & adduci ad hanc felicitatem ciuitatem, & personas sufficiare quæ lex de talibus constituit. Dat. xvi. Kalend. Maij, Constantiopol. Belisario V.C.

DE TRIE NTE ET SEMISSE, ET successiobis filiorum, & neporum naturalium & collatiobibus, vel distributionibus, necnon litteraturam aut numerationum, atque rerum ex quibus detinentur, insinuationibus.

TIT. V.

NOVELLA CONSTIT. XVIII.

Imp. Justinianus Augusti Joanni gloriissimo præfato sacerdotio, & neptorum naturalium & collatiobibus, vel distributionibus, necnon litteraturam aut numerationum, atque rerum ex quibus detinentur, insinuationibus.

PRAEFA TIO.

Iam quidem magnæ huic, & vi ita quis dicat bene, à Deo constitutæ reipublicæ, (dicimus Romanorum) plurima de testamēti disposita sunt, & pleni legum codices de talibus constitutum, & non solum sapientes antiqui hæc scripserunt, aut plorū, potestas imperatorum, sed etiam a nobis iam non aliquo plurimum, principiis minus legislationes protulæ sunt. Dei vero semper considerantes, & quatenus ei placit vi deantur, & aliquip bonorum dignum in nobis agamus: nimirum aliquid adiunquere semper & naturæ consequens, & quod possit priora corriger. Frequentiter igitur & alia vice nra sunt, quomodo legitime & benevoli filii quibus agunt gratias parcent, quibusque quod relinquitur, iam etiam debitum vocant: solum triueniunt ex necessitate, relinquunt: reliquum vero iacere in voluntate parentum & capiunt quidem cognati omnia, & extinxunt vel cibis, & libatoe ferunt; filii vero li et mulier consilantur, si nihil offendunt parentem, confunduntur: & triueniunt solum vel si decem, foris aut amplius fuerint, & pauperes, erunt filii patris doceat. Vix enim idonei.

De legitima positione liberis relinquentia, id est triueniunt ex triueniunt numerum consilantur: aut scilicet, si triueniunt numerum numerum.

CAP. I.

Hæc nos mōtorum corrigere legem: & non canem despicere semper crudelentes: talique modo determinare: capitam, vi, si quidem vnu et filii patre, aut mater, aut duorum, vel trium, vel quatuor: non triueniunt ei relinqui soli, sed etiam tertiam, propria substantia partem.

hoc est vincias quod morit & hanc esse definitam mensuram usque ad primum numerum. Sivero ultra quatuor habuerint filios, medium eis, totius & substantia reliqui parentes ut sexuorum si omnia in quo debetur singulis ex sexagesima quadruplicem vel sexagesim dividendo; & hoc non sub iniuncta circumstantia rerum, (forsan enim ob hoc etiam alii iniustiam patiuntur, & alii quidem meliora, alii vero deteriora percipientibus) sed quod contingit vnum quemque per omnia æquum esse in qualitate & quantitate, sive quis illud institutionis modo, sive per legati, idem est dicere & si per fidicemissi, reliqua occasione: licet enim ei reliquum vinculum foris aut sexuorum habere: & largi si eut voluerit filii ipsi, aut cuiuslibet extraneorum; & natura primo curata competenter, sic ad extarlargitatem accedere, hoc obliterando in omnibus personis in quibus ab initio antiqua quartæ ratio de inquisicio lege decreta est.

Us legitima portio filiorum virilium fit doctiss.

CAP. II.

Existatur autem à nobis de curialibus super possumus. Multa namque molesta sunt nobis semper precésque crebra & stentes filii. Et sicut equidem clemens aliquid definimus: sed quia non hoc eum agimus, crudelissimus: id eoque causa etiam legem agientes, ipsi quidem populos remouebimus: dabimus autem omnibus habere ex lege remedium. Quia enim testari naturalium filiorum partibus etiam ipsi dedimus, legitima quidem existente prole usque ad vnam solam vinciam, quam habebunt unde cum maire: (hoc quod etiam plus suis filiis autem non existentes legitimis, usque ad medietatem totius substantiae: hoc dicunt à nobis posse leges, non in testamentis solum patribus concedentes hoc agere, sed etiam aliis munientibus quas & superflue donant, praesens autem lex de iis quæ ab intestato sunt, loquuntur, & noui aliqui introducunt. Nunc enim, si quis moriens legitima sibi penitus sole non existente (filiorum dicimus aut neporum, aut exiher successioni) neque uxore legitima proinde moriatur non disponitia substantia, & eveniens cognatio for san, aut certe manu missor honorum possessorum mouens, & indulgens, aut etiam nostrum exarum, (nec enim illi quantum ad hoc parvus) sic autem ei domi donec venit, libera mulier in habitu concubina cum eo degent, & filii ex ea: (talibus enim solis hæc sancimus, vbi omnino indubitate sunt sine concubina in domo habite, sive naturalium ibidem proles) & nutrientum damus eis, & intestato parentibus morientibus duas habere vincias, paternæ substantias, cum maire parviendas, quæ rurique fuerint filii, ita ut proportione vnu filius & mater accipiat. Et hoc dicimus si vni concubine cohabitauerit, & filios ex ea habuerit, aut præcedente concubina morte forsan ex divisione, filii domi sint, vnu enim damus eis aliij intestato duarum vinciarum successionem. Si autem confusa concubinita ita sit, vñ alias super inducat priori concubinas & multi iudicent habeat concubinarum sacerdantiam (sic enim dicere melius est) & ex eis filios facientes moriantur, multas similes reliquias cosecubinas odibiles quidem nobis est iste, qui talis est: procul autem omnibus modis ab hac legi expellatur. Sicut enim quis legitime vxori coniunctus alia super inducere non poterit matrimonio consistente, & ex eis legitime filios procreare: sic neque per cognationem (quemadmodum diximus) concubinatum, & ex illa filios, dabimus, si aliud opus libidinis egere, etiam hoc ad successionem eius introduci, si mortuus fuerit interstane. Nam si hoc non constitutum, indiscrēte orunte mulieres quæ magis, aut quæ minus, amauerint indiscreti etiam filii, & nos non præbemus luxuriantibus, sed castis vñenibus legem. Non autem distinguimus de filiis que masculi sive feminæ sint. Sicut enim

si liberis suis per secundam proprietatem, & exordiū successuum omnem reliquerit.

CAP. III.

Robhibemus autem & illud graue existens, & habens quidem aliquam legalem occasionem, in duram tamen incidentem crudelitatem & amaritudinem. Novimus enim aliquis testamento secundum quæ morientes, non paternæ, nec vi viros oportebat, sed sicut in militare atque remissè fecerunt institutiones vxoribus: si quidem illis omnem reliquerint suum seruum vñstructum, filii autem proprietatem mudam. Quamobrem arbitror studium esse huiusmodi de testamento, uxores etiam proprietatem acquirere, filii foris fame percepit. Vnde enim & inmediogubernantur, & cotidianum habeant cibum, nihil ei derelicto uxori ira, forsan & irrationalibili, intercedente, quæ etiam cotidianam gubernationem abripit. Non libicit igitur de cetero omnino filios habentis tale pliuid agere, sed modis omnibus ei huius legitime partis quam nunc deputimus, & vñstructam insuper & proprietatem reliquias, si vult filiorum non repente fame morientium, sed viro valentiam vocari pater. Et hoc omnia dicimus, vnu in parte solo, sed & in matre & avo & præauo, & adiunctis vñcuique seminarum personis, id est aya & præauia sua paternæ sive maternæ sint.

Quemadmodum liberi ab intestato per feminam sexum defecentes succedunt, & beant.

CAP. IV.

Neque illo de cetero seruando in nepotibus & prænepotibus non suis, & sub potestate constitutis, minus tercia pars eos habere, quam eorum parentibus viventibus oportebat reliquias restauferet. Non enim excipimus vñterius nepotes qui ex filio paternis suis accrescent, vñ illi quidem integrum accipiunt partem quam eorum acciperet pater vivens, ne poteret autem ab uno per medium filiam vñteries, aut axis paterna vel materna, minus tercia

accipiant: sed vnum ordinem in omnibus ponimus, neque proibimus & prænepotibus, non serentes scimus, & masculo in talibus minuti. Neque enim masculos ipse in se, neque feminam solum ad nativitas præparationem sufficiens est: sed sicut virumque eorum cooptavit Deus ad generationis opus, ita etiam nos eandem virisque seruamus & cooptavimus.

Sed nec usque in hoc statuimus legem.

Hoc enim dicimus, & illis filiis qui ex nuptiis sunt legitimi, licet non sint scimus nuptias dores, sed officiis indubitate & manifeste sinter coniuges existentes, præster esse legitimis. Dorem etenim celebrat nuptias autem dores non faciunt, sed coniunctores affectus. Hoc idem obtinet & in iis qui ex posteriori & tunc cum dobris secundum nostras constitutiones, legitimi sunt, & hoc sit sanctio legi timore fobuli.

De concubinis & naturalibus liberis, quoniam si a b in statu sicut dicitur.

CAP.

Consideremus autem aliquid ad solam naturam Clemens. Multi namque molesta sunt nobis semper precésque crebra & stentes filii. Et sicut equidem clemens aliquid definimus: sed quia non hoc eum agimus, crudelissimus: id eoque causa etiam legem agientes, ipsi quidem populos remouebimus: dabimus autem omnibus habere ex lege remedium. Quia enim testari naturalium filiorum partibus etiam ipsi dedimus, legitima quidem existente prole usque ad vnam solam vinciam, quam habebunt unde cum maire: (hoc quod etiam plus suis filiis autem non existentes legitimis, usque ad medietatem totius substantiae: hoc dicunt à nobis posse leges, non in testamentis solum patribus concedentes hoc agere, sed etiam aliis munientibus quas & superflue donant, praesens autem lex de iis quæ ab intestato sunt, loquuntur, & noui aliqui introducunt. Nunc enim, si quis moriens legitima sibi penitus sole non existente (filiorum dicimus aut neporum, aut exiher successioni) neque uxore legitima proinde moriatur non disponitia substantia, & eveniens cognatio for san, aut certe manu missor honorum possessorum mouens, & indulgens, aut etiam nostrum exarum, (nec enim illi quantum ad hoc parvus) sic autem ei domi donec venit, libera mulier in habitu concubina cum eo degent, & filii ex ea: (talibus enim solis hæc sancimus, vbi omnino indubitate sunt sine concubina in domo habite, sive naturalium ibidem proles) & nutrientum damus eis, & intestato parentibus morientibus duas habere vincias, paternæ substantias, cum maire parviendas, quæ rurique fuerint filii, ita ut proportione vnu filius & mater accipiat. Et hoc dicimus si vni concubine cohabitauerit, & filios ex ea habuerit, aut præcedente concubina morte forsan ex divisione, filii domi sint, vnu enim damus eis aliij intestato duarum vinciarum successionem. Si autem confusa concubinita ita sit, vñ alias super inducat priori concubinas & multi iudicent habeat concubinarum sacerdantiam (sic enim dicere melius est) & ex eis filios facientes moriantur, multas similes reliquias cosecubinas odibiles quidem nobis est iste, qui talis est: procul autem omnibus modis ab hac legi expellatur. Sicut enim quis legitime vxori coniunctus alia super inducere non poterit matrimonio consistente, & ex eis legitime filios procreare: sic neque per cognationem (quemadmodum diximus) concubinatum, & ex illa filios, dabimus, si aliud opus libidinis egere, etiam hoc ad successionem eius introduci, si mortuus fuerit interstane. Nam si hoc non constitutum, indiscrēte orunte mulieres quæ magis, aut quæ minus, amauerint indiscreti etiam filii, & nos non præbemus luxuriantibus, sed castis vñenibus legem. Non autem distinguimus de filiis que masculi sive feminæ sint. Sicut enim

natura nibil circa hoc arte ratiocinatur: ita nec nos alte am in maleficiis, & alteram in scismaticis secundum hoc ponimus legem. Valde itaque hac lex nobis in futuris, & maxime omnium locis: quoniam caro quæ dudum non recte tenebant, plurima & emendauit, & explauit: & quod præterit, non potest ab ea quæ nondatur, reguli subiici. Hæc à nobis de predicti successionibus sunt facta.

De collationis.

CAP. VI.

Illud quoque bene se habere credimus hac lege complecti, priuibus enim legibus violentibus in collationibus si quidem sine testa, ento morentur parentes, collationes secundum eorum virtutem fieri: si vero testa, inibz dientes de eis, locum non fieri collationibus, sed res habere per votum foris aut alio modo data, & quæ relata, defendere: nos sanctum non esse omnino talè opinionem, sed sine quipia intentus moritur, sive testa, quoniam in certis est ne forsas oblitus datur, aut præ tumultu mortis angustias, huius non est memoratus: omnino esse collationes, & exinde æquitate secundum quod olim dispositi est, nisi expressim designaverit ipse, se velle non fieri collationem: sed habere eum qui cogitur ex lege conferre, & quod iam datum est, & ex iuste testamento: omnibus que prius de collationibus a nobis sancta sunt, in sua virtute manentibus.

Si res suas fater inter liberos distribuire voluerit.

CAP. VII.

Et quod sepe nobis iudicantibus placuit, non necessarium credimus nunc partem fieri presentem legi. Frequenti enim quidam plurimorum filiorum confitui patres, de inde punitas mox substantiam dividere, ut à fraterno certamine eos præseruent: ad maiores adhuc & seviores eos contentiones adducunt. Cum enim oportere, si hoc vellent, aut petere, & mīnū dividere in testamento suis: aut si non hoc vellent, partes facere, & eas subscrive, & sic indubitate date filii divisionem: at illi non hoc faciunt, sed patrem quidem aliquem sibi scribunt & neque han: continuit, sed forte inter scriptam alterius cuiusdam literis, & in descriptione abieciunt, & nullaz custodia digna positam: res filia vero pars nequaquam illorum ei manus, sed supercriptionis cuiusdam foris corrupti, aut cuiusdamque: & hinc illi litione milles, vnu hæc voluntate gesta sint patris, an alterius artificis operari certaminis & contentiones: & ad favorem partis alii scribentis. Hæc nos molestare de cetero nostros subiectos nolentes, sancimus, si quis voluerit has res filii aut dividere omnes, aut etiam aliquas, forte reliquias præcipuerat: maxime quæ quidem, si possibile est, in testamento, & indubitate de filiis hinc vultatem. Si autem hoc non agat proprietas necessitates, que plurime circumstans hominibus, licet camen descriptio facere terum quæ patiri volunt: & sublibere omnibus aut ipsum, aut filios vñuersos subscrive preparare, inter quos res diuidet, & ex hoc cause dare indubitate fidem, & quod secundum haec sit specimen, tam si aliquis firmum aliquæ cautelæ non indigens. Si vero aliquis hoc non erigit, sed dispersim (sic vel plerumque) sine testimonio subscrive fecerit, sciat nihil sine filiis sibi prædictum, vi literis, sed quia nihil si sibi, & diuident substantiam, incertas & plerumque sine testimonio conscripções non sequentes, que indicant causas quos iudices familiæ exercitare leges angelandas sequi cogendis. Oportet enī a prouidere subtiliter cautela

De tutori, vel curatore infideli.

CAP. IX.

Si vero lis agatur per curatores minimum pertinet ad personas quæ curatoribus indigent, huiusmodi negotiorum pœnam, quando in ipsorum curatorum fuerit literis, non aduersus eos quorum sunt curatores, sed aduersus eos fieri qui turpem & indecetem hanc negotiationem fecerunt. Si vero aliud condemnationis augmentum aut in duplum, aut in triplicem, aut in quadruplicem ab antiquis legibus, aut principiis introductionis est constitutionibus: maneat quidem illud secundum propriam formam, sicut nos illud in nostris instituimus & digestis & Constitutionem

75 libro sanctimus; hoc autem nunc augmentum priorum sit.

De improbris possessorum exceptionibus.

C A P. X.

Illud quoque in iudicis arbitramur oportere melius quam omnes ante nos, determinare & conciliare. Si quis enim conuentus fuerit res habere alterius sille vero dicat res non esse illius de quo dicit actor, & cogatur qui alio negat, aut documentum, aut testibus, aut aliis vii laboribus, ut ostendat res illius esse: postea vero is qui semper abnegauerat illius non sius, uti volunt illius iure, & diece quia ex hypotheca cuiuslibet causis in illam personam relatis, propinquior est quam ille qui causam monet (aliis quidem sententiae) vacant que prioribus nostris placuerunt, mediocris autem quazdam & clemens & i si cause convenientia pena abnegantibus inferatur, pro abnegatione namque causa hoc, & actoris laboribus dum adhuc causa dicitur, ad actorem transferatur rerum de quibus est quazatio facta, posse q: licentiam habent eo qui hanc redder, si qua iura habeat ex illa persona de qua prius negationem passus est, competenter sibi haec proponere, & legem iustitiae prouocari, poena in sola translatione possessionis constituta. Hec a nobis pro successionibus, & collationibus, & distributionibus, & litigantium causa, & vt multiundo litione minuatur, & inuenta sunt & sancta, & de extero tenebunt: quatenus & successores agnoscant & collationes non ignorent, sed circa distributiones non resurgent, & neque peccantes suarum literarum abnegationibus insultant malignari volentes, neque annumerationes abnegent, neque postea solam solutionibus vrantur, neque res ex quibus detinent abnegent personis, sed mediocres & mites ex causis ostensi, mediocri etiam potiorum iudicio.

Quoniam concubine servilis conditionis constituta, legitime uxoris fuit.

C A P. XI.

Quod autem ab aliquibus maligne dubitatur, in quibusdam nostris constitutionibus, & in iudicis quidem plurimis quoniam est: cum si iustum veterius non queri, praeferri coniungimus legi. Constitutionibus enim nobis ut si quis respexerit aliquam militarem clemens, & hanc fortiori absque dotibus documentis, deinde faciat filios: postea vero maritalem ad eam reperiret affectum, & scriperit huiusmodi instrumenta, & fecerit filios: non solum eos qui post natu fuerint filii; sed etiam priores esse legitimos: & propter circumvenientiam & maligne interpretationem caliditatem, etiam iam aliam scribentibus constitutionem: quia haec volumen tenere, licet secundi non sine natu post dotem filii, aut existentes moriantur: adiungentes quidam etiam aliam dubitationem, non recipientes haec tenere in iis qui libertas copulantur: cum viisque recte conscientibus nostram intentionem etiam hoc fuerit iam sanctum. Si enim ad libertam non omnipotens prohibentur: certum est quia etiam in illis haec tenere volumus. Sed quoniam viisque hoc dubitatum est: sicut si quis ex ore non habens legitimam aut filios legitimos, ad ancillam proximam habuerit quazdam meliore sententiam, & filios proximorum ex ea in feruente constituta: postea vero libertate honorabut & ancillam & natos, & ius eis aureorum petient autorum & regenerationis, & inter ingenuos securitatem constitutionis & recte non adiungimus: secundum iustos reduxerit modos, & nuptias consumaverit, postea vero nuptialis conscriperit documenta, & aut fierint filii postea, aut non fuerint, ex virtuose nostre constitutionis amplectamur deus: sit & vxor legitimas, & filii sub poneat.

76 ipsius, & sui, & ab intestato heredes genitor: dicitur autem eos qui ante nuptias natu sunt: his viis per alias ad ingenuitatem, secundum quod praedictum est, venerunt, & celebratione posita dotalium ius legitimorum eis praebentibus.

E P I L O G U S.

ET TUA igitur excellens, quia bene nobis & sancta vii sunt, & pro nostrorum quiete adiuncta, omnibus genibus quibus praes, per recepta propria faciat manifesta: ut agnoscat quia nulla maxima cura per quam semper aliquid adiicit. Deus nos frater, extra nos constitutus pro eorum solicitudine & prouidentia. Dat. Kal. Maij. Constantiopol. post consulatum Belisarii V.C. Coll.

D E F I L I S A N T E D O T A L I A instrumenta natu.

T I T. V. I.

Nouella Constitut. XIX.

Imper. Iustinian. Augusti. Ianni gloriostissariorum per Orientem pratorum prefetto, iterum ex consuli, & patr. eti.

P R AE F A T I O.

IEruevit ad nos, dubitationem vanam quibusdam incidisse, si quod sanctum est a nobis procreatus ante dotalium celebrationem, postea dotalibus factis, non etiam præterius feratur in iis quae non decreto aut transactio sunt terminatae quaztionibus. Nobis utique cum particulariter ponentes leges, expressissim in prima constitutione quae hoc sanctum memorantibus, ut si superest ei pars, siue defuncti sint, nondum tamen huiusmodi quaztiones aut sententia aut transactioibus huiusmodi terminatum: non ita iudicari sicut nostra dicit lex, quam complexis, etiam secundam possumus leges, eadem valere sanctum etiam si non post doles procreantur filii, aut procreati moriantur, nihilominus & ante doles gatos legitimis esse: & in hanc quoque secundam nostram constitutionem similes adiungimus, opere eius legislationem & ad seniora referri tempora, exceptis illis causis quas aut iudiciale sententia, aut transactio terminavit. Sed quoniam quidam post has nostras claras leges audaci mente sostram præsumperunt male interpretari legislationem & sensum: tertiam coacti sumus exponere constitutionem, per quam iustus, si quis legitimam vxorem habens, & legitimos ex ea filios: deinde ea moriente, aut matrimonio repudi soluto, habuerit filios ex aliqua ad quam nuptia non interdicuntur; postquam vero hi natu sunt, dotalia conferent in eam documenta: legitimos etiam ita ei natos filios existere. Sed quia in ipsa nostra constitutione non adiungimus aperte valere huiusmodi legislationem etiam in illis quorum patres adhuc superuerint, aut defuncti quidem sunt, contentio autem neque iudiciale sententia neque amicabilis interventione decisa est: huiusmodi arbitrii sunt nos nullatenus velle ea quae in memoratis continentur legislationibus de filiis qui ante celebrationem doijum natu sunt, valere erit in illis qui ante huiusmodi legislationem natu sunt, & maxime eo quod huius pars in prima & secunda constitutione posita ablati sunt a nobis in Codicis compositione. Quod absurdè arbitrii sunt. Iustissime namque & primæ & secundæ hoc subiraximus constitutionis & recte non adiungimus: secundum iustos reduxerit modos, & nuptias consumaverit, postea vero nuptialis conscriperit documenta, & aut fierint filii postea, aut non fuerint, ex virtuose nostre constitutionis amplectamur deus: sit & vxor legitimas, & filii sub poneat.

77 De administ. offic. in sacr.

in Codice scriberetur. Tertia vero constitutione non adiungimus aliquid de temporibus omnibus manifestum sit, spontere ea quae adiecta sunt, per interpretationem in illis valere in quibus interpretatis legibus sit lo us.

Ps. cap. viii. item. Nou. xix. ed. prædicta primita mandata indicata aut transfalla.

C A P. I.

Complacuit igitur simul iis quidem officiis curiosus administrationis, simul autem vobis amobus, insuper & nobis, recte, se habere vobis est, solum officium tuz celituidinis talibus ministeriis appellacionibus, sicut & prius fuit, & in schemate sacri auditorij dicantur, & adiit gloriosissimus notus quatuor, & particeps sui getorum.

C A P. II.

Sed etiam quoniam prima Cappadocia praes. prius ad unum cingulum respiebat solum, & tibi appellationes cerebantur: nunc autem in spectabilis proconsulis figuram mutatus est: nihil minus competens est & illam administrationem appellationem suscipientem & ministrantem, hic item secundum nostrum sacram constitutionem in ordine sacri auditorij cam examinari: praesente quoque gloriosissimo nostro quatuore, & pariter audiente negotio, solum officio ministrante tuo: quoniam & prius hoc solitum erat, nam eti spectabilis comes donum permixtus est, tamne que pridem multa quazdam mouebantur cause apud eum: neque ex iudicio eius cerebatur aliqua pene appellatio hic. Nunc autem que circa etatij dispensationem sunt, & aliis huc quibusdam tradidimus: & non oportet ob hoc minus sedem tuam: sed similiter tuum ministeriale officium sicut hic delatis negotio.

C A P. III.

Hoc ipsum etiam in Armeniis proconsule: quoniam prius administrationem eas ordinariam facientes, & nunc nihil ei addentes, in proconsulis figuram mutauimus. Etiam inde venientibus litteris tuz celituidinis ministeriale officium: sicut quidem in ordine sacri auditorij (sicut prædictum) mouenda apud eos: apud autem ambos vos examinandum: nihil minus autem officio tuo ministrante caufex, sicut prius fuit dum solitum administrationis ordinariae haberet schema, & maiore ordine non suscepio.

C A P. IV.

Voniam vero Lycaoniam, & Pyridiam, & Isauriam sub indicibus primis constitutas, & appellationes destinantes ad sedem tuam, nunc decorari prætorum cingulo contingit, ut videatur quoddammodo permixtum: quoddam ei etiam militare officium: quoniam prius & dux in vita que harum provinciarum fuit: necessario nobis se habere placuisse proper hanc nuptiam, solum tuz & gloriosissimum quatuor tradere appellationum examinationem: cedere quoque clementius uno officio, ut illis quae super hoc aguntur, ministerient. Unde siue aliquid factum est tale prius, siue etiam postea hoc: cundem ordinem quazdum impo sancimus.

C A P. V.

Via vero dux fuerum ministrantes puer & comitis Oriensis, & iudicis prima Syrie: & ciuiles quidem huius administrationis appellationes ad tuam referabantur sedem, officio ministrante solummodo tuo: comitis autem Oriensis vice spectabilis, in facrum auditiorum figuram ad sedem tuam & gloriosissimi quatuor vehicula solis qui ex facris sunt seruatis ministrantibus.

C A P. VI.

Sed hoc in hac parte nobis bene se habere vobis est, in hac videlicet administratione commune dare ministerium & illis qui ex facrum epistolarium seruio sunt, & qui ex officiis tuz celituidinis, quod enim prius duorum viceiorum fuit Pontica & Asia, & omnino innoverunt est, & in viu administrationem solius provinciæ mutatum, & dicitur autem aliud Galatia, aliud autem Phrygia, Pacatiane, & vecias

in Codice

quidem tam ad tuam celsitudinem, quam ad gloriosissimum quod storem solum autem modi ministerium suscipiat officium sedis tuz.

C A P. VII.

Illud tamen sanctius, ut ex administrationibus tunc à nobis adiungentur, & mutantibus antiquum schema, sive hoc ipsum, secundum naturam propriez iudicetur administrationis, si etiam ex delegatione nostra: idem seruetur schema: & ibi solum administrare officium tuz celsitudinis sanctius.

C A P. VIII.

Similiter sive ex delegatione, sive ex singuliatura appellatio veniat, officium tuz celsitudinis ministrare appellationibus sanctius: sive etiam ex delegatione nostra, similiter officii erit.

C A P. IX.

In quibus autem communie diximus & uorum officiorum, & sacri scribi ministerium, similiter commune seruamus, sive ex delegatione, sive (secundum quod dispositum est) in iudicio stat examinatione. Super illas tamen licet quae non spectabiles iudices iudicant, sed aduocati solum: referatur negotium tam ad selem tuam, quam ad gloriosissimum quod est deuotissimi libellenibus ministeriis eis: quoniam dum nihil omnino super istis innovatur sit, antiquam seruamus figuram, sicut etiam in aliis omnibus non innovatis antiqua ministeria manere in senecte dispepsiimus, nulla nouitate facienda, accedens namque novato aliter quadam modo oportere fieri etiam ministrantium ostendit figuram.

E P I L O G V S.

¶ Quo igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem: celius omnibus faciat manifesta editio destinata: sive: ut omnes cognoscant quae nubis sunt placita. Dat. xv. Kal. Apr. C.P.P.C. Biliarij v. C.

D E A R M E N I S.

T I T. VIII.

NOVELLA CONSTITVT. XXI.
Imp. Inflan. Aug. Aracis Proconsul. Armenie.

Armeniorum regionem bene legibus gubernaverentes, & nihil ab alia nostra differre repuplica, & administrationibus eam Romanis ornatus, prioribus eam liberantes dominibus & figuris vii Romanorum afflueimus, & factionesque non alias esse apud eos quam Romani nominant, dispositum, & existimauimus oportere expressa lege illud quoque corrigerem quod male apud eos delinquebat, & non secundum barbaricam gentem virorum quidem esse successiones tam parentum quam frarum & altius generis, mulierum vero nequaquamque sine dote eas ad viros venire, nec emi à maritis futuris, quod barbare haec non esset, non ipsi summmodo haec ferocius sentientibus, sed etiam aliis gentibus ita exhortanibus naturam, & foamineum iniuriantibus genus, tanquam non à Deo fit factum, nec seruat natuitat, sed tanquam vile & exhortandum & extra omnem competentem honorem.

C A P. I.

Sancimus itaque per hanc sacra legem, & apud Armenios haec tenere quae & apud nos occasione successions sceminarunt, & nullam esse differentiam masculi & feminam: sed sicut & in nostris legibus dispositum est, secundum quam figuram heredes existant parentum hoc est, parvis & matris, & aui & auia, & adhuc longius, vel eos qui post ipsos sunt, hoc est filij & filiz, & quemadmodum, ipsi hereditatem transmittant, ita apud Armenios esse, & nihil Armeniorum leges à Romanorum differre. Scenim nostis reipublice sunt,

seruantesque nobis cum aliis gentibus, & omnibus nostris frumentis, nequaquam sola apud eos seruantesque nos repellentur, sed omnibus sub equitate nostrae erunt leges qualunque & ex veteribus collegimus & in nostris potius institutis, atque Digestis, & qualunque ex Imperiali legislatione tam priorum Imperatorum quam nostra conscriptis sunt.

C A P. II.

HAEc igitur omnia valere per omne tempus quartadecim indicacionis, & huius secundum quam hanc scriptum legem. Nam & antiquiora perferuntur, & ad superiora tempora ascenderet, confusionis magis quam legislationis est, sed ex temporibus sicne prædictis presentis quartadecim indicacionis tantum & in subsequenti uniuerso tempore successiones manente similes ex omni causa que in successione relata est, similiter in multieribus, similiter in viris de cetero fernandez. Quod autem prius factum est, omne manere in priori figura summis, sive in progenitoribus sive in aliis factum est, nihil omnino communicantibus feminis personis super iam diuinitis progenitorialibus prædictis aut factis successioribus usque ad tertiadecim indicacionem & hanc, sed ex memorato tempore, hoc est quartadecima indicacione, valere que à nobis sunt legislati, sanctius.

E P I L O G V S.

¶ Quo igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem: tua magnificencia, & qui post eam administrationem suscepisti, in perpetuum custodi festinat. Datum xv. Kal. Apr. post Biliarij v. C. Consulatum.

COLLATIO IV.

DE N V P T I I S.

T I T. I.

NOVELLA CONSTITVT. XXII.

Idem Imper. Iohanni gloriis, sacrum per Ordinationem patricium fratello, istum excusatu & patruis.

P R A E F AT I O.

Plurimorum quidem tam varique posuisse sunt leges à nobis univicique parti prius à nobis sancitorum quidem aut dispositorum, visorum autem nobis habere non recte, ad meliora dantes viam, & exponentes subiectis quo competit degere modo. hoc autem quod nunc à nobis sit, lex quodam est communis omnibus & propriis, rebus competentem ordinem ponens. Si enim matrimonium sic est honestum, ut humano generi videatur immortalitatem articulare introduceret, & ex filiorum procreatione renovata genera manent: fugiter Dei clementia, quantum est possibile, nostra immortalitatem donante natura, recte nobis studium est de nuptiis. Alia namque omnia que sancita sunt à nobis, non omnibus competunt nec hominibus, nec rebus, nec temporibus: studium vero nuptiarum totius est (vt ita dicatur) humanz sobolis: ex quo etiam renouatur solo: & ampliori quam alia sancitudine dignum est. Antiquitas equidem non satis aliquid de prioribus aut secundis perfereretur a nuptiis, sed licet & paribus & matribus & ad plures venire nuptias, & lucro nullo priuari: & causa erat in simplicitate confusa. Majoris autem Theodosij temporibus amplior sollicitudo fada est circa huius rei tractatum, donec circumiens per ceteros impetratorum, in Leonem piz mercopis pertinet, viuum

virum fortiter atque viriliter etiam de istis plurimque sancientem, nos autem in constitutionum compositione multa quidem & alia de istis decreuimus: existimauimus autem oportere nunc confiri perfectioribus causam considerantes etiam quodam corrigere non aliorum voluminovo, sed etiam que à nobisipsi sancita sunt. Non enim erubescimus si quid melius etiam horum que ipsi prius diximus, adiungiamus, hoc sancire, & competenter prioribus imponere correctionem, nec ab aliis expectare corrigit legem.

C A P. I.

Duo igitur hæc permittantur hæc legi: & prius illud, vi omnia quidem quæcumque in prioribus sancita sunt, sive à nobis, sive à prioribus nostris, hæc valeant singula secundum propriam temporam, non habent villam ex presenti lege ovitatem, sed & in suis casibus validura atque traxanda: & suos eventus ex iis que iam positis sunt legibus expectantia: & nihil comunicantur presenti legi, presentem vero legem extunc valere volumus in omnibus futuri casibus, & in omnibus postea nuptiis, sive prioribus, sive deinceps, & in posteris aut futuri sive missalibus lucris sive successionebus que ex filiis sunt, etenim quod quidem omne iam præcessit, conscriptis relinquimus legibus: quod vero futurum est, per presentem nonnihil legem. Vnde sive secunda proueneant nuptiis, sive parentibus successiones ex priori matrimonij filiis, sive luora ex doribus, aut antenatalibus donationibus, aut ex alia causa sine existentibus, ex secundo matrimonio filiis, sive etiam nonnihil prioribus temporibus hæc serventur secundum sua singula tempora: & fruatur tam vii quæ mulieres prioris legislatione, sive ad alias venerint nuptias, sive etiam usque ad priores iterentur: sive successerent filiis, sive aliquid omnium ergerint priores sequentes leges. Illis enim credentes, & ita contrahentes nullus culpat quare non futurum scierunt & hoc quod videbatur quidem & tractabant omnibus modis, crediderunt: quod vero nondum factum erat, non formidauerunt. Unde illa quidem omnia maneat luum seruanta ordinem: deinceps vero tempus in posterioribus parentibus casibus omnia in una, hac lege posita, atque collecta respiciat quæcumque de futuris (sicut dictum est) nuptiis competunt valere. Vnum itaque hoc primitur legi.

C A P. II.

Secundum vero illud, ut omnia quæcumque ex scodierna die testator disponuerit de talibus, siue viri sive mulier constat, hæc valeant. Disponat itaque univicique super suis ut dignum est: & lex, cuius voluntas sicut antiquissima nobis lex & prima penè reipublica Romanorum disponens ait, (dicimus autem duodecim tabularum) secundum antiquam & patriam linguam ita dicens, Vt legalis quisque de sua re, ita ius eius, nullo valente circa illius voluntatem, nec si sacram impetrat formam, nec si quidquam aliud omnium, aliquid alteri disponere in rebus alienis.

¶ Si vero nihil testator dixerit aut disponuerit quod non iam possit & valentibus preoccupatum sit legibus, nec aliquid contra uniuersales leges ordinauerit: sive hæc nobis lex posita sit, omnia quantum est, homini possibile comprehendens, & transiens in breui, & ea que in prioribus erant corrigitur nuptiis, & que in secundis: & ea que in successionebus & in solutionibus nuptiarum sive ex morte, sive ex separatione: & ea que ante lucubrum tempus sicut, & post illud, & vnam quandam continuationum faciens totius huius conscriptionis, atque legislationis: olim quidem inchoata, ex quinque vero præcipue & quinquaginta & centum annis frequentius motam: & particulariter correctam simul, & paulatim colligata ad semeijsam & cohærentem, consuam in plusijs, & quedam semper egentem correptione;

De nuptiis.

puramque & consonam sibi omnino declarans.

Quia in constitutas nuptias que dissolueantur.

C A P. III.

Nuptias itaque affectus alterius facit, dotarium non ergo augmento, cum enim semel conuenit sub puro nuptiali affectu, sive etiam oblatione doxis & proprie nuptiarum donationis: oportes causam omnino lequi etiam solutionem ait innoxiam, aut cum poena: quoniam eorum que in hominibus sublegantur, quicquid ligatur, solvitur. Et utrem etiam horum quæcumque innotatis matrimonio, nisi distinctione facta, peccata merita sublegantur hoc nos adiungimus primi.

De diversis bona gratia salutis, & aliis modis.

C A P. III.

Distrahuntur itaque in vita contrahentium matrimonia: alia quidem consentiente utriusque parte: pro quibus nihil hic dicendum est, partis causam sicut utriusque placuerit, gubernantibus alia vero per occasionem rationabilem, qua etiam bona gratia vocatur: alia vero circa omnia causam alia quoque cum causa rationabilis.

Prima causa in istis soli iudeo matrimonio.

C A P. V.

Secundum occasionem itaque inculpabilem, quando conuersionem altera eligit pars, ad meliorem migrans vitam, & sub castitate conuersionem concupiscent, tunc enim lex alia nostra dicit: licentiam esse viro & mulieri ad multiora migranti transgredi matrimonium, & abscedere, quodam brevi dimissi ei qui relinquitur, solatio: quodcumque enim pacti fuerint contractantes ex morte fieri lucrum, hoc habere oportet eum qui dimittit ab altero, sive vir, sive mulieri sit: eo quid & iste, quantum ad matrimonium, videatur, mori, aliud pro aliis vita eligere iter.

Secunda causa.

C A P. VI.

Par occasiōem quoque necessariam & non ipsa rationabilem distractur matrimonium, quando aliquis impensis fuerit coire mulieris, & agere quæ à natura viris data sunt: si biennium quidem secundum de hoc à nobis pridem scriptam legem transcurset ex nuptiarum tempore: ille vero quia pro veritate est vir, non ostendat, licet enim mulier aut eius patribus disfingere matrimonium, & mittere repudium, vel si noluerit hoc maritus, & hic si quidem dicitur (si quæ omnino data sunt) sequitur mulierem: & reddit hanc vir, si consigilie capi: propter nuptias autem seu antenuptias donationem manet apud virum nihil de suo damnificandum. Hanc itaque legem corrigitus brevi quadam adiectione, non enim biennium numerari soluit ex ipso tempore copulationis, sed triennium volumus, edocet namque lumen ex iis que ante hanc prouenerunt, quodcum amplius quam biennium temporis non valentes, postea potentes ostensos ministrare filiorum procreationem.

C A P. VII.

Sed etiam capiuitatis causa talis est, quale ex oblatione doxis legibus, nec aliquid contra uniuersales leges ordinauerit: sive hæc nobis lex posita sit, omnia quantum est, homini possibile comprehendens, & transiens in breui, & ea que in prioribus erant corrigitur nuptiis, & que in secundis: & ea que in successionebus & in solutionibus nuptiarum sive ex morte, sive ex separatione: & ea que ante lucubrum tempus sicut, & post illud, & vnam quandam continuationum faciens totius huius conscriptionis, atque legislationis: olim quidem inchoata, ex quinque vero præcipue & quinquaginta & centum annis frequentius motam: & particulariter correctam simul, & paulatim colligata ad semeijsam & cohærentem, consuam in plusijs, & quedam semper egentem correptione;

vis succumbere illum quidem ante nuptias donationis dicimus exactionis; illam vero datis. Si vero incertum sit virum superet, an non, que ad hostes persona devenit: utr quoquennum expetandum est siue à viro, siue à muliere: pōit quod, siue manifestum de morte fiat, siue incertum maneat, subter licebit sine periculo, hoc enim & in nuncupatis bona gratia transactionibus, a praedentibus connumeratum est, nos quoque in loco consentimus, ut hic neque repudio fiat opus, ita personis distantibus ab alterutris, & nullus ex hoc lucrabitur, neque vir dote, neque mulier antenuptiale donationem: sed vnuquisque in suis maneat.

C A P . VIII.

Quod autem prius ex legum severitate introductum est, nos clementi cessione relatuimus. Si enim ex decreto iudiciale matrimonium aliquis aut vir aut mulier dari iussus esset (quale nunc est in Procurone, & in appellata Gypso) seruit qui dem erat & ab antiquis legislatoribus sancta & ex supplicio illata: separabatur vero matrimonium, supplicio possidente danatum, sibique seruientem, nos autem hoc remittimus: nullum ab initio bene actorum ex supplicio permittimus fieri seruum. Neque enim mutamus nos formam liberam in seruitum statim: qui etiam dum seruientum manumissores esse felinauitur. Maneat ergo matrimonium hoc nihil ex tali decreto iustum, vnde inter personas liberas consistens.

Quarta causa seu quarum modis dissoluuntur matrimonii bona gratia.

C A P . IX.

Si vero decretum iudiciale libertum aut liberum, aut horum filios in seruitum redigat: constat quidem ab initio matrimonium, postea vero apparet seruitus separare eos ab inuicem tanquam morte secuta: quoniam praecedentes nos dicunt superuenientem seruitum non procul à morte differre: idcirco hoc quidem quod proprium est, vnuquisque recipiat: placitum vero solum quod ex more est, liberis acquiruntur: reliqua vero veniant ad eum qui redigunt in seruitum.

C A P . X.

Si vero ab initio putauerit aliquis liberta iungi personam, illa vero familia potest laretur existens: non dicimus solui matrimonium, sed ab ipso initio neque matrimonium fieri, secundum prout à nobis dictam causam, propter inqualitatem fortunae: unde neque lucrum ex matrimonio contemplandum esse, neque aliquid tale, sed puram rerum competentium per congruas actiones redditionem. Hec autem decernimus: & tale non esse dicimus matrimonium, si causam animi in certius disponas solum, neque consensu dominii, neque malignitate eius aliqua, neque negligentia conuicta.

C A P . XI.

Nam si tradiderit tanquam liberam suam ancillam dominum: ille autem liber existens & excellens tradenter hanc accipit, forsitan etiam datus celebratis documentis, aut neque celebrais quidem, eius autem voluntate causam gubernante: non erit iustum, tale non contare matrimonium: sed tacitam libertatem sequi sine virum, sive mulierem. Et cum tale aliquid à domino sit: facimus & rapi tales virum aut feminam ad ingenitatem, & cauam tanquam super liberis & ingenivis audire. Si vero ipse quidem non celebrauerit nuptias, alterius persona dominum, sciat autem quod agitur, & ex studio taceat, ve potest cauam sarcinari coniugorum: vicesimur huiusmodi, si aperte probetur inequitas: & priuamus: dominū ita maligne cogitarem: sique rursus hoc etiam matrimonium, tanquam si consenserit dominus ab

initio: & ille quidem cadat dominio, ad ingenitatem vero seruifis persona rapiatur: hoc ipso cuncte effici, siue contenti, siue malignatus est dominus. Palam itaque est quia etiam filii ex talibus nuptiis, liberi & ingenui secundum hanc normam erunt legem.

C A P . XII.

Et multo potius haec valent, si contingit dudum seruum aut ancillam seu languentes dereliquerint etiam contemptissime eos, aut etiam amissione super dominio aduersus eos voluntatem. Illi namque vnde iam constituti liberi, & secundum prout derelicti sunt, & non aliorum extensus, non in posterum inquietabuntur ab iis qui possidere eos olim odio habuerunt.

C A P . XIII.

Deportatio tamen in quam migrant, & antiqua ignis & aquae interdictio quam aqua & igni interdictio vocant nostra leges, non soluit matrimonio. Hec enim & sacraissimum prout placuit Constantino clementer quendam causam, & a nobis quidem probata est, praetenti vero non copulata legi vnde neque effectus causarum dicendi sunt, cum in suo maneat ordine.

Quintus modus dissolungandi matrimonii bona gratia.

C A P . XIV.

Nouimus autem & huius nostra felicissima cuncta conditorem (diu memorie dicimus Constantium) scripsisse legem secundum quam si quis in expeditione fuerit, & tacerit ab exercitu per quadriennium, & nullum ei fiat ab illo signum eius circa eam affectuus licet si mulier ad secundam nuptias venienda, offerten prius libellum militis principi, & hoc ipsum testificanti, & si hoc fiat, inculpabitur mulier ad virum alterum transire, & non damnificabitur quidem dote: non tamen antenuptiale donationem lucrabitur. Hoc itaque sacratissimum Constantium. Vehementer autem nobis immaturae habere illa constitutio videatur, aribus enim bellis occupato marito, viroris priuatione, inferre non minor est pena, & quam ab hostibus capi. Ideoque non prius ad virum veniam secundum huiusmodi mulier quam legislator iste propositus quam etiam decenni transeat tempus, & haec importuna quidem sit viro mittens litteras, aut per aliquos verbis viens ad eum: & ille vero aut aperie renunt nuptias eius, aut absoluere conciteat: tunc quunque libellum offerat auxiliofissimo magistro militum, sicut speciabilis duci, aut clarissimo tribuno, sub quibus ipse miles est, tunc enim licentiam damus & preceps potigere imperatori, & inde hoc promereri. Sciat autem quia si citra hoc aliquid erit: tanquam temerarie rubens legitimis penitis subiacet. **I** Tertios itaque nuptiarum solutiones, tanquam generali quadam ratione sive bona gratia factis dissolucionibus, secundum est tales esse quodammodo.

Cause repudiationis.

C A P . XV.

CAEterz vero causam querunt inspicere, aut à viro, aut ab uxore, factam, aut damnaficent temerarium, in casu eorum que ab eo data sunt: datus dicimus, aut propter nuptias donationis. Sed huius causarum antiquiores quidem faciebant plurimos, diversisque tractatus: Theodosius autem junior alias quidem causas deinde sumens, alias autem & ipse adiunquens, de repudiis scriptis constitutionem, à nobis autem & alio quodam adiumentum sunt causas, quas recte habere perspicimus ad culpam referri eius qui succubuerit. **I** Si igitur secundum Theodosii piz memoriz constitutio nem valuerit mulier ostenderi maritum aut adulterio delinquenter, aut reū homicidijs aut veneficijs aut

qui seditionibus occupatum: & aut (quod pessimum omnium peccatorum est) communicantem delicto, dicimus autem malitiam aliquid contra ipsum imperium) aut condemnatum falsitatis, aut sepulchra e fodine, aut ex aliqua sacrarum domum aliquid rapuisse, aut latrocines, aut vitam, aut latrocines, & cunctis, aut unum eorum omni adpellatur abigei, (quibus est eura alieni infideli animalibus aut idem, & ea transponere alibi) aut propter plagiarum esse, aut ita luxuriose viventem, & inspicere vxore cum aliis corrumpant, (quod maxime mulieres nuptias, vnde circa cubile stimulatas, & asperas, & praepuc casta) aut si infidia se paffauit à viro propter circa ipsam falutem, aut veneficiis, aut gladio, aut per alium aliquem, tamquam inuidum, (inuidum namque hominibus ad malitiam vix sunt) aut etiam in flagellis super ea viatur. Si igitur multa tale aliquid ostendere poterit, licentiam ei dat lex repudio vti, & nuptias abstingere, doteque percipere, & antenuptiale donationem totam, non solum si omnes simul probaverit causa, sed etiam si secundum se vnam. Re rursus licentiam dat viro mulierem abiceris si adulteram inuenias, aut veneficem, aut delinqüentem homicidium, aut plagiarum, aut sepulchra e violacionem, & aut faciliem existemant, aut faveant laconibus, aut viro nesciente vel etiam prolibente gaudentem conuicis aliorum nichil sibi competitum inuidum etiam inuidum viro circa rationabilem causam fortis pernotantem, aut extra eius voluntatem. **C**on suis consudentem: & speciebus inherenterem, aut theatris aduentem, (dicimus autem ubi scena & talis sunt, aut etiam vni bestiis aduersus homines pugna est) aut infidias sibi facientes ex venenis, aut gladio, aut aliquo factis modo, ex quibus circa vitam periculum est, aut etiam conscientiam tyrannidem, meditantes, aut fallisantes ream constitutam, aut audaces eius manus inferentem sibi, scilicet tali aliquo facto dat lex huc viro abicerere mulierem, si vel vnam horum & solam propter causam: & luxuri quidem, antenuptiale vero habere donationem.

I Si vero altera harum personarum irrationabiliter repudium miserit, & hoc ipsum solundi matrimonium sine ratione: subdita erit dudum à nobis dictis penitis. Insuper etiam vir rea omnino ex memoratis causis propter rationabiliter repudij missione facta, & in quinquevium iourum ad secundum venire prohibetur matrimonium & ante quinquevium nuptias non esse fine reatu, neque legitimas vocari: sed omnis volens adeat & accusat factum tanquam contra legem presumptum.

C A P . XVI.

Si vero etiam rationabiliter mulier repudij misit, & in certaminibus vicerit, aut vir irrationabiliter eam abiciens subiacerit penitus, lucretur qui dena lucra primitus dicta: erubefact autem ante annum compleatum ad secundum vota venire. Quid non obseruantur nobis est in viro irrationabiliter obtinente talia lucra: cum & obtinente etiam repudiate nuptias facere licet: quoniam nulla circa subobligationem rationabiliter est suspicio: quod in multibz annis ante annum completionem recte prohibetur: & tanta est prohibitio ex hoc, & quia licet bona gratia dissoluiri matrimonium contingat, tamen etiam ex Anatali piz memoriz constitutione, in sequuntur prohibiti secundarum nuptiarum mulieribus instituta est.

I Has itaque causas nobis Theodosius explanavit: nos autem ex veteribus sumentes, & alias adiectimur. Si enim mulier rata ceneratur negrita, & etiam ex studio abortiva faciat, vir inique contrifer, & prius spe filiorum vel tanta libido est, & etiam cum viris volupans occasione la ueturat etiam dum adiutum constat matrimonium cum viro, ad alios de nuptiis suis loquatur: licentia datur à no-

bis viris mittere eis repudia, & lucrari doles, & antenuptiales habere donationes: vnde etiam his causis irrationabiliter solvere valentibus matrimonium, & sub eundem deferentibus ordinem, sub quem & postnas Theodosij diuinæ memorie definiti constitutio.

C A P . XVII.

Adscriptio autem alieno subere liberam non licet, neque ignoscere, neque sciencie, neque conscientie possesse: sed licet aliquid tale ab adscriptio geratur, licet domino & ipsi per se & per proximorum iudeicem castigare plagi medioribus hoc agentem adscriptum, & abstrahere ab ea quae sustra ei coniuncta est, vnde neque nuptiae sunt quod facta est, nec oblati doles, nec antenuptiales donationes: sed pura facta mali corredio.

I Sie itaque matrimonia dissoluntur viuentibus adiutis ita qui ea contrarerunt: & pecuniarum pretium eis dote & sponsalitiam constitutis donationem.

C A P . XVIII.

Sed à nobis aliquid etiam aliud adiumentum est, vnde etiam indotata matrimonia irrationabilibus factis dissoluntur: castigationi tradantur competenti. Si quis enim duxerit uxorem, aut etiam mulier ad virum veniat nuptiali quidem assumpta voluntaria atque sententia, non tamen sententia doce, aut sponsalitiae largitatem, (ubi quoque presumptuè fieri solitudo contingat), nullo ex hoc contra temerarium sequente periculo) constitutionem scriptissimam dicentem: Si quis sub potestate constitutam mulierem voluntate parentem, aut etiam sua potestatis forte ducat uxorem, neque doce oblatas, neque instrumentis doribus factis: auxiliis quidem sunt, licet dotalia instrumenta non sint conferenda: vi non ob hoc vir (quod in multis nouissimis factum) expellat domo uxorem sine villa prius dictarum rationabilium causarum, qualique & Theodosius, qualque & nos enime rauimus. Si quid autem tale fiat, & aut sine causa eā abiciat domo, aut etiam ipse rationabiliter causam præstet vi mulier separetur ab eius matrimonio: quatenus partem propria substantiaz cogatur exoluere ei: & vñque ad quadrangulas quidem auri libras substantiam habens, centum libras damnificabitur, hoc est quarta substantiaz parte: minorem autem hanc quantum quartæ facil quantitas. Si vero etiam maiorem predicit: qua tringentiarum auri librarum quantitas substantiam habeat: non amplius centum auri damnificetur libris, ad maximam namque plerique recipientes doles, integrum hanc seru finis: substantiam illam merito secundum nostras leges existimantes esse, quae pura debitis videatur. Ratio quoque ex ipsis causis contraria procedat. Et si mulier per cul patrem arcem separatur à viro indotata existens, aut etiam mitrat ei: fine aliqua causa rationabiliter repudium: idem in omnibus subiacet penitus: & si quidem per cul patrem eius matrimonium soluat, quinquevium obseruantur nuptias est mulieri: & secundis non compulabitur nuptias. Si vero per causam vel cul patrem maritum, aut etiam bona gratia distractatur: merito: & hinc annum custodiar, proper seminus confusione, & per omnia nobis lex perfecta sit.

C A P . XIX.

Es queque quoddam & aliud à nobis pliissimum etiam & gratius adiumentum, ubi etiam repudiis missis nuptiis constitutis adiutis, eorum namque qui sub potestate sunt callidiores circa parentes habitas prohibemus: quoniam quo solum inuenimus ex studio repudia scribere sepius, & mettere suis uxoriibus aut etiam ex disterio, & nulla rationabiliter penitus existens causa solvere matrimonio, ut eorum parentes subiacant exadijoni doles, aut sponsalitiae lag-

gitatis, quasi soluto matrimonio: & ipse quidem forsitan latenter miscentur alterutris, discedunt autem parentes damnificati, & hanc sive ad filios humanitatis habentes recompensationem. Ideoque legem scripsimus, voluntem neque sub potestate constitutos, neque emancipatos filios, neque masculos neque feminas posse distrahere matrimonio in suorum iustitiae patrum aut matrum, qui doles aut antenuptiales donationes obliterant, aut suscepuntur sibi, aut etiam cum filiis: sed sicut in contractu nuptiis patrum consensum, ita neque transfigere matrimonia sinimus in parentem iustitiae citra illorum voluntatem: sed si mittatur repudium, competere contra eos exactiorem penarium non sinimus, sive ipsi dederint hoc vel suscepunt, sive etiam cum aliis suscepuntur. Non enim habet rationem parentem quidem citra voluntatem filii non posse transfigere matrimonium: filii autem permittuntur & in minori iure constitutis, neque quod viile sit scientibus, citra patrum voluntatem solvere matrimonium, & ex hoc parentes fidejungi. Hoc autem bene quidem inchoans philosophos fanciuit Marcus: Diocletianus autem hunc secundum estinos autem similiiter approbauimus, siue terminus nobis hie disunctionum, quae superstitibus conformatibus sunt.

C A P. X X .

Deinceps autem matrimoniorum terminum, quae omnia similiiter solvit, expectat mors. Vnde, siue morte viri solvatur matrimonium, & sive fine mulieris, iuxrum sit viro quidem in dote secundum quod nuptialium instrumentorum continetur pactum multieri viro ex nuptiali donatione, sicut & ibi concenerit a principio contrahentibus: non prohibendis quidem iniqualibus secundum quantitatim oblationibus: prohibendis autem iniqualibus pactis: hoc quod fortissimum quidem Leo in suis conscripsi, legibus, nos autem hoc sumentes, adhuc clarissim ordinamus. Si enim alter quidem amplius, alter vero minus in lucro pacificatur: incrementum erit quale oportet esse quod tenet, virum quod plus, & quod minus, dubitatione ex viro que similiiter insurgeat. Vnde nobis placuit immoderationes aduersantibus ad minus perrahere quidem in parte plus est, & non alij quidem lisere tertiam, alij autem forsitan quartam lucri pacisci: sed si quid tale sit, quarta in viro que percipienda, & deinceps similiiter partibus: non tamen in constituta ex viro que quantitate.

Soluo igitur matrimonio secundum predictas omnes disunctiones, felix quidem & beatum est viri que contrahentium perdurare in priori conjugio, & non procreatum sobolem sequentibus matrimonio forsitan contristare, & si hoc egerint, & in prioribus feterint nuptias: habebunt quidem propriam, hoc est dote quidem mulier: sponsalitatem vere largitatem viri: nihil percurvantibus nobis hoc quod super secundum est nuptias. Percipient autem luctu viri quidem ex dote: mulier autem ex antenuptiali donatione, & erunt hae eis propria: nihil perne ab alia eorum difference possesse, vnde donec vixerint, omnem licetiam habebunt alienationis super his: sicut in aliis que de suo ab initio habentur. Si vero etiam moriantur: licet eis & legatis & fidicommisari res has in alios migreare, talem quippe alienationem permisimus nos constitutionem pro his concorditer.

Si vero filios ex aliqua parte scriperint heredes, extraneos autem ex alia: maneat autem tales res, aut etiam quidam carum non alienata: non ob hoc alienata: haec videbuntur, quoniam aliquis etiam alter scripus est heres: sed maneat etiam hae filii. Non enim si scriperint omnes filios heredes ex iniqualibus partibus, secundum hereditarias recipient portiones: sed ex aequo diuident secundum

numerum suum, sicut etiam si nullum eorum scriperit heredem, sed extraneos omnes, eis per alios inodos satisfactione habita perciptent eas, cum utique non sint heredes parentum. Placuit etiam nobis per presumptionem, quia pater dum non viuens alienauerit, aut expressi obligauerit aliquid huius rerum, aut moriens non expressionem in alium eum transposuerit, voluerit magis servare filii, tanquam ex causa illorum sibi acquisitus, & non ad extraneos deducit. & dabuntur hae filii honore precipio ex nostra lege, licet non sint heredes aut patris, aut matris, aut viri: vel si quidam eorum sint heredes, alij vero repudient, hoc enim est regius quoniam prioribus placuit habere. Vnde si premium est ex legi dicta sensu in eis: nulla adiunctione, neque turbeatur, neque minuatur, nisi forte causam ipsi denique filii sive diminutionis.

De ingratis liberis.

C A P. X X I.

Si quis enim ex eis ingratis videtur, premiu hoc alii damus nihil tale agentibus: vt & alios corripamus parentes honorare, & ad fratrum exemplum respiceret. Vnde si tantum inforunatum filiorum sit sobolis, ut omnes ingrat sint, aut heredes venient hae defuncti, tanquam illius substantia constituta: non in valentibus filiis ex parente a se exhortato premium habere: quod nos eis propter hanc causam non damus.

Ter si vero filiogrum alij quidem inter viuos sint, alij vero defuncti quidem sint, filios autem relinquunt: defuncti portionem illius damus, filii, si heredes sint patralsi quo ad fratres deducimus. Et ideo legem nostram perciptent, volumus hae valere non super dote solum, neque super sponsalitiam largitate: sed etiam super indotatis matrimonio in eis costitutione nostra introductis lucis, nam & illud, nisi ad fecundas veniant nuptias parentes, sed seruent, erit filiorum quo dudum diximus modo. Primum si quidem nuptias, & hinc luera & observationes, & que ad hoc dispositae sint.

De secundis nuptiis.

C A P. X X I I.

Si qui vero prioribus non contenti nuptias, etiam ad secundas venerint: necesse est legi hos se supponere, aut sine filiis existentes ex prioribus, ex secundis autem filios habentes: aut etiam ex diuerso sine filiis quidem ex secundis parentes autem ex primis: aut sine filiis ex ambobus, aut parentes ex viro. Si igitur sine filiis manserint ex prioribus, aut etiam ex ambobus nuptias, nulla perfrustratio circumspectas secundas est: sed viri quidem ibunt omnino omni observatione liberti: mulieribus autem solummodo imminicbit metus, vt non ante annale tempus ad secundum veniant matrimonium: aut etiam quia si quid tale gessint, & immaginas continxerint nuptias: subiungit precepta: alias quidem si sine filiis ex prioribus sint matrimonii: maiores autem si etiam filii sint. Si enim non est soboles, infamia vox sequitur: & erit omnino mulier proper nuptiarum: & nuptiationem infamis: & neque perciptet aliquid horum quae a priori relika sunt ei consorrio: neque fruatur sponsalitatem largitatem neque marito secundarum nuptiarum ultra terciam sive substantiam offereretur: sed neque exrinsecus sentier largitatem: neque perciptet penitus ab illo extraneorum, non hereditatem, non fideicommissum, non legatum, non mortis causa donationem: sed hae veniant aut maneat apud heredes defuncti, aut coheredes eius, si porci heres esse, vnoate ex nullam virilitatem habente. Sed scripsi & alij sint heredes, sive etiam ab intestato vocentur: ad illos venient quae tali mulieri de- relata

velista sunt, non enim sicut hae vindicabit: ne aliqua modo videamur taka corripientes, sicut prouideret vultus: sed illa quidem quae exrinsecus ei derelicta sunt, ad alios venient: que vero a priori marito sunt ab aliis, venient ad decem personas relinquenter cognationis, quae editio continetur: hoc est ascendentes & descendentes, & ex latere & que ad secundum gradum: gradibus in suo seruandis ordine. Quibus non existentibus, ad ararium venient.

Ter sed neque longus hereditas, ab intestato propriori eius veniet cogatorum, sed & que ad tertium gradum inficietur: unde stabit solio suo secundo eius: longius autem existentes, alios habebunt heredes: & que pra alii eis post insertur, dicimus autem infamiam, si quidem sine filio ex prioribus fuerit nuptias: solvitur imperatoris litteris inbentibus, si vero ei filii fuerint cuiuscumque sexus, licet sit quidem ei imperator pro infamia supplicare: & non tamen vultus aliquam rescriptorum habere. Si tamen voluerit ex imperio habere vultitatem, & alii liberari possint: ex priori matrimonio filii medium substantia donet portionem puram, & sine omni conditione, & neque vnum retinet sed omnis substantia quoniam habuit, quando ad secundas velebat nuptias, medium (sicut diximus) cedens partem prius procreatis filii, & diuident hae omnes ex aequo: & filios quidem habentes, ad suos transmittent filios: & coperto enim aliquid etiam veteribus adicte legibus: si vero non habuerint defuncti filios: defunctorum portiones accipient omnino proportionem secundum fratres. Si vero omnes defuncti sint: habent consolationem sive infelicitatem mater, vt ea rursus reclamat: & hoc dicimus: si intestari moriantur filii, non enim in iis que semel facta sunt, problemus eos testamento conferibere, aut superpartes quo voluntate non super dote solum, neque super sponsalitiam largitate: sed etiam super indotatis matrimonio in eis costitutione nostra introductis lucis, nam & illud, nisi ad fecundas veniant nuptias parentes, sed seruent, erit filiorum quo dudum diximus modo. Primum si quidem nuptias, & hinc luera & observationes, & que ad hoc dispositae sint.

Si mulier ad secundas nuptias post annum lucius transfractis, & de lucro datis & ante nuptias donationis.

C A P. X X I I I.

Si vero expectet quidem tempus mulier, & propterea effugiat predicta: ponetad secundum vero venient matrimonium, priores negligentes nuptias: si quidem non habent filios, dicuntur etiam denuo, sine periculo el totum ex hoc. Si vero si soboles, & filios ex hoc honorantes viderit lex: tuus omni largitatem a viro ad eam veniente, eam secundum proprietatis prius partem, solum si derelinquens fructum. Et hae sancte sunt etiam semper antenuptiales donationes, & super omni largitatem: sive cum vivent, a viro ad eam veniente, ari etiam extortamento, aut mortis causa donationes sine intentionis si pars sine legatum, sive fideicommissum. Et generaliter dicendum est, quod omnis eam deserit proprietatis modus in iis que a priori viro in eam venient: & filii ea perciptent, & proprietatis erunt domini secundum tempus mox quo mater coniuncta est alij viro: & haec communis mulier & viri mulier & filia, si & ille filios habens, secundum eis superinduxit viri: non ex dote fruenter lueris secundum proprietatis rationem, nam largitatem a liam a muliere percipiens, hanc habebit firmam: praeferiam quod licet vii & sive donec adiutori solum: & si quoque filii liget sub potestate constituti sint, sed tamen domini secundum proprietatis (alium erunt venientem) mox in eis simul cum secunde viri coniunctione. Et non discernimus de dote & ante nuptias donationes, virum ipsi hanc dedeant pro eo contrahentes, an aliqui alij pro eis hos egerint sive in genere, sive etiam exrinsecus: licet

videatur quodammodo comprehensa & antenuptialis donationis in dote.

C A P. X X I V.

Sed quod facitum est super lucis hinc venientem subdolus dubitum, etiam sic ratum sit: & ita certa talium lex eis erit cauens, & neque alienatione vultus permitiat parentibus in talibus, neque h hypocratecum: sed vel ei quid egorint parentes, mox eorum obligat eis subficiatam non prohibeat eos si liquid ageret in iis qua vultus: erubescit enim lex castigatores filios genitoribus statuere. Illas quidem erubescit: interminatus autem accipientibus tanquam nihil ei quod accipiant, proficit. & scilicet ex haec nostra habet rationem, vel si quid a talibus parentibus copartitione fecerint, vel si accepterint donationes, vel si quidam omnia egerint: ita erit quale nec gerunt, nec scripta, quod facit. Vindicabunt enim ex omnino filii heros & successores ab heredibus filiorum & successoribus non aliter excludendi, nisi triennale traxerit tempus, & detentatio dominos accipientes constitutat: incipiente filis tempore currere ex quo siue potestatis apparuerint existentes, aut facti sunt, non aliqua impubes etas adiutare adhuc.

C A P. X X V.

Venient autem talia lucra ad filios omnes ex prioribus nuptiis. Non enim permittimus parentibus, non recte introductam electionem in eos, neque alij quidem filiorum dare, alium vero exhortare, omnes enim secundis similiter evnornati sunt nuptias. Sed quemadmodum omnium filiorum similes heredes existent parentes, & non alij quidem succedunt, alij vero non: sive non similes & ipsi omnibus ex quoquatuor annis ad hoc conseruant, sed alios quidem deligant, alios vero despiciant. Ideoque secundum portionem vnuisque hoc lucretur: & si habent filios: ad eos haec transmittunt: illi vero hae inter alteros partiantur: ipsi quidem secundum mensuram quam constanter, non tamen patris transderentur portionem.

De lucro datis & ante nuptias donationis ex parte non existentium liberorum vide supra. No. 2. cap. 2.

C A P. X X V I.

Qyoniam autem infirmitas declaravimus alienationes a parentibus super talibus factas: subtilia rem imponere conuenit causa ordinem. Si enim omnes superfilii sive priores natu nuptias, & proxemarii eis parentes infirma omnino manebit alienatio, secundum quod prius a nobis dictum est. Si vero moriantur omnes, & rursus ad orbitatem causa veniam: non ex effectu ratus erit quod alienatum est. Quis enim hoc etiam infringat filius (quibus videlicet filii hoc fruatur?) non existentibus? Sed hic quidam nobis pridem ingressus est sensus subtilis & sollicitus, & medium virorumque casum pertractans. Quia enim omnibus quidem existentibus filiis, & proxemiori genitore, nulla selinqebarat pars ex lucratis rebus: omnibus autem morientibus rotunda in eos revertebarat: cogitauimus medium quemadcausam ordinem invenire. Vnde si pluribus existentibus filii moriantur vnu: si quidem habet filios, ad illos ferri hereditatem: hoc quod diximus. Si vero non habeat filios, non omnino ad fratres rotundam venire: sed quantum ex pao non existentium filiorum acquirebatur generanti, hoc cum lucrari: reliquum vero concederet in filii venire successores, siue fratres sint, siue exranei fortes (quod maxime in mare contingit) siue disponant suas substantias, sive etiam intestati moriantur. Et hoc nos scripsimus in nostra lege, copiantes illud & inuenientes primis & clementer fancientes. Quapropter etiam a huc alienaverit parentes, & amiegurum ad secundas

veniat nuptias, deinde moriarus vnu filiorum: in tantum valer solummodo quod alienatum est, quantum ad alienantem ex pacto non existentem filio-rum pertinet: alioquin secundum alias partes quaecumque ad filij heredes, veniunt, omnino infirma erunt: unde alienatione facta manet causa in suspenso, sequentibus committenda fortunis: & aut perfecte ab initio infirmanda alienatione, aut perfecte valent res ut particularum quidem infirmanda alienationes particularium vero constante.

C Et super ius quoque lucris quae cumque ad secunda venientibus vota parentibus percipiuntur, non perferuntur virum heredes existant aut pre-mortem parentis, aut secundi morientis, nec si alij quidem heredes existant, alij vero non: sed sicut superius diximus, tempus illud considerandum est secundum quod biautibus moritur, & potio inde sumendus & secundum eam id quod plus est, contemplantes, auferre quod transcendent oportet: & filii applicare: in omnibus talibus non ab initio donatione, auctor scriptura, respicienda, sed qui vocatur euentus considerandus est.

Us primi matrimonij filii cum aliis filiis capiunt lucra.

Nec illud quoque nobis relinquentur est, quod recte habendum Theodosius, p[ro]x[imo] memoria constituuit, dicens, quia si mulier filii procreatis ad secundas veniat nuptias, & exinde ei nascantur filii: deinde etiam secundus vir moriat: eius quidem proprias res ex ambabus matrimoniorum percipient filii interficiat matri moriente, ex aqua & simili divisione: antenuptiale vero donationem utraque soboles proprii accipiet patria: & ex solidi quidem priori matrimonio filii illius lucrabuntur donationem: ex solidi quoque ex secundis nati secundis, ab illo facta frumenta magnificientia, licet non ad tertium illa mulier matrimonium venire: Quid enim hoc prioribus proest? quid autem iniuriant priores filii secundis, & non illis tertiis iniuriam pati sunt nuptias? Et absolute quoque soboles proprii parentis accipiat sponsalitiam largitatem: & omnino prioribus filiis propter secundas nuptias recipientibus, & secundi liberi modis omnibus eam habeant: quamvis quae secundas contraxerit nuptias, ad tertia minime migraverint vota: Et ram vero consequenti h[oc] ipsum & in partibus sit secundas nuptias facientibus: & seruerit quidem ex priori matrimonio filii proprii secunda vota luctrata dos: secundis quoque licet non ad tertia patet peruenient vota.

C Reliqua vero quaecumque in talibus lucras esti pater aut mater ex secundis nuptias: aut per legatum, sive fideicommissum: non tamen ad ceteras venient nuptias: haec communia eorum substantiae, & a tertis non utilata matrimonii, maneant apud eos immora, & ad eorum, velut propriis successionis perueniant, aut etiam a superfluis quae volunt disponatur modo.

Us quoque modo per diuertitum solutum sit matrimonium, luctra omnia primi matrimonij serventur filii ikius matrimonij.

C A P . x x .

Qvia vero luctra vbique secundum rationis se-quentiam in disunctiones ex morte sancui-nis, breui quodam sermone & illud adiicimus, quia quaecumque luctra fuerint parentes repudio soluto matrimonio, sive bona gratia misso, sive etiam alter, sive per donis sive per sponsalitiam largitatis occa-sionem: & haec ad instar ex morte luctorum, omnia seruentur filii: sive hoc id est, custodiendo etiam super inditacis vxoribus, ybi a nobis posita constituta procaciatem punit. Et non discernimus ex cuius causa matrimoniis repudio sit solutum. Quocunque eam modo se habeat causa, seruantur etiam quod luctrum et

sum e[st]

hunc est ex illis nuptias, filii qui ex his processerunt, sive prima soluta sive matrimonio r[es] p[ro]udio, sive etiam secunda licet tercia non secute sint nuptias. *Vt licet augoe vel dimicare dicere vel deca[re]re precepto nuptias primi matrimonij secundi vero si non super sicut libri ex primis.*

C A P . X X X I .

DE augmentis autem ad diminutionib[us] dotiū aut antenuptialium donationum dictum est quidem aliquibus prioribus legibus: à nobis autem perfectius percurvatum est: qui etiam consistentibus matrimoniorum propter nuptias donationes non augeri solū, sed etiam à principio dari precepti-
mus, & si ut augeri permisimus, ita quidem minui contrahentibus volentibus concessimus. Sed hoc quod de diminutione dictum est, si secundus sicut nuptias, non permisimus, vt non aliquo modo Leonis p[ro]x[imo] memoria offendimus constitutionem, cum filii ex prioribus fuerint nuptias. Si enim int[er]im nam obuterit dotem, aut antenuptiale donationem parentis, aut aliquid largitatu[m] donum sentiens quod ferat lex, abbreviet quod factum est, & diminuat dotem aut antenuptiale donationem, nequānam lucram erit filii quod datum est, sed licet lucrari aut vtricunq[ue] aut nouercent, filii secundum hoc latus.

De luctu[m] mulieribus que parenti sicut coniuncta sunt.

C A P . X X X V I .

Instante quoque illud, & non extra pietatem à Iudeus memorie Alexandro super alios plurimos antiquorum legislatorum determinatum est, vt si quis manumferit ancillam, deinde eam ducat uxorem, at illa (vt videatur) elata & epulata soluerit circa manum suam matrimonium: non finit lex ad secundas nuptias, venire inuite p[ro]prio marito, sed deinceps nuptias, fornicationem iudicat & corruptionem, sed non nuptias, nec matrimonium, ex qua iniuria non decentes ei qui libertatem impo-
suit, sunt.

C A P . X X V I I .

Ilusitem quoque principis illud invenientes, dif-
f[er]entia p[ro]prio partem nostram facere sanctio[n]is, quoniam omnium mater fide dignior ad filiorum educationem videbatur: dar ei etiam hoc latus, nisi ad secundas accesserit nuptias.

*Si adhuc constante maritino dotes mariti
uxori sua persistent.*

C A P . X X X I X .

Dotes autem quas accepint contrahentes, non dabunt facilē mulieribus contractibus adhuc matrimonios, nisi tantum ex causis quas lex enumerauit, aliqui si quid, tale gesserint instar donationis, quod agitur, hoc ipso esse videatur. Et si moritur mulier: recipient dotes qui dederunt eas immaturi mulieri mariti, ab heredibus mulierum, cum medijs temporis fructibus, ipsi & heredes corū, & habebunt in lucrum secundum padum. Et si ad secundas veneant nuptias viri, serubunt sine alienatione h[oc] filii: hoc videlicet quod generaliter constitutum est. Si vero non contigerit accipere contrahentes dotes, adhuc cōstante matrimonio: etiam post mortem vxorum secundum legem ab illarum perceptient heredibus, sicut scriptura vult dicit.

*Si luctu[m] dote nominis vel propter nuptias duci-
t[ur] cōstituatur.*

C A P . X X X I I .

Si autem in dotem aut in sponsalitiam largitatē secundum luctu[m] detur, nil penitus innovamus: sed dudum sancta teneant, & maneat apud accipientes donec viuant, liet et decies nullies contrarium aliquid velint morientes. Quod enim ex lege datum est lucrum, priuatus auctor modis omnibus non valebit.

*De rebu matru[m] vel nuptiatis luctu[m], & re in h[oc] pater
emittat, luctu[m].*

C A P . X X X I I I .

Quoniam omnino ad memoriā de luctu[m] legum venimus: illud quoque misceri legi bo-nū est, quod tribus pridem dictum est constitutio[n]ibus, quod omnino pater horum, qui ad filios ve-nit, sive ex alterna linea, sive ex nuptiali filio-rum causa, sive aliunde, luctu[m] habeat, licet ad secundas veniat nuptias. Vnum namque eorum donec viuant: manere sine casu etiam ante nos omnes volunt leges, & in maternis, & in aliis omnibus: & nos similiter dicimus. Ceterum vero & quasi castrensum iam peculiorum excipiatur ratio.

*Si malares quae filii donarent, quae ab ingratia pos-
sunt, sicut nuptias vacante luctu[m].*

C A P . X L .

Con autem tutelam gerat mulier filiorum (palam est, quia impuberū existentium) iurans non ad secundas venire se nuptias, deinde contemnens & prius connubium & iuris iurandum, ad maritum veniat secundus non prius tutori peccens, & ratione redens, & excolvit omne quicquid hinc debet: non solum que eius sunt, in hypothecā habere lex permittit filii: sed etiam mariti substantia trahit ē[st] hypothecā. ipsi quoque interdicit filii successionē impuberis morientis: licet ex substitutione pater ē[st] venire ad filii dixerit successione. Sed hoc quidem priores nostri: Nos autem miramur quod mulierem sic imparem constitutas, vt etiam hoc ipso iuris iurandum,

C A P . X X X V . Ater tamen donans aliquid filio de suo, si ad secundas venerit nuptias, non poterit per occasio[n]em ingratisitudinis revocare quod datum est. Non enim ex pura, videtur voluntate Ingratitudinem introducere, sed secundas nuptias considerans, ad hanc veniente edificationem putabit: nisi tamen aperit filius aut circa vitam ipsam insidiatus mariti, aut manus inferens impias, aut circa substantiae totius ablacionem agens aduersus eam aliquid de-
claretur.

*Si secundo matrimonio caput a muliere, primo viri dignitas
vel priuilegium non visat.*

C A P . X X X V I .

Non tantū permittimus mulieribus ad secundas venientibus nuptias, adhuc velle priorum mari-
torum dignitatis aut priuilegiis vit: sed ad quae-
le post priorem venerint matrimonium, illius am-
pliatur fortuna, quia enim priorum oblitia est,
non rursus ex prioribus ad iuvabitur.

De libetimā mulieribus que parenti sicut coniuncta sunt.

C A P . X X X V I I .

Incundum quoque illud, & non extra pietatem à Iudeus memorie Alexandro super alios plurimos antiquorum legislatorum determinatum est, vt si quis manumferit ancillam, deinde eam ducat uxorem, at illa (vt videatur) elata & epulata soluerit circa manum suam matrimonium: non finit lex ad secundas nuptias, venire inuite p[ro]prio marito, sed deinceps nuptias, fornicationem iudicat & corruptionem, sed non nuptias, nec matrimonium, ex qua iniuria non decentes ei qui libertatem imposuit, sunt.

C A P . X X V I I I .

Ilusitem quoque principis illud invenientes, dif-
f[er]entia p[ro]prio partem nostram facere sanctio[n]is, quoniam omnium mater fide dignior ad filiorum educationem videbatur: dar ei etiam hoc latus, nisi ad secundas accesserit nuptias.

*Si adhuc constante maritino dotes mariti
uxori sua persistent.*

C A P . X X X I X .

Dotes autem quas accepint contrahentes, non dabunt facilē mulieribus contractibus adhuc matrimonios, nisi tantum ex causis quas lex enumerauit, aliqui si quid, tale gesserint instar donationis, quod agitur, hoc ipso esse videatur. Et si moritur mulier: recipient dotes qui dederunt eas immaturi mulieri mariti, ab heredibus mulierum, cum medijs temporis fructibus, ipsi & heredes corū, & habebunt in lucrum secundum padum. Et si ad secundas veneant nuptias viri, serubunt sine alienatione h[oc] filii: hoc videlicet quod generaliter constitutum est. Si vero non contigerit accipere contrahentes dotes, adhuc cōstante matrimonio: etiam post mortem vxorum secundum legem ab illarum perceptient heredibus, sicut scriptura vult dicit.

Si mulier filium suum tutelam admisit, rauis-

cius secundas nuptias.

C A P . X X X I I .

Con autem tutelam gerat mulier filiorum (palam est, quia impuberū existentium) iurans non ad secundas venire se nuptias, deinde contemnens & prius connubium & iuris iurandum, ad maritum veniat secundus non prius tutori peccens, & ratione redens, & excolvit omne quicquid hinc debet: non solum que eius sunt, in hypothecā habere lex permittit filii: sed etiam mariti substantia trahit ē[st] hypothecā. ipsi quoque interdicit filii successionē impuberis morientis: licet ex substitutione pater ē[st] venire ad filii dixerit successione. Sed hoc quidem priores nostri: Nos autem miramur quod mulierem sic imparem constitutas, vt etiam hoc ipso iuris iurandum,

negliceret, & si ad immaturas nuptias deueniret, tribus maximis neglegit, Deo & defuncti memoria, & charitate filiorum: ita paruis subdiderunt pennis: & illam quidem qua ante lugubrem nubit tempus: & nec omnino mater filiorum constitit, punit amarē: & licet filios non habeat, proper solam honestatem hoc ageret: & quod reliquum erat, accepit. & hanc quidem in annum dabit mulieribus licentiam. Eo autem transseuerat, si vellat accipere reliquum, non aliter licet mulieri hoc accipere, antequam cautionem exponeret, quod ad secundas non veniret nuptias. sed hanc quoque adiectionem ipse Julius Mischelus haud intenit, sed Quinus Muthus Schuola hoc praefaciat, super omibus quippe pendebut in causatum prorogationibus, huiusmodi adiuuentis cautionem. Non igitur videmus plurimas mulieres desiderio nuptiarum, non propter filiorum prorogationem, sed proprie necessitatē & iurantes & nubentes, & transcendentē morientium voluntates, existimavimus prius interius sacratorem mederi partem, & perjurum eis collibere, nec sinec talia subiurantia, in quibus omnino perjurium promulgū est. Nam nec illud inerat legi, ut oportet sine filiis existentes mulieres hoc iurare sacramentum, sed etiam filios habentibus hoc adiebat iustitium, quod Deum simul & defuncti animam contrahere: cum utique perjurium quidem effet in promptu: filiorum vero prorogatio in fortunā numeribus iaceret. Quia igitur hac nostra sanamus lege iusfrandum ei auterent, & talem permittebant relatorum perceptionem: considerauimus (quoniam alterum quoque à nobis prermisimus eis) oportere & defuncti animam mederi. Quapropter presentem ponimus legem, non enim voluntas deficientium nihil illicium habentes voluntates frustrari. Si enim dicteremus oportere mulierem omnino viro precipiente non nubere, hoc coudire: pro amaritudine habuisset hoc meritis lex nunc autem eam secundū prōstō sic lex, scilicet ut si voluerit nubere, accipiat quod reliquum sit: nullissimi scleris est despicer voluntatem defuncti ita fluctuantem, ut ei decur licentia nubendi, & accipiendo quod reliquum est, & par omnia constabdi priorem maritum.

*Si sub emendatione patr. vel matr. legatum libuit
suis reliquias, confirmat legum Zeno-
nianas. Cont.*

C A P. X L I.

*Placer quoque nobis Zenonis pīz memorie con-
stitutio, volens, patrem, si lubricatur proprio fi-
lio legatum sub conditione aut die dare, non ali-
ter exigi pro donatione legatorum cautionem hāc,
videlicet quod legatorum seruandorum causa voca-
tur nisi secundas pater contraxerit nuptias. sit enim
& hæc secundō nubentibus poena.*

*He dictū quā nuptias contrahere non possunt.
Supta Nencl. 6.*

C A P. X L I I.

*Sed & si quis inter reuerendissimos constitutus
Sclericos (ultra lectorum aut cantore dicimus)
omino contraxerit nuptias, hinc ex nostra con-
stitutione cadere sacerdotio constitutus, atque vo-
luerit. Si vero lector existens, & nuptias faciens, de-
fide proper aliquam incepsit, necessest ad
secundas venire nuptias, nequam ad maioris
sacerdotij auctoritate culmen, sed illic manebit apud
mulierem, sicut illius preponens meliori pro-
vectui. Si vero cum sit laicus, ad ordinationem sub-
diaconi, aut diaconi, aut presbyteri venire volue-
rit, deinde appareat mulierem habens non ex vir-
ginitate sibi copulatam, sed aut disiunctam à mari-
to, aut aliem non ab initio mox sibi legitimè con-
fundam: aut etiam ipse ad secundas veniret nu-
ptias: non imperberit sacerdotium: sed & licet la-
tenter ad hoc veniret, omnino eo cadet.*

*Sā maritus tūc reliquias vxoris, si secundas nuptias
non transirent, ad legem Julianam dif-
ficiat.*

C A P. X L I I I.

*Q Vero nunc sequitur causa, est antiqua, &
omitas quidem suscipiens correctiones non
ab aliis solum, sed etiam à nobis: non tamen ad
summarū sui veniens restituidinem: quam nunc
sedantes, praesentia sanuosa. Et enim quā voca-*

tur Iulia Mischelalex antiqua, lex vetuta, filiorum prorogationis præponenti studium: permittet mulieribus, licet vir prohibetur, & aliquid ob hoc relinqueret, quatenus non ad secundas veniret na-
ptias, ramen & ad vitum venire, & iurare quia si-
liorum causa hoc ageret: & quod reliquum erat, ac-
cepit. & hanc quidem in annum dabit mulieribus licentiam, vel non ipsa subdiderunt penis quas sustinent, quā ante lugubre tempus ad secundas vota declinaverunt. Ideoque sancimus eas que si prieat de extero præsument mulieres: su-
per dudum præcedentes panas, & has sustinere omnes, quas primitus diximus super his mulieribus quā ante lugubre tempus nubunt: & infamiam & omnia alla his inferentes: & solutionem paenarum eis dantes, tandem quam etiam illis, ut supplicant Imperatori, & medium portionem dene filii, suarum rerum neque vñfruū apud eas manente: & simpliciter aequalē eam ponitus, proper nup-
tiarum immaturitatem, ei quā ante lugubre tem-
pus auferit. Si vero etiam naturalium nubent
gerat filiorum, (nam hoc quoque præbūimus ei)
tamen ad vitum veniens: & non hæc agent quae
prius dicta sunt, ille subiaceat poena. Prudentia
vero sit per prouincias quidem gentium presi-
dibus: hic autem gloriissimo præfecto scilicet
huius urbis vnā cum pretore, cui huius urbis
cura est, ut volente ad nuptias venire tutelam ge-
rent mulieres, & ordinetur minoribus tutor & ra-
tiones sufficiantur: quod mater debet occasione
gubernatio, hoc reddatur.

*Si sub emendatione patr. vel matr. legatum libuit
suis reliquias, confirmat legum Zeno-
nianas. Cont.*

C A P. X L I.

*Vnde sancimus, si quis prohibuerit uxorem ad
aliud venire matrimonium, sive etiam uxore
maritum: (idem namque eī virinque) & pro hoc
aliquid reliquerit: vñam ex duabus conditionem
habere concrätentiam alterum ad nuptias ve-
nire, & abrenuntiare præceptionis: aut si hoc nolue-
rit, sed honorat defunctionem, omnino ablinetur de
caeruleo nuptiis. Sed vt non caula suspensa sit, & post
tempora forsan longa, reveratur rursus exadios
propterea bene nobis vñam est huius rei determina-
re causam, & vtque ad annū quidem non effe-
penitus petitionem reliqui: nisi tamē modus sa-
cerdotij aduenientis alteri personam statim pre-
vectui. Si vero cum sit laicus, ad ordinationem sub-
diaconi, aut diaconi, aut presbyteri venire volue-
rit, deinde appareat mulierem habens non ex vir-
ginitate sibi copulatam, sed aut disiunctam à mari-
to, aut aliem non ab initio mox sibi legitimè con-
fundam: aut etiam ipse ad secundas veniret nu-
ptias: non imperberit sacerdotium: sed & licet la-
tenter ad hoc veniret, omnino eo cadet.*

*Sā maritus tūc reliquias vxoris, si secundas nuptias
non transirent, ad legem Julianam dif-
ficiat.*

C A P. X L I I I.

*Et quia parum antea de cautela rerum ediximus,
& Leonis nouimus diu memoris constitutio-
nem de secundis nuptiis, si ad eas venientis mulier
non valeat dare fideiūssum cautelam, quia filius
testitur res, tertiam partem centesimam accipere:
nos causam adhuc melius ab ea constitutus, il-
lius super hoc statim competentem adiicientes sub-
diūssum. Et sancimus (hoc quod pridem à no-
bīs in quadam dictum est constitutione) vt si quis
offerat res proprie antecupitalē donationem: si
quidem omnes immobiles constitute sunt, maneat
earum vñus apud matrem ad secundas venientes
nuptias: & eadem hæc eligat, & non recusat, ne-
que exigat filii pro estimacione earum vñras:
fed diligenter earum habeat secundum quod lex
dat vñus dominis constitutis. Conseruet autem
hæc secundum leges filii superstitibus: aut si om-
nes moriantur, secundum nostram legem calo filio-
rum non existentium, matris reliquo temen-
tis.*

De nuptiis:

*terix centesimā reddat vñras. Si vero non valde
locuplet fuerit: etiam fideiūssum hunc exigit. Si
autem non valuerit fideiūssum dare: tunc sub in-
fatoria cautione, & hypotheca (secundum quod di-
ctum est) futurū rerum accipiat: quidem quod re-
līcum ultimox autem vt ad secundas nuptias vene-
rit, hoc ab eo qui dedit, vindicetur, apud quan-
cumque apparuerit personam, tanquam si ab ini-
tio neque datum fuisse videatur, quod si omni
restitutio casu, sive mobile sive immobile sit
quod futurum est reddit, valere sancimus. si ve-
ro aurum fuerit quod relinquitur: minus idoneē
verò se habeat ad fideiūssum: & nec ipse dignus
sit cui hoc creditur: manere quidem apud illum à
quo reliquum est: tertiam vero centesimam eius v-
ñras præstat: quare vñras tuas solutis, donec
aut secundas ille contrahat nuptias (quando & re-
stitutio præstitarum vñras suscipiunt facultati-
rem) aut si manifestum nullatenus posse istum ad
nuptias perteneret, sive secundum modum sacerdoti-
tis (tunc enim ei dabit quod reliquum est) sive
morte, accipient enim hoc omnino eius heredes,
nihil neque de datis vñras redientes. Hanc ipsam
autem introducimus obseruantiam & eundem in-
tellectum, etiam si non coniuges alterius sub-
tali reliquerint conditione: sed aliquis alius ex-
traneus sive viro sive mulieri sub tali conditione
dari quid voluerit, scilicet fortitorum casuum: se-
cundum suam naturam, lege super his tam in pre-
standis quam in restituendis conservata. Hac igitur
ex iam super factis à nobis occasione Iuli Mischel-
alex constitutionibus retribuimus: alia vero sint
firme secundum terminos & casum secundum quod
hic exposuimus. Praesertim autem à nobis obserua-
tiones denuo, (si institutio sit pars aut legatum)
heredibus aut substitutis, aut illis à quibus
hæc reliqua sunt: si quidem mortis causa donatio:
omnino heredibus. Si vero ex alie secundum ta-
lam conditionem conservatur quis heres: subli-
tis, si fuerint, aut omniis iis qui ab intestato vo-
cantur ad hereditatem, huiusmodi obseruationes
præstentur, vt vnde lex habeat propriam perfe-
ctionem: nisi fore testator & hoc præcipiat, dicens
licentiam habere cum cui detinuit, sive per institu-
tionem particularē, sive ex alie, aut per legatum
vel fideicommissum, sive per mortis causa
donationem, & accipere quod reliquum est, &
nullam cautelam dare, tunc enim secunda est de-
functi voluntas, studi enim nostri est, defunctorum
conseruare secundum legem voluntates.*

*De administratione donatione propter nuptias.
Item dictum sub supra Nencl.,
2. cap. 4.*

C A P. X L V.

*Et quia parum antea de cautela rerum ediximus,
& Leonis nouimus diu memoris constitutio-
nem de secundis nuptiis, si ad eas venientis mulier
non valeat dare fideiūssum cautelam, quia filius
testitur res, tertiam partem centesimam accipere:
nos causam adhuc melius ab ea constitutus, il-
lius super hoc statim competentem adiicientes sub-
diūssum. Et sancimus (hoc quod pridem à no-
bīs in quadam dictum est constitutione) vt si quis
offerat res proprie antecupitalē donationem: si
quidem omnes immobiles constitute sunt, maneat
earum vñus apud matrem ad secundas venientes
nuptias: & eadem hæc eligat, & non recusat, ne-
que exigat filii pro estimacione earum vñras:
fed diligenter earum habeat secundum quod lex
dat vñus dominis constitutis. Conseruet autem
hæc secundum leges filii superstitibus: aut si om-
nes moriantur, secundum nostram legem calo filio-
rum non existentium, matris reliquo temen-
tis.*

*bus filiorum heredibus conseruando. Si vero v-
niuersa constituta est forte in pecuniis, aut alijs
mobiliis rebus antenuptiales donatio: tertiam
partem vñras accipiente matre, cum prius
fanciūta cautela non exigit à filiis aurum, nisi for-
tē sine inuidia sit viri facultas, & habeat aurum
& argenteum, & vestes, & quidquid conscriptura
est matris, damūs etenim tunc electionem matris, si
velix res accipere, & dare fideiūssum cautio-
nem, sive prædictas accipere vñras: dicimus
autem ex tercia parte centesimē tam secundum an-
térieres leges, quam etiam secundum nostras. Si
vero permixte sint res, & donatio tam in pecuniis
quam in immobiliis rebus sicut immobiles quidem
omnino manere apud matrem, proper quod ali-
menta habeat exinde in rebus vero mobilibus illa
tenere quod pridem sanciūmus, si contingit in mo-
bilis rebus omnia antenuptialis donationis esse
constituta: prouidenti muliere quod non negligat
immobility, neque immunita lux faciat; sed qualia
accipere restituat.*

*De successione matris in bonis filiorum pro qā
parte fuit, & quāmodo.*

C A P. X L VI.

*Hinc nōs alia euocat ratio quæ de filiorum suc-
cessionē est: quam accipient quæ ad secundas
venient nuptias. Iam pridem enim de his scripta
et lex à nobis ad Herimogenem gloriōse memori-
tate magistrum sacrorum nostrorum factum offi-
ciorum rescripta, Belisarij gloriōsi, præcedens
consulatus, leptondecimō Kalendas Aprilis
per quam sanciūmus matres ad filij, non relin-
quentis liberos, cum eius quā mōrtuus sit fratri-
bus, sine cautele vocari successionem, & eius
cum vñsi proprietatem habere firmam: siue
prīusquam heres reliquerint, sive postea ad secun-
das venient nuptias: auferentes leges quæ de his
contrariis quid præcipiebant. Hanc autem no-
stram sanctionem firmam etiam modo manere su-
per solas personas parentumque dudum ad secun-
dam venient matrimonium, sancimus & quædam
propriorum accipientes filiorum, firmè eis seruan-
tes, & secundū deinceps tempis: sive ante nu-
ptias, sive post nuptias hereditatem in eis filij de-
scendentes contingit. De his autem quæ post hæc
ad secundum venient virum, sita nobis præsens lex
disponatur & sanciat. Ergo necesse est filio mō-
riente, sive masculo, sive feminā, sine testatu mō-
riatur, sive etiam sine hoc in interioria ea quæ ex testa-
mento sunt dicentes, ita ad ordinem qui ab inte-
stantur, veniantur.*

*¶ Si igitur legitimè filii testatus fuerit, & re-
linquit matr̄i substantiam, sive partem eius ali-
quā hanc illa accipiat pēr scripturā (quia vñs
quæ custodiē morientium vñlos voluntates) &
habeat quod dimissum est, aut datum, & secundum
proprietatem, & secundum vñsum. Sicut enim li-
cebat reliquerint alicui extrangōrum, & nihil hæ-
redi secundē mōrētis nobeant nuptias: ita &
matr̄i reliquerint, sive institutionem sine legatum,
recte derelinquit, & dominium, & vñsum, sive ex
rebus quæ extrinsecus aduenierunt, sicut facultas,
sive ex paternis: nihil ex hoc fratribus contradic-
re valentibus. ¶ Si autem inestatus filius mo-
riatur, ita ad secundas veniente matre nuptias,
aut postea vñsime: vocat quidem & ipsa cum
filij aut filiis fratribus secundum nostram constitu-
tionem ab intellecto ad eius successionem. Sed quā-
ta quidem ex paterna substantia ad filium peruen-
tient, coram solummodo habeat vñsum ad secundas
omnies sive prius sive postea venientes nuptias: in
residuū vero omnibus rebus quæ aliunde erant fili-
o pēr paternam successionem, vñtias secu-*

dum vocationem nostram quam statim dicemus, quadam correptione & ea indigere. Et hinc dicimus in rebus que extra nuptiale donationem sunt. Quia enim in illis sancta sunt à nobis, & à Leonis diuī memoria constitutione, integra conservamus quibus solum mater habeat vsumfructum, sed in aliis rebus haec sanctius, & deinceps ipsi tradimus quecumque post nuptiale donationem sunt à patre venientia filio, aut ex aliis causis, tan ex testamento, quam ab intellato successionibus: ratione contra ingratos filios vndeque & super illis rebus seruati, quando manifeste causa ingratiudinis demonstrantur: aliorum omnium que de successionibus dicta sunt parentum in filiis, aut filiorum in parentibus, intactis manentibus.

3. ¶ Ingratitudinem autem hic consideramus non solum ad matrem secundum pridem à nobis dictum: sed etiam aduterius eundem ipsum fratrem defunctum.

C A P. X L V I I.

Et quoniam scimus multas fratribus adiuntem scatas contentiones: illum solum, tanquam integratum circa fratrem effectum participari hoc lucrum non concedimus, qui mortem voluit, fratris, aut criminalem inducere contra cum inscriptionem, aut sublantibus ei propteravt interre iactram, eius enim portio tam ad reliquos fratres, quam ad matrem veniat. Et h̄a lex supra filiorum successib⁹nibus, quibus cum matre succedunt filii, maneat illam, quia à nobis facta est subdictionem introducens iis que futuro tempore matrimonio secundo sunt sociandi viris. Quia enim iam ad secundum matrimonium peruenient, & beneficio memorata nosque legis potius sunt: his licet successionem, sive per testamento, sive ab intellato habere firmè, & secundum dominium, & secundum vsumfructum, & alienare, & testari, & transmittere secundum quem voluerint modum, nihilque sit eis impedimento quolibet tempore ex praesenti constituta lege.

¶ Illud autem firmum, ex primo matrimonio filii maneat, quod super his per praedictam à nobis constitutum est sanctionem. Quod si antenuptiale donationem, quam mater moriente marito facerabatur contigerit ad moriente filium perire, & propterea partem ei illius fieri hereditatis: matrem neque secundum quod succedit filio, dominium eum scilicet antenuptialis donationis rerum perfrui: solum autem habere horum, quādī superest, vsum & vsumfructum. Maneat igitur & hoc his qui ex prioribus nuptiis sunt filii, con donatum nisi forte ante predictam constitutionem iudiciale sententia & transactio inter partes facta, de his aliquid statuerit.

2. ¶ Et quoniam mater excludebatur quidem à filio masculo, hoc faciente senatus consulo quod Tertullianum vocant: filiabus autem commiscebatur nos non querentes filiorum ius, sed exinde ei legitima iure dantes, vocamus quidem eam etiam eum masculis fratribus morientis in tantum in quantum numerus filiorum fuerit: quatenus & ea partem habeat tantam quantum vnuquisque fratrum. Si vero permixti masculi & feminis sentire: hoc ipsum disponentes. Si vero mater & filia sola constante, ibi senatus consultum medium quidem partem dabat matri: residuum vero medium sororibus, quantumcumque existimat. Quod quoniam non primus corremus, modo adducimus ad competentem correptionem, & in illo causa vocantes eam pro rata filiarum: quatenus quantum vnuquisque filiarum haberet, tantum solummodo & ea accipiat: & in omni casu h̄i relato, in virilem portionem & hoc quod legis est: etiam mater veniat: sive constante soli masculi, sive sola & feminæ, sive etiam permixta utraque soboles,

Vt parentes, sicutans aquitatem interlibet
primi & secundi matrimonii
seruare.

C A P. X L V I I I.

Illud quoque super hoc adicere legi iustitia existimatimus. Si enim moriatur vir aut mulier filios habentes & ex prioribus & ex secundis nuptiis, quas post hanc contraxerint legem: (in his enim praesenti disponimus) qua quidem super lucis ex nuptiis seruari oportet, hoc sanctius, infuper & decreuimus portiones quas necesse est parentes legitimis & non ingratis relinquere filiis. ipsos tamen genitores non erit iustum ad secundam omnino declinare problemi: & quod ex lege est, tantummodo relinquere prioribus, alia omnia ad secundos deducere, sed aliquid & prioribus adicere. Nam si aliquem ex secundis habeant nuptias, aut etiam ex primis forsan ita festinat, ita dilectum, ut velint proponeire eum alius in possessione: damus licentiam hos agendi: non tamen omnino priores quidem filios minuere, secundos autem augere: sed neque vehementer magnificare augmentum: nec omnino obliuisci priorum matrimoniorum: neque informare ea quia à precedentibus nos de talibus dicta sunt: sed prouidere quidem & secundis, praesidere autem & primis: cogitantes, quoniam filii ambo sunt: & ita facientes h̄i constitutionem in testamento divisionem. si enim intellatis eis mortuis lex omnes ex æquo vocat: compotes est eos imitantes legem, non vehementer imaginis eos abbreviare ministrionibus erubescentes legem: sic enim & tunc boni patres, & nostra digni legislatione: & iusti quidem erunt solam legem cūtidentes. Si quid autem etiam supra legem reliquerint: erunt iusti simili & humani patres: & nos hac dicimus inter gratos & ingratos filios: (de ingratis enim iam lepīs dictum est) sed de iis qui magis aut minus diliguntur: cūm vnuquis multa differentia sit ingratiudinis, & gratiarum actionis, & dissimiliis honoris. Hanc itaque partem de æquitate filiorum ex priore & secundo matrimonio venientium, adhortantes potius quam sanctientes dicimus: alioqui semel augentes ab intellato partem omnino filii relinquendam: & vñque ad quantu[m] quidem filios, quatuor vincias omnino defientes. si autem ultra quatuor sibi, vñque ad medianam substantiae partem: idoneum iam dedimus filii solatium, non ex parua mensura antiquaria eorum angustiam resoluenter.

¶ Sit igitur praesens lex futuro tempore sanctius, sicut sepius dicentes prævenimus, & nihil priorum tangens: sed collecta vndique & complexa sub vna continuacione, & omnia penè de secundis pronunciatis nuptiis: & priora quidem prioribus in sua virtute seruanti, quia vero ab ea disposita sunt, futuri secundi explanans nuptiis, & nouam quandam vndique ac subtilissimam introducens querentibus utilitatem: omnibus que super talibus posita sunt constitutionibus, in futuris, post hanc nostram legem nuptiis, & quia ex his euenient, vacanibus: hac videlicet vna constitutione futuro temporis, secundum quod à nobis definitum est, in iis qui continentur in ea casibus, & præcuditur sufficiente.

E P I L O G V S.

¶ Hec igitur tua celitudo omnibus genibus que sub tuo sunt cingulo, solemni modo manifesta feci precipiat: vt omnes agnoscentes quia maior & labore sustinentes quam oportet imperialibus incurere cognitionibus, tamen nihil prius illorum duximus salutem, ne vndeque emendemus quod iusti est: sed omnes videntes in unum collecti de hac legislatione partem, sciant quia & priorē iis que iam

101 De appell. & intra quæ tempora debeat appellari. 102

posita sunt, seruauimus legem: & futuro tempori competentem posuimus congruentiam. Datum xv. Kalend. Augusti, Constantinopol. post Belsi. v.c. Cof. Scriptum exemplum Patricio glorioſissimo praefecto huius almæ vrbis. Scriptum exemplum Basiliode gloriosissimi, magistro sacrorum officiorum ex praefecto, ex confule, & patricio. Scriptum exemplum Tribonianu[m] glorioſissimo quæzatori iterum & ex confule. Scriptum exemplum Germano glorioſissimo magistro equum luci praefecti, ex confule & patricio. Scriptum exemplum Tzyza glorioſissimo magistro peditum sacri Praesenti, ex confule & patricio. Scriptum exemplum Floro glorioſissimi comiti sacrarum terū priuatarum & ex confule. Tua igitur excellētia cognoscens ea que nobis placuerunt, in iudicio tuo influens tam ad vocatis, quam aliis, quibus præses, secundum hanc nostram constitutionem sufficiemus, his quæ hac de re à nobis scripta sunt ad Ioannem glorioſissimum sacrorum per Orientem praetorium praefectum, iterum ex confule & patricio. Datum xv. Kalend. April. Constantinop. post Belsi. v.c. Cof.

DE APPELLATIONIBVS, ET
intra quæ tempora debeat appellari.

T I T. II.

Hanc legem non habent Scirmeriana & Halocrina editiones, sed tamen tantum argumentum & summā quod, argumento est hanc vulgarem translationem ex clivore & integratore archetypo disumptam quām vñlam aliā editionem, sed ex annis Novella Latina defusa in illa zēta editionib⁹.

NOVELLA CONSTIT. XXIII.

Imperator Inflavianus Augusti Tribonianus glorioſissimo quæzatori iterum, & ex confule.

P RÆFATI O.

A Nteriorum legum acerbitatē plurima remédia imponentes, & maxime hec circa appellationes facientes, in praefecto ad huiusmodi beneficium pervenire duxiimus esse necessarium. Antiquitatem etenim caūtum erat, vi si quis per se item exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duo dies tantummodo licetiam appellationis haberet, si autem per procuratorem causa ventilata sit, & in triduum proximū cā extendi. Ex terum autē experientia juventinus hoc fatus esse damnosum, plures enim homines ignaros legum subtilitatis, & putantes in triduum esse provocaciones porrigitas in promptum periculum incidisse, & biduo transacta causa perdidisse, vnde necessarium duxiimus huiusmodi rei competenter mederi.

C A P. I.

E T sanctissimis omnibus appellationes, sine per se, sive per procuratores, sive per defensores, vel curatores, vel iudicis ventilentur, ipso intra decem diem spatiū à recitatione sententia numerandum, iudicibus ab iis quorū intercessione offertur: sive magni, sive minores sint, (excepta videlicet sublimissima praetorianā praefectura) vi licet homini intra id spatium plenissimè deliberare, sive appellandum ei in, sive quiescendum: ne timore instanti opus appellatorium frequenter, sed si omnibus inspectionis copia, quæ indistibus hoīnūm calores potest reflectare.

De consultationibus.

C A P. II.

A D huc sanctissimis, si quando illis speratur in no-

imperiorum maiestatem occuparam publicis equis ex munib⁹ prouisionibus, non posse conuocare patres quatenus causa agitur: non ex hoc item pericliari. Quod enim vitium est lingantum, si culmen imperiorum occupetur: vel quis tamē est autoritas, vt nolentem principem possit ad conuocandos patres coercere? Sed si quid tale fuerit, causa intata permaneat donec imperator sua sponte motus & conuocari proceres inferri, & lieti inferti patiatur, & omnia tecum procedere.

De appellationibus in Aegypte, Asia, Pontio, &c.

C A P. III.

I llud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene stavit, novitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetustatis autoritas ita magistratus digesti, vi alij maiorijs, alijs medijs, alijs minoribus sint, & appellations à minoribus iudicibus nō solū ad maximos iudices remitterentur, sed ad specabilium iudicium tribunal, quacunq[ue] & ipsi sacro auditorio adhibito item exercerentur: ita autem hoc deliquerit, ut super minimis causis maximi nostri iudices inquietantur: & homines, propter minimas causas magis fatigantur dispendiis: vñ forsitan tamen huius estimatio ad simplices iudiciale[s] non sufficeret. Ideoque sanctius, si quando ex Aegyptio tractu, vel adiuncta ei viraque Libya propositio speraret, vñque ad decem libraquum auti quantitatē in hanc regiam vñbem eam veire, sed ad praefectum Auguslalem, qui audiat, & causam dirimir vice sacri cognitoris: nulla ei penitus post definitum sententiam appellatione porrigitur.

¶ Similique modo quoque in Asia, dicebat, vel pontificale aliquid emiserit, vñque ad praedictā quantitatē de cem librarum auti, appellations ad virū spectabilis, comites fortes, vel proconfules, vel priores, vel moderatores, quibus spectabiliter easdem patrages deputauimus, remittantur quaque tenet, & hi ad similiudicium præf. Ad Augustalis vice sacri cognitoris intercedant, & causas sine spe quidem appellationis, Dei tamen & legum timore proferant, deciderint, Orientalem autem triduum causas appellatione suspensas, & vñque ad dicem librarum auti, quantitatē, limitatas, ad virū spectabilē equitem Orientis mittentes: similij modo audiētiam & sic non eis impotestur.

Ut à spectabilibus ad illustres appellentur.

C A P. I. 1. 11.

I llo videlicet obseruando, vt viri spectabilis ducenti, vel alij spectabilis iudices, non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transiunt, appellationes in libras, quantitatē, finē, spectabiliter causas, & hi ad similiudicium præf. Ad Augustalis vice sacri cognitoris intercedant, & causas sine spe quidem appellationis, Dei tamen & legum timore proferant, deciderint, Orientalem autem triduum causas appellatione suspensas, & vñque ad dicem librarum auti, quantitatē, limitatas, ad virū spectabilē equitem Orientis mittentes: similij modo audiētiam & sic non eis impotestur.

mores judicis referantur: omnibus aliis quae de appellationibus statua sunt vel ab antiqua prospici, vel ab auctoritate anteriorum constitutionum vel à nostra humanitate, inactis illibatisque euodidatis. Dat. Kal. Iulij Constantinop. post Bili. v. e. Conf.

B P I T O M E S V P E R I O R I S constitutionis.

D E A P P E L L A T I O N I B U S , A D
quemnam remittuntur, si res ob quam appellatur
instituitur, non supra aurum libras decem valeat.
Non principialis litigior duntaxat, verum etiam
procuratori, iuri, defensori quoque & curator &
tutor, intra decem dies à lata sententia prouocare
potest. A priorum praefatis prouocare non licet.

C A P . I.

Si dum principi appellationis causam audire non
suscitat, legitimum tempus decurrat: nullum hinc
litigium gignitur. Quando ad principem e-
iusque consilium prouocatur, si lis ipsa decem libras
auri non excedat, illam in Egyptiaco traduc, & adiu-
ta ei viraque Libya praefatus Augustalis audier &
cognoscere. Orientali autem trajecto comes Orientis:
in Poncio vero & Asiatico spectabilis comites, pro-
consules, praetores, & dñique moderatores, si quidē
hoe specialiter ipsi iniunctum fuerit. Qui omnes sa-
cerdotes habebunt auditorium, neque quisquam co-
rum sententiam de appellationis causa latam poterit
derelectare.

C A P . II.

Quando à spectabilibus praefatis prouocabitur,
sue res litigiosa plus decem libris aurum, sue
minus valeat, priorum praefatus vna cum que-
store, ipsi viraque cohorte ministrante, de illa co-
gnoscito.

D E P R A S I D E P I S I D I A B .

T I T . I I I .

N O V E L L A C O N S T I T U T I O vigesima quarta.

*Imp. Iustinianus Augusti, Ioanni gloriiss. sacrorum pte
Orientem priorum praefatio iteram
exconfule & patricio.*

P R A F A T I O .

Numquam sane credidimus, veteres Romanos ex
paruis ad eque minutissimis principiis iam am-
plam confidere rempublicam, & totum exinde
territorium orbem (per dixerimus) subi adiungere, &
premore ac tueri imperio potuisse, nisi majoribus in
priorum magistratus missis, plus ea re dignita-
tis sibi compararent, similique illis armorum iuxta
ac legum potestatem fecissent, neque non ad virum
que accommodatos & idoneos habuissent, quos qui-
dem Praetores vocabant, appellatione illis ex eo in-
dictis, quidē exercitii omnibus praident & praporen-
tibus, permisit scilicet eis tam rei bellicae adminis-
tratione, quam legum prescritione. Vnde & ea loca
in quibus publici magistratus vel ius reddere, vel
habitate solebant, Praetoria appellare, & vi pleraque
in rempublicam leges ex via prætorum voce infer-
rentur, constituerunt. Et multi praetores partim Sicili-
am, partim Sardiniam insulam, partim Hispaniam,
partim terra maritima alij alij vel imperio adie-
xerunt, vel rexerunt.

C A P . I.

Hac nos in ardore reputantes, & veruasem de-
fensam maiorem cum forte & renuata quasi post-

limnio reducentes in rempublicam, Romano præ-
re a domini dignitatem agentes, & videntes quod du-
plici in asperiores provincias magistratu ad hanc
vique diem definito, neuter ad plenū sua sorte con-
tentus fuerit, sed ex ea causa per quidā nostras pro-
vincias in quibus tam civilis quam militaris magi-
stratus existit: sen. per inter se rixentur, semper pur-
gant, non quid subditus boni aliquid faciant, sed quo
magis astricti re fore putauimus, si vitrumque
magistratum tam ciuilium quam militarem in unam
formam contrahamus, imponamusque de uno ei quod
hanc potestatem habebit, apud ellationem Praetoris: ut
idem & militaris copiis quae per provinciam sunt
secundum cognovimus antiquitus, illis impossit
secutus, & praeficiatur legibus, siquidem & hoc initio
Praetorum erat proprium. & cum virtutique offici
annonas habeat, vna tantum collo. te virat ex cen-
tum cohortalibus (tot enim si sufficiunt) que Praetori-
anae cohors appelleatur, & per probatorias conve-
nit: hinc procedentes constituantur. Ita enim di-
gnitate plenus erit, ita laetitia exercitibus terri-
bus, ita iniurias inequivocabilis, si maioris potest
omnia conbeat. & cum lex iam pridem à nobis
potest iubet omnes omnino indices puri vi mani-
bus, & ei obtemperet, & praetito iuramento, secundum
hanc res gubernet, tam armis vires, quam ciuilis se-
cundum nostras leges ordinans. Vnde tame si ex glo-
riosis. Consilibus aliquis ad hanc administrationē
accedit, nihilominus in hoc initio quedam priorū
eluet, quia videlicet provincias fortius coll. cō-
sularēque viri, & non multo illis inferiores Praetori-
res, paulatim Romanorum nomen ita auxerunt, &
tam amplius effecerunt, quantum noli inquam alij
rei publice seu imperio concessit Deus. Id quod
in Pisidiorum regione initium primū fuisse vole-
mus, propterea quod veteres annalium scribentes pro-
didiſt inuenimus, olim Pisidiorum gentem vniuersit
huius terra sumnum tenuisse imperium, & iā nunc
maiore & vehementiore hanc prouinciam magistratu
indigere, (nam & maximi in ea pagi sunt, & mul-
ti homines, & qui sapienter ob ipsa publica tri-
buta seditiones mouent) & praedictis illis & san-
guinariis regionibus, quae supra voracitatem & quā-
dam infatuatione lupini capitis sequuntur, & Ly-
cocranitarum habitatculum vocant, hunc magistra-
tum præficiendum credimus qui iam inde ordine
legitimo in eam progrediatur. & si hic magistratus
sub specie quadam incuriosus misceatur, compone-
tur etiam in vnum tam militaria, quam præfidalis
insignia, & omnes etiam militares copiae sequantur,
qui in prouincia sint, ad hanc tamen ciuilis cohors ve-
nerando iam vocabulo appelleantur, & praetoris cogno-
mento honorentur, quis ipsum non abhorreat? quis
non reveretur, si uulnus leges & arma corre-
spectans, & indidem cōditione proposita, vi aut legi-
bus obtemperet, si bono esse animo & seruari velit,
aut ut vel primo statim intuitu percata, armis in prop-
ximo leges corroborantibus?

C A P . II.

Oportet igitur, ut qui hunc magistratum suscipiant
(semper autem gratis enim ab ipse villa datione
pecuniae ipsi conferimus, vi & ipse per omnia fordi-
bus atlineat, & his solis que ex publico voluntur,
contentus sit, id quod etiam prima nostra lex dicit)
iustè & pure & cum quadam asperitate humaniter se
ergo subditos gerat, quemadmodum in priore lege
disposuimus, homicidia, adulteria, rapus virginum, om-
ne denique maleficium prouinciam expellat, & qui ea
deliquerint, secundum nostras leges puniat, neminem
præterea maleficorum reuereatur, nisi de posterioribus
si, neque his se submittat, qui nullā se utilitate, ut be-
ne nefarias de se occisiones præbere possunt: sed per
omnia ius ipsū uestrū, & ad nostra leges respiciat,
& secundū eas iudicet, & ut subditus nostri secundū illas
vigam suāque studia instituant, & efficiat, insuper ad

D E P R A S I D E P I S I D I A B .

Deum quoque & nostri timorem respiciat, neque
præterea quidquam omnino in animo cogitat. Item
ut neque crebris ex prouincia hue co. a. et, neque
annodis literis nos interpellat, sed in omnibus
prior ipse audiētan accommodet, eaque discepit, &
memor, quanto illi dignitatis magnitudinem de-
deri ausus, se hanc re gerat, ut pro gesto magistratu
causa dicere necesse non habeat, sciens, quid si
quis eo adito ius suū non consequatur copiālūque
hac ad nos referre, pro deinceps certamen illi
nobiscum futurum est. Quidam inodum enim iu-
rislēonis augmēto ipsū honorauimus, ita tars-
sus si præter intentionem & opinionem nostram
tradita eū ad ministrū abuti deprehenderimus,
competent ipsū animadversione persequemur,
tam Dō in hoc subserviente, quam opem ferentes
legibus, sine fuga eum fecisse, sic grācia forte aut
inimicis superaret, siue leges nostras trāgressam
esset deprehenderimus, dum enim subditos iterum
exigere, & his malis, quae vīque adhuc existent,
medī vīolum: & magnas opes despiciunt, & ad
hanc dispositionem oculos conuertere properau-
mus.

C A P . III.

Porrō non tantum ad hinc eum proupicere ope-
rari que anē à nobis dicta sunt, sed etiam curare
yesthūs rerum copia fit in urbibus, ne quid ciues
deficiat. Insipiat enim in cipiabitibus opera, neque
in hoc sepius à se vinci patiat: sed & quarum
dūctus & pontes, & muros, & itinera publica recti
studiat: neque committat, ut exadios qui illuc cō-
meantrū aliquo subditos nostras pragauerit; neque
iustiones illasque improbo more fieri solite, ex
chronis excēderent tamen de refractione murorum,
de sternendis itineribus publicis, déque aliis plus
mille causis procedunt, & suscipiant. Omnimē enim
horum causas, & si aliud praetor eius generis, * ne-
minī permitteat, ut subditos nostros iniurias afficiat,
neque proudit de thronis suis sententia qua tale
quid dicat, (iam enim hoc prohibuit) sed solus
ipse omnium curam geret. Si vero ex sacre nostra
Regis sententia pragmaticam aliquam formam
dirigamus, quam forte ad tuā emittamus præfecturā
examinabit ille prius, qui inibi à nobis, iubentur,
nemini autem alij omnino copia fieri deprendandi
subditos, quo magis aliquando provincias iterum
refertas hominibus, ierūs suis ciuibus efforescentes
neque vindicis huc confluente videamus hominū
multitudinem, qui propter improbatam præsidū in
suam patrū reverti non audeant. Ideoque sanctimus
ne amplius excellētua Pisidice gentis magistratus
pro diuīs habeat, sed vīnum in ea sit spectabilis
Praetoris officium, quid idem & militare & ciuilē
existat: quod similiter & publicarum ciuiliumque
rerum curam gerat, & militibus præget, ut mutuo
auxilio & iurisdictione ex armis vires colligat, &
cohorts armata condetur lege. Neque enim de-
inceps aliqua per vības oriente sedatio, si talem de-
cetero virū præfecerimus, qui veroque nobis officio
dignus putabatur,

C A P . I V .

VT autem qui vīl hoc praetoris, vel alia à nobis
inveniūt & inveniāt officia suscipiant, cognos-
cant quo tandem modo prouincias eos gubernare
conveniat, vīlum nobis est, non tantum figura eis
præbēre administrationis in codicillis, (vt vocant)
sed etiam modum præferere, secundum quem prou-
inciam administrēt, (quæ quidem, qui nos ante-
cesserunt legislatores, consulti quādam præfidalia
appellabāt) vt ad hinc intentis oculis propria di-
rigant administrationem, pérque hanc omni ex parte
subditis nostris proficiat. Vnde & id genus sacra
mandata iustitia in sacro laterculo reponi ut vīl
cum codicillis p̄bērentur præfibus, tam insurane-
dum, quod in sacra nostra constitutiones descripsi-
mus, præstanibus vīlum in omnia alia, vt nos ordinā-
vīs, administrātibus. Subiectū autem à no-
bis huic sacre legi quādam etiam descripsit, & quā
exprimat quid ipsum cum deligunt, præbēre con-
stitutū est. Praetor Iustinianus est. Obtemperat
autem illi Praetoriana cohors, ex probatoris (vīl
diximus) constituenda, quæ similiter tam ciuilē
legibus quam militaribus hominibus iuxta & rebus
occupata sit. Ad hīc publicarum quoque tribu-
torum exādo hinc præsidem cohoret & quæque eius
resipiciat, & omnis magistratus habebit insignia que

Constitutionum lectio monstrabit (iusimus enim & hanc inter eas describere) cum ipse ad effectum deduces, ut perpendi in ipsis factis relueat conspicaturque. Oportet prætori Pisdiz annorum, & caputum, ac reliqui solarij titulo præberi solid. 300. eius adessori solidos 71. eius cohorti aureos 52. Rursum pro codicillis administrationis oportet ipsi præbere sic. Spectabilibus tribus chartulariis faci cibituli, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunum notariorum & laterculenibus, solidos 45. eius adiutori, solid. 3. cohorti glorioli, præfectorum pro iussionibus & oīno alia causa, solid. 6.

DE PRÆTORE LYCAONIAE.

TIT. IIII.

Nouella Constitut. XX V.

Imp. Iustin. Augst. Ioanni glorioli. sacrorum per Orientem prætoriorum praefecto, iterum ex consuli, & patricio.

PRAEFATIO.

CVM ad prima illa principia, ex quibus Lyaconum gentem, antiquorum rerum scriptores & naratores constitisse tradiderunt, respicimus, & quod maximam cum Romanis affinitatem habeat, quodque ex eadem ferme occasione in unum coacta sit maiore, quam haecenus, magistratus eam exercitare iustum putauimus. Siquidem vnu sequit, ut plim Lyacon, qui Arcadiæ in Hellade rex fuit, & Romanum solum incoleret, & assumptus quoniam Oenouris Romano Imperio daret, veluti principium (dicimus autem vetera illa, que longo ante tempore Aeneas & Romuli statutes præcesserunt) & deduxit in hisce partes colonia, Pisdiz bonam partem adimeret, eique deinde suum nomen dederet, & regionem ex le Lyaconiam appellaret. Inde adeo iustum fierit & ipsam magistratus adornare, cui veteris Romanos instituti signa & notæ inscribantur, & illos qui hoc ipsum tempore regunt, (de præside ciuius jurisdictionis loquuntur, & eo cui amorum quæ commissa est in unum contrahere, & prætoris appellatione decorare. Et enim hoc nomen quasi ture patro Romani imperij proprium, & ante ipsos etiam Cossi in ampla Romanorum reipub. vsu habatum. Nam veteres Romanii suos imperatores prætores appellabant. Similique illi præbeant ut militibus præxent copias, & descriptis ab illis patabant legibus, & prosiis erat hic magistratus ex militibus contemporatus, præ se ferens & ostentans tam in insuenda acie robur quam in ferendis legibus reque & decentem ordinem.

CAP. I.

ONVIAM igitur propositum nobis est etiam hic viramque administrationem in unam contrahere, propterea optimo illi iure prætoris appellationem imponimus, ut vna cum prætoris appellatione, audiendum animis infoni ipsius quoque magistratus substantia se natura, & quod non si spes sit neque ad unam aliquam rem tantummodo (nempe vel armas, vel leges,) respiciat, sed simul virtusque qd se munus ex aquo attrahit, quodque per copias militum yehemē, & robustus, per legē lēns & māsus sit, & per hanc cauila maleficiis quidē yehemē, probioribus vero civiliorem se & moderationem exhibeat. Neque hoc sine causa agimus, aut solam appellationem attendimus, sed ex vnu ac necessitate magistratus quoque merimur. Nam fortis ex regio viros habet, neque in vlo differt ab Iauria in medio, ve quæ mediterranea, aprica, equorum alii exultent, tunc quibus vires, tunc multos equos

enutriat, magnus quoque in ea numerus est magnorum pagorum, & virorum ad equitandum, ad lagrandum, ad animos sine negotio & celeriter excutandos, ad arma prompti tractanda, denique tam ad militem imperium foris auerandum, quia illorum status priuatum ipsis serunam & solis ciuilibus magistratibus subditam ascribit, quia ad hoc rursus ciuii felices contempndunt, quia soli obtemperare legi, quæ non item strenuitem quandam adiunctam habeat, audacioribus formidabile est, idoneum. Hac non permouerit vi hunc quoque magistratum quemadmodum apud Pisdiz fecimus, & oadmodum redderemus, & nostro apposito nomine Prætorum ei appellationem dederemus. volumus etiam & hunc Prætorem. Infinianum Lycaoniam appellari, quomodo sanè & Pisdiz, & aliorum. Deinde vitramque etiam cohortem in unam contrahimus, & cuī ciuius, & cuī militaris magistratus presbit ac Prætorum illam appellamus, constitutam ex probatoris, moro solito ex facio libellorum scrinio, ex quo olim & duciani eas ferent, procedentibus, mensuram illius ad centum vsque viorum numerum extendimus. Et virtusque magistratus annos illi assignamus, & adessori & reliquis. Quæ quidem ex subiectis sacra huic eostate constitutionis descriptionibus clara faciemus. Habet item Ad responsum, sive auctoritate, ut inter milites omnia recte gerant atque ordine, adeoque & aliis eum militibus qui perdidit prouinciam stationes agunt, imperitare finianum.

CAP. II.

Mitemus sanè, qui id officij suscepimus est, vnum aliquem de probatis, & de numero nostrorum procerum, vnde & olim prætores procedebant, suisque laboribus adorabat, rem publicam, nunc residentes in solo Italico, nunc proficentes ad loca forensia. Ac talis quidem semper sui ipsius memor, & unde illi hæc administratio accesserit, venerandum se præbeat subditis, horrendum latrinantibus & maleficiis, omnia maiore cum fiducia peragens. Neque alium quin puris vteat manus, quandoquidem & officium gratis suscepit, & alioqui lex nostra nuper a nobis lata, omnibus omnino magistratus in ipsa descripsi. præcipit ut manus continante (qua de causa & intramentum præstat) & secundum leges nostras diuident, omniaque aequitatem & iustitiam subditis impetrat. Eo pædo cum reipublica sua statutum veteres Romanii exornant, omnibus aliis rebus publicis potius sunt. Quis enim hunc magistratum non reveretur simul & horreat, videns duplicitum eum forma excubias agere, ut quæ lex iubet, facile ordinetur, ut vero si quid de lege violetur, vs hoc armis corsigas?

1. **Q**uibus autem de rebus Prætorum Pisdiz in lege quæ de ipso conscripta est appellaimus, de iisdem pulchrum putauimus & hunc appellare. Oportet enim ut cum vndique gratuitum hoc officium suscipiat, ab omnibus & ipse subditibus alienissimus sit, his soli contenus, quæ fiscus præstat, prout iam ante de præsidibus officiis lata lex differit, ut in sebus gerendis sacerdotum & iustitiam se præbeat, ac quomodo administratione ratio permista est, ita & ipse harmoniam animi sui nunc senioribus & intentis, nis senioribus & renissis sonis temperat. 2. **Q**uidam quoque habet & puniat omne adulterium, ad hæc homicidium, sed multo his vehementius rapto virginum. Ceteros etiam maleficos, si quidem incurabili morbo laborant, citra exceptionem puniat, si vero melioriter, ad meliorem fungem transponat. Insuper neminem improbo agitatem reueretur, nisi diues, nisi maiore aliqua dignitate prædictus sit: propterea enim de numero præstatorum electum ipsum mittimus, ut pro sua potentia, necesse non habeat euquam alii attendere, quam nobis & legibus secundum quas & ipse iudicet &

cet, & subditos vitam instituere procuret.

CAP. III.

Sed neque cordie se dedit, neque alieui iniuriam faciat, ne eius prouincie homines cui præstet, properi iniurias illas acceptas regionem suam relinquant, & continuè subiis faciant negotia. Quin ipse prius audientiam his quæ ad eum referuntur, præbeat, eaque disceptet, & vsque menor honoris quem illi deculimus, ita administrationis laboribus se exerceat, ut laudem faciat, & a rationibus gesti magistratus reddendis dicent, que causa immunitatem confequantur, Illud certò licet, quod si quis nos ad eum referens domellicans sibi rem incommodis affectam esse, si quidem expertus apud eum, ius suum obtinuisse, hunc ipsum sine aliquo daco responso remittet, mus, ut cum prius ad ipsum reluisset, deinde non obtinet iure suo, ad nos decurrit, tunc non nulli nos in posterum, sed ei qui magistratus fungitur, iudicium constitutus, & quemadmodum ampliori, ut honorem reddidimus, ita & si cordie eum se dare, & his quæ in ipsum contulimus, negligens hui deprehenderimus, opem feremus legibus, & conuenienti eum animaduersione perseguemur, & quemadmodum illi neque verba nostra, neque leges neque formam & gradum magistratus vereatur, ita neque nos ipsum verebimur, sed perinde ei obviabit, ut & ipse terum administratione vteatur: & siue fordidis eum manus ut, siue ad effectum aliquem respicere, siue leges nostras transgredi deprehenderimus, nos vigore legis ad facti hui rationem reddendam eum sistemus, neque enim vi subditos seruaremus, pecuniis, aut quamvis aliarum rerum quæ nobis suppetenter, pecuniam.

CAP. IIII.

Portet præterea ipsum prouidere, ut omnia reæ arque ordine sint in ciuitatibus, & prius quidem vi ciuitates sub ipso collocabit, sed in spectabilibus careant, ex omni parte æquitatem conservant, & summo studio proficiunt, ne nimis subditis indulget, & freua relaxet. 1. **D**einde neque opera in ciuitatibus negligat, ne per hanc causam diminuat vel aquarum ductus, vel ipsorum pontium transitus, vel murorum munitiones, vel cura itinerum, sed omnia reficiat, aut saltum ad nos referat, ut partum ex ciuitibus ea reditibus, partim nostra liberalitate queant reficeri. 2. **N**equi item exstitit ut exactribus, qui à nostris hinc proceribus committant, in aliquo damnum subditis nostris incertendi licentia, aut ut hui subditos nullus grauent qui conuictas illas iusiones adferunt, que olim ad subuersiouem eorum qui incendiocriter vitam Instituerant, de thronis tuis procedebant, nunc iniungentes inancorum reparations, nunc curam itinerum, nunc imaginiponitum, portuum, ajuçdantium, publicorum renovationes, locorum denique publicorum ablaciones, & zedium quasi in solo non iusto exadiuicationem demolitions, & id genus alia magis ad necessarias calumnias expedita: sed ipsemet hæc ad animi sui curam reuocabit, omnia per aeras absque dispendo. Si vero nobis vitum fuerit maiore, eam rem inspectione indigeret: ita prægnatica forma vienit, quam sicut & ad eum in zifi avv., si videamus, tamen, quæ tecum ipsum alteri quæque hanq; iniunctionem iniungamus, ita aliquando respirabunt subditis, ita denuo efforcent ciuitates, ita qui cas incolunt, magnum incrementum capient, neque de partis sedibus diffugient rerum suarum incolatim propter præsidum impenitatem quasi terriculamentum aliquod metuentes.

CAP. V.

Sicut igitur oportet excellentiam tuam, quid satis & simplex hic magistratus, non duplex

sutorus sit, ut omnia quæ fiscus viceque prius officio præbeat, & secundum descriptionem sacra huic notrie legi subiectam, tam ipsi det, quam circa ipsum verlari solitis, & cohorti eius, quemadmodum & haecenus præbita sunt.

1. **E**t publicorum tributariorum exactio ipsi simul & obtemperantibus ei prætorianis cohortibus incumbet, habebitque virilique officij insignia, tametsi plurima militaria sunt: tametsi & in vehiculo sedebit argenteo, & præcedet ipsi securis, (nam & hoc consularis imperii signum est) similiter & facies ipsi cum solemnitate præbonit: obseruabitque cum viuenterus exercitus qui per eam prouinciam stationes habet, cui cura erit, ut & laetitia relectet, & iniuria affectis optulet, & subditos nostros mansuetos inter se & modestos reddat.

2. **S**ed neque comitibus permitter, ut ad publica tributa annuam animarum adiiciant. Sed & inter spectabilis ipse collocabit: tametsi qui eam administrationem suscepit, maioris sorte sit dignitas, si quidem dignatio eorum qui prouincias regunt, talis futura est, qualem nos ad quanque administrationem idoneam fore indicauerimus. Ipsum vero proprii imperium quod gerit, conuenientis ei inter spectabilis numerari, inter quos & proconsules & comites Orientis, Galatij, & Phrygiae sunt.

3. **V**ide & ipse causis quæ in eius momentus prouincias, tam pecuniariis, quam ciuilibus & liberalibus audienciam præbebit, vni id genus magistratus licet. Appellationes quoque contra ciuitates interpositas examinabunt hinc, ex more qui iam pridem in spectabilibus magistratibus obtinuit, tam gloriolissimorum sacrorum prætoriorum praefecto, quam gloriolissimus quæstor, (prout iam inde ab initio traditum est) eo quod alter iam magistratus ciuilius factus sit admisit legibus, quas etiam in ipsa arma imperium habet volutus.

CAP. VI.

Secundum legem vero nuper à nobis positam, si quæ causa intra prouinciam suam mota, quingenitorum aureorum quantitatem non excedat, que per provocacionem deinde à suo transferatur, iudice, de hac non Pacatiana Phrygia comes (vt prius diximus) led ipse cognoscet, etiæ ex delegatione, siue nostra, siue alieui gloriolissimorum nostrorum procerum causa alieui commissa sit, modò propter rationes quas nuper in constitutione de appellationibus late prescriptimus: spectabilis non sit; & causa hinc imponet, non (olim) post etiam hinc mittendæ, ne ob parvas occasiones magnorum, ea res dispendiorum subditis nostris aniam præbeat. Hæc autem & nos illi manifesta faciemus. Si quidem studiis habet potestis nostra non tantum ut administrationis signa eis ex codicillis: (quos vocant) præbeamus, qualia spectabilibus magistratibus attribui solent, sed etiam ex mandatis principalibus, que veteres olim principes & legislatores responsa præsidibus edita vocabant, quæ cas nos descripsimus, iussimus in faccio nostro reponi laterculo, ut inde semper vnu cum codicillis præbeamur magistratibus: ac hi quidem ipsum conferant officium, illa vero dñeant administrandi officij rationem. Ceterum ex descriptione quæ sacra huic legi subiecta est, claram erit cum quid ipsum, cum deligitur occasione codicillorum officij præstare conueniat, cum etiam quid ipsi simul & adessori, ac cohorti eius è publico ergabatur. Sed & si quos vicinarii ei prouinciarum præsiderent, circa tributariorum rationem negligentes invenientur, non alium emittet, sed ipsos spectabilis præsidibus fatigabis, & vicinarii prouinciarum d. 4

præsidibus, si sociorū se dedant, immideant, & procurent quo magis ea omnibus in publicum modis inferant.

E P I L O G U S .

¶ Præsentem itaque legem nos quidem saeratum nostrarum constitutionum volumini iussum inscripsi, ipse vero ea suscepit, omnia ex illius prescripto agas, immortalē perpetuo beneficij nostri in memoriam præ se ferentis.

OPORTET Lycaonix Prætori in hunc modum præderi. Ipsi quidem annonorū capitum & reliqui solarij nomines solidos 300. eis adfici, soli 22. eius cohorts, aureos 52. rursum oportet cum præbere spectabilibus chartulariis facti cubiculi per caufam codicillorum, solidi 9. primicerio clarissimorum tribunorum, notariorum & laterculensibus, solidi 24. eius adiutori, soli 3. cohorti globis, prefectorum pro iusionibus & omnia alia causa, solidi 60.

DE P R A E T O R E T H R A C I A E .

T I T . V .

N O V E L L A C O N S T I T . X X V I .

Imp. Iustin. A. Iann. glo. ioss. fac. vnum per Orientem prætoriū p[ro]ficio, sicut ex conscrip[ti]o[n]e & pavie.

P R A E F A T I O .

Illiud in confessu est, quod si quis Thracum regionem nominet, statim vna cum dicto virilitas quædam animum, & militarium copiarum, bellorum ac pugnæ cogitatio subeat. Sunt enim illa ingentis & quasi patrio quodam iure huic regioni attributa. Itaque & prius à nobis suscepit est cogitatio redigendi in meliorem statum ea que illa loca concorrent, & hoc tempore de his quæ longam agitauimus consilio, præsentem legem tulimus. Duos sanè vicarios nomine ad Longum murum sedere omnes scimus, quorum alter militares cohortes regis, (et enim magna vis militum eo in loco alter præfectus est negotiis ciuilibus. At cum ambo vices illuc implent, hic quidem glorioliss. præfectorum, ille vero magnaniorum magistrorum militiz, nunquam tam inter se consenserunt: sed tandem suas uniuicuque fiscus annonas separatis suppeditat, & alia præbet solaria, nihil minus vnum hoc sibi negotijs perpetuo & indistincte sumunt, ut contentiones inter se immortales exerceant.

C A P . I .

REBÆ igitur atque ordine visum nobis est hic quoque facere, quod apud alias gentes, quamquam non ita effera, non ita militaris custodiz indigentes, scimus: & vi non hic quidem ciuilibus negotijs præsus, ille vero inter milites & solos imperit, vtrumque officium in vnum contrahere & præficere ei loco grauen aliquem & reue[n]tia dignum magistratum, qui ex æquo tam ciuilis illuc negotijs curat, quam de venustu & decenti ordine militum sollicitus sit. Nam qui prouinciam moderatur, is in aliis versatur locis, vix illis sufficiet. ¶ Si vero horum locorum cœrodia, omniumque rerum per ea loca administratio, & in bonum ordinem colloccatio: tum etiam militia bono aliquo viro indiget, & qui idoneè tam milites possit excolare, quam imperitare ex lege: quod tandem illi nomen ex vetustate accommodatum imponemus, ut quam appellationem complexi hunc gerenti magistratum apribimus? an vero re ipsa manifestum non est, quod quemadmodum Pisidiaz rector, & summus Lyconianus magistratus à nobis nominatus institutusque est, ita & hic prætor nominabitur assumptio pietatis noscitur cognovit? Nam si prætor Romanorum Im-

peratoris simul & legislatoris locum in sua republika tenuit: in confessu est, quod nihil perinde huius magistratus appellationem decebat, quam nomen Prætoris. Siquidem & militum copias reges, & paganos subditos non paucos habebit, qui bus ex nostris legibus ius reddet. Denique tam ciuilis res, quam militares in illi loci bono aliquo viro indigent. Nam & anterioribus temporibus semper quidam militares viri in summis dignitatibus, tam militaris iuri copias praebant, quam ex eis auxilio erant, quamvis non milites, sed pagani existerent. Barbarorum enim ex usus non iudicari opus habent præsidio. Quæ vero illis concernunt, ea committit de bene, vni aliqui, qui secundum leges ipsius præpositi, cum multum interfici iure rectum & peruersum ordinet: & omnibus perspicuum sit, quod militaris quidem res si sola & per se consistor, ultra quam debeat, efferratur audacia ciuilis vero nisi admistum habeat robur militum, infra mediocritatem auctoritate caret, viuunque vero si in idem cum altero concurrat, omnium perfectissimum & absoluissimum sit, quodque tam ad gerendum bellum, quam ad tuendam pacem sufficiat.

C A P . II .

Deoque huius etiam prouincia officia copulan[t]or, & Prætor hic Iustinianus Thracie nuncupator. Signa vero magistratus à nobis erunt, tam codicilli hinc procedentes in forma extorū spectabilium magistrorum, quam monita quædam imperialia ratione explicantia qua prouincia administrationem perficiat, que maiores nostri Mandata principis nuncupant, cum quibus in prouincia proficiunt, qui eas fortiter erant, inde quid opus esset, accipiebant. Atque ea res semper & pulchre excellens habita est, magnisque nominis splendore prætoribus addidit apud plurimas reipublica nostra gentes, & maximè Occidentales, à quibus progressi Romani totum (penè dixerimus) Septentrionem, & Meridiem & multæ maximæ Orientis partem suo adiecerunt imperio. Quia igitur in dicta à nobis lege prouincialibus officiis scripta sunt, que item de Prætore Pisidiaz & Lycanianis differuntur, vt & ipsi gratis hic designentur, & gratis se vicissim subditorum nostrorum commodis exponant: omnibus manifesta sunt. In viueram enim iam imperii nostri dictione lex prodiit, & apud omnes vulgatissima facta est. Descriptum sanè & iusrandum est, quo magistratus nostros conueniant, cum officia fulciunt, animam suam devouere Deo, & tueri subditos nostros in æquitate & iustitia, ab omnibus soldibus, inimicitiis, gratia remotissimos. ¶ Exterius cohorte ei non videtur centum apparebunt, habebitque tam ciuilis quam militaris officij insignia. Infuper aderit illi etiam. Ad responsum propter copias que illi resident, in quas plenum habebit imperium, & quidvis cum illis ad utilitatem reipublicæ & attendantis & perficiendi licentiam. 2. ¶ Publicorum preterea per illa loca tributorum exadiu tum ipsum tum cohoret eius respiciat: & tota cohors Prætoriana appellabitur, hinc edendis & ex sacro, epistolarum scripsi prodecentibus probatoria constituenda, unde tales olim probatoria Vicariana quoque cohors cerebat.

C A P . III .

CVRæ autem habebit, primum quidem, vt à dominis & munieribus puras conferuet manus, deinde vt omnem exequitatem subditis nostris tam publicè quam primitam exhibeat, & linguis, & in se conserventibus quæ omnia ab ipsius exercitatu expellat. Item ut milites quidem bellicis exercitationibus meliores & placiores efficiat, paganos vero per legem componat, vt iustè & ab omni, inprobitate & malitia innuens reddantur, quo magis hi quidem ad iustitiam, illi vero ad virtutem & fortitudinem progressus faciant, & si belli causa aliqua

D E C O M I T E I S A U R I E .

aliqua fiat excursio, facillimè hanc expediat viraque cohorte præfente, illa quidem alteri submittante in illis quæ ciuiles cohortales decet, copias vero militaris circa tergiuersationem, hostiles insulæ propulsantibus. ¶ Oportet infiper, ut etiam in causis, siue hæ pecuniis, siue crimina, siue aliud quiddam conferuant, audienciam præbeat, & rede secundum leges nostras, & absque omni affectu iudicet, ne aliqui inde excurrent, nostram inquietent potentiam. Neque enim volumus, vt collatores nostri relata prouincia sua, à provinciæ præsidibus despiciant, huc adcurrant. Nam si posthac nobis ab his qui ex loco comeant, negotium fieri, omnino percontabimur audeentes, si ea renunciauerint imperium in prouincia gerenti, ut si edocit fuerimus, quod ita non denuntiauerint, dum summa eos increpatione remitteremus in prouincia, si vero illi denunciauerint imperium, aut prouincia imperium gerens aut per foedationem omisit, aut turpi aliqua de causa legum ratione non habuit, tunc omnem animi nostri motum in ipsam convertemus. Quemadmodum enim maiores in illum ergatione fecimus, (nimis vtriusque officij) tantæque hominum multitudo, cum præficiunt: ita si competuum habuerimus, quod indigne in hoc veretur officio neque remissibile agemus: neque mediocrem penas irrogabimus: immo quanto ipsum altius in sublime euchimus si probe gerat, tanto rursum grauioribus cum percellimus penas, si quid contra leges deliquerit. Ad hæc nemini omnino oportet cum succubere, neque si insigni aliquæ dignitate sit præficiens, neque si opibus abundet, propterea enim grauioribus viris & auctoritate plenis ciuili modi tradimus officia: ne quid necesse habeant remittere his qui opibus suis freati, si alii velint inferre iniuriam.

C A P . IV .

CVrabit quoque omnia illuc opera publica, neque patitur, vt vel portus, vel muri, vel portæ, vel itineræ, vel denique alia vitium contrahat, sed ipse, quæcumque ex ciuilibus redditibus possunt refici, ea procureat: si quid vero ex his maiore cura indigerit, id per suggestionem ad nos referat, & rationes conficiantur, prout iam à nobis lege sanctificatum est. Neque enim volumus, vt qui foliæ hæcæ negotiationes, item aquarum peruestigationes & hætorum, murorum, imaginum, aliorumque id genus reparations (qua quidem omnia olim abrogari placuit) exercent, hi à præfectura quam moderatis, mittantur in prouincias sed ipse perfiger ea que fieri debeant, & secundum constitutionem nostram rationes illos faciat edere.

¶ Quod si nobis placuerit alium ad hoc diligere: per pragmaticas formas id efficiemus, que (si ita viatum sit) ad tuam defensionem præfecturam. Nam vt subditos nostros eripiamus & liberemus, dispendi, propterea & magnam penitentia vni ex parte vel ipse noti delipicimus, & ita amplis annos tam præses, quam cohortes & circa illas versari solitos consolati sumus, ne per egestatem forte, aut ciuili modi aliquid, parum decentibus factis occupentur, sed insigni dignitate prædicti, & de amplio senatorum ordinis sint, & ita cum Dei & nostri memoria versentur in prouincia. Quæ si nullo vñquam pacto memoria neque huic exciderint, per omnia te ipsi pulchrior futurus es.

¶ Ac si veteres Romani consulibus ianum

& prætoris viris prouinciarum administrationes

demandarunt, neque nos alienum à bonis moribus faciemus, si talibus eas tradamus, qui exactiorum hinc in prouincias tendent, & præter rationem collatores nostros damna involuerent

tantum violentias repræsentant, huiusmodi necessitatem queant resoluere. Damus etenim ei & curiosius ista indagandi, & prohibendi, & ad nos per suggestionem duantandi facultatem, & vt parum

ipse per se ea corrigit, partim celerius ad nostram referat notitiam: aut si qua in re imbecilliores sunt, ibi vires crecent, & suppleant scientia & iustitiae nostra accessione.

C A P . V .

Hæc etiam in sacris ipsos admonebimus mandatis, que vna cum signis magistratus tradimus, vt memores instrumentorum quo præstantur & monitorum quo illis debitus, prout nos nostrorumque de illis meretur iudicium, & propriam exornem vitam, & traditum gubernent officium secundum normas leges. Quibus ipsi conditionibus magistratim tradimus, dantes illis (vt dictum est) omnem potestatim ut tam in pecuniariis, quam criminalibus, & omnibus deinde causa judicantis, & appellatio apud ipsos interponita ad gloriosissimos nostros præfatos & gloriosissimi decurra questorem, qui causa communem præbeant audienciam secundum formam carum caufarum, quæ in sacrum introducantur palatum. Si quam vero caufam minorem quingentis aureis per ea loca provocatione suspendi contigerit, & si ex delegatione vel nostra vel iudicaria sit, neque is cui ea causa delegata est, spectabilis index sit, vt ex illis locis appellatio ad ipsum procedat, tamque audiat in forna facili palati. Ornamus enim officium ciuius hoc etiam modo, & xqualem constitutimus spectabili comiti Oriente, & proconsulibus & comitibus Phrygia & Galatæ, & ipsum spectabile sit, quemadmodum hanc regionum officia sunt, et que in hac forma positivæ inserviantur, hoc noster a lex clavis, prout in illis spectabili officiis non ministrant, sed ille in aliis prouincias locis conscient, que quidem propriæ legum sunt: hoc scilicet demandata dat sibi à nobis sollicitudinem in illis partibus in quibus consistit, implente.

¶ Subsicitur item à nobis hæc legi descrip[ti]o, que commenaret & quid ipsum ergare pro codicillis magistratus, & quid ipsum circuque ipsum versari solitus rursum auferre ex publico conveniat titulo auctoratum, quæ etiam solas ipsos omni alio extra hanc causam lucro abstinent, accipere per multum. Propterea enim per maiores ergationes ampliores eos efficiimus, vt & ipsi subditos nostros vidique conservantes, & iumentorum que prætare solent, memores, ipsi hanc nobis factis remuneracionem reddant. Atque hanc fane præsentem legem habebit quidem legum volumn, sed thronus tuus suscepit eam & incœmori mandata per se præferat in opere. OPORTE autem prætori Thracie annorum, capi- tium, & reliqui solarij nomine præbenti solidi 100, eis adfici solidi 72, ciuius cohorts aureos 52. Occasione vero codicillorum prædere oportet cum sic spectabilis, tribus chartulariis facti cubiculi solidi 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, solidi 24, cohorts globis, prefectorum pro iusionibus & omni alia causa, solidi 40.

D E C O M I T E I S A V R I A E .

T I T . VI .

N O V E L L A C O N S T I T . X X V I I .

Imp. Iustin. Augst. Io. m. glo. ioss. fac. vnum per Orientem p[ro]ficio, sicut ex conscrip[ti]o[n]e, ex consilio, & partibus,

P R A E F A T I O .

Q[uod] ob quibusdam ante nos imperatoribus, & in Isaurorum regione facerent per imaginem & figuram in mentem venit, id nos per ipsa iam per ipsas operum efficaciam, tam in Galatia prima, quam Pacatiana Phrygia consecimus,

vicarii officio (ut prius appellabatur) cum civili
adjunato, & vna virisque cohorti constituta, & ipsius
(ut oportuit) exoratis, neque non virisque pro
vere appellatione comitis nomine imposito; vt ille
quidem comes Galatiz primus nuncupetur, is vero
nomine comes Pacatianus Phrygicus, virusque
horum ipsorum nostro comitate cognomine.

C A P . I.

Inquam hoc & in Iaurorum prouincia p[ro]c[ess]imus. Neque enim volumus, vt qui de cetero in
hoc constitutis officiis, duplicitibus viatur coll. illis, &
sumus quidem cunctis officiis appellati[on]em, sumus vero
etiam militaris praefatis signis, & duplex nomen cir-
cumferat, cum res planè sit eadem; sed iam inde ut
vniuersitatis officium habeat, statuimus, quod ipsum &
armis prouideat, & publica in se recipiat, omnia
sub se continens, & vna cohorte vtiens, quae comi-
tiana appellatur: & sua militaris probatorias ferat
ex sacro libellorum scrinio. Obueniat autem om-
nino & is magistratus gratis, neque quidquam ex-
hibebit, numerabit pecunias. Et vi ipse quoque
puris viatur manibus queadmodum reliqui, ad
ipsum super a nobis aditam legem transmitten-
tis. Sed pricer codi: illis qui & ipsum inter spe-
ciables adscriferunt, dabitur ei sacra etiam p[re]ce-
pta, que Mandata Principis, à virtutibus utriuscun-
dam, & à nobis iesu in tempore suis illata, ex quibus
intelligit que singularia ad eius pertinente soli-
citudinem tam in publicis omnibus, quam priua-
tis contractibus, quidquid præterea venustum
& decorum est, ne quid sicut sensita dispendia, &
simpliciter quecumque ipsam facere conuenit, ex
eis illi manifesta fieri.

C A P . II.

Hoc vnum sciat, quod & ipse inter speciables
magistratus collocatus est, & appellationes
apud illum interpositas gloriolosiss. sacerorum no-
strorum prætoriorum p[ro]fessi, tum etiam glo-
riolosiss. quæ stori noster audient, quemadmodum &
Augustalis & proconsulis, & trium prætorum nu-
per a nobis in Pisidia, Lycaonia, Thracia institu-
tum, & Comitia Oriens, & i[n]super comitis Pacatia-
nus, Phrygicus & Galatiz primus. Quid si qua in
Iauria causa minor quingentis aureis sit, & postea
per prouocationem suspendatur, huius & ipse
audientiam accommodabit in forma sacerorum au-
ditorium. Nam & hoc illi concedimus, dignitas
illi pleniorum magistratum in hac etiam parte
efficiens.

E P I L O G U S .

Tua igitur excellencia ad prædictorum magis-
tratum imitationem, ea quoque quæ hinc con-
cepunt, constitut. Subiectum enim & descrip-
tionem huic nostræ legi, declarantes quid ipsum
cohortemque eius, & eius adscitorem ex publico
ferræ, quid item nomine codicillorum magistratus
dare conuenit. Ac nouerint qui hinc a nobis nu-
per ad nouam pulchritudinem redactos magis-
tratus suscipiant, quod pecunias, quæ continuè
pro officiis obseruantur, omnino re-utare, & quæ
non prouenerant, de nostro tam ipsius quam ipso-
rum adscitribitis dare, & cohortibus largiri, quæ
ab aliis ablata erant, & ipsi presidibus maiori ad-
signare solaria sustinuimus, in hoc tantum, & vnu-
disque subditos nostros immunes à dispendiis
conseruemus. Quod si quis viciniorum illi pro-
vinciarum p[ro]fessi negligenter agere circa tri-
buna publica reprehendas: non alium emittes, sed
ipsos speciables magistratus fatigabis, vt vicini-
orum prouinciarum p[ro]fessibus, si secundum se tra-
dans, immixtant: & efficiant, vt omnibus h[ab]e-
dis inferant, quod magistratus multo pulchrior sit
& prestantior, quam dudum.

Oportet Iaurum comiti pro annonis p[ro]stari
solidi 200, eti[us] adscitribi, solidi 72, cohorti eiusq[ue]

reos 52. Oportet item ipsum p[ro]b[er]e occasione co-
dicillorum sic spectabilibus tribus chartulariis
faci cubiculi, solidi 9. primicerio clarissimorum
tribunorum notariorum & laterculentibus, solidi.
24. cohorti gloriolissimorum p[ro]fessorum pro-
ulsionibus, & omnia alia causa, solidi 40.

D E M O D E R A T O R E H E L E-
N O P O N T I .

T I T . V I I .

N O V E L L A C O N S T I T . X X V I I I .

Imp. Justinianus, Augusti anni p[ro]fectio p[ro]letaria.

P R A E F A T I O .

Quod pulchre & longo ante tempore conce-
pimus, ut in sua iam firmatae
compositum exticet: id sane nouare aut dividere
absque rationabili causa, confirmari validique
imperij non est. Neque enim in verborum multi-
tudine, sed in vero & iusto rerum effectu habuit
imperij collocandum est. Et tamen circa duos illis
(vi vocant) Pontes, nempe Helenopontum, &
Pontum Polemoniacum, tale quidam factum esse
didicimus. Cum enim sub vnum antea p[ro]sidem
ordinata esset prouincia, duo contiunti sunt, ne
que publica id necessitate exigente: neque alio
aliquo rationabili p[ro]textu sublidente, quem ex-
pedite aliqui & facile innueniunt. Adeoque amplius
eius facti testimonium res ipsa p[ro]b[er]et, cum in ho-
diernis v[er]is diei vno tantum publicorum tribu-
torum & dispositionum tractore, vtraque vita-
tur prouincia. At si quis v[er]es quæ per viramque
sunt, enomeret, vix vnum prouincia iusta & suffi-
cientis mensura relulet, si modo Helenopontu[m]
quidem octo v[er]es implent, hoc est Amasib[ora],
Euclis, i[n]super & Zela, & Andrapa, & Aegaeum
ad eliamachas, hoc est gradus situm, Sinope, & Ami-
sus, antiquæ v[er]es, sed & Leontopolis, quæ & ipsa
jam inter v[er]es numerataturaliter vero quinque Pole-
moniacum. Pontum continent, Neocæsarea, &
Commana, Trapezus, & Cerasus & Polemonium.
Pitius enim & Sebatopolis inter ealtra potius
ad eliamachas, hoc est gradus situm, Sinope, & Ami-
sus, antiquæ v[er]es, sed & Leontopolis, quæ & ipsa
jam inter v[er]es numerataturaliter vero quinque Pole-
moniacum. Pontum continent, Neocæsarea, &
Commana, Trapezus, & Cerasus & Polemonium.
Pitius enim & Sebatopolis inter ealtra potius
ad eliamachas, hoc est gradus situm, Sinope, & Ami-
sus, antiquæ v[er]es, sed & Leontopolis, quæ & ipsa
jam inter v[er]es numerataturaliter vero quinque Pole-
moniacum. Pontum continent, Neocæsarea, &
Commana, Trapezus, & Cerasus & Polemonium.

Pitius enim & Sebatopolis inter ealtra potius
ad eliamachas, hoc est gradus situm, Sinope, & Ami-

sus, antiquæ v[er]es, sed & Leontopolis, quæ & ipsa
jam inter v[er]es numerataturaliter vero quinque Pole-
moniacum. Pontum continent, Neocæsarea, &
Commana, Trapezus, & Cerasus & Polemonium.

C A P . I.

Sed ad ista quidem nos de his locis instituta
sortatio decuit, nunc autem denuo ad Pontos &
illorum vnitatem revertamur. Ambos enim illos
locos, tredecim comprehensos vrbibus, iterum n[on]c
in vnam prouinciam contrahimus, assignamusque
ipsi tam veterem vnitatem, quam modernam ap-
pellationem. Namque ab omnibus Helenopontu[m]
nuncupator, quod illi nomen à p[ro]tiss. principe
Constantino impositum est occasione honestiss.
sug. magnis q[ue] Helenæ scilicet p[ro]tiss. mulieris,
qua

anno[rum] incrementum meruit, numquam quid-
quam aucti acciperet, nisi magna id cum poena velit
restituere: neque vt cohors per eiusmodi occasio-
nes tale quid vel exigit, vel oblatum accipiat, per-
mitens. Et nisi procuraverit, vi milites ipsum an-
nonis suis contenti sequantur, neque ipse iustum
indignat, nem p[ro]elij, irrogatumque ab ipsis dan-
non compelletur ex corum annonis exigere, & hoc
collatoris us sarcire.

¶ Proprietate certè maiores hosce magistra-
tus autorita[re] ille que pleiores tam multitudine appa-
ratorum centum enim illum cohortes habere vo-
lolum: quād digeratis magnitudine (si quidem spe-
ciables illi magistratus efficiuntur) sic volumus,

ut necessitate tempore amphioribus vtanis magi-
stratus, & qui nostris subseruit possit iussioni-
bus. Quod enim facerent hi qui vetere forma p[ro]-
fuerunt prouincias, qui cum paucos circa se habe-
rent, pacificissimis ipsi, i[n]p[er]it, bani, modicâque ad-
modum serentes p[ro]publico, plurima dantes, raper-
e cogebant, & vna hoc habere studiò, ut sequenti-
bus & vacue ipsi imminentibus creditoribus occa-
sione pro officio datorum nonnulli gratia refer-
rent & beneficij? Quibus rebus nostris consue-
runt auctionari subditos impios iuxta & periculi ple-
nos sibi redditus conquirentes.

¶ H[ab]emus nos rerum indignitas permouit,
vt non s[unt] unum exinde p[ro]uenientibus lucris renun-
tiaremus, sed & de nosl[icet] magnos insuper sustinere-
mus sumpus: & si quibus species aliqua magistra-
tus interuenienti p[ro]recio à decessoribus nostris tradi-
ta esset, adhibita id medicina curaremus, atque hoc
genere tributii collatore, nostros redderemus libe-
ros, & officia suscipientibus de nostro solitum in-
truderemus, quæ magis nos quoque libertatis par-
ticipes efficeremus. Si quidem in parato nobis est
Deo (ut appareat) largiente, vt non solum A-
fras, & quæ ibidem gentes sunt, libertate donemus,
sed etiam vt eos de quibus in mediobello quedam-
modo de nostris reipublicæ singulis sermè annis noua
auctor inlinemus, neque tamen dabatur sub eo-
dem manere caspionare, sed per media interialles
num huius, nunc illius potestatis fabub[us] existebat, h[ab]i-
mudi dispensio & c[on]spicuitudine liberemus. H[ab]e-
nos gratiam Deo referendam puruimus, qui Imper-
ii nobis coronam imposuit, qui communis omni-
calculo per patrem nostrum purpura nobis
donavit, qui denique tot tamquam in nos liberali-
ties explicit, quantas nulli maiorum nostrorum
numquam dedit.

C A P . III.

Vnde qui id officium suscipit, moderator Ius-
tianæ Helenoponti nominatur: obtemperan-
tique illi per eam prouinciam stationem agentes
militares copiæ. Habet etiam Ad responsum, cuius-
cumque conditionis homines omnes se illi submet-
tentio sine villa prærogativa privilegij. Audientiam
quoque præberet in causis tam pecuniariis quam
criminalibus & aliis: minimis quidem, sine scripto
& gratia: majoribus vero, lieti: scriptis intervenientibus,
et tamen sumptuose quæ non nostra p[ro]cre-
bit continuum. Item qui hunc magistratus suscipit,
is vtriusque officij annona fert, surgenies v[er]e in
sophingenos viginti, in aquæ aureos, v[er]o viator
manibus, & i[n]super illius potestatis fabub[us] existebat,
h[ab]i-
mudi dispensio & c[on]spicuitudine liberemus. H[ab]e-
nos gratiam Deo referendam puruimus, qui Imper-
ii nobis coronam imposuit, qui communis omni-
calculo per patrem nostrum purpura nobis
donavit, qui denique tot tamquam in nos liberali-
ties explicit, quantas nulli maiorum nostrorum
numquam dedit.

C A P . IV.

Portet igitur, vt qui ad hoc officij accedit, sciens
ordi[n]ensque quæ tam multis hominibus, quam
multis p[ro]fessis vrbibus, quæ venerandus item fu-
turus sit, mutata dignatais forma ex Consulari &
Corporaria in maiorem magistratum & speciale-
mem, per omnia sibi debitis parcat, & indemnes ipsos
taceat. puris etiam vbiique viatur manibus, &
publicum augeat, ad eiusque commoda omnem referat
prudentiam: p[ro]priis tam in quoque fodiibus & mune-
ribus affinat, & ciuitatis publici simili & priu-
atibus sua iura decernat, oberrando eas perlustrat,
& sis mediat, nihil laici causa faciat, neque para-
num, neque magnum, sed bonum & memorabile no-
men appetat, & diligenter, sancteque per omnia da-
tum iusserit, in omnibus denique gra-
tiosum se nobis exhibeat.

¶ Causabit vero etiam, ne quod p[ro]c[ess]ione in
Pontu commitit: solet, eius rei cuiuslibet facultatem
det, vt tempore titulos imponat p[ro]didi, vel alieni zedi-
bus, si quidem hoc solimmodo sibi proprium
est, & r[ati]onib[us] dominum tam nostrarum, quam
pietissimam Augustam. Si vero sub alterius appella-
tione tabulas sive titulos imponit, deprehendat:
tam ipsa protinus detrahet, quam eum qui illas
affixerit, persequabit. At si quidem is qui se
dominum esse dicit, hoc fecerit, exemplo illius rebus

publicos imponet titulos, prius his titulis, quos ipse apposuit, ad caput eius. impatis confractisque. Si vero alienarum rerum procurator fuerit, tam titulos (vt diximus) ad eius caput confringet, quammodi etiam tormentis eum subiicit, quo magis haec perdiscens ut culicem sicut fæcum fecerit, cognoscet, quod neque ipse per se, neque per certos facillites, aut per eos qui in hoc aliumuntur, ut explendat eius aurariz fatigans, subduos iniurias afficeret licet.

CAP. VI.

Consimiliter oportet, ut ipse spectabilis Moderator latrocina exercentes, & libidinibus studio alios defraudentes, mulieres denique bona, iumenta, & eius generis alia rapiente, reprimat, quo incontaminatum in conservet, & nos recte hoc videamus cepli consilij: neque quibusdam per prouinciam gravantibus, ipsi vero eius facti invidiam non repetentibus, penitentia non incessat, quod larrunculatores & violentiarum repressores, celare fecerimus. propterea enim illi etiam milites submissimus, ut ilorum manu infractus, discessus queat ab insultantibus expugnari.

CAP. VII.

Hec nos illi strikit & sub compendio commen-
data esse volimus. Nam quæ per partes commen-
sunt, ex manifeste peripheriam ex lege, quam cum
magistratus ordinamus, in communione omnibus descripsi-
mus quæ ex natiatis principaliibus, quib[us] illi datus ex
planabitur: quomodo magistratus disponet: rata
bitque. Atque hæc agens, non solum nobis ingratis
non erit, sed etiam Deo simulacrum nobis animatus suu
deuobebit, & pro magistratus denique bene gesto, bo-
nam remuneracionem siem concipiet. Subiectetur au-
tem & quedam recensio huic sacra[n]tæ legi, per
quam clarum fieri, quid ipsum, & aucto[re]s, cohortem
tumq[ue] eius ex publico perciperet, quid item pro co-
dicens magistratus præbente conueniat: ut etiam
quanta in ipsum conferatur liberalitas, & ad quantum
moderationem impensis pro codicillis ab ipso
facienda redacta sit, rebus utiquam est & recte ve-
tur, maiorum in super gentium & plurimum homi-
num imperium sperans, si his que in manibus habe-
bit, conuenienter vetur.

CAP. VIII.

Porro damus huic quoque ut appellations in spe-
cialibus magistratum forma ab ipso huc trans-
missem, iam apud gloriosiss. prefatos, quam glorio-
sum quæstorem vle sacra[n]tæ consultationis discen-
tentur. At si quæ causa minores quingenies: aureis
apud aliquos in sua prouincia mortales teneant ex de-
legatione foris: non tamen apud spectabilem se, per
prouinciam suspendantur: tunc & in hoc
gravior venerabiliusque factus, augmenti nobis in
ipsum collati meminerit, & ita in rebus gerendis
versetur, ut omnibus subditis & nobis ipsi & ante
nos Deo simul ac legi irreprehensibilem se, præbeat.

EPILOGVS.

T Hec igitur omnia pernoscent excellentia
qua, & tam magnas illi annonas addit, & ita ampli-
cum dignitatem effustum sciat, ut floris & dignitatis
iam nuca nobis illi traditæ cunctitudinibus hunc
consequi merito, assensibile sit.

DE PRÆTORE PAPHLAGONIAE.

TIT. VIII.

NOVELLA CONSTITVT. XXX.

In per. Iust. Aug. Iessi pres. præs.

PRÆFATIO.

PAphlagonum gens & antiqua, neque ignobilis
olim existit, in tantum quidem, ut & magnas co-
lonias deduxerit, & sedes in Venetiis Italorum fixe-
runt, quibus & Aquileia omnium sub occidente
urbium maxima & quæ multiores cum ipsis etiam
regis certainem suscepere, condita fuit.

CAP. I.

Hanc sane Paphlagonum gentem Honorii pien-
sam, & aliquid amicis, vrbibus, nulla viae de castra
veteri, illius contentiones & rigor remissione
amplexans, nos denuo ad pristinam formam redu-
cendam esse, ipsam quoque Paphlagonum ad instar
vnius cinctum redigendam, & quæ in duobus iam
Pontis fecimus, eadem putauimus & in ipsa confi-
tuenda: ut qui harum gentium adunatum impe-
rium, & vnum ex duabus prioribus (nempe Paphla-
gonia & Honoriad) sciam teneret, & prætor au-
cuperet (quod nomen & ipsum Romanum est, & ro-
mancularum rectoribus accommodatum) & via
vitur cohorte ex duabus prioribus conglutinata, quæ
& eni[m] v[er]o nomen usus supplebit. Imme-
nit autem omnino hic quoque tribus publicis ex-
gendas tamq[ue] Pontis, quam Honoriadis
olim incola pendebat. Præterea omnibus ex quo
vribus prouilejar, qui viraque prius habuit pro-
vincias, hoc est in Honoriade quidem, Prætidi, Cratia,
Hedrianiopolis, Tarsus, Claudiopolis, & Heraclea, &
in prouincia illi adsumptæ sunt, tamen
ex quo semel co-transmigrarunt, magis curiositas
esse putauimus, denique ipsas ad Bithynias reduceret, &
vetare ne perirebatur ordinem. Vnde haec selecta vrbes
& in Honoriade prius existentes, rursum nonne &
ipsa per Paphlagoniam. Inter ipsos vero Paphla-
gonas iurisdictio, non habebit in aliis ex vrbes, quæ
iam inde ab initio ad eam prouinciam pertinent, nempe Germanicopolis, Gangrenopolis,
Dadybros, tumulos Amasitidis, & insuper Ionopolis.
Et duodecim omnino totius prouincia vrbes
erant quantum ad præfatos institutum. Ceterum cir-
ca sacerdotia nihil inveniuntur, sed metropolitani
qui olim sacerdotia hic susceperebant, tam in eodem
manebunt ordine, ipsorum ordinazione quo ad locum
non miranda sed ab huius aliorum vrbis beatiss.
patriarchis ordinandi, quam quæ sub se positos ha-
cerunt ordinarent, eos & nunc ordinantes, non de
illis inter se dissident, non confundantur. Et una de
extero est prouincia, plures habent meritoles, id
quod & in aliis quibus si dñostris existit prouincia.

CAP. II.

Enimmo qui torius prouinciaz imperium tenet
(appellatur autem tota prouincia, quemadmo-
dum & ante, Paphlagonia) etiam obseruando vrbes
lustrabit, nulla id statim prohibente sacra forma
olim forte ad talium prohibitionem composita, sed
neque vicarios in locum suum hinc inde per vrbes
dimittens. Omnino enim hoc ipsum prohibiens. si
quidem turpe est, ut quandiu ipse in prouincia ius
reddat, interim alteri quoque vices suas contra le-
gem commitat. Sed ipse omnia dispensabit, & pu-
blica tributa summa cum animi promptitudine pro-
figabit, neque plus neque minus exigens. In istis
præterea consentaneam æquabilitatem, etiam simili
prouidentiam adhibebit, ut si quid danni fiscus acce-
perit, corrigat: simili vrbes illætas tam publicas
quam prouincias conferuet. Annona quoque, quam
vierter prius magistratus habebat surgenem in se-
piungentes vigintiquaque aureos capie: tum adse-
sorem habebit, qui septuaginta ditora ferat aureos: &
cohortem unam ex ambabus compositionem, procedet
et visque ad centum virorum numeru, & quadringen-

tos quadrangentes septem aureos, & tremensem perci-
pientem è publico. Cumque gratis officium susci-
piat, gratia item hoc i. sum obeat. Nos enim in hac
quoque parte subditos nostros redimemus, & * his
qui ex consuetudine per occasionem suffragi (ut vo-
cant) aliquid precepimus, dabamus ipsi, hoc ministrum
illis per thronum tuum erogantes ex publicis eius
prouinciarum tributis: neque patiemur, ut sub specie &
velamento auditione subditis nostris in seruitu[m]
adgatur. Neque enim nos, qui decollorum nostro-
rum collatores à Barbaris erepos, ad veterem liber-
tatem rediximus: commitemus, ut qui nobis ipsi
semper addisti fuerunt, alii seruant: qui potius
Deo, qui mulius per nos gentibus libertatem elargi-
tus est, subditorum nostrorum vñque non i. austro-
nibus oppressorum lib. rem (quo ad eum fieri potest)
quasi donatio: al. quod osteneremus: neque obla-
detes eos qui iam accipiunt. Introducemus enim
soli tam illi ad hoc securitatem, neque item permit-
temus, vi dare pro officio pecunia nomige magistra-
tus quasi mancipium aliquod subditos nostros à vñ-
debet coemant, & reuendant iniuriam inferre-
bus. Esto igitur inter Pontici trahus prouincias &
hæc vñ duplex ante (hanc secundum quæ de causa) ap-
pellabuntque (vt diximus) eum qui prouincia pro-
curat, Prætorem Paphlagoniam Iustinianum, licebit
autem Graeca ipsum lingua etiam Strategum appellare.

CAP. III.

Präterea semper illi in memoriam rediges inslu-
ram, cuius interuenient officium suscipiet, ut pu-
nas manus, neque turpi lucro sordidas habeat, ut fisci
commodi iusti & vindicis inculpatis accessionibus
aageat, ut subditis nostris æquitatem & iustitiam
imperiatur, tam in causis publicis, quam prouincialibus, sive
contrahentibus, sive iudicio inter se contendant. Vrbes
autem absque lectione subditorum lustrabit, ut neque
ipse, neque adsettior, neque quod ipsum sequitur fa-
milium, sive ex militibus, sive ex civilibus, sive
ex servis, aiquid lucretur, aut gratis sumpus faciat.
Oportet enim ut tam ipsi ex iis annonis que porri-
giuntur ipsi è publico, sumpus faciant, eum conuen-
tione mediocritate agentes vitamque milites, qui
ipsos comitantur, cognoscant, quod si non suis con-
tent annoni iter faciant, sed collatoribus nostros ausi
tentare iniurias, aut damnis involuerent, aut
gratis sumpus facere, collatoribus indemnitatem futu-
ra est ex ipsorum annonis per eum, qui magistratus
defungitur, ut ipse tam eas repeatat, quam enim ex
illis suo periculo collatoribus indemnitate, af-
ferat.

CAP. IIII.

A Tque hæc sanæ lex nobis de Paphlagonibus pos-
ita est, honorarem illis magistratum efficit
ut qui inter sp[eci]ables numeretur, præbent ipsi, au-
toritate tam in prouinciales milites: (quatenus ta-
men iusti eis præcipiat) quam etiam contra alios,
nullis eius prouincia hominibus privilegio vñ
queantibus, sive maiores, sive minores, sive etiam
procuratione rerum ad portentes homines pertinen-
tium præficiuntur. Certe quod facile per ea loca ad-
mittuntur, huius rei excellenter curam geret, ne com-
mitat, ut aliquorū prædicti tituli apponant villu-
alii nomine habeant inscriptum, quam vel fisci,
vel regiarum domum, sed si quid tale factum depre-
hendat, eos quidē titulos enclopio detrahat: fisci ve-
ro nomine prouincias alios titulos prædicti eius qui ta-
lita d. linquit (ut prædicti hæc faciat) imponat prius de-
trahit titulos ad illius caput confractis. Siverò absens
si prædictorum curatore comprehenso tam corpus e-
ius tormentis subiicit, quam titulos detrahat: &
in epite eo: curatoris prædictorum communiqueret: scilicet
quid si quid ei in modis negligat, nos vero didicerit
apud Romanos reputatione. Ibi ibiti inde orti vnde
fuerint. Terram præterea habet si diffusam admodum,

De proconsule Cappadociæ.

122.

titulos hæc regi, & regi amque domus, tam
nostrorum quam pientiss. Auguste simul præfide-
re ipsa comperta istos per negligenciam omisisse is
qui hunc magistratum obtinet, bohorum suorum pu-
blicatio[n]em sustinebit, ut qui cum faciliter pro magni-
tudine imperij præfens ista prohibere potuisse, de-
dita ea opera neglexerit.

CAP. V.

A Re volumus, vñnes qui latrocina exercent,
qui alienas substantias aut etiam uxores rapiunt, qui
alia denique patrunt etimina, persequebant, comprehendunt,
et competentibus suppliciis subdat, & omnem
prosliu[n]diciam, reprimat: neque committat, ut in
aliquo probiores & mansueti ore, iniurias afficiant,
ne alii denique talium persecutoribus opus habe-
mus, cagamque rufus violentiarum repressores
latrunculatores, & alia id genus tolerare nomina, si-
mul & negotia quæ nos auferat, ipsum ad hunc or-
dinem produxit, & ita amplius dignitatisque ple-
num magistratum efficiens, ut nam appellations a
pnd ipsum cum indicat, interpositas, ad excellentiam
tam, qui euadem yngnam magistratum suscep-
ti sunt, & celeberrimum quæstorem faci nostri
palatij, qui in forma consultationis audientiam iis
accommodabunt, quam iu[n]iores causas quin-
gentis solidis, in prouincia eius apud aliquos no-
spectabiles moras, & si ex delegatione sint, cum per
provocationem suspenduntur, ad se deducat in habitu
& ordine facti auditorij, ut & ipse inter à nobis in-
uentos, & in ampliore formam redactor magistra-
tus vñque communerebatur. Siquidem & ipsi maiores
erunt, & in maiore quam priores reputatione habe-
buntur, & facilius nobis vel in maioribus negotiis
suum exhibebunt ministerium. Nihil enim in paro
magnum existere tam à nobis dictum est maioribus
bus, tam nos ex ipsis iudicauimus probauimusque
factis. Subiectetur autem & huic legi descriptio: quæ
significet, quid è publico tam is qui prouinciam re-
git, quam adsettior & cohors eius accipiet, quo item
dato magistratus codicillo percepit. I. Tp[er]la
sanæ ratio quæ magistratus geret, cdm hoc loco
sub compendio explicata est: tam in lege quæ de
omnibus magistratibus in communione descripta est,
siquid ex imperatoriis nostris mandatis, quæ ei da-
bimus cum administrationis cedicillos confe-
mus, & iustitiam secundum legem nostram in
hoc coscriptam exigemus, manifestabatur.

EPILOGVS.

T Hec igitur omnia petulcens excellentia tua, &
tam magnas illi annonas subministrat, & ita ipsa
scilicet amplius dignitatis efficitum, ut floris & dignita-
tis hoc à nobis tempore iu illum collatæ cupiditate
merito multis ipsum confequi sit accessibile.

DE PROCONSULE CAPPADOCIAE.

TIT. IX.

NOVELLA CONSTITVT. XXX.

*Imp. Iust. A. gloriiss. sacr. iuri per Orientem præto-
riorum præfato, iterum ex consuls. Crat.*

PRÆBATIO.

Q Vam amplius nomen Cappadociæ gens habeat; &
quæta Romanis negotia & exhibuerit priusquam
in illorum ditionem redigentes, ut non ignorantem
erit eruditio[n]is studiosi. Certe ol im totius sermè Pon-
ti imperium tenuit, & nominati sibi viri, inque magna
apud Romanos reputatione. Ibi ibiti inde orti vnde
fuerint. Terram præterea habet si diffusam admodum,

& mirabiliter præstantem, & quæ ita maiestati imperatoris placuerit, ut etiam possessionibus, quas illi habet, peculiarem magistratum præficeret, non minorem cunctis sed potius maiorem. Siquidem & populus illius est, & verbum nō maximam præberet eiusdem cognomini cum charissimi nobis Cesare, qui immo roris terrarum arbitrio, quod nos obtinemus, bonum dedit principium: quia etiam de causa apud omnes terra populos nominans suum Cesare nomen est, & nos preter omnes alias imperatoris maiestatis natos eo gloriamur.

C A P. I.

ITANC sanc regionem paruo tradere magistratu, contra omnem nobis decorum & dignitatem fore vixum est, cum alii, tum vero maxime quia semper ipsam aduersus magistratum nostrum, dominibus præfectum, seditiones mouere cernimus, & quia factionibus inter se dissimiliat, civitas quatuor alteram tamiamcam, quasi sacerdotem & arariam, alteram eleutheriam, hoc est liberam, appellant, & cum existat ambitu mūtorum vna, duplex est sententia. Vnde & seditionum & dissensionum occasione, & si quid omnino mali fatigat homines, id (vix nos arbitramur) ex hac protinus, causâ sublata, robur simul & cordardam negotio addensus, qua nihil unquam inter homines præclarioris existit & præstans.

¶ Ac cum aliis magistratibus, quos nuper inter Pisidas, Lycaonias, Thracas instituimus, administrationis forma & acerbus ex duarum rerum congresu constitutum vero maiore hunc forma adorare cupientes, tertiam etiam potestate illi adicimus. Nam si quem hunc præficiemus officio, non solidum præstebit legibus, & viuenter cohorti ciuii: sed etiam prædebit militibus tam, qui in predicta regione, quam qui in aliis Pontici tractus provinciis, in quibus tamiaça existunt predio, stationes habent, perinde quasi per ea loca super milites cum imperio positus sit. Permitimus etiam illis in homines tamiaços imperium: & omnes quicumque ad Comitiam prius cohortem pertinebant, sine summati, sive id genus alii fuerint, hinc obtemperabunt: & tripli forma constatum habebit magistratum, si quidem proximi primores magistris, & infiper qui post ipso sunt proximi proprio bonorum suorum periculo alterum quemque illi adiutorum adnominent, qui convenienter pro illo exactionem expediatur: neque per illius imbecillitatem iniuria afficiant fiscus, neque ille temporis & gradus sui solatio defraudeatur, promotoe videbunt adiutorios eius: qui ad hoc munus idoneus non est, facienda periculo (ut dictum est) tredecim primorum magistrorum, & alierum qui post illos sunt proximi. Ac magnas meriti nobis gratias publicorum tributorum exatores habere oportebit, qui ingenitus illis damnis, quibus ante tam magistris quam spectabilis pro tempore comiti, iusque cohorti obnoxii erant, eos liberauerimus. Proprietas autem hinc omnibus eos liberauerimus, vt neque ipsi collatores nostros iniurias opprimant, neque prætextus excogitent introitus illos aut alter nominantes, quibus rusticorum facultates enerunt: sed his solis contenti quæ secundum formam Nicetæ claræ moriorum curatoribus præbebantur, & omibus aliis abstineant.

C A P. II.

CVRATORUM etenim & tractatorum nō nomēt qui omnino superesse volumus, resipientes ad vetera exempla, & nimil latitatem, quam miseris illi collatoribus induxerunt, sed per singulas domos, & totius Comitiana cohortis, tredecimque primatum, quos primos & secundos magistros vocant, periculis alios tredecim, qui statim post illos separati sint, nominari volumus, singulos (vt dictum est) ex singulis eisdem, & priores tredecim exactionem incepere, & seruare fisco quæ sua sunt, proficeret item collatorum indolentis, & nequid ab aliquo ipsorum domini sufficiant, scientes quod dannum ex causa collatoribus irregunt, & multo magis ipsorum re-

spiciat, cum totius publicæ exactionis periculum ad ipsos deuoluatur. Sed neque eos qui primi & secundi prius magistri vocabantur, neque tredecim illos qui post ipsos modò sperariunt, quos profligatio tributorum facere sanximus, quidquam omnino spectabilis pro tempore Proconsuli præbere vellet: principium: quia etiam de causa apud omnes terra populos nominans suum Cesare nomen est, & nos preter omnes alias imperatoris maiestatis natos eo gloriamur.

C A P. III.

PORRO neque ipsos exactores amplius aliquid à rufis, aut denique iis qui ab ipsis exactionem tollerant, accipere quam que formis Nicetæ magnificæ in memor continetur, & exactoribus deputata sunt nequecumque ipsi nomina fingere, & damnæ pro hisce nominibus inducere per causam Apadicon, seu tractatoriarum, vel quocunque alio prætextu, sive ad aliquam confusitudinem, sive ad quamcumque vexationem portugatur, cum enim ab omnibus illis collatoribus nostris liberos conferuari volumus: ut improbo etiam & perniciose tributos eos liberaamus, quod pendebat tractatoribus, per quod fiebat ut circa publicum & suas descriptiones idonei non essemus: quæsi forma aliqua si pragmatica, quæ vel tractatoribus aliquid præberet, aut longa confusudo: etiam hanc tollimus, sublatu enim ipso nomine tractatum, merito quicquid ad eam causam pertinet, vna suffollimus, speciali hanc collatoribus nostris largitatem impatiemus. Quod si quis exactorum præter ea quæ beatiss. Nicetæ definita sunt, quæ sola ipsos ferre concedimus, aliud quiddam auctoris fuerit accipere: sciat, tam militia se, quam deputata, & sua substantia casurum.

C A P. IV.

QVONIAM vero fieri potest, vt inter tredecim exactores, (siquidem vt gradatim ad hunc perveniat ordinem, sancimus) vnu aliquis ad expedientiam exactionem idoneus non sit, concedimus, vt sic quoque redius quidem ex eo gradu falsus illi permaneat. Exterum sancimus, vt tredecim illi primores magistris, & infiper qui post ipso sunt proximi proprio bonorum suorum periculo alterum quemque illi adiutorum adnominent, qui convenienter pro illo exactionem expediatur: neque per illius imbecillitatem iniuria afficiant fiscus, neque ille temporis & gradus sui solatio defraudeatur, promotoe videbunt adiutorios eius: qui ad hoc munus idoneus non est, facienda periculo (ut dictum est) tredecim primorum magistrorum, & alierum qui post illos sunt proximi. Ac magnas meriti nobis gratias publicorum tributorum exatores habere oportebit, qui ingenitus illis damnis, quibus ante tam magistris quam spectabilis pro tempore comiti, iusque cohorti obnoxii erant, eos liberauerimus. Proprietas autem hinc omnibus eos liberauerimus, vt neque ipsi collatores nostros iniurias opprimant, neque prætextus excogitent introitus illos aut alter nominantes, quibus rusticorum facultates enerunt: sed his solis contenti quæ secundum formam Nicetæ claræ moriorum curatoribus præbebantur, & omibus aliis abstineant.

C A P. V.

IPSI vero spectabili præconsuli omnium ex aqua rerum cura imminabit sive ciuile aliquod sit, sive ad militarem magistratum, sive ad potestatem Tamizam respiciat, neque quidquam omniū negligat. Ac quoniam maiorem hunc loco, quam extensis, magistratum attribuere volumus, & veteribus Romanis in more fuit, vt vel designatis consulibus, vel hic qui illorum loco proficerentur, quos præconsules vocabant,

vocabant, prouincias fortirent: propterea & Cappadocum magistratum præconsultum esse voluntum ex ornarunt. Et in tantum illum nos magistratum auximus, vt cum qui hunc suscipit, gloriosissimum facrorum nostrorum prætoriorum præfatis connumeremus. Appellatorque patria lingua is qui hunc præsidet: *Proconsul Insinuator Cappadocie*, vt & appellationem magistrati propriam habet, & hunc ex te ipsi Archiegetes, quasi primarius magistratus, nominetur, suscepit enim is qui hunc magistratum obtinet, facile talon formam, quando & potestem per se magnam, & per se cauſam Tamiaçae possessionis etiam ad alia loca protegat habeat. In summa tot rebus honiūbulique præsidens dignitate & auctoritate est, adiunctisque militibus copiis omnia disponit minore negotio. Ciuius igitur res conficitur more solito: militaris vero & ipsi commode præbit, nempe & illis tu ipsi submittentibus.

¶ Sed cum primis annis aduentio ad rerum Tamiaçarum administrationem, qui in tam grauem & omnium cauponacionibus expofitam inopinata delapsa sunt, vt in nullo ferè amplius pretio existant. Tot tantaque enim edicti sumus per prouinciam delinqut, quæ vix amplissimum cuique adhibita medicina curare facile est. Nam qui potentissimos possentes procurant (sed pudor nos iam propemodum di-erit:) quanta cum insolentia palliū oberrant, vt stipatores illis infirrunt, vt nou ferenda hominum multitudine ipsos sequatur, vt impudenter omnes latrocinent: miramurque sedulo, quomodo e loci subditi tot perferre dis iniurias tolle-erint. Inde adeò quotidie Cappadocum iniurias opprelstorum multitudine occupatos nos & rempublicam tractantes adit, ex quibus multi sacerdotes, plerisque mulieres, qui omnes lamentantur, querunturque res suas fibi ablatas esse, quando nemo in proximo sit, qui huiusmodi prohibere valeat. Tamiaçae certe possesso istu penè in formam priuare redacta est, tota consueta, di-reptaque via cum suis equitis, nemine omnino reclamante, ore scilicet ipsi auro obstructo.

C A P. VI.

ITS igitur de rebus vnum aliquem ex perspectiva nobis regioni huic præficeret decreuimus, qui triplici huc ordinis præsit, solum omnne in se imperium & potestatem circunferent, ciuii ositici vieni insignibus: habens in vsu vehiculorum ex argento, securis, fasces, & querumque oblongo proconsularis imperii, fuerunt insignia, præcipier autem & militibus, & curam geret Tamiaçorum redditum, vt fine villo detrimeto & cessatione omnibus ad hoc ordinis magistratus obveniant, multoq; magis ad nocturni palatiuum, quemadmodum etiamnam occasione corrumque vel nobis, vel sacristis, & pieniis, Augusti coniugi nostra inferuntur, tam in auro quam veniente ingrediantur, nihil enim illius volumus dedere.

¶ Non tamen vt ea forma præbeantur, que hastenus, ex rapinis scilicet, & ex tirolo lesu dationique collatorum, (hac enim omnia tumulo prosequitur, tum ē nostra ejusmodi republi- ea) sed ex iustis legitimisque cauiss, quas subiici facit huic nostræ legi iussimus, vt eas ferens is qui pro tempore hunc gerit magistratum sacristi Augusti coniugi nostra, quinque auri libras prout dictum est, inferat. Magistratum enim gratis nos creamus, & ordinatione eius absque omnibus procedere largitionibus sancimus: neque quicquam erit, qui pro hac quidquam capiet.

¶ Sed & annonar ipsi quidem ad viginti vla que auri libras damus, prouculblicitur, adcessori

verò eius prægenus ad duas aut libras, capie item vtraque cohorti id quodvisque adhuc è publico suppeditabatur, nullo prorsus modo deminutum nulla enim re hunc magistratum minusvis: & maxime gloriosissimi præpositi sacri nostri cubiculi, siquidem & hunc & suppositam ipsi deuotiss. Palatiorum scholam in Cappadocia simili cum potestate ordine & figura manere sancimus: non tamen quidquam exinde ferentem vel consuetudinem vel annorum titulo, vel in auro, vel in velte, vel in aliis speciebus, neque à spectabilis pro tempore proconsule, neque ab eius cohorte, nam aliter puritas conferuari neguat, sub vnum enim magistratum, quicquid in ea regione geritur, contrahimus, ne conuulsione ipsa claudicet.

C A P. VII.

SANE Tamiaçae possessionis curam & rationem magna habitus ipse, qui ad hoc à nobis proficeret, & circumspicit si quid à Tamiaçolo detrahit, & frusta ab aliis detentum sit, sive in pacifice, sive in aruis, sive in locis vitibus confitit, sive in prædīs, sive domibus: & vetus solum rebus suis viaducit, nulla longi temporis præscriptione illi opponenda: neque enim fisco licet tale quid opponere, neque lucrum captans, vt maximum patrimonium suum exinde collocupletet. Nā de imperiale potius est, quā locupletatio, si quis fordistis tyendo manus, arbitretur ex eo lucrum se facere, quod multis farum potinodum cum impietate & summo probro restituet.

¶ Sed & ipsam verbum ab omni prorsus perturbatione quietam conservabit: neque committet, vt sediū aliquia ordinem & administracionem recipi publice corrumpat. Publica quoque tributa vigilanter & cum iustitia exigat, nihil in illis curse prætermittens, neque concedent, vt aut his cus, aut priuati in aliquo circa res suas dannum sentiant: vt qui ex equo in omnes imperium obtineant, sive milites, sive scribari, sive tam gloriosissimi præfectorum, quæ magnanimorum magistrorum militis, sive in ciuii cohorte numerentur, sive in minoribus dignitatibus consistant, siue inter sacerdotes cooptati sint. Vnus enim his magistratus omnibus præficeret: & tam suæ ipsius existimationis, quæm nostrarum legum, & ante omnia Dei, memor, vt publica quidem tributa per præconsultare cohortem sine detrimento & cessatione importentur, curabit, redditus veò Tamiaços per subditas prius illi dñno personas inferet, intendente etiam ad ea quæ pro consuetudine præcipiuntur à gloriosiss. præposito sacri nostri cubiculi, neque utibus ipsi canoniciariis, qui pro tempore à gloriosiss. præposito emittuntur, vel saltu obolo tenus aliquid accipere vel consuetudinem nomine, vel quacunque alii de causa, vel ab ipso pro tempore sumario, siue qui publicas exactions conficiunt, vel à spectabile præconsule, vel eius cohorte: vt his qui Katafœusæ, quasi instructores, vocantur, vel præpositis, vel quacunque alia persona ad sacrum nostrum pertinente patrimonium. At vero exercitu virisque harum solicitudinum opem feret, sed abitute potentium factilicet, neque committet vt loca depopuletur, & latrociniis infesta reddant, neque ipse ex perduret, quemadmodum prius facere solebant comites, neque item in locum suum dimittere vicarios: sed locorū defensoribus & cohortalibus suis ad id ministerium obendum vterit. 2. ¶ Sicubi vero & militibus opus erit, ex iis locis milites, vbi necessitas postular, opitulari iubebit, atque hi propriis ista sumptibus expedient, neque subditos dannis inuenient, aut gravis vlla ex parte sumptus facient, sed tā ipse his abstinebit, sumptum de suo faciens, vbi cūque tādem erit, quamvis ad alia ipsum proficeret.

regionem subeamus, quam etiam adscensor eius, & reliquum famulitum, sive ex proconsularibus, sive ex missibibus, quamvis seruire etiam aut subiugales aliquod omnes hoce sequatur: necessitatem habentibus (vt prædictis) missibus & quicunque alii ibi locorum habitant, si holares foris aut domelici, ut illius iussionibus obtemperent, cinguli & substantia sua periculum revererit, damus enim ei potestatem, vt & hæc illis adimit, nisi eius iussis apparente propterea quod eum qui hunc magistratum obtinet, velutius formidabiliter subdit & venerandum existere. Etenim sive miles, sive proconsularis, sive scholaris, sive domesticus, per causam illius iussionis danni aliquid collatoris nostri irrogauerit, conueniens est, ut ipse hoc ex iustis annonis proprio periculo recepto iuris affectu medetur. Postremo, neque ulli corrum qui ex hac rebo coemeant collatores nostros iniuria tentari permitteret.

3. Sed & cursus publicorum equorum illum conseruabit. Nihil enim ab iussione iurisdictione evipimus. Et si quis ex quocumque hinc iudicio ad eam regionem committantur iniuriis erit, & ultra deputatum & constitutum exegerit: hunc persequetur.

CAP. VII.

Cvram autem gerit etiam civitatis, & eorum ad frumentationem publicare pertinent, & stonica appellantur, operumque eius: & proculbit ut secundum legem nostram ratiocinata scribanunt, & tamen Tamica quam clivis inserviant. Et si quem corum qui solitas illas iunctiones infunxerunt, nempe quod aquarum aliquis duetus impedit, & quod que mures concernunt, & diffundant, aut quia pontes aliqui sunt per provinciam, alia quaque itineria aut alia deinde eiusmodi existat occasio, prout improbus olim fuit in usu habitum, penitus ipsum prouinciam expellit, nec permettit ei ut vel iussionem eiusmodi inserviat, vel per hanc causam quidquam omnino luci capiat. Nam si nobis vilium fuerit eiusmodi inspeditionem operum celebrari, sacra pragmatica forma vbi ad eum qui hinc geret magistratum, communicato præterea de his cum throno tuo consilio, rem ipsam nos disponemus, ne cui facilè ad eius generis pecuniarum exactiones pateat aditus & accessus. Omnia quoque que audierit impresa, prohibebit se qui hoc magistratu defungitur. Quod si vehementiore aliquo & asperiore opus erit, certiore ea de re faciet tam excellentiā tuam, quam gloriolam, præpositum, & alios celeberrimos magistratus, quibus ad talem rem conficiendam aliquid adeat facultatis: nos denique ipsos: nos illius factio opus sit, explanabimus.

4. Titulos vero prædis apponere per prouinciam cui præsideret, continentes certorum hominum appellationem, excepto nomine maestatis Imperatoris aut Tamii: hoc est: xixij, in tantum prohibebit, ut patrimonium eorum qui tale quid perpetrare nollantur, publicum redigat, & manus abscondat eos imponentibus, si praefices forte id ausi fuerint, si vero procuratores absentium, ingenuis illis tormentis subderet. Titulos certe quicunque tandem affigere aucto fuerint, sive praefentes, sive absentium procuratores, detrados prætinus ad capita eorum qui affixerunt, sive infringerent, ut si id factum cognitum neglexerit, ipse bonorum suorum publicationem sentiat.

CAP. IX.

Vnde dicundo cum summa admissi intentione & cu[m] incumbeat, neque (vt haecen) rusticano homines sine iniuriis opprimi. Neque amplius negotia nobis hic facient Cappadocios, magno cum clamore supplicantes & lamentantes, sed ipse iudi-

cem se illis & disceptatorēm præbebit. Nam si apud ipsum calamitates tuas lamentando implorabis, hunc nos denuo cum increpatione mittestrātū prouincie continuo ad nos decurrat. Si vero cum eo qui iuriam intulerunt, conuenientiis, ipse coemissarius deditus, & lux perditus, illorum orationibus non accommodauerit, sed supplex plorare permisit, hique ad nos cogantur decurrere, & maximis si multe sin, nosque edocēti iurium, quod hi quidem adierint, illi vero iniuriam vltis non est, protinus negotium ut supeatum habebitur, quasi proprius lucrum, vel pet gratiam, vel aliquorum obsequium sicutum, & nos ipsos illi proflus opponemus: & cum triplicem magistratus functionem gerat, tripliciter quoque illi resistetur, tam ipso lute, quam nobis, & legibus eum oppugnantibus.

5. Quæ reueritum, memoria item repetenter precepta nostra, que illi vna cum codiciliis magistratus dabimus, (appellabant autem ea maiores Mandata Principis) conuenit omnia secundum legem nostram agere, ut enem in cognoscendo & quizzitate in rebus gerendis puritate, & bique colentem iustitiam, qua nihil inter homines vna quam exstitit robustius aut pulchrior, quodve Deum & imperatorem placare conciliat, & magis possit. Talis enim ipse cum sit ita nostro quoque testimoniō comprobatus: volumus ut folius omnia in provincia conicitur, neque caussa audiuntur alio quopiam præbente, neque nobis facile vel in eam venturis sentiantur, ut alieni alii hacte delegemus, vel occasione cohibendum violentiarum seu quicunque alia de caussa emisuris aliquotrum tra hoc, quod tametsi tale quidam vel ex sacris nostris formis, vel magistratum iussionibus hactenus factum est, omnibus ipsum vacaturum sit modis ipso toris prouincie administrationem suscipiente, neque ulli omnino, ut accessum eo habeat, permittente, vel per hanc causam quidquam omnino luci capiat. Nam si nobis vilium fuerit eiusmodi inspeditionem operum celebrari, sacra pragmatica forma vbi ad eum qui hinc geret magistratum, communicato præterea de his cum throno tuo consilio, rem ipsam nos disponemus, ne cui facilè ad eius generis pecuniarum exactiones pateat aditus & accessus. Omnia quoque que audierit impresa, prohibebit se qui hoc magistratu defungitur. Quod si vehementiore aliquo & asperiore opus erit, certiore ea de re faciet tam excellentiā tuam, quam gloriolam, præpositum, & alios celeberrimos magistratus, quibus ad talem rem conficiendam aliquid adeat facultatis: nos denique ipsos: nos illius factio opus sit, explanabimus.

CAP. XI.

Porro autem hunc quoque magistratum, prout proconsulatum proprium est, inter spectabiles ponimus, appellationeque ab ipso translinillas, tuam excellentiam volumus vna cum gloriolam, quæferre sacri nostri palatij in forma & habitu consultatorum discepere. Si qua vero alia in Cappadoccia caussa minor aureis quingentis per provocacionis suspendorum, sive nostro sine aliquo magistratus iusti datum index fuerit, qui tamen non sit spectabilis, hinc spectabilis ipse proconsul in forma sacri consistorij & vice sacri auditorij accommodabit audientiam, siquidem & hoc illius addimus, decoramusque illi magistratum tam amplio priuilegio, quantum nullius in hunc usque diem in Cappadoccia obtinere vltis est. Esto igitur iustus, & elato animo, & tam nos quālē legem præ oculis habeo, & cognoscitoque quod si strenuē ista exequitur, longiore tempore in hoc officio permanebit & maior ipsum aliis forte magistratus excipiet. Ceterū si nostris iussionibus negligit, potentiores aliquos, non legem aut nos colat & veneret: tum primo quoque tempore illi quæ in ipsum collata fuerint, excidet, tum de cetero inter condemnatos habebit, indigneus nostro vltis iudicio.

CAP. XII.

A dulteria vero, & raptus virginum, & immoderatae illicitatæ, & augenda rei sui causa comparata circumscriptio:ne: neque non homicidia, & si quid eiusmodi delictorum est, ita acerbè punio, ut paucorum hominum supplicio omnes reliquos continūt castigis: et quoque secundum legem exquisitus delinqentibus castigator, neque enim inhumanitas hoc sed potius summa quedam humanitas est, cum multis paucorum animaduertit salvatur. Quod si quæ-

hoc nomine in crimen vocatum sublineat, qui vel singulis, vel dignitatibus, vel sacerdotijs, vel ciuiummodo alio prætextu sp̄cere ex illius se manibus eripiuntur: certe sciat quod nostro iudicio indigni videbitur. Nemo enim quacumque potentia sua fretus, quodcumque alienum præsidentem patriciū, in talibus delictis severitatem legis effugierit. Quia potius si quis talibus se patriciois ausus fuerit immittere, similem cum delinquente peccatum & ipse sustinebit: idem cum sit, ipsum aliquem delinquere, & eum qui talis peccauit & deliquit, velle de manu legis eripere. 1. Subiectur autem legi & descriptio, quæ significet, quid ipsum, & solle qui circa ipsum sunt, & publico capere: quid item vel occasione codiciliorum dare, vel faciat siue Augustus coniuge nostræ pī domui inferre sonniat, tristaria videlicet inferendis illis quinque lignis libris suis, prout iam inde ab initio & in hunc usque diem obtinuit, & Et subditis nostris (id quod sepe diximus) prout vltur, quæ res summo à nobis studio habita efficit, ut magnis etiam opes despiceriuntur, & quamquam in toti sumptibus & magnis bellis, per quæ Deus nobis dedit, ut non solum pacem at finem deduxerimus, & Vandulos, Alanos, Mauritanos subveremus, & totam Africam insuper & Siciliam recuperemus: sed & bonam spem habemus, quod Deus nobis annuet, ut & ceteras gentes quas cordia sua Romani amiserunt, cum ad veriusque Oceani terminos tenerent, ita rurum distinctione nostræ adiungamus, quæ nos diuino frēi auxiliis ad meliorem statum redigere properamus: neque quidquam detrectamus eorum quæ vel ad extremam persigunt difficultatem vigilis simul, & inediis, exterisque laboribus iugiter pro subditis nostris vltre quam humana natura modis patitur, vultus. Perleget etiam mandata nostra, quæ illi dabo, nū cum codicillis magistratus, quæ madimum ante diximus. Et si quidem omnia secundum illa peregrit, & admirabilis futurus est, & vidique dignum se nostro exhibebit imperio.

EPILOGVS.

¶ Hæc igitur omnia quæ per hanc exprimuntur legem cognoscens excellentiā tua, & prædictas annas huius officiū throno præbeto: & ita ipsum fecito ampliū effectum, ut collati modo in ipsum floris & dignitatis cupiditate, multi merito hunc consequi affectent.

DE DESCRIPTIONE QVATVOR PRÆSIDIUM ARMENIAE.

TIT. X.

Nouella Constitut. XXXI.

Imp. Iusnissim. Augustianum planissif. favorum per Annem prædictorum p[ro]fecto, iurum ex consuli & patr[ic]io.

P[ro]pteram effusaque posita, si ad competenter pertinient ordinem, & belle dispositur, alia præmodi res apparent specie pro turpibus, ornata pro incultis, articulata distingue que pro incompotis prius & confusis. Quod cum & in Armenia admisum deprehenderimus, putamus & ipsam ad congruentiam quandam & vnam harmoniam collocari debere: quo magis ex bene constituta eiur moderatione, & competenter illi robur addamus, & decentem imponamus ordinem.

CAP. X.

Vnde quatuor Armeniae fecimus. Vnam quidem interiorum, cuius metropolis pī appellationis bolgara cognomina exornata est, prius Razanis seu

Leontopolis dicta, quam etiam proconsulatu honora vultus, cui magnificis, & vir acacius præfuit, magistratus inter spectabiles relato omnibusque illis traditis, quæ proconsulatum habere conuenit. Nā & stola ipsum exornauimus præsidū, quæque ad ipsa re pertinet, ut belum, cœnsumptum, & vrbes illi adsignauimus, Theodosiopolim, quam etiam prius habuit, Satalam, & Nicopolim, Colonea quoque ex prima (ut antè vocabatur) Armenia affumpli, item Trapezuntē & Cerasuntē et Polemoniaco prius dicto Ponto: his partim à clariss. prouincie partim, partim à spectabili moderatore separatis: in septem omnino vltis, & quæcumque circa ipsa in proximo sunt loca, tota prouincia redacta:

1. Secundum vero ordinem tenebre iussimus

cam Armeniam, quæ ante primā dicebatur, in qua

ceteras præcedit Sebaste vltis, attributa illi & Sebastopolis, quam prius quoque habuit, & insuper

Commana ex Polemoniaco prius Ponte dicto: &

Zela ex Helenoponte: neque non Brisa: ut ea prouincia quæcumque concinnetur vrbibus officio quod

Cerretorium vltis, in pristina forma relato, neque

præside eius maiore aliquo nomine condecorato,

sed ipso, in eodem quod prius habuit, derelicto.

2. Ad hæc tertiam Armeniam instituimus eas

qua prius secundum dicebatur, in qua principatū re

et Meliteus, vltis antiqua, vltis insignis, in pul-

chro solo, cleme[n]tique celo posita, neque multum

ad veriusque Oceanis terminos tenerent, ita rurum

distans & flentibus Euphratis fluvij. Hanc dos in præ-

sentia & augendam, & ad formā spectabilium tradu-

cendam præparavimus. Prædictum quoque huius comi-

tentiū iustissimum nominandum, dandosque ipsi pro

annōnis solidos 700, eius adscensori solidos 70, & co-

horti eius solidos 360, & ut omnia habeat quæ ce-

stimo di throno propriā sunt. Et quod prius co-

hortales non inveniuntur, tum omnia faciant quæ

etiam prius, & maxime circa publicam exāst. Oneq[ue]

occupantur, ad Comitiorum appellacionem transeant, peritidē omnibus eis conferuntur, ac si

cohortales existent. Vltis vero ei partim Arcam

& Aralissum, atque Ararathem, & alteram Co-

mānam (quam etiam Chrusām appellant) & Cucu-

suni subdibus, quæ & prius habebat è sex omni-

ò consilens vrbibus, 3. ¶ Conditissimus autem &

quartam Armeniam, quam prius non in forma prou-

incidebat, sed è gentibus erat & ex mul-

lis barbaricis colligebatur nominibus, Trophaenā,

Auzethena, Ophena, Aftaena, Balabithenaque di-

ga, & Satrapa subita. Id vero nomen magistratus

neque Romanum, neque majorum nostrorum, sed

ex altero imperio introductum fuit. Exornauimus

igitur & illam ciuii magistratu & formā, tam ci-

uii ibi magistrati institutos, quam Patriopolitā-

norum illi vltis, & Citharizæ caltro addito, con-

statque ipsa in forma ordinariorum magistratum;

Coſularis à nobis facta, & vi cum quatuor sint Ar-

menia, duo quibus magistratus existant spectabi-

les, nempe alter proconsul, alter comes: & primā

quidem Armenia proconsul, tertia comes prece-

secundus vero & quartus, ordinarij. Et quia summo

à nobis studio canum est, & appellationes intra-

quingentorum solidorum quantitatēm nō ad hanc

aliam deferantur vltis, sed ad proximos specta-

bles magistratus: prop[ri]eta disponimus, ut appella-

tiones quæ quidem ex secunda Armenia processantur, hoc est in qua Sebaste vltis est, h[ab]et ad Arme-

nia primā præsidem, hoc est proconsulē, deſer-

tor, quæ vero ex quarta mouentur Armenia, he in-

tra dictam quantitatē ad tertiam Armeniae tem-

em, qui temp[or]e Melita ref[er]untur, deueniant.

CAP. II.

H[ab]et ita à nobis ordinatis, & insuper illud etiam

determinare iustum putamus, ut primæ Arme-

nia talis vir præficiatur, qui pro amplitudine sua

& spectabilissimo lumen erga nos ministerio, magis-

tratus huius iuramento, quæm excellēti maie-

te dignis statu, cuius Thematā w[ill] guiscentis

virum aliquot, iam in Armeniorum regione officis defunctum, & alioqui frugi hominem esse, & nobis absque suco semper inservisse, & modò quoque inservire deprehēderimus, promovemus ipsum ad huius officii administrationem, ut non solum presidēt à nobis forma ad tempus huius provincie presidēt, sed etiam alius prouideat, quicunque ei vel per facta commonitoria commissimus, sive in provinciā quam ei tradidimus, sive in aliis, quod in quaue se imus, sacrū ad ipsum compositis, commonitoris de multis, & diversis actibus, quos ipsū & in aliis regionibus ad effectum ducere cōsequim̄ est. ¶ Quis verò ad sacerdotiū spectat, ea (vt sepe diximus) volumus in pristine manere, negotio ipso neque circa ius metropolitanum, neque circa ordinationē vel mutationē vel nouationē suscipiente: sed prius ordinatis nunc quoque ex ordinationē auctoritatis obtinētibus & prioribus item metropolitanis in situ permanētibus ordine: vi quantum ad ipsa nihil penitus innouetur.

CAP. III.

Illud sane in confessō est, ex quo tercī Armeniae Comitēt non tantum ciuitēt, sed etiam militarem magistratum fecimus: necesse habere etiam milites qui in ea stationē agant, vt huic sc̄p̄positi statim illi præbita, (quemadmodum militaris permittitur magistratibus) & nomine quemque suo euocet, & iuicaret, & de ipsorum annis dispiciat; & supplicio eos persequatur si quando iniūdē egerint, neque committat ut milites in subditōs nostros injuriā sint. Quid si quid flagitiōsū perpetrēt̄, in karceris criminalium cauſarū audientiam præbeat, lamēt̄ milites existant, omnia denique agas, quæcumque militaribus attributa sunt magistratibus. Et quemadmodum cōmīti Iauri & Pacatianā Phrygia, & insuper Lycāonī, Pisidiā, ac Thraciā prætoribus militares etiam copias subdidimus: vt æque & ipse non solum ad res ciuitatis cohortem, sed etiam in copias militum potestatē habeat & imperium, & cum summa auctoritate & amplitudine tam militibus quām pugnanti facienda præcipiat, omnia agens quām vā aliquo officio existēt. In que vnam hanc rem prudētiam conferat, ne quid per provinciam adgitatur flagitiū, sed & vt admīstum competenter exerceat. Neque hanc illi potestatē in vila omnino persona, qui in provincia sit, detrahim̄, sive aganit, sive militaris, sive tamiacā sit. Sub æquili enim & perpetua pace nostros tueri subditos volumus, non pro diuersitate personarum inducētes legum contemptum.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur nobis placuerunt, ea claritas tuæ fidelij hisque tradere studeo, sc̄ptō creditore, quod si huc contra facere aliquid ausit, exactionē cadet, & qui mutuum accepit, quivē iniuriam petulit, ex eo solatiū habebit: quid tum ipse à fastendo negotio liberatus sit, cum creditore in rebus suis iacturam pati videat. Dat. x. Kalend. Iul. Constantinop. Biliš. V. C. Conf.

NE QVIS MVTVM DANS AGRICOLA, terram eius teneat. Item quām magnas suras creditores ab agricolis debent percipere.

TIT. XI.

Nouella Constitut. XXXII.

Imp. Iustinianus Aug. Agricola clavis. prefibz.

Rē duram, & quæ omnē longē impietatem & auaritiam superat, communī legē quasi medicina quadam curare nobis vīsum est, quæ non in præcepti tautum necessitato, sed per omne deinceps

zuum suo in repub. munere defungi queat, compētū enim nonnullos in provincia, cui presides, non dubitate captato ad hoc de industria sc̄rilitatis frumentariz temporis sub modica admodum mensura frugum mutui cum aliquibus cōtraadū celebaret, & ex eo vniuersam illorum terram diffugerint, plerique etiam famē perierint, & terra barbarica incursione inferior.

CAP. I.

Sancimus igitur, ut quicunque agricolis quārum fructum crediterint, si ab his receperint, circa vias audente per cauſam prædictorū mutuorum, siue scripta interuenient, sive sine scripto celebrata sint, terram penes se detinere, octauam dumtaxat modi partem in singulos modios per integrū annum, vias nomine ferentes, si fruges multa daiz̄ erunt, si verò pecunia numerata: in singulos solidos annas siliquas. Ceterū de reliquo contenti creditore, octaua modi partē in singulos modios per annum, aut quācumque manet, pro portione crediti, aut siliqua: omnia restitutā, sive terram, sive aliud quiddam, bōves forē aut oves, aut māncipia, pignori ceperint. Atque hæc lex omnibus humanitatis & pietatis de le specimenē præbeat, & tam egenorum necessitatē medeat, quām creditoribus nonnihil adferat solatiū.

EPILOGVS.

¶ Quæ st̄que nobis placuerunt, ea claritas tuæ fidelij hisque tradere studeo, sc̄ptō creditore, quod si huc contra facere aliquid ausit, exactionē cadet, & qui mutuum accepit, quivē iniuriam petulit, ex eo solatiū habebit: quid tum ipse à fastendo negotio liberatus sit, cum creditore in rebus suis iacturam pati videat. Dat. x. Kalend. Iul. Constantinop. Biliš. V. C. Conf.

DE HIS QVI MVTVM DANT

agricolis.

TIT. XII.

Nouella Constitut. XXXIII.

Imperator Iustinianus Aug. Dominico prefibz.

præceptio pri Illyricum.

Propter auaritiam creditorum, qui angustia temporum abutentes, terrulas infelicitum agricultū sibi adquirunt, pro paucō frumento omnē illorum substantiam retinent, legem posuimus, quam primum quidem in Thraciā, & in omnē eius provinciā, in præsenti autem & in Illyricana provinciā direximus. Cuius exemplū subdi etiam præceptum, vt non solummodo priuati homines putent legem contra se esse præceptam, sed etiam milites altiore nentē fatigio, legem contra se esse prælatam existimet. Ut ergo & tua magnitudo scias, quid cōmūnis hæc lex posita est, & provincialibus, & militibus, & omni cingulo, nulla excusatione cuiquam competente, ideo ad tuam sublimitatem præsentem lēgē destinavimus, sc̄uris militibus, qui præsenti legi non esse obdiendum existimant, quod cingulo deudat inter privatos habebuntur, pœnas quas in anteriorē legē posuimus, prius nihilominus subiugandi.

NE QVIS QVOS AGRICOLAE MV tuam pecuniam dedit, illius terram detinat, & quem vias surarum modum creditores accipere debent ab agricolis.

TIT. XIII.

Nouella Constitut. XXXIV.

Idem August. Agorachio clavis. prefibz. Aemilius in Thracia.

P RÆFATI O.

Rem duram atque inhumanam, & quæ vltra omnem impietatem & auaritiam sit; perfeximus legē saluberrima sanare, & communem omnibus depōnere medicinam, non tām in præsenti necessitate tempore, sed etiam in omni suo futuro. Venit enim ad nostras aures, quodam in ea ipsa provincia quam in administratis, auarè temporum necessitate captata, feneratōris facile contrahere & paucam mensuram dantes, terrulas eorum abstraxisse, & ex hac causa quodam colonorum fugae latebras petiū, se alios famē esse necatos, & tristissimam petent homines inuasisse, incursione barbarica non minorē.

CAP. I.

Sancimus itaque omnes huiusmodi creditores quārum cōstumūque vel triticū, vel hordeū feneratōrum, vel alijs aridi fructū, creditores tam quod dederint accipientes, quām pro vias octauam modi partem annuam, pro singulis modis, vel siliquam pro singulo solidō secundum hunc modum in quantum foras permanferit, percipientes, sive terrulas sive aliud in pignus acceperint, bōves forē, vel pecora, vel māncipia: hæc modis omnibus reddant, hæc lex communis omnibus sit, humanitatis & pietatis gaudens, neque non omnibus eogenis confulens, & creditoribus mediocre solatiū assecurans.

EPILOGVS.

¶ Hæc igitur, quæ à nobis statuta sunt, charitas tua in omni provincia, quæ tādē moderamiae gubernatur, obseruare festinet. Scituris omnibus creditoribus, quid si aliquid præter hoc commiserit: exactio cadet, & qui sc̄us ablatus est, hoc habebit solatiū, vt ipse quidem securus degat, autrum autem creditorem videat in suis pecuniis patientem iacturam.

DE ADIVTORIBVS QVÆSTORIS.

TIT. XIV.

NOVELLA CONSTIT. XXXV.

Hac præfusa deest in Grac. inslām autem epitomen inueni in Nouella Iulianā, quām hic adscripsit.

Viginti sex adiutoribvs Quæstoris, quos boethios dicunt Quæstoris, licet in suo loco alios subiure, idoneos tamē, & quos pro tempore questor elegint, propofitis sacris euangelis. Hi autem qui sunt in locum eorum, qui suo loco ceciderunt, cēsum solidis præfixis habent, illorum autem trium graduum viri, id est scrinij memoriz, & duorum qui proximi futuri sunt, quāmvis non sex viginti ex adiutoribvs, tamen licentianū habent surrogatē in locum suum. Habeant igitur ius vendendi militiam suā & non ultra centum solidos, dummodo & lis qui subrogatur, eleccione Quæstoris fiat. Prærogatiā autē constituit dat Theodosio & Epifanio & Quiril & Sabatini & Petigeno. Illi videlicet obseruan-

do, vt si quis ex viginti sex adiutoribv̄, defundatur, ab herede eius centum solidi dentur, & electione Quæstoris militent. Si autem liberi sint defundi, idem iuris habent, quāmvis heredes parentis suo non extiterint. Dat. c. Biliš.

DE SVCGESSORIBVS EORVM
qui in Africā degunt.

TIT. XV.

NOVELLA CONSTIT. XXXVI.

Omne infinitum &c. Ut Afri ea quæ Vandolorū, vel auis viriisque sexus, vel ex transuerso cognatis usque ad tertium gradum eripiā sunt: intra quāque annorum spatiū vindictent, nisi legitimis excludantur præscriptionib. 2. Ut ad comprobandum genes ambo partes probations proferant. 3. Ut omnes Afri Romani legibus subditi sint.

DE ECCLESIAIS CONSTITUTIS
in Africā;

TIT. XVI.

NOVELLA CONSTIT. XXXVII.

Venerabilem ecclesiam &c. Ab Arianis ablatā tāpiunto, sibique habento ecclesias Africæ: ut tamē publicas pro illis pœniones conferant, ab illis accepit, immobiliis à nemī legēdēs. Hæreticos non baptizato, ad tempulicam non accedito, cathochium non circuicidito. Nulla omnino hæretis domum aut locum orationis habet. Carthaginēs in Ecclesia prīmū obīnēt̄ quæ in universum de omnibus dicta sunt ecclēsias in Codice. Qui ad Carthaginēsem ecclēsiam configurari, in impunitate habet, nisi homicidium, ut rapto virginis, aut vim in Christianum admerit. Ecclēsias Africæ ab aliquo pro sua ipsius salutē oblatā, à nemī prōrūs aufertur. Hoc ipse generaliter de omnibus ecclēsias accipio.

DE DECVRIONIBVS ET FILIIS
coram:

TIT. XVII.

NOVELLA CONSTIT. XXXVIII.

Imperator Iustinianus August. Iuniori P.P., per Orientem.

Vi rempublicam olim nobis disponserunt, exitū simauerunt oportere secundum regē vrbis instar aduanare vīs quāq. ciuitate nobiles viros, & vīnicū Senatus dare curiam, per quam debuissent agi quæ publica sunt, & quād omnia fieri secundum ordinē. Sic itaque res floruit, sic fuit clara, vt magna & populosa dōmū curialium essent multitudine quidem existente curialium, quod autem suadīnū & videbatur esse onus, nulli omnino intolerabilē exītebat. Nam quod in multitudinem diuiditur, onus infensibile prōpemodū facit ei qui hoc sustinet. Quando autem per partes quidem cōspērunt se eximere abo Curia, & occasione inuenire per quas liberi his efficerent, sic paulatim diminuit̄ sicut curia, innumeris exocitatis occasionib. per quæ possident specialia quidem hære, communia autem & publica diminuit. Proprietate ad paucos viros redacte functiones, & illis facultates commoverunt, & cūnites ita deminūt̄ sumptū sub istos perditos condidore, quos vīndicēt̄ vocant, r-dacta curia, contigit respublika uela quidem defitibus, plenā verēdā iūstitia fieret.

¶ Hec nos s̄epe perferentes, & similius oportere medelam rei adhibere, & quantum nos in hoc laboramus, tantum omnem adinvenire, sunt curiales artem aduersus ea quae reˆ & iustitiae fane sunt, & contra sicutum. Dum enim videlicet compelli se omnimodo curia struere, quatam partem, & hoc vix per nostras leges in potest, & operunt discerpere proprias facultates, quatenus minus idonei decesserent, & non quartam portionem, sed omnem continuo pauperiatem suam curia derelinquerent. Denique quoniam ipsi coporibus fraudare curiam voluerunt, rem omnium impian adinveniunt, & nuptias legitimis abstinent, ut eligerent magis sine filiis quam sine lege deficeret, aut generi suo vel curie ioutiles apparere. Et rursus egerunt dum pon legem quae prater decretum iubebat eis donare propriis, cum quandam venditionem cum decreto fieri ad eam lex volebat, sed hęc ipsa erat mirabilis quae solam venditionem subiectebat adiectioni decreti & alii ex necessitatibus, alia vero omnia derelinquebat eis agere secundum quem voluntat modum: hac transfluerunt curialium facultates ad alias & alias personas nihil exinde habente curia. Denique si quis dinumerat postea repub. curias, attenuatas inueniet viorum, neque alias quidem neque rerum copias habentes, aut paucorum forsitan hominum, rerum autem nihil pénitus.

¶ Igitur olim per partes nos posuimus fankiones, volētes & venditiones & donationes simplices & omnem aq̄uī alienationem habentem immobilium curialium rerum, subiacere decreto, cum obseruatione facta quae in illa lege posita est. Deinde post hęc quia sub falsis causulis faciebant, donationes, & hoc omnino abrogauimus, donationes simplices faerre curialem in quacumque persona, exceptipius autem competenter ante nuptias donationes, ex quid neque donationes omnino sunt, sed contradas species in eis infra est, & filiorum procreandorum copiam introduceunt, quod nobis & maxime in curialibus studi est, post hęc conficentes de hoc ipso multis circumscriptiones fieri, legem conscripsimus omnino debere curiam sic cum corpore, sive sine ipso, omnino tres vincias habere, & nō minus licet iudicium relinqueret curia, neque circumscrivere, neque diminuere eas sub illo modo, sive filius sit qui in curia est, sive ipsa suscepit tres vincias curia.

¶ Et non vsque ad hoc stetimus, sed & feminas in propria institutione dare quandam partem sanctorum quatenus per nullam occasionem dimicaretur curia (sicut prædictum) 3 pars totius substantia curialis. Sed & multas istas & diffusas munificias abrogauimus, non concedentes liberi aliter curia nisi per maximorum dignitatum adoptionem, patriciatus, aut praefecturee sive civilis sine militariis praefecturas autem esse & eas quae principatus agimus exercitus, lex nouit, itaque si quis praefecture dignitatem administraverit, in ipso actu consumatus, & sive administret eam, sive principatum agens exercitus, curialis iste liberatur à conditione secundum nostram legem, alii omnibus exceptionibus abrogatis. Nam quippe solum honorē dantur vales dignitates, praefectorias decimam, idem autem dicere & magistro-militatus non eximeret curia ullo eos qui haec meruerunt, sanciuimus. Hac itaque in anterioribus à nobis fane sunt, cum aliis multis que libebit ex ipsis olim postis legibus aduertere absoluimus, autem & quosdam à curia conditione diuicias his pragmaticas concedentes leges, quas omnes firmas esse volumus & praestem fationem ab undecima indictione super delapsa inchoare, ex qua nobis in conflito venit hęc lex. 4 ¶ Non iam autem vidimus quosdam sic aduersos esse contra proprias patras, vel eligant potius alii sive relinquent substantias, & vix quartam partem curiae, & hoc per nostram legem existimauimus oportere, sive alii deuent, hanc partem augere.

S i igitur post hęc nostram legem defunctus fuerit curialis filios non habens neque masculos neque feminas, iste propriam substantiam curiae derelinquit, quartam vero quibus voluerit, etiā nāmque id est & totius cuiuslibet plenitudo in, filiorum modo existens, & fama bona perpetua, & immortalis memor, & f. datus tantus quantum sivequaque à filiis naturales autem ei fuerint, licet cum onere curia scriberet sibi hōs heredes, & scripturę pro omnī curatione sive non indiget antiquarum legum aut aliorū adiectionibus, neque dum adhuc superfectus est datus, sed mox scripturę sivequide liberi fuerint, curiales & heredes elasciantur, & habeant ipsi nouem vincias substantiam secundum quod pater voluerit, quid si quis legitimus filios non habuerit, scriberet sibi hōs heredes, & scripturę pro omnī curatione sive non indiget antiquarum legum aut aliorū adiectionibus, neque dum adhuc superfectus est datus, sed mox scripturę sivequide liberi fuerint, curiales & heredes elasciantur, & habeant ipsi nouem vincias substantiam secundum quod pater eis dūsierit, quid si omnia eis relinquere voluerit, adhuc melius faciet, verum tamē sivequae ad nouem vincias modis omnibus eis relinquere, cognoscens quia vel si reliquerit omnia eis legis eis omnino sivequae ad nouem vincias sup plenda erit substantia, illi vero si quidem desideruerit substantiam accipere & curiales elasciantur, quid si quidam voluerint, quinam autem recusaverint, sed qui elegent, recusantur venient partes, quid si omnes recusaverint, tunc tamquam nullus filius sit, taliter ad curiam renascent omnes nouem vincias.

Q uod si ille quidam tacerit, filiorum autem legitorum ei procreatio non fuerit, tunc quarta pars ad heredes qui sine scriptura sunt, & viciā, naturales autem filii sivequae se offerre curiae, reclinari secundum quod voluerint, sive ornes sive quidam ex eis, modis omnibus nouem vincias substantiam ad eum qui curia se dedit, deuoluit. Quid si ex ancilla ei progeniti fuerint, deinde ipsi eos manuferint aut dum superfectus aut in testamento, & obleruerit eos, & isti suscipiant & sive curiales, secundum quod testator voluerit, aut secundum quod defiderunt eorum fecerit, dantum se curiae acceptiū secundum quod dictum est nouem vincias. Vbique enim volumus sive testatus fuerit, sive intestatus deficerit, eos qui ad curiam venerant, nouem vincias accipere, quid si manuferint quidem tantummodo, non tamē obtulerit, illi autem etiam taliter voluerunt aut viciā, aut quidam ex eis ad curiam venire, & tunc nouem vincias ei vel eis qui in curia sunt: secundum virilem partem dentur. Quid si nullus naturalium voluerit, aut datus non fuerit, tunc nouem vincias curia percipiat.

Q uod si legitimorum filiorum fuerit pater, nō secundum decernanda est, virum tantummodo masculi aut tantummodo feminas, aut certe permixta sexus sint, quatenus lex vidiq̄e perfectionem habeat & curia viliat. Si ergo masculi ei tantummodo fuerint, filii vel sorsani nepotes masculi ex prædefectione filio, nouem vincias in omnes filios sive voluerit dividatur, sive tamen viri in nullo dividatur lex quae de insufficiis legitur testamentis, nisi forte ingratitudinis modus hoc fecerit, neque enim quae in his posse sint leges omnino destruimus, illo omnino custodito, & tunc nouem vincias inter non ingratios filios dividantur, & secundum hoc vniuersaliter subeatur curia paterna functionem secundum quod ei pater diuiserit substantiam, tribus vincias tantummodo paternas derelictas voluntati ybi eas peruenire voluerit.

Q uod si omnes feminas nuptias fuerint, & quidem eiusdem ciuitatis curialibus nuptias fuerint, licet ea pars, si quidem nuptias fuerint

faerint (hęc dictum est) curialibus, diuidere in eis omnem substantiam aut certe nouem vincias, secundum quomodo voluerit, respicere & hic legem quae de successionebus sine scriptura disponit, quid si quidam ex eis nuptias sunt curialibus, quidam vero non his, talibus quidem nouem vincias omnimodo reliquuntur à patre curialium, & vixibus diuisi & hic secundum quod pater voluerit, residuum autem his quoniam curialibus propter paria nuptias sunt, vel certe alii, proculdubio legitima portione & eis omnino referuntur. Quid si secundum nuptias sunt sub tali definitione scribendum est de his aut quandam aut quidam ex eis in vī tī tī, vincias esse heredes, quatenus omnimodo nubant eiusdem ciuitatis curialibus. Quid si hoc noluerint, aut ipse quidem scriberet, illa vero non pertulerint, nouem vincias quidem ad curiam ciuitatis veniant, tres autem viciā tantummodo inter omnes secundum quod lex vult, diuidentur in modum deductis in rationem, etiam doribus eorum.

¶ Quae igitur vīla sunt nobis & ad vīlūtatem elītūtum & curiarum complacuerunt & qua per hanc indicavitur legem, tua excellentia & custodire & operi tradere festinet, imminentē pona XX. Libri rum aviū aduersus eum qui hanc legem nostram prævaricari præsumferit. Dat. xv. Kal. Mart. Constantinopoli. Indicatione vndeclima, post consulatum Basilii anno septimo.

N O V E L L A C O N S T I T U T . X X X I X .
Imp. Iustin. Augst. Ioanni gloriſſi. ſacrorum per O-
rientem praeteritorum prefetto, iterum extor-
ſuli & patricio.

D ecurio & varietas humanae nature paulatim degens curatione, non oliter ad bene fe habendum reuocatur: (licet prima eius gubernentur principia) nisi etiam quod particulariter ei reficit, corrigitur: siue constituitur sub tranquillitate & quiete, vt legi conueniens est: quale scilicet quiddam etiam nunc emergens; ad legis nos opus adduxit. Scimus enim quod etiam dudum de restitutionibus dubitabatur: & si conigifet quafdam hypothecas obligari eius qui restitutione gravabatur, plurime contentiores erat negotium tue oportere etiam res que restituisti iusta fuerant, periculum pati, siue folia eius qui gravabatur restitutione, & multa quidam etiam circa ipsam verborum differētiam quæcūz virum defundit præcepisset res que manarent post mortem eius qui gravabatur restituiri, oportere restitutum absolute restituiri quod reliquum erat, post detentōrem legitimam partis iubere: & introducebant etiam fidicommissi persecutiones, & ex inopia in rem missiones: & plurimi alij & varij & infolubiles penē prædictæ in rem missione circuli. Sed tanquam nos dudum hoc sanantes, legem scripturam, modis omnibus prohibentes restitutio gravatas res aut alienar aut obligari, sed cum propria ambulare forunt: & apud quemcumque fuerint non manere firmi: sed reverti ad illum cui dari iusta fuerint. Et si hanc iam quodammodo longe est, & in iudicio approbata frequentatur, sed futurum erat quod prædictum erat (quod ferre omnina conseruit) tempus ostenderet indigere quadam exceptione necessaria legem. Adierint enim nos viri & mulieres ex his laci. Mortiente namque viro viri quidem & dorem exigit, & donationis ante nuptias factæ partem, sive propter nuptias, quam viri mors ei dabat, defuncti vero frater aliunde vindicabit res, & patris proferebat voluntatem, & trahebat mulieris res, dicens fratrem quidem suum eam expeditissime: si vero apud mulierem videre paternas res, quas pater non existentibus filii restitui præcepit ei: & recipere ex omnibus eas infibat, neque cessabat donec satisfactio legi nostra per omnia pronoviret. Sed ingenitice ferebatur iusta mulier, & dicebat iniit suum esse quasi per deceptionem dominum quidem virum fieri doctis totius, & si premorci mulierem cōtriguit, iherum habere secundum padem: quia vero vir mortuus est, se signante restituiri non a missione periculum suadere. Sed hinc quidam

Sed & illud etiam ex ipso repertum experimento, quidem aduersus curiam sint multi quasi dicentes, aut sacri zarij, aut vicane aut purpuraria aut alterius cuiusunque condicione eis alterius parentum curialis, & tentant adiudicare seipso vel sacri zarij, vel vicane vel purpuraria aut aliis quibuscumque conditionibus, & curiam eūtare. Sanctus itaque nullam esse, taliter autem aduersus publicum. Sed omnino sive ex sacri zarij, i. matre sive ex purpuraria sive ex vicane nisi fuerint filii curiales, curiales conditionibus obtinere volumus. Curiales enim pauciores sunt, vbique locorum nostrorum reipublice: sacri vero zarij & vicane & purpuraria in multitudinem eis, constituti sunt, & congruēt & magis a utilitate curias ciuitatum in pacis corporibus auguſtatis, quam multitudine multitudini adiucere. Quid si quidam nomine propriæ matris tangunt sacri zarij vel purpuraria aut vicane conditionis sive subtrahere à curia, con litione tenetur vel tentantur, à iugere præterita Decima indictione & ipsa, & ea quae secundum hanc autem modum, sive à nostra aula sive altiude, vacua & invalida sint & hos tales curiales de cetero eis sanciuntur, si quid adam est, ante decimam in dictio nis fatus factæ partem, sive propter nuptias, quam viri mors ei dabat, defuncti vero frater aliunde vindicabit res, & patris proferebat voluntatem, & trahebat mulieris res, dicens fratrem quidem suum eam expeditissime: si vero apud mulierem videre paternas res, quas pater non existentibus filii restitui præcepit ei: & recipere ex omnibus eas infibat, neque cessa bat donec satisfactio legi nostra per omnia pronoviret. Sed ingenitice ferebatur iusta mulier, & dicebat iniit suum esse quasi per deceptionem dominum quidem virum fieri doctis totius, & si premorci mulierem cōtriguit, iherum habere secundum padem: quia vero vir mortuus est, se signante restituiri non a missione periculum suadere. Sed hinc quidam

¶ Excepimus autem ab hęc nostra diuina coniunctione Theodosium & eius fratres, & filios Ioannis, qui cognomen habuit Xeson, omni in sacri zarij conditione permanenter, licet de curialibus essent patribus ante decimam indictionem, & omnes

Data est negeio forma, quam bene se habere putauimus. Ruris autem alter supplex apparuit, dicens uxoris patrem substantiam eius submittisse alii suis filius; parvusque patrem solam apud eam insisse manet. & nam non sibi nec immunitate periculum, si lux quidem substat in periculum pateretur & circa datus restitucionem, & circa totum ex donibus instrumentis super antenupciali donatione patrum, sed vero nihil licet profereri horum propter suitationem & restitucionem. **H**ec nos inerito commouerunt, & in melius arbitratu sumus nostram corrigere legem quam subiectos despiciere periculum sustinens, maxime in nuptiis: quia cum nihil est omnibus vitius, tanquam soli facere homines valentibus.

Si quis unum ex liberis suis heredem instituerit, vel extraneam personam.

C A P . I.

Quamobrem praesente non imponimus legem, omnia quidem alia prioris a nobis posita constitutio- nata maneret valentes: hoc vero innouantes summodo, ut si quis de cetero restitucionem fecerit suarum rerum: primum quidem seruit filo legi- timate partem, non quartam, (hoc enim emendamus, inopiam eius plurimum reprehendentes) sed tertiam modis omnibus, aut medium secundum fi- liorum numerum, deinde ex reliqua substantiae par- tes, si non sufficeret legitima pars ad datus aut ante- nupcialis donationis ablationem, honeste & secun- dum personarum qualitatem, & meritis excipere quam hoc ad restitucionem, secundum quod adie- cum legitimae parti, dote, aut antenupciali facit donationem. Sancimus enim secundum hunc mo- dum excipi modis omnibus ad restitucionem nup- tialia documenta, & super his facta alienationes, aut hypothecas: & si grauita sit persona aut viri, aut mulieris restituzione tali: licet ei etiam nun- cupatum antenupciali seu proprii nuptias donationem offere, nihil quicum in illis rebus restitu- tione valente: & si mulier restituzione granteret, non immediument a datis oblationem fieri, ea enim que communiter omnibus proficiuntur, quae speciali- ter quibusdam viis sunt, praeponimus sicut hoc nuptialium lucrorum exceptionem faciemus?

In Vnde igitur omnia futuro concordius temporis, & sciendi restitucionibus post hanc legem, non eni illam concedimus fieri lesionem, ut si qua mulier parvam labes dote, deinde legem cognoscens nostram, aut si quis vir mediocrem fecerit antenupciali donationem, ad circumventionem legis ve- lit augmentum aut datus antenupciali donationi facere & hoc trahere ad insidias restitucionem. hanc enim perimus circumventionem, nullam utilitatem habere concedentes facilius augmen- tum, quam ad restitucionis lesionem, puram futuro tempori nostram servantes legem, unum quidem hoc capitulum est praesens legis.

De muliere que peperit undecimo mense.

C A P . II.

Secundum vero illud de mulieribus que post prio- res nuptias ad secundum vencuntur matrimonium, antequam annus expletetur, quem lugubrem leges appellant: quas paniebant constitutiones rees ante nos impetrant: & nam nuper de his scriben- tes legem, cuius quibusdam correctionibus, etiam super his sancta in brevi quadam parte nostre legisla- tivis resigimus: sed impudentissimum quoddam aucto- recelsum, quod in nostris prouenire temporibus

nolebamus. Quamobrem nobis recte placuit emen- datione dignum existimare. Mulier enim al virum venientis, huic extulit, ut appareat, etiam superficie pleno anno undecimo mense perfesso peperit, ut partus, neque enim in tantum tempore conceptionis extensus est. Et quoniam etiam haec una est prema- xox cadat antenupciali donatione a viro dato, & re- penie eam amittat, & neque ipsum habeat: recte fili- us mirabilis maris parta iniuriali, antenupciali pa- voris poscetur accipere donationem, & non iurari valere mulierem per virum, quem sit velociter de- honestatus. At illa (sed quoniam dicamus verba illius erubescimus) nos dignam se dicebat esse ve- caderet: quia legem nosceret de legitimis loquen- tibus nuptiis: sibi vero non sufficere nuptias nisi primas porro partum hunc esse opus naturalis concepu- centia. Sed quia haec etiam decies millies alii sub- jacere castigationibus commitendo stuprum, in- dubitatum est, & positis illis eam non priuabimus, interim tamē, arcimus enim defuncti filii inferi- mus ei antenupciali donationis amissionem & in hoc casu, quam constituit lex super eis quae ad legi- timas accedit, nuptias intra lugubre tempus. Si enim illas lex inuitas non relinquunt, licet legitimas nuptias celebrant, eo quod sorti suspicio fuerit ne qua praexisterit suspicionis maligna causa ad se- cundum maritum, eo quod velociter ad nupti- festinavit: quomodo non hic ubi causa non per suspi- cionem est foliam; sed hoc ipso increpatu mani- festa & indubitate probita est delicto, omnium im- pitiis simus iste partus, innoxiam eam relinquemus?

In Vnde sancimus, si quid tale contigerit, & anni iustus tempus pepererit mulier circa terminum anni, ut indubitatum sit, sobolem non ex priori con- fuisse matrimonio: modis omnibus eam priuabimus antenupciali donatione, & secundum proprietatem, & secundum usum: subdandum quoque aliis omnibus positis, ac si secundas eam contigisset ante iustus tempus legitimas celebrasse nuptias. Non enim liquid amplius habebit castitate luxuria: sed subi- ciatur quidem & ipsa positis, periculumque sustinet etiam circa spem scripturae proprii stuprum: ut neque nuptias impestivitas desideret, neque legitimas nuptias maiore malo circumueniat.

E P I L O G V S .

Que igitur placuerunt nobis, & per hanc sa- cram declarata sunt legem, tua celstis cognos- cens, solemniter per programmata propria mani- festa faciat ueneris. **L**ex scripta est Iesu Christi glori- fissimo sacerdotum per Orientem pratorum praece- dit, iterum ex consule & patricio. **D**at. Kal. Ianuarii. Con- stantinop. praefect. Belis. V. C.

V T E C C L E S I A S A N C T A E R E- surrectionis alienare possit edificare secun- dum ipsam sita ciuitatem.

T I T . X I X .

Nouella Confit. X. L.

Idem Imp. Petro sanctissimo & beatissime archiep- iscopo Hierosolymorum.

Iam quidem ea quae de prohibitione ecclesiis- alitatem alienationum erant, lege communis promulgata sunt a nobis, quam sanè & obser- re, & ratam in omnibus esse volumus. Quando autem conductientis omnibus ecclesiis boni prouidentiam agere conuenit, principiæ autem San- ctae Resurrectionis, & loci in quo mundi creator dignatus est in humana confitit generatione, propter hoc emis-

hoc existimauimus praesentem scribere legem, non ad subversionem eorum qua iam a nobis consti- tuata sunt, sed ad aliquam convenientem & neces- saria manifestum hoc, sanctissimam resurrectionem eorum qui ex omni orbe co-constuant, (quorum multitudinem infinitam est dicere) & suscipere & atere & facere sumptus immenses & insuperatos, hi qui illuc coegerunt sunt sufficiens, secun- dum miraculorum operationem magni Dei & sal-uatoris nostri IESY CHRISTI (qui multitudinem inestimabilem ex paucis enotriti panibus) in dies suscipiantur. Itaque ipsi & redditus esse oportet plurimos, & occasiones plas, secundum quas futura sit possibilis constitui, ut multitudini auxilietur tangit. **Q**uoniam igitur, quatenus secundum praefectos Euzebius Deo amansissimus presbyter & Gimelarches eius qui secundum regiam hanc vr- tem & sanctissime ecclesie praefectus in praefatam Hierosolymorum ciuitatem, & hoc eis & Deo amabilissimos & iuste indicans mores (per quos multis & maximis & iustis augmentis, laudes ecclesie auxit redditum) potuit trecentis octoginta libris auri comparare redditum triginta (paulo plus minus) auri librarum, quasdam quidem pecunias colligens pie, quasdam vero ut mutuas sume- rent exhortans Deo amabilissimos eorum praefec- tos, sancte resurrectionis. Docuit autem & nos quia & credentes sua accipere querunt, & quia alii exigitant inopinabile lucrum, multis nam- que conuentibus & acceditibus ad predicationem Hierosolymorum ciuitatem, desiderio repositorum & dicatorum Deo locorum, concupiscunt comparare habitationes ecclesiaticas auro multo, quatenus utique licet ipsi, ea quae secundum dictum locum est habitatione perfici: non posse autem haec facere quisque sancte resurrectionis mea legis a nobis de ecclesiasticis alienationibus positis, quanvis tanta existente uilitate huius in- ventis, ut in annis quinquaginta velut quidam tae bernacula seu cenacula illiusmodi compareat. Et inde multo & maiore quam dicti possit commodo futuro, si quidem possessio sanctissime ecclesie ac- cedit redditus triginta auri librarum ex hac consti- tute admiratione) vix in tredecim annis, cum edificiorum venditio in ipsa quinquaginta annis fit, & praesertim cum substantia ipsius resurre- ctionis in dominis sit constituta, quae fortuitis omnibus subiaceat casibus, repente vna perirent cum ipsis, nec vestigium vel tantulum seruare fa- cile valentes: si quidem ex aliquo (absit autem & hoc ut dicamus) casu cadant, aut alias con- sumantur.

C A P . I.

HAEC nos venire ad praesentem legem fecerunt, quam dedicamus Deo & omnium eccliarum sanctissimæ Resurrectionis, per quam sanciuus omnia quidem alia, & in sanctissima Resurrectione obtinere occasione praediorum eccliarum (neque enim ipsi omnino permisimus venditionem nullam facere praediorum) super facta adi- cisca lassamus aliquid de rigore legis. Si enim super uilitate sanctissimarum eccliarum, hanc scriptum, videamus autem tantum in re uilitate existem- ent, quomodo non viisque per praesentem legem hoc ipsi permittemus, omnem dantes & ven- dentibus licentiam & ementibus securitatem & maximè poliquam præsumimus, tempore ipso ci- tius reducendo iterum ecclesias ad ipsam, ut ipso aplorum emptoribus (qui scilicet propriæ studiū circa Deum emerint ita) ita & postquam ob- servint, ipsi illa relitur. Licit igitur ipsi sanctissimæ ecclesiæ facere edificiorum venditionem, nihil verius legem, in genere de his portant, propter quod legi recessione sub divisionem accedit, neque aliqua pena inde contra quamlibet per- sonam omnino conueniente.

¶ In sequens vera tempus hoc ipsum facere

licet, sibi aliqua tanta emerit vilitas, ut multo euplum bonum pro minimo. sanctissimæ accedit per alienationem refutacioni. Omnes habentibus facultatem eorum emptoribus, nunc & in futurum nonne tempus, & nullam ablato- nem verius, non ipsi, non hereditibus ipsorum, non successoribus, neque nunc neque in aliud tempus, propter ea quod per praesentem legem ipsos confidentes posse ad emptionem accedere, non sunt iusti aliquam pro hoc sustinere turbam aut accusationem aut damnum aut ablacionem. Decretu procudiblio faciendo apud tuam beatitudinem praefectibus qui ex clero venerabilis, & demonstrata causa, secundum quam alienatio adi- citorum fit, quia maiorum causa bonorum eorum venditioni studetur, exiguis quidem rebus venditis existentibus, pluribus autem & melioribus iis quo- inde adquiruntur. Scilicet secundum praesentem mercede congregatum ex pensionibus habitantium, venditione in quinquaginta annis facta, & pretio in solutionem debitiorum soluendo, quæ creditores dederunt pro praefati redditus adquisi- tione. Si enim omnium dominus simil & creator Deus dignatus est tantum ipsi dare privilegium præter alias ciuitates, ut ex ipsa resurgeret secun- dum carnem, manifestum, quia & nos imitantes dominum Deum & magnas eius miraculorum opera- tiones, quantum homini possibile est, privile- gium aliquid dedimus ipsi præter ceteras ec- clesias, ut ipsa fruatur haec nostra leges, quam velut aliquas primicias ipsi adducimus, eius comodum per omnia eligentes & venerantes,

E P I L O G V S .

¶ Que igitur à nobis constituta sunt per hanc propriam legem & ipsam legum inscribendam vo- luminibus, tua beatitudine cognoscens, manifestam ipsam omnibus ibi constitutis constituit, indicat autem nostram voluntatem, quam pro sanctissima & merito ab omni hominum genere adoranda re- surrectione nostrum habet imperium, & domino dedit Deo, tantis nos & tot bonis præter alios omnes qui ante nos imperaverunt, in re qualibet dignata & dignanti. Specialis lex scripta Petro sanctissimo & beatis, archiep. o. & patriarche te- rofylmitana ciuitatis. Dat. xv. Kal. Jun. CP. post Bi- lisar. v. C. Conf.

D E Q U A E S T O R I B U S , I D E S T
praefectis insularum.

T I T . X X .

N O V E L L A C O N S T I T . X L I .

HAEC constitutio quendam virum magnificat. Bonum nomine, quatuorem exercuti fecit, Nam & more antiquo duplex erat questorum magistratus, & unus quidem circa latum principi erat, alter autem questor exercuti præterat. Disposuit autem praefectus constitutio etiam annonas questo- ris & consiliarij eius apparitionem quoque ei do- dit ad imitationem quandam praefati prætorio, id est, Scrinarij & Ab aëris & Proxones & Com- mentarij & Llampadarios, & omnem deinceps ordinem. Sed & annonas nullum tam comitatenum quām limitatesum disposuit, quomodo di- stribuitur. Subiecit autem ei & quinque pro- uincias, id est, Scyliam & Myiam, & Cariam & omnes Cycladas insulas, & Cyprum iotam. Causa- rum quoque auditorium habent ei concessit, ut non obicitur ei fori præscriptio. Subiunxit autem & notitiam impensarum. Et ex promulgata hæc constitutio Kal. Jun. indictione xii. post conu- latum Et. V. C.

DE DEPOSITIONE ANTHIMI
& Seueri & Petri & Zoatz & reliquorum.

TIT. XXI.

NOVELLA CONSTIT. XLII.

Vera guidem est ab Halianis: sed recte eius tractationem eam quinque Constantinopolitanis restringimus, & mendacem esse etiam in ususfrima editione Coloniensi anni 1567, perfunctum.

In nomine domini Iesu Christi Dei nostri.
Ep. Casar, Flavini, Iustini, Alemanni, Gotthicus, Pren-
gicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Landinus,
Africanus, pius, felix, gloriosus, victorius, triumphatus,
semper Augustinus, Minus, sanctiss., & brasiliarchiepi-
scopo & ministris parvula.

PRAEFATIO.

Rerum non insolitum imperio & nos facientes, ad presentem venimus legem. Quoties enim sacerdotum sententia quosdam indignos sacerdotio de sacris sedibus, & quemadmodum Nestorium, Eutychens, Arium, Macedonium & Eu-nomium, ac quosdam alios ad iniquitatem non minores illis) votis imperium ciuidem sententiaz & ordinatiois cum sacerdotum autoritate fuit. Sieque diuina & humana pariter concurrentia, nam consonantiam rectis sententias facere. Quemadmodum & nuper factum esse circa Anthimum scimus, qui quidem electus est de sede huius regie vrbis à sancte & gloriose memoriz Agapeto sanctissime ecclesie antiquo Romae Pontifice, & quid nullo modo sibi ipsi convenienter contra omnes sacros canones) se intruserat sedis, & communis sententia ipsius sancte memoris viri pri-mum, & que etiam sacra synodi hic celebrata condemnatus & depositus fuit, & quod à rectis dogmatibus recessit: & que prius multoties diligere videbatur, hinc demum diuersis iustificationibus ausfugit, simulans sequi sanctas quatuor Synodos trecentorum videlicet decem & octo patrum in Nicaea, & centum quinqaginta in hac felici ciuitate, & in Epheso primis congregatorum ducentorum, & excentorum triginta venerabilium patrum in Chalcedona.) At quidem nec dogmata sequi, nec nostram clementiam & condescensionem, quem propter ipsius salutem habebamus, suscep-tive voluit, neque ipse abdicare auctores impiorum dogmatum, qui prius à sanctis synodis expulsi fuerant, sed putauit oportere secundum ipsum & in equali ducere & condemnatos & condemnatores. Nam semel alienis à sanctissima ecclesie intellectibus mancipatus, & à rectis dogmatibus alienatus, merito ad ipsorum rectitudinem reverti non valuit, etiam ad hanc invitatus à nobis & directus, qui omni studio vti sumus ad ipsius salutem.

CAP. I.

Propter hanc igitur omnia, sententiam depositionis ipsum à sancta synodo factam occasione non liciti neque à sanctis canonibus approbat. Tapius sacerorum sedium huius regie vrbis, & auctoritas à rectis & veris dogmatibus cyram propriam nostrum facit imperium, & contra istum praesentem scribit legem. Interdicimus autem & ei commorari in hac felici ciuitate & eius districtu, ac in quacumque alia insigni ciuitate, sancientes in quiete esse, & eos diligere quibus se ipsum dignè supposuit, & non aliquibus communicare, neque eos imbuere in perditionem interdictorum dogmatum. ¶ Nec vilque extra imperiale confirmationem relinquimus sententiam iustę contra Seuerum latam, ac ex omnibus (vt ita dicimus) pontificalibus & patriarchalibus (vnā cum monachicis confessibus) prouenientem sedibus,

& anathematismum ipsi inferentem, qui prius contra sacras sanctiones, accipiendo sedem sanctissime ecclesie Theopolitanorum, sic viuera conturbavit, sique accumulatas turbationes fecerunt commune quoddam ac abominabile bellum sanctissimis ecclesias ad iniucem immitteretur. Et hoc & à scriptis quae ante nos fuerunt contra ipsius scriptum erat, variis dogmatum & à restitudine alienis intellectibus ac blasphemias vsum fuisse, ac viuera conturbare, & illum quemcumque errorem abominabilem heresiarcharum & infideliorum dogmatum recipere, Nestori dicitur & Eutychis, & eum vterque horum praepotorum contraria quodammodo adiuvicem esse videantur, ad eum vero impetratis sinecūm inferant, etiam illorum diluigunt sermones, cum in unum formavisse, duobus enim existentibus dogmatibus adiuvicem repugnabilius, quorum vtrumque similiter ad anima perditionem adducit, Nestori vide-lacet & Eutychis (quemadmodum dicendo narravimus) que ex Ariariorum & Apollinariorum contagione confluent, ipsis paradoxum quid perpetius, in vtrumque similiter incidit: & ibi quidem huc, ibi quidem illud mittendo, seipsum & sermones suos vissus est constituisse commune receptaculum tantorum delictorum. ¶ Sit itaque & ipse sub praedicto anathematismo quem vaues patrarchalis, pontificalis, & monachicus nostra civitas & ecclesia politice ceteris iussu in ipsum induxit, de Theopolitanis quidē ecclesia ciuitus, idcirco quod thronus de illa ipsum remouit, ex quod ipsius principatum recte non accepatur, sed adhuc viuente eo & in sanctissimis ecclesias commorante, quia ante ipsum sacerdotis habebat, & propter eum qui post ipsum fuit, de sacerdotio exciderat. Nec vero vñque adhuc stetit, sed etiam sub communis orthodoxie ac catholice ecclesie anathematismo factus multis libris blasphemisque & abominationibus nobis politiam implevit, quare viuera interdicimus, aliquid de libro ipsum possiderit. Et siue non licet Nestori libros scribere vel possidere, (quia praedecessoribus nostris interdictoribus suis constitutionibus vissum est statuere similia his qui dicta & scripta sunt à Porphyrio in Christianos) sic nec dicta & scripta Seueri maneant penes aliquem Christianum, sed sine profana & aliena ab ecclesia catholica, igneque comburantur & polideantur, nisi qui ipsa habent, velint periculum pati. A nemine ergo scribantur, neque ad polychritudinem neque ad velocitatem scribentium, sciendo quia amputatio manus, his qui scripta eius scripferint, pena erit. Neque enim volumus in futuro tempore ex illis blasphemiam protrahi.

¶ Similiter autem & huic interdicimus omnino regiam ciuitatem ingredi, aut districtum eius, nec aliquam aliam de insignibus, sed in aliqua solitudine & in silentio sedere, & non corrumpere ceteros, neque in blasphemiam ipsos adducere, & non semper aliquid noui inuenire contra vera dogmarā, per quod rursus nobis conturbare sanctissimas ecclesias possint.

CAP. II.

Ed nec Petrum episcopum Apamez & simili de-positionem, & simili ab ipsis à quibus Seuerus, sub praedicto anathemate factum, imperium admittit, sed sint propria contra ipsum sententia. Et qui sub communis anathematismo ordinatus est, sub ipso esto: & sententia sanctissimorum pontificum, quae ipsum prævenit, firma permaneat. Neque vero permitimus illi hanc regiam vibem habitare, aut ipsius districtum, vel aliquam de insignibus: sed quorum fecerunt ex errore, horum imitetur districtum, quam longissimè abscedens, & occultans se ipsum. Nam talibus occultari quam videri vtilius est, signati etenim existentes, se ipsis iudicant solos publicantes vero sua dogmata, multis ex simili-

rioribus occasionem perditionibus præbent, quod nullo modo fieri in Christiano ouili Dei & orihodoxo populo iustum est, neque ab imperio permisum est.

CAP. III.

¶ Voniām vero & Zoaram dignè penitus iudicamus sub anathematismo esse reverendissimi & qui iusta iudicante episcopi, (cum parua quodam talium malorum interpositio sit) & in quibus de honestagius est, omnia videlicet comprehendendo ex memoria quadam abundantis, & Zoara interpositio quodam parua huius male partis, (Anthimi dicitur & Seueri ac Petri) ordinaturque & ipse inter anathematizatos, sacra sententia ipsum deferente, quam propriam & ipsam in secula existentem, adhuc magis cyrioteran imperium facit, & hunc de hac regia vrbis & eius districtu abiicit, & habitationem in aliis ciuitatibus ipsi omnino interdit. Itaque cum illis solis habitet & confusat, qui à nobis autem memorati sunt, qui similia quidem blasphemant, similia partuntur, & similiiter in exilio ponuntur. Si qui & vero aliud in sententia sanctissimorum episcoporum continetur quod praeditos deponit & anathematizat, hoc sicut ponimus & diutius, ac imperialibus nostris legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de extero facere aliquid prius constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores penas declinantes ad maiores immittunt indagationes. ¶ Interdicimus autem & interdictum sicutlibet talium legibus ipsum correboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum

defunctorum exequias deputatae, omnibus modis integro numero & omni præstatione liberæ conservantur: præter ipsam nulla alia quecumque decanum exigere, sive ex hereticis recepta, sive quacunque sacrosancta ecclesia. Sed quod nuper constitutus, valeat, & ostegentur quidem officinæ corpora præstant, trecentæ autem in exactione pecuniariarum consistant, nam quod exinde corraditur, ad quid proficeret conueniat, sacra iam nostra pragmatica forima dispossuit. Semperque quod intercidit, restauretur, at qua ratione fieri debet restauratio, statim per memoriam iussione expressum est. Hæc igitur ut immunes & ab omni vestigiali maneat exemptæ, sanctimus: neque his ipsi officinæ, neque vestigialia imperantibus collegiis, quæ sitas præbent, quidquam dannum sustentibus, aut vlos titulos agnoscantur.

¶ Ceteræ vero omnes huius alterius virbi quatuordecim regionum officinæ, sive sacrosanctæ alicuius sint ecclesia, sive hospitalium, sive monasteriorum, sive orplianotrophiorum, sive prochirorum, sive alterius cuiuscumque dominij, sive regiarum domum, sive aliquorum magistrorum, ampla, media, minutaæ officia administrantur, sive gloriæ filii senatorium, sive magnificissimi, illustrium, sive spectabilium cubiculariorum, sive aliquorum militis adscriptorum: hæc inquam omnes publica ipsiis imposita præstant vestigialia, & omnia alia tunc faciant, tum implante, quemadmodum quicunque in suo collegio facere cœquunt est, semperque per et leges præstatuæ in publicum per salutem, nemine queunt ea de causa initio privilegiis, aut eiusmodi alia vi excusat. Neque enim sumus aliorum onus ad alios deferrit, aut iam immicemus proponere formulam, ut quotidianæ vestigialia augentur, & (quemadmodum edo & sunus) quadruplo, aut quincuplo, adeoque etiam decuplo maiora irrogentur: cum nihil tam magno studio, tanque serio affectemus, quam ne nōo quiquam vestigialia oneretur. Nouum autem fuerit, non tantum quod nunc primum impositum est, sed etiam quod primum modum excedit. Sed eadem conditio ac fortuna omnes sunt, & sacra hæc nostra pragmatica forma (quam legem etiam appellare licuerit) contra omnes communis esto, ut omnibus largiatur quo molesta vacet. Neque enim facile eam quis ergo tulerit, si neminem olim præterea exemptum intueatur nisi in centum & mille officiis exequiarum defunctorum ratio habeatur, quæ maximè communis est omnibus, & ex æquo vniuersis parata hominibus. ¶ Si quis vero conetur excusatione aliqua vti, & scipiuæ à præstanda alleviare contributionem, & aut non committere quo magis ab inquilinis suis exigatur, aut præstare etiam patrociniū, sive militare, sive ciuile, sive ecclesiasticum, sive quodcumque tandem: in vniuersum officinæ dominio excidit, estibique ipsiis publica, tibi addita collegio. Eo enim pao & cautores erunt, & verita non attenuabunt. Porro si minutum & pariter, in omnes vestigialia distribuantur: non solum paululum erit quod præstitum fuerit, sed etiam tanto moderius, leuius, tolerabilius, facilis que quod conservatur, exiles, quanto à pluribus colligitur. At vero non multo absurdissimum fuit, homines propriis laboratis manibus, & vxores ac liberos alienos, & reliqua denique vita necessaria inde adquirere satagent, etiamnum maioribus onerare vestigialibus? & quanto plures inter alleuiatas reseruntur, tanto etiam maiores exinde lesiones oboriri: que onus infinitum sit, neque possit ullum habere terminum. ¶ Hæc nos omnia prohibentes, sacram hanc pragmaticam formam prouam proponimus, amissionem penam similiter omniis ordinis subditis interminantes, si ex quoquo collegio imperantes, solita illa & ab initio statua vestigialia percipere prohibuerint, aut ve-

re: sed quisque pro se quidem pensionem illatione perficiuit, officinas autem seu tabernas solito recepto more contributiones agnoscere concedit. Quemadmodum enim quisque pro se rebus suis propicii: ita & nos necesse est ei quod amplius & regia huius virbi expedire & confert, nutranti quodammodo & iam lapsu manus portigere, neque enim alter, que publicè expediti, progressus habita finit; quem si sali ovesque id batuisse ferre cœtus sunt, libenter.

E P I L O G V S.

¶ Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sanctam declarata sunt legem, tua celsitudine opere effigie tradere festinet. Dat. xix. Kalend. Septemb. Constan. post Bili. v. c. Coss. anno ii.

D E T A B E L L I O N I B U S , E T V T protocola dimittant in chartis.

TIT. XXIII.

N O V E L L A C O N S T I T U T I O . X L I I I .
Imp. Iusti. Aug. l. anni præfecti protocoli iterum exconsuli & iuravit.

P R A E F A T I O .

Item paulo ante audiuitus præfensi lege prædicta occasionem. Ex persona quidem mulieris cuiusdam cerebatuſ documentum, literas quidem eius non habens (erat enim harum ignara) completum autem à tabellione & tabulario, subscriptionem eius habens, & certum ostendens præsentiam, deinde dum quedam dubitatio super eo fieret mulier dicitur non esse à se delegata quæ charia loquebatur: qui licet audibatur, queritur à tabellione cognoscere negotijs veritatem: denique tabellionem deduxit: at ille literas recognoscere dixit completionis tabellionis, non tamen nos aliquid horum que secura sunt, nec enim sibi ab initio penitus delegata, sed commissis eidem suorum hoc facere: neque potesta venire ad completionem, sed rursus alii hoc commissis, & is qui dicit qui assit completioni, venit, nihil nec ipsidens se posse. etenim neque scriptor sicut documenti: sed solum docuit quia præfente se hoc dimisit, nec eui ab initio delegatum est, invenientur nisi per testes iudex valuerit agnoscere causam purè, periculum patiebatur, vnde quædame negotijs notitia. Et illud quidem competenter meruit examinationem atque decretum.

C A P . I .

N os autem credimus oportere vniuersis auxiliari, & communem in omnibus facere legem: quatenus præpositi aperte tabellionum, ipsi per se omnibus modis iniungatur documentum, ut dum dimittitur, interstiti: & non aliter imponatur chartæ completio, nisi hac gerantur: vi habeant unde sciendi negotijs: & interrogari à iudicibus, posse quæ subsecuta sunt cognoscere, & respondere, maxime quando literas sunt ignorantes qui hæc iniungunt: quibus facilis est & inconcubilis denegatio lorum, quæ pro veritate secura sunt.

¶ Ut ergo omnia hæc prohibeamus, proprieas præsentem conscripsimus legem: & hæc custodi modis omnibus volumus à tabellionibus, sive ita ipsa felicissima ciuitate, sive in prouinciis sine scripturis, quia si præter hæc aliquid egerint, cadent omnino illi quæ vocantur stationibus: & qui ab eis diriguntur ad iniungendum documentum, & interest, ipse dominus iurisdictionis auctoritate orit, & mutabitur causa: & ille quidem de extero hoc obtinebit, officium in statione, quale qui in ea primatum tenebat: ille vero, cadet causa: ut vñius est regi stratiū illi: quoniam illi quidem digna-

Vt non liberen. cur. fort. Iudæi, &c.

E P I L O G V S .
¶ Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sanctam declarata sunt legem, tua celsitudine opere effigie tradere festinet. Dat. xix. Kalend. Septemb. Constan. post Bili. v. c. Coss. anno ii.

V T N O N L I B E R E N T V R C V R I A L I

fortuna Iudæi, nec Samaritanæ, aut heretici, occasione eorum religiōnis: sed curialibus, quidem suis cœliacis subiacent, privilegiis vero curialium non fruantur. posse vero eos contra orthodoxos quod subiacent curiali fortunæ, testimonium perhiberi, vi qui, & pro orthodoxa politia regi testimonium perhibeant.

T I T . X X I I . I I .

N O V E L L A C O N S T I T U T I O . X L V .

Idem Imp. Iusti PP. iterum exconsuli
ex patricio.

P R A E F A T I O .

V erbū quoddam nobis tua reuult eminentia quodam inter curiales esse Indos fortis, aut Samaritanæ, aut Montanitæ, aut aliter respondens homines, quos nondum haec tenus redi & immaculata fides illuxit, sed & in tenebris sedenti, animi vera non sentientes sacramenta: & quoniam hereticos odio habemus, putant per illam occasionem liberi curialium esse functionum, & quæ competunt libri, declinare. Nos igitur mirati sumus, si sapientia & acumen tuu tale: eorum peritutis rationes, & non repete latentes dilacerasti. Si enim homines quidam sunt qui quide pueri propter nouissimam absurditatem illa promerentur se premia quæ solis maximis dignitatibus reservamus, quis non eorum habeat exosca invercundiam & fulitiam? Quapropter curiam exercante huiusmodi homines, & nimis ingensitatem, & curialibus funditibus, sicut etiam officialibus, vndum sanctum est. & nulla religio ab eiusmodi eos excipiet fortuna. (horum enim nihil neque antiquorum qualibet legum, neque Novellarum dictum est) inquit tamen curiali sunt honeste, & quoniam leges plurimæ curialibus præbent privilegia, & vi non cedantur, neque ad aliam ducentur prouinciam & alii plurimi, horum nullo fruantur, sed si quid scriptum est de curialibus, quod non confert priuilegium, hoc etiam in his valeat, & compleant corporalia & pecuniaria munera, & nulla ab his eripiatur lex: honore vero fruantur nullus, sed sint in turpitudine fortunæ, in qua & animanti volum est. Sic igitur eis de hoc dispositum sit.

C A P . I .

¶ Illud quoque præsentis adiutio legi, vt tabelliones non in alia charta pura scribant documenta, nisi in illa quæ in initio (quod vocatur protocolum) per tempora gloriosissimi comitis sacrum nostrum largitionum habeat appellationem, & tempus quo charta facta est, & quæcumque in talibus scribuntur: & vt protocolum non incidant, sed infirmum relinquant, nouimus enim multis falsitate s: ex talibus chartis ostensas & prius, & nunc: ideoque licet aliqua sit charta (nam & hoc sanctimus) habens protocolum non ita conscripsum, sed aliam quandam scripturam gerens, neque illam suscipiant, tanquam adulterum, & ad talia non op otunam, sed in solita charta qualiter dudum diximus, documenta scribant. Hæc itaque quæ de qualitate talium chartarum à nobis decretia sunt, & de incisione eorum quæ vocantur protocola, valere in hac felicissima: solum ciuitate volumus, vbi plurima quidem contrahentur multitudine, multa quoque chartarum abundantia est, & licet legali modo interesse negotiis, & non dare occasione quibusdam falsitatem cōmittere, cui se obnoxios existere demonstrabunt, qui præter hæc aliiquid agere præsumperint.

pro orthodoxis sunt (hoc autem leges agere hereticos non prohibent) deinde si existentes curiales, potest contra fortunam reliquantes trahit quicquam ad curiam, & heretici ad testimoniū vocat, quāmodo non hoc per nostra agit republika? ut si quidem res publica litigans orthodoxa, & maxime ex quo nos Deus dedit imperium: qui autem super hoc testantur pro orthodoxis perhibent testimoniū. Conuersus enim nisi recta est, & plena orthodoxa fide, omni alia heresi merito constituitur sub odio.

EPIL GVS.

¶ Et hoc igitur tua eminētia custodiat, nōstrā cognoscens mentem, & quod res publice expedīt commēmoriā, & sciens per omnia, quia illa agere & facere lege studiū, quicunque nōstrā proficit res publica. Datum xv. Kal. Septemb. Constantinopoli, post Consulatum Biliarii v.c.

COLLATIO V.

DE ECCLESIA STICARVM RE-
sum immobilem alienatione &
solutione.

TIT. I.

NOVELLA CONSTIT. XLVI.

Imp. Iustinianus Augusti. Ioanni gloriſſ. sacerdotum
per Orientem praeſtorum praeſtitio, iterum
ex consuli & patricio.

PRÆFATIO.

T circa leges studiū, & alia omnia à nobis ideo quotidie cum labore aguntur, vt veſtitare nostris subiectis inueniamus; quod etiū quidem immensum est, remouentes: quod autem, & optimū & meritorū, subrogantes. Sæpe quoque ex studio propter priorem imminestatem etiā, ultra mensuram legem contrinximus: vt quod primiū obſtuebat retinentes, ita qualitatē de cetero intro duceremus. Nuper igitur scripsimus legem de sanctissimis ecclesiis omnibus, & monasteriis, & reliquis venerabilibus domibus, nullam esse eis rerum immobilem alienationis licentiam permittentem. Videbamus enim cauſam effusam, & paulatim ad alias ecclesiasticas migrantes poſſeſſiones, neque preiū ſoluis digni, neque opere inevitabiliter imminentie alienatis: ſed etiam contra poſtas iam leges, deciles milles, circumventiones, factas. Quocirca primam perimenter viam, omnibus similierte in accessibiliere contra earum ſazim circumventiones. Sed hinc plerique quidem ſanctissimorum ecclesiatarum aliarumque venerabilium domum veſtitare habuerunt poſſeſſiones, nullo has minore praſumere, occurrit tamen etiam aliquid difficile, debitum enim aut longe tempore conſtituta, aut etiam poſta ex quadam neciſitate, & maxime per fiscalia occaſione, eis accidentis, ad alienationis neciſitatem facias perduxerunt domos, mobiliis enim non exante ſubſtantia ſufficienti, peritabunt in nouissimam vnitate necessitate harum poſſeſſiones, neque vendere potentes, neque vnde debita ſoluerent habentes. Sed pro talibus quem debitis, poſte pro ſolutione creditoribus dari poſſeſſiones ecclesiasticas, tamen cum competenti ſubtilitate & obſeruatione facienda ſolutio, iam ſepe permifimus: ſicut neque palam hoc noſtra prius permifimus lege. Si vero non priuatus aliquis eſt creditor, ſed inimicis ſicus, & exigit debita, eſt autem inopia pecuniarum, accipere vero immobilem poſſeſſionem impoffibile eſt: alioſ ſic relaxare aliquid, ſubtilitate legis cōpetere iudiciamo. Si ſi qua neciſitas huiusmodi eſt: etiam

alienationem ſiāre pereſpimus.

CAP. I.

Ancimus igitur, ſi ſanctarum aliqua ecclesiatarum ſolueſſe beati funtiones, & vnde faciat harum redditionem, non habeat: conuenit omnes in vno & qui ex clero ſunt, & Deo amabilem epifcopum eius cunctis, in ſuper & metropoleos, & ſacris propofiti eloquiſtis cauſam examinari: & ſi non apparetur vius queſitus circa alienationem immobili rei, valens ſolueſſe fiscala debita, tunc licentiam eis efficiuntia tali precedente, & decreto celebato apud prouincia iudicem, etiam poſſeſſiones immobiles contingere, & eas alienare ad ſolutionem debiti: emenibus quidem in ſumis ſubiectibus, & de luſcepta inde p̄cipiētibus & ſubueniētibus fiscala debita, & cauelant inde habentibus, & nihil mercenariis priuatis poſtum legem: conſtituit etiam fiscibus, de ſolueſſis inſtruiri inter monumenta geſtorum, deponens illis qui fecerunt ea, & apud ſanctissimas ecclesiias ſaluentur data de ſuceptis, eo quid fiscala ſolua ſint ruita, & omnia ſecundum noſtrā legem geſta ſint: non poteribus aliquibus ſingulis fiscis debiti, & ita ad alienationis immobilem rerum accedere. Ideo enim & decreti ſationem permifimus, vt & fiscala debiti ſehimonio pandatur, & ex quantis deſcendit tempore, & quoniam non pecunia ſoluum eſt, ſed in neceſſitate alienationis venit: vt veritas vndique procelata ſit omnibus facris euangelii agenda: ſciencibus & epifcopis, & clericis, & aliis omnibus, quia Dei reſpiceret que geruntur ab eis: & ſi quid egerint per diu, aut lucrum, aut machiōrem: hoc in ſuis recipient animabus viuentes ac morientes.

CAP. II.

S I verò priuatus aliquis creditor fuerit, poſſeſſum pro ſoluo ſchema accipere immobiles poſſeſſiones, hinc quoque deſcribito pro me ſuā verò coram debitorum aliſignandis ei poſſeſſibus. Si verò fiscala debita fuerit, petentiis eis ad alienationem immobilem accedere ſecundum prioram obſeruationem: vt nihil defit neque ſubtilitas, neque communis vultatis.

CAP. III.

H Ic autem vniuersitatem ſanctissimam maiorem ecclesiasticam felicissime huius vrbis, & eius coniunctionis, & orationis ſuō domos, quarum ipsa euram ſuceptis, omnibus excipimus modis: quia iam de hoc facita ſunt à nobis, in ſua viuitre durantibus. Si autem & aliqua moaſteria ſub eadem ſanctissima maiore ecclesia ſint nec eis ſub preſentem facinus legem, forinſcis in prouincias eam conſtituentis ſolum, in quibus multa quidem eſt inopia pecuniarum, per quam ſanctissima ecclesia ſolueret per pecunias debita non valuerunt.

EPIL GVS.

¶ Tua igitur celitudo, que placuerunt nobis, cognoscens, ſecundum hęc procedere ſuper ſacris rebus alienationes cuſtodiāt. Dat. xxix. Kal. Septemb. Constantin. post consulatum Biliarii v.c. anno ſecundo.

V E P R A P O N A T V R N O M E N I M P E-
ratoris documentis, & vt latinis literis
apertius tempora inſcribantur.

TIT. II.

NOVELLA CONSTITUT. XLVII.

Imp. Iustinianus Augusti. Ioanni praeſtoris praeſtitio, iterum ex consuli & patricio.

PRÆFATIO.

Illiud omnium honestius eſt putandum docu-
mentum, & geſta, & quod omnino pro tem-
pore memoria hominibus adiuqutum eſt, quod

152

CAP. I.

ipſi quoque commemoratione ornatur imperij. Co-
ſules etenim, & iudicaciones, & quodcumque indicium
temporum omnino eſt apud nos, ſunt quidem ſorſas
& hęc significativa horum quae volunt: non tanen-
nos aliquod horum perimimus, ſed maiorem edie-
tioꝝ eis imponimus: vt ex maioriſ & perfe-
ctoribus eis temporis deſignetur cursus. Si quis
enim reſerxit ad veruſſim ſummonit, & anti-
qua reſpublica: ſed eis nobis Troianus rex reſpubli-
ca princeps; & nos quidem Biliarius ab illo vo-
catur. ſue quiſ etiam ad ſecunda principia reſer-
vit, ex quo pure Romanorum nomes apud homines co-
rufauit reges eam conſtruerant Romulus & Numa:
ille quidem ciuitatem adiſcan, hic autem eam le-
giū ſuō ſummonit, & exornans, ſine etiam terciā principia
ſummonit quilibet imperij Cefareum maximum, &
Augustum Pium, & ita rem publicam nobis inueniet
hancque nunc eſt valentia: ſicque immoraliſab
illis procedens. Erit ergo absurdum in documentis &
illis que in iudicis aguntur, & abſoluſ in omniſbus
in quibus memoria quedam ſe temporum, non im-
perium illis prepani.

E P I L O G U S.
¶ Tua igitur eminētia que placuerunt nobis,
& per hanc ſacram declarataſunt legem, & in hac
maxima ciuitate, & in prouinciis viuētis quibus
præſtitio conſtituit: vt nullus præfumant ali-
ter numerare tempus, aut aliud agere, ſed ita ſie-
dum decrenum. Dat. Kal. Conſtantinop. imperan-
te Iuſtiniano perpetuū Auguſto anno vndecimo
post conſulatum Biliarii Clari, anno ſecundo.

De iure iur. à mor. præſtitio, &c.

154

quidem reliqua etiam poſt præſcriptionem incerta-
rum ligarum, ſi Graecæ ſunt vocis, Græcis literis
ſubdi tempus: ſi vero Latinus quidem totius characte-
riſtis ordo, Latinus quidem perſcribatur tempus:
interpoſit illis in certis elemenis, clariorē tamē
ordinem habentibus literis, quas leat omnibus le-
gere omnino syllabarum Latinarum non ignariſ.

E P I L O G U S.

¶ Tua igitur eminētia que placuerunt nobis,
& per hanc ſacram declarataſunt legem, & in hac
maxima ciuitate, & in prouinciis viuētis quibus
præſtitio conſtituit: vt nullus præfumant ali-
ter numerare tempus, aut aliud agere, ſed ita ſie-
dum decrenum. Dat. Kal. Conſtantinop. imperan-
te Iuſtiniano perpetuū Auguſto anno vndecimo
post conſulatum Biliarii Clari, anno ſecundo.

DE' LVRE LV R ANDO A MORIENTE
præſtitio propter mensuram ſuę
ſubstantię.

TIT. III.

NOVELLA CONSTIT. XLVIII.

Imp. Iuſtinianus Auguſt. Ioanni præſtoris
iterum ex consuli & patricio.

P R A F A T I O.

Emper hanc vnam habemus intentionem, dispoſi-
tiones morientis elle firmas, niſi reſulfent le-
gi, & aperte concurſe ſint illis que illi placent. Sci-
mus igitur motum, & annunciatum nobis, quia cum
teſtareſt quidam, cum iureiſando ſuam ſubstan-
tiam omnem dixit, & quia hanc ſolam reliqui ſuę
hereditibus, aliqui vero eorum hereditum ad hoc re-
ſulfant, non iuste facientes quia ſubstantię illius he-
redes ſunt, & in hoc acquiescant illis que ab eo di-
poſita ſunt: quae verò dixit cum iureiſando, nequa-
quam hęc inaere, neque cuſodire ea ſecundum
compeſtentem modum volunt: cum viue nostris
videtur legibus vnam quodammodo perfonam he-
reditis, & eis qui in eis transmittit hereditatem
ideoque nullus eidem ſibi metu edicti relatař, &
quod dixit atque iuravit ratum eſſe, hoc nolle vale-
re, ſed contra proprios relataři ſcrimones.

CAP. I.

Ancimus igitur, ſi quis deſcriptionem faciens ſuę
ſubſtantię manu, ſue per alterius quidem ſcripturā,
ſue autem ſub ſcriptum, ut in ſuō teſtamento ſuę
ſubſtantię ſuę mēluram faciat maniſtam, hereditibus
ſue aliis quidem preſentibus, aliis vero abſentibus,
aut etiam omnibus preſentibus: non licere herediti-
bus contra hoc reſulfere, neque dicere quia aliquis
hereditum laelauerit res extra ex qua dicta ſunt à de-
ſuō. Sed ſi quidem iuſtificandum mortens preſu-
bit, & iuſtificatur ſecundum ſuę teſtamenta, quia nihil
eſt aliud ei praeter hęc hoc ampleſt̄ heredes, ſue ſi
li, ſue etiam extranei ſunt, & neque tergiuerari, ne
que calumniari ſuō coheredes, neque ob hoc ſe-
ruos quare re tormenta deducere, & alia ſimilia di-
ſcutere & perſcurari, que ſolius ſunt conſentioſis
alterius autem penitus nullius, ipsoe dum ſuę ſubſtan-
tię videatur eſſe tanta, quantum teſtator iurans, hanc
ſolam apud heredes inueniri voluit.

¶ Sed hęc quidem inter heredes, qui cu-
riofis videtur in defundi ſe ſubſtantię, valere vo-
lent: non tamen hoc rāum eſſe & inter creditores;
eo quod nostris declaratum eſt legibus, quicunque
quilibet pro fe dixerit, aut ſcriberit, hęc nihil ei
prodeſt, neque creditores preiudicari eſſe illis li-
cencia ſi omnibus perſcurari quo voluit modo, heredi-
tes autem contentos eſſe illis que à teſtatore dicta
ſunt. Sique peccata negotiū inter heredes, et qui ad-
uerſatur illis que ſeſtata ſunt, eis non poſſit ſuam

Ut tempora que Latinis literis deſignantur,
apertius ſcribantur.

CAP. II.

Illiud quoque adiicimus, quoniam bi qui tempus
in iudicis deſignant cum incertis illis & antiquis
literis hęc declarant, obſeruantur: in omni iudicis, ut
poſt illas literas antiquitatis alia ſubſtantię id eſt ha-
bitum: etiam in ſummonit, & ſignificare geſtorum tempus,
ut non fatigetur requirens: id tempus: deinde
errantes expedit donec hominem quicunque
comperiant literas illas pro veritate lecturum, ſed ſi

iustores exigit: insuper & ipsos fideiussores sine obligacione recedere, & nullam inserti eis necessitatem personarum harum presentationis. Sed in presenti comperimus crudeliam quandam & importabilitatem calumniam contra iudicendam a nobis fieri castitatem. Quia enim eos fideiussores accipere prohibuimus, inuenimus illos alias vias ad impicatorem deducendum maiorem: iustorandum enim eas exigere, quia nusquam ab impia illa & turpi operatione celabuntur: mulieres autem existentes miseras, & sic male seductas pie agere se putare, si impie egerint: & vi custodiante iustorandum, propterea suam prostituere castitatem: cum oporent agnoscere, quia huiusmodi transgressiones magis placent Deo, quam iuris iurandi observationes. Non enim si quis ab aliquo iustorandum accepit quia occidet iustitiam, aut adulterabitur, aut aliquid ageret tale illicitum, sive portet senari iustorandum: ut potest cum sua turpe & illicitum, & ad perditionem ducent. Ideoque licet mulieribus licet huiusmodi iustorandum iurauerit, recedere a iustorandi huius auctoritate, & cetera vires sine periculo perirent: magis autem iusquæ amabiliter pena perirent (si qua omnino est pena) contra cum, qui iustorandum exigit, conuertenda.

C A P. I.

VNDE etiam nos reperi iustoramus decem librae auri penam, exigentes cum qui presumperit omnino tale iustorandum accipere: & hanc scilicet quantitatem ipsi infelici dari mulieri facimus ad reliquam bonae figurae vitam excedendam per administrationem prouincialem, & dandam ei: scientie iudicem, quia si neglexerit, tenebitur ab ea deponens administrationem, heredemque eius & successores & eius substantia, eo quod actione piam agere neglexerit. **I** Si autem ipse prouincie præses iustorandum exigerit, ipse etiam memorata decem librae auri penam exigatur: si quidem militaris iudex si in illa prouincia, per illum datur dictum etiam mulieri. Si vero non habeat militarem iudicem, & metropoles illius prouincie episcopus hoc prouideat, causam etiam ad nos, si probaverit, referens: & insuper ex vicinis maioribus cingulis: & vindique hoc agentem, siue iudex siue priuatus sit, memorata castigari pena, & dari hanc ei quia: quancum ad illum neque caste vivere valcat ulterius: ut non videatur quasi perirasset.

E P I L O G U S.

Quite igitur placeuerunt nobis, & per presentem sacram declarata sunt legem: tua celsitudo præceptio propriis omnibus faciat manifesta: ut cognoscant nostri imperij circa castitatem studium. Datum kal. Septembris Imp. DN. Iust. P. A. anno XII. post Bilia. V. C. Cons. anno XI.

VT NON FIANT PIGNORATIONES pro aliis personis: de ut sicut Principum donationes non egent, gestis monumentorum, sic nec à priuatis imperatoribus factæ donationes indigent.

T I T. V I I.

Nouella Constitutio L III.
Imper. Iustini. Augst. Iustini gloriiss. Imperiorum pris
Gloriosiss. protovicerum prefec. istrum
exconsili & patricio.

P R A E F A T I O.

Non honestas pignorationes, & odibiles super his lexationes, plurime quidem & aliae leges odio habent: præcipue autem a nobis positis leditissimus quemadmodum causa libertantis calligatio- nibus, adhuc praesumitur, & in republica est & ma-

tem sui præbet virtutem, quam legum necessitas.

C A P. I.

Propterè sancimus nullam omnino pignorationem in nostra republica prævalere, neque importabilem calumniam contra iudicendam a nobis fieri castitatem. Quia enim eos fideiussores accipere prohibuimus, inuenimus illos alias vias ad impicatorem deducendum maiorem: iustorandum enim eas exigere, quia nusquam ab impia illa & turpi operatione celabuntur: mulieres autem existentes miseras, & sic male seductas pie agere se putare, si impie egerint: & vi custodiante iustorandum, propterea suam prostituere castitatem: cum oporent agnoscere, quia huiusmodi transgressiones magis placent Deo, quam iuris iurandi observationes. Non enim si quis ab aliquo iustorandum accepit quia occidet iustitiam, aut adulterabitur, aut aliquid ageret tale illicitum, sive portet senari iustorandum: ut potest cum sua turpe & illicitum, & ad perditionem ducent. Ideoque licet mulieribus licet huiusmodi iustorandum iurauerit, recedere a iustorandi huius auctoritate, & cetera vires sine periculo perirent: magis autem iusquæ amabiliter pena perirent (si qua omnino est pena) contra cum, qui iustorandum exigit, conuertenda.

V donationes imperiorum à priuatis hemine factæ
non egent iustorundine.

C A P. I.

Illud quoque perspectivum hunc addicete legi: vt siue ab imperio su aliis factæ donationes non egent gestis monumentorum, sed ex hoc ipso habent virtutem, ita neque à priuatis imperatoribus factæ (nisi tantummodo pro veritate hanc in publico à tabellionibus completa, subscriptio n habentes & eius qui fecit, & testium, & aliam donationum obseruationem) non egebunt gestis monumentorum, cuiuscunq; quantitatib; sint. Nō enim consequens est, vi nec his fruatur imperium à priuatis, quæ ab eo præbeatur illis. Hec autem in qualitate factæ eti ex nouitate quam Zenonis præ memoria introductum constitutio, ut imperiales donationes non egeant monumentis. Quia igitur imperiis factæ causa prius apparuit: proprieas nos perfictionem itipontes ei, ex vitro tenere hos volumus & in his donationibus que ab imperatore in priuatis sunt, & quæ à priuatis in imperatorem ut ex equalitate initita causa adiiciantur.

E P I L O G U S.

Quite igitur excellenter, que per hanc diuinam nostram constitutionem sancta sunt, preceptio propriis foleinatis manifesta facere studeat vniuersit. Dat. xv. Kal. Sept. Imp. DN. Iust. P. A. anno XI. post conf. Bili. V. C. anno secundo.

DE EXHIBENDIS ET INTRODV-
CENDIS REIS & VI LI QUI CONVENIUNTUR, post vice-
sum diem præsententur iudicibus, & de lis quæ
iuratores cautionem exponunt, & ante litiis
contestationem absentes sunt: & de hypothecis
quæ appellantur ex casu: & quæ personæ &
quæ decreta sunt: & de iudicatis vxoribus, &
habent quartam partem in substantia viri, &
ipse vir in substantia uxoris, quando inops &
cui relinquitur.

T I T. V I I I.

Nouella Constitutio L III.
Imp. Iustini. Augusti. Iustini gloriiss. Imperiorum pris
Gloriosiss. protovicerum prefec. istrum
exconsili & patricio.

P R A E F A T I O.

Plurimi adeuntes nostram docent potestas, quia
exhibentur ab aliquibus, aut etiam in alias per-
trahuntur prouincias ex sacra nostra iustione aut
decretis iudicibus, & ad miseriam quidem per hos
aguntur: coacti vero iustionibus aut decretis exhibentur. Proinde qui est exhibegit, stia cautiones ex-

gentes quia intra certum tempus venient ad deter-
minatum iudicium, ij qui ab eis conuenti sunt: ipsi
remaneant in prouincia, affligi in peregrinatione
sumptibus exhibiciunt aut præsentant reliquætes.

De rebus ab aliis locis in aliis iurabendis.

C A P. I.

Hoc igitur miserantes, sancimus si quid fiat tale
& tempus impleatur quod in cautione exhibi-
tionis, aut præsentationis spes actor constituit:
decide ille quidem obseruit in iudicio, actor au-
tem desit, & non intra decem dies postquam reus
venierit in prouinciam, actor occurrit: item quidem
ingredientem apud iudicem, & hoc docentem,
repente dimittit, iurecurando autem eius iudicetur
de omnibus expensis quæ perculi se circa vlam &
circum peregrinam habitationem: & his iudices ad-
dicant actorem convenientem frustra. Et quoniam
mos est non alter heri exhibitiones aut præsen-
tationes, nisi actores fideiussores ad certam quantita-
tem dederint, quia exequuntur causam, & suscipiunt
sententiam, hanc quidem quantitatem omnino eos
exigit, & dari frustra calumniam pauci. Si vero per
iustorandum etiam plus aliiquid declarauerit, scer-
ta tamē quantitatē definitā à iudice, quæ leges
taxacionem vocant, etiam hoc superexigit, ut co-
gnoscant non illudere vias alienas, sed in prouin-
cia eligere iudices, & ibi contra suos aduersarios
litigare.

De cautione praefixa ab his qui de proprio terito-
rio suis obnoxii abstrahunt.

C A P. I I.

Qvia vero ab actoribus fideiussiones plerumque
nouimus hic das rāquam in exhibendis per-
sonis: si vero in aliis deducantur prouincia fore
declarare hac obseruationem: sancimus hic iudicem
aut gloriosissimum questorem nostrum sacris
nostris ministrantem literis, si quid tale agere iu-
batur, non aliter ad aliam exhibere prouinciam
seum, anteq; fideiussorem præbeat actor in iu-
dicio in quod futurus est reum deducere, quia da-
bit secundum locorum spatium aurum quinum
cunque decreta fuerit fugient, si non exequatur,
aut exequens non vincat causam & ibi omnia agi
quæcumque in exhibitione decreuimus, definitum
vero aurum à fideiussoribus exigendum, & dandum
ei qui deducit est: præbendo quoque ab illo etiam
quidam iuram quia obseruat: & ante quam
contestatione litis fiat, ut maxima disparsit ci-
uitate, licentiam esse etiam non facta. Itis contes-
tatione adire actorem statutum iudicem, & hoc
denuntiare. Illum vero (siquidem administrato-
rū) subre omni modo exhibeti reum tanquam
perirum, & penè sui accusatorem per fugam fa-
ctum. Si vero non administratus, sed datus sit à quo-
dam iudice sive ex causa forma aut iustione, aut
etiam ab aliquo administratore: ad illum renun-
tiare à quo datus est, vt deducatur ab illo: ne causa
maneat auctor vnde desolato: iudice agere ali-
quid non valente, & eo quod nondum apud eum fa-
cta sit litis contestatio, illo contemnetur legem &
iuramentum suum manifestatio sua, & actorem
extra omne legitimum adiutorium relinquente.

ISi igitur ne latente eo, & tardata exhibitione
causa maneat suspensa: examinet vt potu erit iudex
in quan terra abisse dicitur: & dei inducas
certas, vt nisi intra eos occurrit, liberato tamen
huius rei fiduciam habens, si non foris studio a-
ctoris impeditur, aut venire prohibetur: tunc
secundum vnam partem examinet negotium, & iu-
pitionem mittat auctorem, rerum eius secundum
mechanismam declarati debitis: sive in possessione
nem missum, habere etiam rem debiti seruandi
causa: & tunc si ille occurrit, omne ei prius sal-
uet datum: & tunc recipiens res, & fideiussorem
præbendas prosequatur causam.

Index sit: & si agunt quæ volunt: & sub suis artibus
homines statuentes, quo volunt modo de eo agit.

ISancimus igitur, dum admonitus oblatum fue-
rit alicui, modis omnibus offerri libellum: & non
secundum antiquitatem decem solummodo dierum
habere eum qui admonetur, inducans sed duplex,

De rebus ab aliis locis in aliis iurabendis.

C A P. I.

Hoc igitur miserantes, sancimus si quid fiat tale
& tempus impleatur quod in cautione exhibi-
tionis, aut præsentationis spes actor constituit:
decide ille quidem obseruit in iudicio, actor au-
tem desit, & non intra decem dies postquam reus
venierit in prouinciam, actor occurrit: item quidem
ingredientem apud iudicem, & hoc docentem,
repente dimittit, iurecurando autem eius iudicetur
de omnibus expensis quæ perculi se circa vlam &
circum peregrinam habitationem: & his iudices ad-
dicant actorem convenientem frustra. Et quoniam
mos est non alter heri exhibitiones aut præsen-
tationes, nisi actores fideiussores ad certam quantita-
tem dederint, quia exequuntur causam, & suscipiunt
sententiam, hanc quidem quantitatem omnino eos
exigit, & dari frustra calumniam pauci. Si vero per
iustorandum etiam plus aliiquid declarauerit, scer-
ta tamē quantitatē definitā à iudice, quæ leges
taxacionem vocant, etiam hoc superexigit, ut co-
gnoscant non illudere vias alienas, sed in prouin-
cia eligere iudices, & ibi contra suos aduersarios
litigare.

De iurato & cedentibus.

C A P. I I I.

Si vero fidelis repudians iudicem, alium accepte-
rit: non finimus ei cum qui periret est surius
repudiare. Sicut enim eius curam habemus, &
etiam per dilatationem agi aliquid aduersus acto-
rem, modis omnibus avertamur. Si vero etiam
quidam iuram quia obseruat: & ante quam
contestatione litis fiat, ut maxima disparsit ci-
uitate, licentiam esse etiam non facta. Itis contes-
tatione adire actorem statutum iudicem, & hoc
denuntiare. Illum vero (siquidem administrato-
rū) subre omni modo exhibeti reum tanquam
perirum, & penè sui accusatorem per fugam fa-
ctum. Si vero non administratus, sed datus sit à quo-
dam iudice sive ex causa forma aut iustione, aut
etiam ab aliquo administratore: ad illum renun-
tiare à quo datus est, vt deducatur ab illo: ne causa
maneat auctor vnde desolato: iudice agere ali-
quid non valente, & eo quod nondum apud eum fa-
cta sit litis contestatio, illo contemnetur legem &
iuramentum suum manifestatio sua, & actorem
extra omne legitimum adiutorium relinquente.

ISi igitur ne latente eo, & tardata exhibitione
causa maneat suspensa: examinet vt potu erit iudex
in quan terra abisse dicitur: & dei inducas
certas, vt nisi intra eos occurrit, liberato tamen
huius rei fiduciam habens, si non foris studio a-
ctoris impeditur, aut venire prohibetur: tunc
secundum vnam partem examinet negotium, & iu-
pitionem mittat auctorem, rerum eius secundum
mechanismam declarati debitis: sive in possessione
nem missum, habere etiam rem debiti seruandi
causa: & tunc si ille occurrit, omne ei prius sal-
uet datum: & tunc recipiens res, & fideiussorem
præbendas prosequatur causam.

*De hypothecis militarium ex casu, que per finas
& quands hæc habent.*

C A P. V.

Optimum quoque est etiam hoc propter dubitationum questionem lege communam determinare. Primum namque fuerunt dubitationes plurimorum, oporteat militias sub hypotheca deduci vineulis, an etiam his liberar esse, sed hoc quidem iam definitum est lege. & certè considue militias quæcumque vendit aut obligari possunt. Nos autem ex majoribus causam considerantes, scimus quia ex antiquis temporibus non erat in militiis hypotheca, sed quædam nomen omnino antiqua & difficultaria in talibus efferebantur. Paulatim vero imperatores interpellantium creditorum miseratis, præbehant, cum virque omnis militia publica existaret nullum quæcumque omnino alium quam ex imperiali munificentia habens. ¶ Propterea igitur lanicum ea quæ appellantur ex casu, non omnibus prompte subiacere: nisi tamen creditor fuerit qui ad hoc ipsum mutuavit, ut militia illi revertatur, aliqui alii creditoribus non prompte damus hoc: sed si quidem filii fuerint aut viri defuncti, istos omnibus preponimus modis, ut adeant nos: & secundum iussionem nostram hoc habeant non tanquam paternam hereditatem si in aliis inops sit, sed tanquam imperiale munificentiam: ut & subtilianam relinquentibus, & non habebut, merito solatum præbeamus. Si vero nullus eis neque filius, neque virus fuerit, neque creditor qui ad ipsam militiam mutuavit: tunc & alii creditoribus præbemus hoc, ne videamus inhumanum aliquid facere, & non propter piam & Deo placenter actionem ponere legem: de militia quippe spectabilium silentiariorum propriè datis & largitis eis privilegiis in sua virtute magentibus.

De muliere in spe indotata.

C A P. VI.

Quoniam vero ad elementiam omnis à nobis aperta est lex, videmus autem quodam coherentes mulieribus indotatis, deinde morientes, & filios quidem ex lege vocatos ad paternam hereditatem, mulieres autem licet decies milles in statu legitime configit manserint, atamen eo quidem non sufficiat neque eos neque antenuptialis donationem, nihil habere valentes, sed in nouissima viventes inopia: proprie fancimus prouidentiam fieri etiam harum & in successione morientes, & huiusmodi vxorem cum filio vocari. & si ut scriptimus legem volentem, si sine dotem existentes vxorem viri dimiserit, quartam partem eius substantiam accipere camis etiam hic quoniam contingit forte paucos aut plures esse filios, quartam partem eius substantiam habere mulierem: sive plures, sive minus filii fuerint, si tamen legatum aliquod reliquerit ei vir minus quarta pars, completi horum sicut ielas eas inuimus, si forte dimissa fuerint a viris indotatae constitentes: ita vel si perdurauerint semper cù eis, eadem fruuntur prouidentia, scilicet omnibus secundum instar illius nostræ constitutionis, que quarum decero eis, etiam hic seruandis si mulier quidem in viris, similiter autem in mulieribus, communem namque etiam hanc super eis ponimus legem, sicut & precedentem, i.e. Si vero quodam res proprias mulier in domo viri aut alibi repositas habuit, harum actionem & retentioem habet omnibus modis immunitam: subiacere huiusmodi rebus viri creditoribus nullomodo valentibus nisi forte secundum quod in illius iure ex hac legi heres extiterit. ¶ Hæc itaque dicimus si coniunctorum alter doteum aut antenuptiale donationem non facies, inops aut vir aut mulier inueniatur, & moriens quidem aut vir aut mulier lo-

cuples sit, ille vero vel illa superstes pauper existat. Nam si altunde forsitan habeant non offerentem, aut non dantem propter nuptias donationem, non erit iustum gravare filios per successores: quoniam lex alia est, non nostra, dicens donem non posse res viri acquirere per antenuptiales donationes, quod etiam volumus hie obincere: nisi tam ipse vir aut legatum ei, aut aliquam partem institutionis reliquerit, fieri namque hoc nullo inuidem modo: ut omnibus modis concordantia legum feruerit, & inopia conjugis per diuitias saluetur alterius.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur placuerunt nobis iusta celstudo in omnibus valere, effectuque contradire festinet per præcepta à se confiencia vniuersitati facient manifesta, quatenus ipsi secundum hæc viuant etiam, & conseruentur. Dat. x. Kalend. Octob. Imper. Dom. Iust. PP. A anno xi. post conf. Bilis. C. anno secundo.

CONSTITUTIONEM QVÆ EX ADSCRIPTIO & libera natus, liberos esse vult, non nisi qui ante constitutionem nati sunt, sed qui post constitutionem prodeant, & ut venerabiles domus communicationes faciant adiuvicem immobilium rerum ecclesiasticarum, decreto prius interposito, excepta hac maiori ecclesia.

TIT. IX.

Nonella Constitut. L. IIII.
Imp. Iustinianus Augusti anno regni præcisus, iterum ex consuli & patre.

PRAEFATIO.

In quadam nostrarum constitutionum nihil observantibus habentes, non sunt queritiones ab aliquibus ex studio & ad summum intentionem obscuritate ex introducentibus. Cum enim libertatis auctores simus: super possumus legem, vt non secundum antiquitatem, si ex adscriptio & libera persona procererit suboles, omnino cam sequi adscriptiæ fortunam secundum seruillæ fortunæ observationem: sic etiam super adscriptiæ purari: & secundum venitus statum, eius etiam qui nascitur considerari fortunam. Ex libera namque matre procedere seruilem partum, nostra beneficia nolunt lex: quoniam diximus in legi, quidem coniuncti sunt mulieribus, sive etiam coniuncti sunt, & filii procreantur: ita legem in iis qui procreantur, valere. Quidam autem sic sunt aut calide interpretari aut sunt legem, vt etiam si ante constitutionem nati sunt aliqui, vel si valide sunt fenes, potest eos liberari tanquam modis natos, & non longe præcedentes legem: eum utique nos hunc habuerimus intellectum, vt si cohizent iam quidem viroribus, & post legem filij procreari esent, aut non cohizent quidem, potest vero nuptiæ fierent, post legem nati haberent ex lege datum libertatem.

Ut natus ex adscriptio & libera sit liber.
C A P. I.

Non igitur licet artibus uti & malignari, & possessionum nocere dominio, talibus interpretationibus: properea fancimus, omnes qui nati sunt a tempore legis, hos solitos esse adscriptiæ fortuna, si ex liberis nascantur, matribus, omne præteritum antiquæ seruando legi.

Praevalidum lacuum occidit in ecclesia, fermatas in iis, qui sunt receptacelia Cos. flaminis apollinaris.

C A P. II.

Qvia igitur nuper scriptimus legem medentes, quæque de ecclesiasticis alienationibus sunt: & volentes, si quidem publicum debitum sit, posse eas alienare cum omni subtilitate secundum legis

observationem: si vero priuatum debitum est, pro soluto dare rem imminabilem, & in nullo vice offendere possemus legem, quæ omnem alienationem prohibet etiam illud adiutorium, & per quamdam inevitabilem occasionem & viuentem danti & acceptienti venerande domum: hoc est, aut ecclesia ad ecclesiam, aut pectorophij ad pectorophium, aut xenodochij ad xenodochium, aut simpliciter venerabilis domum ad aliam reuterendam domum: hoc est aut ecclesiam ad pectorophij, aut monasterium, ad venerandam domum, aut xenodochium aut nosocomium, aut illis ad ecclesiam aut alterutrum, aut viuum horum quæ prius à nobis sunt diuinitata, aut alteri cuiuslibet venerabili domus, licetiam damus pectoribus horum monasteriorum per hanc legem communicationem facere, & hoc valere: & non solum imperium (sicut prior debet lex) licentiam habere commutare, sed etiam venerabiles domos quæ regi omnium Deo dedicata sunt: si tamen ut etiam dectum interponatur cum omni subtilitate & iurecurando: & apud locorum metropolitam hoc considerari: & si reuera probatum futurum cum iurecurando, quia vilis est virque parti hoc agi, ratiocine & valere & non egere neque specialissime, neque pragmatico aliquo tylo habentibus, quippe iis qui ad talia conuenient, magni Dei iudicium, si quidem prævaricati fuerint horum que competit, aut quoddam colluditum, sicut aliquid propter utilitatem virisque gestatur paris, nam etiam maledicta his omnium terribilia imminentia, & quæ inferunt eloquia diuina peccatum, & quæ nunc eis disposita sunt si quid autem pectoris, & postea demonstretur maligne factum pro facto erit. ¶ Excipimus etiam hæc legem sanctissimam maiorem ecclesiam: sicut etiam priori: illam namque in priori prohibitione alienationum stare voluntus: quoniam & hoc ipsi gubernatoribus eius sanctissimis virtutis videtur.

EPILOGVS.

¶ Tua igitur eminentia, quæ nobis bene & sancte visa sunt, & per hanc sanctam declarata sunt leges, in omnibus gentibus quibus præses, per præcepta proprio solenniter faciat manifesta: Datum xv. Kalend. Septembr. CP. Imper. Dom. Iust. Anno xi. Post Bili. v.c. conf. Ann. ir.

VT DE CATERO COMMVTATIONES ecclesiasticarum rerum non sicut sicut ad pectorum imperarem, & hoc modo ad alias personas transacte res: sed hæc tantummodo sicut ad imperiale domum: & vt licet perpetras emphyteusis agi ab oratoriis in oratoria, decreto vide licet interposito: excepta hac maiore ecclesia: nec tamen in priuatum personam transacte emphyteusis.

TIT. X.

NOVELLA CONSTIT. LV.

Imp. Iustinianus Augusti. Menne archiepiscop. Constanti.

PRAEFATIO.

Legem scriptimus dudum ecclesiasticas quidem alienationes prohibet, solam autem consultationem permittemus sanctissimis ecclesiis, necnon sanctissimam maiorem ecclesiam felicissime civitatis: dum imperio, accipere aliquid ab aliqua reverentiblum domum voluerit postea si quidem aliquam scriptimus legem, quia exceptimus sanctissimam maiorem ecclesiam, & permitentes quafdam alienationes, quæ illa lex dicit. Quia vero cognovimus eis, quod aliqui prioris constitutionis capitulum quod de permutatione competentium rerum sanctissimis domibus ad imperium scriptimus, ad artem legi ceterarum contrastruxi: postea auerūque nos quidem

ad sanctissimam ecclesiam accipere; his autem hæc dare hinc aggressi sunt multi quidem similibus petit, omnibus minentes sacrâ circumuenire constituti. Quicumque ergo gesta sunt à nobis, visque ad presentem diem: hæc lib. schemate, quod nunc est, valeare volunt, & nullo permittande horum quæ iam à nobis sanctissima ecclesia in talibus contrâribus gesta sunt, aut cum iis qui hæc à nobis percepérunt.

C A P. I.

D e cetero autem sanctius, nulli penitus villam de licentia aliquid tale agere: sed illas folias valere permutations, quæ ad imperiale domum in hoc facta sunt, ut perperò apud imperium manent, & non transferatur ad priuatum: sique illarum ius per medium imperium ad eos proficiatur. Sed si quid tale fiat, licentiam damus reuerendissimis clericis, res apprehenderi hulsumodi, & trahere eas rursus ad sanctissimam ecclesiam, tanquam si nec ab initio congitisset permutations harum ad imperium factas, seruari hoc schema in perpetuum ex praesenti die inchoatum, omnibus quæ duduimus (sicut prædictum) post priorem legem secundum modum prædictum gesta sunt, ratiocine manebus: et quid illa quidem quæ sic facta sunt, à viris gesta sunt. Nisi autem quidam volunt, illorum exemplo videntes, & nobis esse molesti, & sanctissimam maiorem ecclesiam, huius felicissima civitatis, ciuitatem denire: quod per omne tempus nullo modo fieri voluntus. Sed si fiat quilibet schemate, hoc etiam infirmum esse & à sanctissima maiore ecclesia in perpetuum vindicari: nulla eis emporis prescriptione in hoc obvianda.

¶ Ecclesia inter se licet perpetras contrâribus emphyteuticos facere.

C A P. II.

¶ Illud quoque sanctius, ut aliis omnibus de iure emphyteutico sanctius, & in sanctissima maiore ecclesia, & in aliis omnibus vñnerabilibus domibus proprium robus habentibus, licentia sit sanctissimis ecclesiis & vñnerabilibus domibus adiuicem & emphyteutis perperum agere: decreto quippe hic faciendo: excepta quidem hac sanctissima maiore ecclesia in hac celebriter emphyteusi: ut non ad priuatam personam extendi omnino possit.

EPILOGVS.

¶ Tua igitur beatitudine quæ iusta sunt à nobis, custodiat: & ita sub ea metropolitanas sedes habebat faciat manifesta, & ipi quæ nobis placuerint congregentes, nihil horum prævaricari præstabilitur: et quidem vñueris à Deo iudicium & exinde poena, si quod præter hæc aut ipsi egerint aut agi permiscent. Dat. ir. Non. Non. C. P. Imper. DN. Iustinian. PP. A. anno xi. post Bili. v.c. Conf. anno xi. indicatio ne prima.

VTE QVAE VOCANTVR. INSTITUTIONES super clericis, in maiore ecclesia quidem dentur: in aliis autem ecclesiis penitus non dentur.

TIT. XI.

NOVELLA CONSTIT. LXI.

Imperator Iustinianus Augusti. Menne archiepiscop. regie ciuitatis Constantiopolitana.

PRAEFATIO.

Plurimas adiunctiones suscipientes, hæc legem differe ad tuam beatitudinem iustum existimavimus. Qui enim ordinantur à ipsa reverentia clerici in sanctissimis ecclesiis (ab illis tamen laicis mox) eis, clericis omnibus patiuntur crudelissima: non suscipientibus eos illic ecclesiis antequam quantum voluerint accipiunt aurum, & novimus hoc ex frequentibus adiunctionibus de his factis nobis.

Sancimus igitur beatitudinem tuam hoc validissime custodire, ut si quidem consuetudo est dare eos qui ordinantur in sanctissima maiore ecclesia, hoc eos præbere. nihil enim de iis quæ dantur in sanctissima maiore ecclesia, noua annus. Præterea vero in aliis omnibus nulli in eis clericorum licetiam esse penitus pro iis quæ vocantur insinuatam, aliquid ferre. Sed & si quis tale aliquid egerit, illum quidem priuari sacerdotio in illius autem officio in tirore qui missus est: & hanc eum auaturi seruare mercede, custodire vero huc etiam Deo amabilissimos defensores sanctissima maioris ecclesia, paenam fornicantes decem librarum auri, si quid horum negligenter rimis gratia omnia procedere. Deinde enim defunctiones & ministeria non per venditionem, nec per mercationem fieri aliquam volumus, sed pure & circa redemptionem. si enim rei digni sunt nulla venditione ac mercatione facienda.

E P I L O G V S.

Tua igitur beatitudine, & qui postea in pontificibus accesserint seculis: quæ à nobis ordinata sunt, & per hanc declarata sunt legem operi effundique tradere fessiles. Dat. III. Kal. Novembris. Constantini Imper. DN. Iustin. A. anno XI. post Bili. v.c. Conf. anno secundo.

V T C L E R I C I Q U I R E C E D V N T, alii pro eis subrogatis præbeant subrogatis emolumenta: recedentes autem remeare volentes non suscipi: & vi si quis edificans ecclesiam, aut aliter in eadem seruientibus ministri trans emolumenta, voluerit aliquos clericos instituere: non formicet eos fed probacione sanctissimi patriarchæ suscipiat.

T I T. XII.

N O V E L L A C O N S T I T. L V I I .

Imp. Iustinianus Augusti. Mennæ archipiscoporis civitatis Constantinopolitanae.

P R A E F A T I O.

Plurimi sepe clerici quibusdam orationis obseruentes dominum, aut etiam sororè ab aliquibus prius instituti, ministrantur eis ab aliquibus solennes expensæ: deinde separati semetipsos diuinis omnino sacramentis propter quas ipsi novierunt causas, aut pro qualibet occasione recedunt omnia à sanctissima in qua constituti sunt ecclesia.

De clericis subrogandis in locum defectorum clericorum.

C A P. I.

Sancimus igitur, non ex hoc fieri prohibitionem sacro ministerio, sed alios subrogari à Deo amabilissimi episcopo, sub quibus ipse constituitur sicut ecclesia, & eos hoc accipere. Non enim volumus aliquibus dari lucra quæ iam eis per ipsos aut propter ipsos expendebantur sanctissimæ ecclesiæ: quoniam nolumus per quamlibet occasionem lucrum aliquod facere ex aliorum fraudatione: sed quæ ab initio ministrabantur, semper dari, & non sacrum ex hoc ministerium corrumpti, non existente licencia postquam fuerint aliqui pro prioribus clericis aut à sanctissimo patriarcha, aut à provincialibus episcopis, rursus recedentes denou remeare velle, & expellere subrogatos: & cogi duplicita ministrare eos qui faciunt talis expensam: dare etiam subrogatis, & de nuo remeare volentibus: sed illos quidem reverentes, quatenus per omnia valeat lex. Hoc enim & gloriosissimo præfecto felicis huius viris, & sanctissimo archiepiscopo & vniuersali patriarcha præcipimus, vt ex civili & fæderiali virtute hoc perpetue custodiatur. Scient enim & ipsi dominum dei misericordiam, & quia si non hæc custoderint, ipsi quidem

corum & successoribus scientibus, quia si etiam post hæc straudauerint, certa possesso depurabitur execraria, scilicet eis haec.

E funderit illos eccliarum sacre in eis clericos non licet sed tantum presentare.

C A P. II.

I lloid quoque ad honorem & cultum sedis tue det ter expendens ea ministrantibus alimenta, volunt alii quos clericos haunere non esse ei fiduciam volunt quos vult per porrectam deducere, ut reuertantur ad ordinandos eos: sed examinari à tua sanctitate: sententiæ tuae, & qui pontificalem sedem beatitudinem, & qui postea opportunitate debentur exstare, semper nos suscipere ordinacionem, qui tunc beatitudinem, & qui postea opportunam videbantur existere. Dei minister dignitate non profanentur sancta Dei, (hoc videlicet quod sacerdos sancitur eloqui) sed intacta hæc & ineffabilia tremenda constituunt, sanctæ & Deo amabiliter & venerande tractari.

E P I L O G V S.

T ua igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem beatitudinem tuam seruare per petuum sancitum cognoscere, quia non minus nobis cura eti sacerdotum ecclesiarum conservare utilitatem, quam ipsius animus. Datum III. Non. Novembris. b.c.P. Imper. DN. Iustin. PP. August. anno XII. post. Bili. v.c. Conf. anno tertio.

V T I N P R I V A T I S D O M I B V S S A cræ mysteria non siant.

T I T. XIII.

N O V E L L A C O N S T I T. L V I I I .

Imper. Iustinianus Augusti. Mennæ archipiscoporis civitatis Constantinopolitanae.

P R A E F A T I O.

E t præsis sancitum est legibus, nulli penitus efficiuntiam domi quæ sacraissima sunt: genitrix publicè finere incredulitatem, & Dei culturam, secundum sancitionem de his sacerdotiis abibus traditam. Et nos etiam hanc in praesenti ponimus legem, quam cum omni cautela tenere volumus. Omnis enim interdictum, magis huius ciuitatis habitatoribus, magis autem etiam iouis nostræ distinctionis, in dominis suis habere quædam quasi orationum domo: & in his sacra celebrare mysteria: & hinc fieri quædam catholica & apostolica traditioni extranea. Sed siquidem domos ita simpliciter aliqui habere putant opere in sacris suis, orationis dilecti filiius gratia, & nullo celebrando penitus horum quæ sacri sunt mysteria: hoc eis permittimus. Inuidia enim nulla est, si volunt circa hæc habere quadracula quædam, & in eis tanquam in sacri orare, alii autem omnibus abstinent: nisi tamen in eis volunt aliquis invitare clericos, hic quidem sanctissimum maioriæ ecclesiæ, & sub ea sanctissimum dominum, voluntate ac probatione sancitissimi archiepiscopi ad hoc deputato: in prouincia vero Deo amabilium episcoporum: nulla novitate sed ius beatitudinis ex prefenti nostra lege facienda circa existentia eti quilibet modo in ordinacionibus aut gubernationibus hic aut in prouinciosis: sed omnibus etiam competentibus ei quilibet modo & tempore ratius nunc & in omni reliquo tempore seruandis sancitum tuum hæc conferuare gloriam, & manifesta omnibus per literas proprias constitutæ, quatenus per omnia valeat lex. Hoc enim & gloriosissimo præfecto felicis huius viris, & sanctissimo archiepiscopo & vniuersali patriarcha præcipimus, vt ex civili & fæderiali virtute hæc perpetue custodiatur. Scient enim & ipsi dominum dei misericordiam, & quia si non hæc custoderint, ipsi quidem

C A P. I.

Quidem sub imperiali sunt motus domus autem in quibus aliquid tale agitur, & publica sunt, & sub sacraissimum nostrum christum deducentur. Si autem & aliquos contingat tale aliquid in suis habere domibus: sciens quod nisi intra tres menses ex quo hæc lex insinuata fuerit, hæc correxerint, & ad figuram à nobis ordinatum deduxint, sub prædicta pena sient. Hæc autem agi cum veritate, non per aliquam calumniam volumus, veracium enim foli immodo sumus amatores. Hæc sancimus tuam custodie celsitudinem, & nihil tale fieri concedere. Scio enim quia si dñs dicimus quod tibi tale aliquid tenetur, unde non prohibuerit aut tu, aut successores tui cinguli sanguinis: quidem quinquaginta librarum auri expones ponam: & qui successores, cinguli tui fuerint: parent autem ubi officiū, idem sustinebit damnum: quia rem nobis studiosam, & sanctissime ecclesie confidente in uitatem, & prohibentem quæ à nobis aperiunt interdita sunt agi latenter, passim est despiciere commissum: & circa ipsum cingulum peritabilitur: insuper & ipsam dominum in qua aliquid tale agitur, fieri publicam & sub sacraissimum ventre christum.

E P I L O G V S.

T Scriptum autem est à nobis & sanctissimo patre tristitia felicis huius viris, vt & ipse huius ponat rei prouidentiam, volumus enim sacerdotaliter & judicialiter hæc seruata durare in reliquo tempus immutata. Dat. III. Non. Novembris. Constantino pol. Imper. Domin. Iustin. PP. August. anno XI. post. Bili. v.c. Conf. anno tertio.

D E D E B I T A I M P E N S A in exequiis defunctorum.

T I T. XIII.

Nouella Constit. LIX.

Emper. Iustinianus Augusti. Iohanni P.P. iterum exconsuli & patricio.

P R A E F A T I O.

Singula honorum operum à nobis Dei auxilio soportari accipere principium, aut si quæ, a quæ ab aliis facta sunt bona, secura est corruptio, hæc emendari à nobis, & in antiquo reduci ordinem. Vi nos aut sancione rei aut correctione, ad bonos actus studiamus habere se ne per particiendum. Quæ videlicet aliquid & super excusis defunctorum factum non recte, per se peregit, & donec omnibus ne duplicem subinvent differentiam, simul quidem ut quæ sua sunt amittant, simul autem ut pro se damnificantur. Sed quod Constantinus piz memorie recte cogitare dispuluit, & post hæc Anastasius piz memorie firmavit, addicione etiam redditus canit, hoc nos ipsi cum periculis patiatisse cadere, reparare & dare cum omni cautela & terminis competenteribus cogimus, illud facientes manere immortale. Constantinus enim piz memorie non gentis edogmata ergasterii, ex diversis corporibus felicissima huius viris sine tributis dante sanctissime maiori ecclesiæ, Anastasius vero piz memorie non solum erit ergasterii illis quinquaginta & centum adicione, sed & redditus certum largiente per duas uragmaticas farmas, quatenus quod in ipso redditu colligatur annum proficiat a ea quæ dantur in hæc Deo amabilium economis hi qui ad hæc laborant, plurimum plenius adierunt non dicentes non similiter cauam procedere, neque sine mercede fieri defunctionum exequias, sed ex grā amare, & inueniri plenaria fons novina & corpora, quæ erit in invito exigere in lugubranti, & cogitare non habentes, hæc omnia in summa judicauimus competenti correctione digna facere.

C A P. I.

Primum itaque ea quæ per ergasteria plurimam suscepunt lassionem & demissionem, ad plenum restituimus sanctissime maiori ecclesiæ sacerdotem propter hæc scribentes formam ad urbem præfaturam, quatenus ipsa cum obediens sibi officio traderet mille centum ergasteria omnibus modis Deo amabilissimis ecclesiæ defensoribus & economis sanctissimum dictæ ecclesiæ ostendentes quidem in corporibus ergasteriorum præbendis Deo amabilissimis defensoribus, trecentis autem Dei cultoribus economis, vi Deo amabilibus economiis habeant quadraginta ergasteria & redditum ab Anastasio duce memoria donatum, nequaquam querentes tanquam minus sit, sed supplementum ex trecentorum ergasteriorum datione habentes, sacerdotem mensuorum expensas, & decanis & altius ordinibus, Deo vero amabilibus defensoribus habentes octoginta ergasteria & appellatos lexicarios præbentes & aliud ministerium sacerdotum quod defunctionum exequit volunt, quatenus per hoc damas auserantur lugubranti.

E P I L O G V S.

O Porter ergo supradicta mille centum ergasteria custodiri & Deo amabilibus economis & defensoribus semper sicut tribunis & sine diminutione, & supplenda a gloriissimo praesculo felicis huius virbi si quis faciat casus quolibet modo aut mutatione horum facie aut mercationis, vi Deo amabilibus quidem economiis habentes prædiorum administrationem que sepulchris deputa sunt, habentes etiam sine tributis trecenta ergasteria, defensores autem ostendentes, circa exequias defunctorum facient gubernationem ea quæ ex prædiorum redditu accidunt à Deo amabilibus economis dari sepulchris, sicut descendentes diximus, adiutori etiam ex trecentis ergasteriis cremenio, quod etiam ipsum in ipso opere percipere petierunt. Quia igitur mille centum ergasteriorum in hæc existentium felicis virbi plurima excedunt, præcipimus secundam presentem tempus repleantur, & horum mille centum ergasteriorum numerum imminutum conservandum & sine tributo, diuini secundum dictum à nobis modum seruari & Deo amabilibus economis, & Dei cultoribus defensoribus, vt tamen non minus decani seu laboratores octoginta deputati Deo amabilibus defensoribus, pro vero trecentis datus Deo amabilibus economis, sicut etiam his esse istud Deo amabilibus viris si voluerint, in corporibus accipere trecenta ergasteria, aut omnia aut quædam exhit, aut percipere occasione appellatorum exequiarum, pecunias pro cunctis aut pro aliquibus ergasteriis, ipsaque pecunias quas hæc tenus non habebant, (sicut & ipsi nostram docuerunt possestat) expendere circa defunctorum exequias, vt & ex his pecunias & ex redditibus prædiorum distributio fieri & decanis & ascensis & canonici, & acolihi, sicut descendentes ordinamus. Iisdem enim Deo amabilibus economis docentibus, quia iam impossibile est prædiis de cetero eundem redditum seruari, rectè nos trecentorum ergasteriorum crementum distributimus huic parti, quatenus, quod inculpabiliter hæc tenus datum est laborantibus circa funeris exequias, & deinceps derur, hoc est per singulare mentem quadringentos solidos dianos Decanis & acolytis & ascensis, & canonici, secundum eam quæ hæc tenus apud eos tenuit constitudo: hoc est decanis quidem per singulos menses centum octoginta duas solidos. acolytis autem nonaginta (vnum) solidos, & acolytis nonaginta vnum solidos, & canonici triginta & quinque solidos, congregados quidem ab istud Deo amabilibus economis, solinendo autem in eis que consueverunt accipere, per sex menses.

C A P. I I L.

O Porter autem competenter quidem aurum

partem reuerendissimi assistentis dati per Deo amabiles economos secundum dictas inducias, Eugenio Deo amabili diacono & xenodochi Sampsonis sancta memoriz xenonis, & eius qui per nos constitutus est, & his qui erunt post eum Deo amantissimi xenodochi memoratorum xenodochiorum, ex quod assistit ad hoc ministrantes opus sub xenodochi per tempus memoratorum venerabilium xenodochorum constitute sint, quod autem contingit Acolyto, & reuerendissimas canonicas similiter dat ab eisdem Deo amabilibus economis & qui nunc presunt eis, & quibus per tempus præfatus earum committitur, ut per eos distributio, sit prædeclaratis & sub eis constitutis assistentis & canonicas, nec non & acolytis. Si vero rero fecerint circa talen solutionem Deo amabiles economi, & hoc palam sit intra sex menses, in secundo semestre venientes, si nullam' secerint solutionem tunc omne quod post primum semestre debetur, exigem semper à Deo amabilibus economis cum viuera tercia partis legitime ceteris post semestre tempus prouidentiam huius ponente per tempus sanctissimo archiepiscopo & patriarcha felicis huius urbis sanctissimæ majoris ecclesie.

C A P. IIII.

Sicut autem & alter annus transeat, & neque sic aliquid exulant Deo amabiles economi reuerendissimi mulieribus aut memoratis decanis, licetiam pro tempus translati in alios officia non solum exige Deo amabiles economos debitur cum dicta viua, sed etiam dare eos cogere quecumque decreta sunt, & (i) voluerit sanctissimum Patriarcha (expellere eos à gubernatione prædiorum, & exigere horum faciem puram ab eis qualis est. Horum omnium solitudinem ponente pro tempore beatissimo archiepiscopo & viuiversi patriarcha, sub quo sunt & Deo amabiles economi & omnis clerici, & viuiversi sanctissimæ majoris ecclesie statutus.

This ita factis nullum penitus ab initio percipere pro mortuo corpore tuizo quicquam: ut autem discreta sint omnia, sanctius singulo lecto gratia dato vnu assisterit dari, assistentiarum aut canonitarum non minus octo mulierum præcedentia lectio, & psalmorum & tribus acolytis, qui nihil penitus accipiunt. Si tamen quis voluerit competentium defuncto & exequias facientem ipse sponte, cogente nullo & aliud assistenter vnum & duplante etiam amplius assumere: hoc sit quidem eius munificentia, tamen nec hoc inde definitum relinquimus. & hic eandem mensuram esse voluntus harum que per munificantiam assumuntur assistiarum, seu canonistarum, & acolytorum, quam superius definitum, non minus octo assistenter seu canonicas esse que ex unoquoque assistenter assumuntur, & tres acolytos per singulum assistenter.

C A P. V.

Dare autem assistenter seu canonicas hic que circa id gratias ministrare sumuntur, si quidem intra nouos muros felicis huius urbis sint, & exequiae usque ad ternos solidos, nihil ex hoc acolytis penitus recipiuntur neque diuidentibus hoc cum reuerendissimi assistenter aut canonicas. Acolytis autem qui præter tres gratias ministrantes sumuntur, si quidem alij tres sint, fieri contentos filiquis tribus: si vero sex, filiquis sex: & deinceps secundum hunc modum etiam de his gubernari. Tertium vero est quia si & spatium plus constat, & qui lecto ministrant decani plures sint, assistenter plura propter huius oneris partem, etiam aliquid & ipsiis dabatur secundum similitudinem ad alfecteris, disciplinæ laborantium, & differentia laboris videantur aliquod & ipse libere hinc solatum. Videtur autem intra

nouos muros & transitus rusticinianarum seu Sycorū, quoniam non longè constituitur (neque) egredit amaro foris nouos muros felicis huius urbis exequiae est, tunc assistenter quidem seu canonicas dimidiam partem solidi accipere, neque hinc communicantibus penitus illo modo eis acolytis. Ipsis autem acolytis & viro hinc nihil, secundum memoratam distributionem acolytis & ipso omnino veniente, per odo assistenter aut canonicas, & tres (scilicet dictum est) acolytis, & nihil penitus accipientibus, neque per adiunctionibus sub alio velamine,

C A P. VI.

Hac itaque omnis definitio super his qui ledos in venerabili vasorum custodiari positos. Dicimus autem Studii gloriose memoris, & Stephani magnifice memoris. Si quis enim illos voluerit accipere, viotope & pluribus hominibus egenies, & hoc non coniungimus his quae prius diximus, sed tamquam magnificam exhibeas voluntatem, quanuscumque pro labore de canis aut reuerendissimi assistenter vel canonicas dare placuerit, tantum & præbat, non tamen valentibus transcendere decem solidorum quantitatem in duobus lectionib[us] Studii & Stephani, in decaurato autem positio in sanctissimum archiepiscopum & patriarcham felicem huius urbis sanctissimæ majoris ecclesie.

C A P. VII.

Hec igitur nos defrumentus & superergasteris & super redditus & super exequias vel quae gratis vel per munificantiam sunt. Custodes quoque ponimus ut immunitus semper custodiatur ergasteriorum numerus, non solum gloriosum praefatum huius urbis, & ei obediens officium, sed multo potius viuani celsitudinem & qui semper cingulo sunt additi, cuius name ipsa praefatio. Insuper & pœnam definitius & aduersus officium tuum si neglexerit, quinquaginta libram' anni, & aduersus eos qui semper tuam perceperint sedem, duplicum, ut non concedatur aliquando in memoratorum mille centum ergasteriorum numerus deficere secundum dictam à nobis divisionem, sed si docearis hoc aut ipse aut qui post te huius omnem ponas prouidet, & procreas cum immunitum per omnia perdurare, & insustum & sine adiunctione & à tua celsitudine & ab omni-

& ab omni alia persona, ut non h[oc] sit occasio quatenus contra quod definitum est, detur aliqua merces pro iuvere aliquis persona, nulla distinctione facienda memoriarum defunctorum, sive diuitias, sive paup[er]es, nisi tantum si ut præcedenter diximus, unum eorum lectorum elegerint, in quibus competenter dispoliunt & volumus etiam illa tenere secundum hunc modum, & esse per omnia immutata & immortalia, haec sacra pragmatica lege per omnia tenente, donec sunt homines, donec magnum & valde laudandum Christianorum nomen in omnibus est & coridit per Dei prouidentiam augerit, proinde quippe his, ante alios omnes, ipso sanctissimo patriarcha huius felicis urbis, ut cum pontifici ali dignitate ipse causa virens, non sicut ab illa persona neque sacerdotali veque iudiciali neque aliorum vila, depravari quis a nobis ordinata sunt, & ipsum imperium coniuramus ad magnum respiciens Deum, & vt semper sceptrorum Dominus vigilanter huic rei prouideat. Non enim hoc pro solis mortuis, sed etiam pro viuentibus & maxime imperantium falete est, pios actus omnino ad effectum adduci, & non prælaboratum bonum opus a sublequacis defida perire. Sic ut autem ad mille centum ergasteria immunita & sine tributo seruari disponimus, ita reliqua ergasteria omnia sub tributis constituta sanctius, nullo penitus licentia habente exciperi a tributis, neque venerabiles domos, neque ex xenodochiis neque ex alfecteris, vel monasteriis aut alio quotib[us], sed neque ipsa imperiali nostra domo, aut qui in potestatibus sunt, sed omnes ergasteris similius agnoscuntibus tributis, nec paulatim singula excusare, & proprium levigare, & reliqui paucis existentibus totum impone p[ro]ponere, & ex hoc magnum suscitare dispensandum ferre non valentes.

E P I L O G U S.

¶ Tua igitur celsitudo & qui p[ro]sternit eandem administrationem accepit, & parenti tibi officium quae placuerint nobis, per præsentem diuinam pragmaticam formans, nunc & in reliquum omne tempus seruabit. Dat. xi. Non. Nou. C. P. D. N. Iustitia. PP. A. Ann. x. post Bili. v. C. Cons. Ann. it.

V T D E F U N C T I , S E V . F U N E R A

corum non injurientur à creditoribus, & vt consiliarii non suscipiant cognitiones absque iudicibus.

T I T. XV.

N O V E L L A C O N S T I T U T I O N E . L X .

Imp. Iustin. August. Isann. glorioff. s. cetero p[ro]t. Or. curia prætoriorum praefecti, iudicium exequali & panico.

P R A E F A T I O .

¶ Vi varietatem causarum coniuncti, non faciliè ad culpam venient, si veritatem examinet, quidam namque verisimile est multitudinem legum quae per singula à nobis adiiciuntur, culpates, non considerantes quia opere semper vocante confonit, easque ponere leges compelluntur: cum semper inopinabile emergat: & ab iis quae tam posita sunt, mederi non valeat, quale quidem nuper est agnitus. Debet sibi quidam dicere aliquis, dum hominem in morte cognovit, esse constitutum, milites congregans, & feruos alios plurimos, ingressus est super mortuam, veniam ille anxius clamare coepit, donec cum violentia compresum reliquistet spiritum, at ille etiam signacula impositus rebus sua portaret, praesente nullo in cingulo constitutus, aut quodlibet omnino legali & cuiuslibet officio obseruato: & in qua ita recessit, sed etiam defunctorum iniuriare non

cum piguit primum quidem insistens non fieri exequias, deinde cum vix exceperit de dono deposito mortuum, infabat publicè portari, ictum non si nesciue deducendum dicens, nisi debitum, percepit, donec sponorem accepit, & ita iam defunctorum tradi terza permisit. Negotium siquidem quo h[oc] commissa sunt, competenter dispositum est. Oportere autem iudicamus etiam generali legi h[oc] emendare: non sicut h[oc] rursus committi semper sine legislatione manentia.

De creditoribus quimatuus debitoribus immuni-
tum, scilicet Iustinus.

C A P. I.

Sancimus igitur, si quis illo superflite adhuc quem purat debere sibi, ascendat datum eius, & molestus sit superfluitus homini, aut qui eius sunt, uxori foris vel filiis, aut domui omnino, aut etiam signacula per propriam possidat, imponere præsumat, non prius decreto & officio legali seruato posse eius qui dicitur debere, mortem: a fine quidem modis omnibus cadat, sive instam habeat hanc, sive non: quantum vero debet sibi dicit, atque aliud super exigatur, & detur iurislati hereditibus. Confiscacionem quoque in tertiam partem substantiz sustinet, (sic ut & Marcus Philosopher imperator in suis conscriptis legibus) & infamia feratur. Qui enim hominis naturam non trubuit, dignus est & pecunias & gloria & aliis omnibus condonari. ¶ Si vero etiam mortiente quodam, circa funus peccetur aliquid morientis, quod exequias prohibeat: scripta quidem iam lex est & a nostro patre luper hoc tam etiam ex nostris major sequitur, sed etiam quodam ex nomine eius major sequitur, sed etiam subficiat quod praetens insert lex eis qui in viuentem tales aliquid, quale diximus, committunt: huius regis prouidentiam habente principi quidem gloriosissimo praefecto huius felicissime cuitatis, cui talium emendationum cura est: nihil minus autem & gloriosissimo factorum notorum prætoriorum præfecto, & gloriosissimi magistro sacrum officiorum, & temper his obedientibus officiis. Oportet enim communibus existentibus contra naturam iniurias, communem esse iudicibus super his prohibitionem atque vindicandas: hi non in sola hac felicissima ciuitate valentibus, sed etiam in omnibus gentibus quarum nobis principatum alium quidem ab initio dedit Deus, alium vero adiecit, & adhuc etiam debet, sicut aut quidam ante nos: prouinciarum quippe iudicibus, sive militaris, sive ciuilis, huius regi prouidentiam habentibus. Sequitur enim hic quidem indices eorumque officia virginta librarum qui poena, si quid horum neglexerint: prouinciales autem quinque, si neque ipsi ad hoc infesterint, denuntiatione qualibet aut hic aut per prouincias facta.

Ne consiliarii sive adfectoris sufficiant cognitentes
absque magistris.

C A P. II.

Llud etiam recte habere perspeximus, non permittere (sic ut Zenonis p[ro]p[ri]e memorat) dicit consilio, & nostra quoque consiliarios iudicium ipsas causas per se audire, quæ apud administratores aut datos, à nobis iudicari agitantur. Multo namque melius aquæ perfectius coram ipsa administratoriis præfectibus illis quorum interest causæ mouentur, terrore imminentem, exhibitis testibus, & omnino causa propria habente honestatem, quænamque reliquæ spiritus at ille etiam signacula impositus rebus sua portaret, praesente nullo in cingulo constitutus, aut quodlibet omnino legali & cuiuslibet officio obseruato: & in qua ita recessit, sed etiam defunctorum iniuriare non

rebus imponere. ¶ Sancimus igitur contestationes quidem litium omnibus modis apud ipsos fieri administratores, siue maiores, siue minores sint: sed etiam in mediis litibus introduci rursus apud eos semel moti negotij res, quatenus ea quae examinantur agnoscant cum vero nouissima sententia proferenda est, nullo modo presumere consiliarios absque administratoribus, audire, sed cum eum competenti honestate, quando dudum disposti mus, propositis sacrosanctis eloquii, ipsos administratores & audire quae examinata sunt omnia, consequentes & iudicare eos negotia, & sufficiere appellaciones, si quis appellauerit, sine villa dilatione, vbi lex hoc fieri permittit: & rursus appellations iudicis modis omnibus per se audire negotia, nulli agere alteri prouisum: sed si quid tale sit, ipsi quidem administratoribus viginti librum auri formidantibus pœnam: consiliariis autem qui tale aliquid agere presumperint, siquidem aducati sunt, expellendi ab eloquentissimorum aducatorum collegio: si vero aducati non sunt, sed alij quidam etiam cingulo si quidem habent priuandis, & decem libram auri castigandis pœna. Non enim oportet eos qui Zenonis piz memorie contempserint legem, & dudum nostram & præsentem, arbitrii ut vñquam falsitatis huius fugiant pœnas. Erit enim curæ per tempus glorioissimi comitis factorum nostrorum priuatorum, huius rei habere prouidentiam, & exigere pœnam, & inferre avario, dum tale aliquid commissum fuerit: cognoscere etiam ipso quia de suo, & eo complete, nisi huius rei habuerit competentem prouidentiam. 2. ¶ Sed hoc quidem in administratoribus decernimus: quibus publice & circa nostras iusiones occupationes, non per se audiunt causas, concedunt veniam. Alios autem omnes qui nullam administrationem habent, causas autem ex iusionibus nostris audiunt ait in hac felicitissima ciuitate, aut in aliis: si tale aliquid egerint, & eos qui in officio consiliariorum cum eis audierint, adhuc vehementeribus affligimus pœnas: nisi per omnem confequentes item ipsi cum suis consiliariis audiunt causam, nam & dignitatum casum eis interminamus, & pœnam vienarum librarum auri: & eorum consiliarios ex ipsi pelli ciuitate in qua hoc egerint: insuper etiam ipsos proprio cadere honore.

EPILOGVS.

¶ Tua igitur eminentia, quæ visa sunt nobis, & per hanc diuinam declarata sunt legem, omnibus faciat manifesta, secundum solemnum modum ed: &is pro provinciis vñst: nullam gentium lateat aliquid quid à nobis sanctitur, in hac enim felicitissima ciuitate glorioissimus praefectus viris hoc proponet. Dat Kal Decemb. CP. Imp. Dom. Iustini, PP. Aug. ann. xi. post Bili. v. C. Cons. ann. xi.

T' IMM OBILIA AN TEN VPTIA
lis donationis neque hypothecæ dentur, neque omnino alienentur à viro, nec consente vxorim postea satisfacti possit vxori, hæc vero etiam in dote valere.

TIT. XVI.

NOVELLA CONSTIT. LXI.

Item Imp. Iustinianus August. Iann. gloriiss. Ori-
ginalium prefectorum pref. It. iterum
exclusi & patruo.

PRAEFATIO.

Ausam miserandam fieri cognoscentes, eoram quobisipsum negotio moto: illud quidem correxiimus competenti modo, lege autem generali

dam quæ scriptam esse volumus: tamen ipsos vi-

eremus huismodi negotia (hoc quod moris est nostri.)

¶ immobilia proper nuptias donationem neque hypothece dentur, neque emissa alienentur.

C A P. I.

ET sancimus si quis conscriberit: antenupcialiter, aut proper nuptias donationem (sic enim aperte magis vocari decreuimus) siue etiam altero scribente, aut patre, aut matre, aut cognatis, aut exaneatis fornicationem in qua etiam immobilia est: interdicimus ei aut de extero supponere rem conscriptam in antenupciali donatione, aut alienare omnino. Quod enim semel vinculis sponsalitatis largitatis obligatum est, non erit conuenienter fornicari, mulier euenter forsan luero quod ei confert antenupcialis donatio, difficultatem patiatur, non inueniens rem in viro substantia, cum sit alienata alii aut supposita, & potius fornicatus quoniam illi proprii huismodi causas auscit omnis modis inadibilibus vindicatio, aut difficilis, & litibus egeat dum ex hoc ipso sit adiuvanda.

¶ Quapropter hoc obseruerit: & qui post haec contraxerit, sciat quia siue empitionem sic hypothecam habeat, nihil horum utilitatis habebit omnino, sed regalis erunt non scriptis, nec dictis, quæ super hoc scripta sunt, aut conuenient: vt seruetur vxori lucrum. Non enim videntur nobis immoderatae fessisse quidam nostrorum iudicium, qui etiam ipsam in rem actionem mulieribus post matrimonij transactiōnem in sponsalitatis largitate dederunt, quod recte inchoatum, deinde a poteris iudicibus quasi pro superuacanea quadam subtilitate contemptum est: & non quilibet vias & artificiosas inveniant, sumentes hypothecas præparando mulieres consentire, & ita propria cadere iure. Consensus enim in talibus aut in hypothecam, aut in venditionem, aut in aliā alienationem conscriptus, percipienti omnino non proderit, si semel consensus fiat: sed sicut in intercessiōnibus scriptis, vt oporteat bienniū tempore existente & rursus aliam proficiētiōnem scribi conformatum consensus: & tunc ratum esse quod factum est: sic & in hoc stat. 2. ¶ Et si consentiat mulier, secundum speciem in intercessiōnibus, sit omnino indemnissim, nisi etiam secundum (scilicet prædictum) celebraverit consensus, plura namque ex primo mox auditu delinquuntur: muliere qui pro mariti feductione facili decepta, & propria negligente iura. Cum vero in plurimo tempore cogitauerit pro negotio, nec forsitan cautior.

3. ¶ Veruntur neque hoc simpliciter damna sed tunc mulierem ex secundo consenso damnam submittimus, dum sunt aliae res, ex quibus posibile est ei satisfaci pro re vel rebus immobiliis, quæ in antenupciali donatione contineantur, & que ab alio detinentur, proper alienationis aut suppressionis modum, alioquin si nihil aliud superfit, neque si lassionem sufficiere mulierem permittimus: sed licet secundo vel frequenter consentiat, causa ad intercessiōnem ferat rationem, & sic omnino ei lucrum sub cautela possum: nisi apparuerit reliquum aliud sufficiens ad antenupcialis largitatis quantitatē. Et hæc dicimus non solum parentes mulieribus, sed multo potius viris talia facientibus: siquidem & multis & penè pluribus casibus communibus filiis antenupcialis donationis seruant res: & rursus hæc remanent apud substantiam viri, iusque successiōnem, ex hac observatione: Ideoque viris est lex vxori & marito secundum has ratio[n]ationes. Et multo potius hæc in dote valebit, si quid dotis aut alienetur, aut supponatur, iam enim hæc sufficienter delimita, atque sancta sunt. 4. ¶ Sed neque ipsi contrahentes omnino negleximus, nam si etiam super his obligationem quantum ad mulieres neque di-

consulatum Biliarij iterum Cos. al. in editione Haland. PP. mense Ianuario post consulatum Biliarij v. Claris anno secundo.

DE NOVI OPERIS NVNCIATI.

ne maritim aspectus.

TIT. XVIII.

NOVELLA CONSTIT. LXIII.

Imp. Iustinianus Aug. longino huius alma
vbi presello.

PRAEFATIO.

Ausam que dolose sit in hac regia ciuitate circa domum adiuncta, cohobete & emendate iustum creditum. Quia enim certis mensuris constare domos ab iniucis, Zenonis piz memoriz conſtruio, dicit: nos etiam aliquid tale lanciūimus. Sequitur autem in hac regia vebe non posse aliquid ultra centum pedes probare marias aspercum rem omnium gratissimam. Oportebat quidem forsan & exemplari mensura aspercus eius partem, & non eos prohibere. Sed tamen hoc inopinabili quadam machinatur arte. Quidam enim centum pedum relinquentes mensuram, aut etiam parum aliquid huic addentes, deinde redificant: nihil aliud habentes, sed tanquam aliquod velum tenetiderint: & cum adulterine marias aspercut per omnem potestatem, & non repugnantes legi proper centum pedum spaciū, incriminat redificant sine prohibitione: & dum quod querunt, portunt, depoant illud quod proper utilitatem ab eis iniunctum est, sed ita schema circumuenientes omni voluntate, extraneas possessorum constituant domos: quod de extero fieri, nullo modo volvamus inuenimus.

C A P. I.

Sed si quis voluerit tale aliquid excoigitare & malignari, non taliter ludat: sed si hoc egerit, pro veritate domum totam redificant: & usque ad spaciū totū (centum dicimus pedum) tendat, redificant faciens tanquam necessaria sibi, & inevitabilis futura, non autem propter vicini lassionis constituant parietes, & velut ex quadam pictura calam extendent machinationem, priuationem alperatus arripiatur. Sicut enim eis qui aliena diripiunt, direcēt & aduersam, & penitus dignos putamus: ita & hæc molientes, nihilominus in malitia eorum qui alienas res abripunt, extimauimus. Vnde si parvam aliquam rem per modum abruptionis auferre præsumit, beneficio: Vi bonorum raptorum conquadraplatur pœna: quomodo non hunc necesse est qui tale aliquid agit & cogit: quod ab eo factum est, alia maiori pœna multari: hoc est decem libram auri inferendarum theatralibus tuzi celiudinis, vt non malus vicinus (hoc quod in sermone) constituit, vadat deridere legem, tanquam non valentem eum proprii inhibere dispositionibus.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem: tanta celeritate in hac felicitissima ciuitate operi termino quo contradere, & in perpetuum vñ cum obedienti officio seruari festinet, eadem decem librarum imminentे pœna contra hæc prævaricantes, aut prævaricari finies. Data vñ. Idus Martias C.P. Imper. Dom. Iustini, PP. August. anno xi. Ioan. V. C. Coss.

DE HORTVLANIS CON-
stantinopolitanis ciuitatis.

TIT. XIX.

NOVELLA CONSTIT. LXIII.

Antonio Costio interprete.

Idem Imp. Longin. gloriiss. prefatio felicis & regie huius vnde.

PRAEFAUTO.

Multa vnde nobis accusationes ex tempore proactorum hortulanos deferuntur, indignantibus cunctis de iورum malitia. Quae autem delata sunt, talia quodammodo sunt.

CAP. I.

A lunc ex corpore hortulanorum etiam pretiosum estimatores (seu censores) ut plurimum esse, & rem facere grauem. Quando enim horum dominum ipsum tradit hortulano mercede subeunt, nihil aliud quam plantarum in ipso olos estimant, & eius estimationem taxant, accipienti hortulano seu conductori. Cum redditus est post implementum temporis conductor, tunc facere eos subtilissimam oleris estimationem, ipsam verò in sexuplum & multiplex offere, & si quidem ipsi quinquaginta aureorum sit olos, non minus trecentis, interdum etiam & pluris hoc estimare, & non usque ad hoc solum rei constitutre inexplicitatem, sed & maiorem illam facere ut plurimum dicentes quid stercolinum iniecerunt terra, & quedam inde habeant empionem, & inde extollere, utique quoad possim estimationem, & super hoc pro estimatione plantarum (loricariorum) alias pretij acceptiones facere, tamen si quidem accipiant nulla talis expensa impetrata sit, etiam huc ut plurimum in partis, cōtentibus hortulanis, quid custodiens implantatas arbores, & alias plantabunt. Sed estimatores, etiam in se ipso similem rem paulò post fore putans, recte post se ipso talem inexplicitatem inferi, ita ut si quidem miser sustineat dominus ex imperia tantum sibi inferri damnum, & sua recipere, aliter autem tradat hortulano ipsum hortum, & tamen sub illo idem patiatur, & ad huc plus tertia foris aut quarta parte tanta, patiatur illius auaritiam, periclitetur & ipso penitus excidere hortum, & a suis rebus abalienetur, sicut autem & ipsi maior quedam improbitatis accessio. Nam si post hac adueniens hortulanus addat quid priori reditum, & ipse ab huiusmodi conductione defingens exigat estimationem, tanquam ex emporientibus ipsius factam, quamvis nulla penitus accessio ex illius sedulitate facta sit, sed forte ab inicio vel per temeritatem eorum qui tradiderunt, vel per debitum, minoris quam par erat, locantiū, que quidem nobis omnia supra omnem nobis videatur esse malitiam & audaciam, quam reprimi volumus à tua excellentia, diuinæ huius nostra legi attendente, & ut quemadmodum hortulanus accipit hortum à possessore, ita & ipsum reddere debeat, & si quidem hortus habeat quando hortulanus ipsum accipit, & estimationem sit eius, similiter & in restituzione, subtilem estimationem holeri solius accipiat. Si vero non habet, sed nudum accipit hortum, sicut habentem hereditis, aut non dicendo.

dem accipiat, & veram holeris quod ibi erit estimationem, atque ita sine negotio recedat, nullam avaritiam, neque calidè excogitata arte in ea re admissa, ut per hanc diuinam nostram pragmaticam legendem, & futuram ex ea dispositionem tua excellenter, de cetero maneamus ab huiusmodi rebus immoleari, & non reliquis nostris super republi- ca curis, etiam tales superuenient curz, quando- dem nobis non parua, non magna nostra re- publice pars extra sollicitudinem constituta est, omnia iustitiae ipsius menti oculis, & nihil in ornatum, neque inordinatum, neque ambiguum manere volentibus. Comminaberis, autem & pe- nam quinque librarum auri contra eos qui posse haec tale quid facient aut facere permittent. Datum CP. 10. Apiae Consule.

180

V T E R R V L A E A V T D O M V S
aut vineæ sanctissimæ Ecclesiæ Myssæ, in
redemptionem captiutorum aut almoniam pau-
perum relata, postmodum alienari secundum com-
prehensionem hac legi distinctionem.

TIT. XX.

NOVELLA CONSTIT. LXV.
Integri deest apud Strigorum p. eis super iurum tenui-
tum. Et primis Latina suis. Etia episcopi Graec apud
Hacardium, Latina apud Indianum existat.

Sicut antea promulgatae legem. * Hec consti-
tutio localis etiamnam promulgata est de ecclesia
Myssæ, & iuber ut si quis rem immobilem eidem
ecclesia derit, vel relinquat certum redditum ha-
bentem, & adiecerit, ut in continentia pauperum
reditus administretur (addit Halander, vel ad re-
descriptionem captiutorum) huiusmodi legatum vel
hereditas vel donatio nullo modo alienetur. Quod si
incertus redditus eorum sit, domus autem relida
vel vinea procul à ciuitate fuerit, in qua ecclesia
sit cui legatum vel donatio facta sit, tunc licet
tales possidentes vendere. Sin autem dominus vel
agri aut intra ciuitatem aut circa muros eius fueri-
rint, testator autem voluntari veniatur ea, & ex pre-
cio eorum redempio vel almonia heri, tunc
secundum tenorem verborum testatoris, & in his
venditio celebretur. Talis enim etiæ actus firmis-
mus est. Qui iudicio conuenienter fuerit, si detinatur,
condemnatur, & quippe malam causam habens, &
prius in ius vocatus & contestatus, & vocatus legi-
time, & non obtemperans. Emissa mense Aprili xive
anno Imperij Iustiniani sub Ioanne (Col.)

V T F A C T A E N O V A E C O N S T I T U-
TIONS post insinuationes earum post duos menses
valeant. Parci autem non custodiensibus sub-
tilitatem constitutionum, super testamentis in
relinquenti quadrante, aut non subscrivendo
nomen hereditis, aut non dicendo.

TIT. XIX.

NOVELLA CONSTIT. LXVI.
Imp. Iustinianus Augst. Ianni gloriiss. scimus
per Orientem protoc. rurum prefatio, etiam
excessus & paucis.

PRAEFAUTO.

S

Emper legum nobis, occasione motorum ne-
gotiorum præbuerunt causa. Pluribus enim
nobis additionibus factis occasione nostrorum
constitutionum, quas super successoribus scri-
pimus: (quale est ut oporteat & sciatorem pro-
pria manu hereditis scribere nomen, & ex qua-
ntis vniuersitatibus reputari oporteat Falcidiam quam he-
liis parentes relinquant, sicut ex tribus, sicut ex
quatuor, sicut etiam ex pluribus) & multis pro-
pter hoc pericitantibus testamentis cadere, ne
complerentur quæ in eis scripta sunt: quia licet

CAP. II.

S

Verò quis terram spinosam (qualisdam) lo-
cute, hic vero cum excluderis, culture merce-

181

Vt nullus fabricet oratorijs dēmos, &c.

182

sæcæ sint leges, tamen non sunt cognitæ aut pro-
vincialibus, aut etiam hic nondum foris propositæ,
nullaque manifestæ nec essentia existimauimus ta-
lia legi breui corrige.

CAP. I.

S

ancimus igitur ex illo nostras constitutiones quo

pro testamentis sunt, valere, ex quo in commune

factæ sunt manifestæ. In prouinciis autem, ex quo di-

ferent per metropoliolas palam factæ sunt, vel postea

factæ fuerint: ne legum ignoranciam (secundum quod

dum tenuit) testamento homines facient es, videan-

tur prævaricari legem. Ut autem aperte adhuc

causa delectari, ancimus si scripta sunt huiusmo-

di lex, hanc potius mensa dati ei temporis va-

lere, & in republica tractari, sive in hac felicissima

ciuitate, sive in prouinciis post insinuationem, iusti-

camenti hoc tempore omnibus manifestam eam con-

stituere, & tabellionibus in cognoscendis virtutem,

subiectis agnoscendib; legemque seruantibus.

Sic nulli omnino crit declinari ut nostram cu-

lsum dispositiones: sed ratas eas esse per omnia de-

claramus: vt si vel proximè scripta sunt testamenta

post positionem legis, & nondum verò con-

tigerint constitutiones factas innovuisse: & superni

utentibus foris testatoribus non sunt mutata: maneat

etiam sic institutiones quæ ab initio secundum tunc

certas extantes factæ sunt leges: propriam virtutem

habentes, & non accusanda es quod tempore quo

superuixerunt illi, eas non mutauerunt. Non enim

omnia sunt in nobis, nec semper quibusdam tempus

mutandi repente plenius enim incidunt homi-

nibus mortis: testandi eis potestatem auferentes.

Quamobrem, decesserint testatores, & proprie-
tatem aut non scripserint propria manu heredem

nominam, aut etiam tres vniuersitas solum reliquerint fi-
lio, & non quatuor, in quo legem aut non possumus

esse cognitis, aut possumus, & eo quod nondum propo-

sita fuerit, iuste ignoramus?

1. Igitur etiam hancen, licet antiqua con-

stitutio sit, & in cognominis nostra posita constitu-

tionum Codice, que scribi propria manu heredis

nomina disponit, tamen plurimi præter eius testati-

sunt virtutem, ignorantes eius legislationem: & ha-

scimus talia prætermissa denunciare, nostre potes-

tas: & omnibus semper tali poscenibus venia-

deimus, quoniam nondum heri has manifestas eue-

nerat, & sacras super his secundis soymis iustam eis

largientes veniam. Ne igitur importunitatem pati-

mur de his per singulis dies, & formas scribere co-

gamur: propriea factimus (sic ut dictum est) senio-

rum quidem in Iustiniano posita Codice legem va-

lere, licet quidem ex quo insinuata est: in prouinciis

autem ex quo directa & palam facta est in vnaqua-

que metropoli aut alia ciuitate. Tempore namque

plurimo transiente, & nostro codice ubique directo,

non recte ignorabimus.

2. Alteram verò nouellam, que inter consti-

tutiones post Codicem posita est, decernentem quod

filii relinquant, valere & in hac felicissima ciuitate,

& in prouinciis post duos menses insinuationis, si-

enti prædictum: eo quod facta est nobis

tabellionibus de mensura institutionis filiorum,

alii quidem Graecorum lingua conscripta, pro-

prie multitudinis frequentiam, alii verò Latina; que

etiam firmissima propter reipublica figuram esti-

la quidem Kalendarum Martiarum habet conscrip-

tionis tunc diem: non autem tunc insinuata est. alia

verò est Latina voce conscripta ad Salomonem glo-

riofissimum apud Afros sacrum præfatum tunc pro-

teriorum Kalendas Aprilis.

3. Quia verò neque Graeca lingua conscrip-

tiptim, palam facta est & directa, denique etiam

que hic ad gloriosissimos præfatos sacrorum no-

strorum prætoriorum conscripta est, id est Graeca

lingua, Maior mense insinuata est in eadem sede aque

directa: ideo factimus oportere eius legislationem

que de mensura institutionis filiorum eloquitur, va-

lere hic quidem ex Kalendas Maiis, vi duos menses

ei seruimus in prouinciis autem ex quo hanc palam

facta est, etiam ibi duobus mensibus post insinua-

tionem seruandis. Si verò nondum hancen in omni-

bus prouinciis destinata est: velociter & eam & alias,

que forte non missa sunt adiungere, aut etiam posse

comitante Deo à nobis faciendas mitti nunc vel mis-

tandas esse quatenus nostra constitutiones in metro

politanis ciuitatibus fiant vel faciendo sine mani-

festo. Prouinciarum verò præfides ipsos mittere eas;

& missuros esse per omnes ciuitates sub unaque

prouticia constitutas: ut nullus de cetero occasione

sunt ciuitilibet ignoracionis.

4. Vnde præteri omne iustum habet

veniam, valeantque defunctorum voluntates & dispo-

sitiones, vel si nuper factæ sunt, & si eis illi feci-

re: vel si secundum prius tenentem legislationem

literis propriis non scripserunt heredem appellatio-

nes, aut testibus eis non fecerunt manifestas, aut

tres vniuersas & non amplius reliquerunt filii. Non

enim infringi (sicuti prædictum) defunctorum volun-

tum dispositions: sed ratas eas esse per omnia de-

claramus: vt si vel proximè scripta sunt testamente

deinde eas edificantes, nequaquam curam ponunt
ut expensas quoque eis depônt & decentes, & ad lu-
minaria, & ad obseruantium alimenta, & ad sacra
ministeria; sed deserunt eos etiam in nudi & aliis
constitutas, & aut defraudentias, aut omnino sacro mi-
nisterio defraudandas.

CAP. I.

Sancimus igitur pro omnibus quidem illud fieri,
ecclesiam, neque orationis domum inciperet & scilicet
antequam ciuitatis Deo amabilis episcopus or-
ationem in loco faciat, & crucem agat, publicum
processum ibi faciens, & causam manifestans omni-
bus statuerat. Multi enim simulantes fabricare quasi
orationis domos, suis medentur langoribus, non
orthodoxarum ecclesiarum edificatores facti, sed spe-
luncarum illicitarum.

**Ut qui ecclesias edificant, prius definiant que ad e-
ram & confititionem eius & conser-
vatioem pertinent.**

CAP. II.

Deinde non aliter quampliam ecclesiam ex novo
adficare, prouisum loquatur ad Deo amabi-
leum episcopum, & definit mensuram quam depo-
rat & ad luminaria, & ad sacrum ministerium, & ad
incorruptum custodiam, & obseruantium
alimenta & si sufficiens habere videatur, fa-
ciat prius donationem eorum qua futura sunt de-
putari: & ita dominus edificetur. Si autem non suffi-
cias quidem aliquis ad hoc, non tamen desiderans,
quo ipse fabricator ecclesie vocetur, & vult ali-
quid tam sacre, quamle enim & in regia ciuitate,
& in prouincia ecclesias sunt, in quibus compe-
tenti quidem administratur modo, & periculum vero
ruinæ patiuntur per veritatem, aut etiam pax
constituta sunt. & inordinata, secundum desiderium
eorum qui in eis deponti sunt) licebit ei vnam ta-
lium ecclesiastis accipienti, hanc adficare: & hic
voluntate Deo amabilis orthodoxorum episcopi res-
agenda est, sic enim poterit & satra dominus fabri-
cator vocari, & nihil de suo super expendere: depotatis
iam circa hoc expensis oblatis ab eis qui etiam
prius has expendebant.

**De episcopis non residentibus in propriis ecclesiis.
scilicet Iulianus epitomator.**

CAP. III.

Illud quoque sancimus, quatenus secundum iam
à nobis prolatam legem, Deo amabilis episcopi in
suis ecclesiis maneat, & non relinquant quidem
eas, tempus vero multum hic morentur, & cogant
per prouicias economas expensas sibi transmittere
& sanctissima ecclesia expendat, quod & ipse inde ei
obferuare non patiatur. Sancimus igitur iam à no-
bis politam legem in sua manore virtute, si vero de
suerit Deo amabilis episcopus ecclesie sua amplius
tempus, nullam ei mitti expensam de prouincia: sed
illam quidem circa actus pios & sanctissimam eccle-
siam expendiendum vero hic errant non expensis
sanctissimam ecclesiam prægaurare: cum certum sit,
quod si plurimo tempore defuerit, quod iam à nobis
super eisdem facilius fuit, valebunt.

De alienatis rerum ecclesiasticarum immobilium.

Quoniam vero contigit iam nos laxisse, ut si
qua in prouincia alienatio rei immobili ecclesiastice
scienda est, secundum decretum hanc procedere,
dicit: agi vero decretum non solum præf. ne Deo
amabili episcopo ciuitatis, eiusque clero, sed etiam
metropolitano episcopo; nec non & illud insuper eis.

**Acere Andro. Dat. viii. Kal. Jun. Imp. Domi. Iusti.
PP.A. Ann. xii. Ioanne v.c. Conf.**

VT OMNES O BEDIANT IUDICI-
bus prouinciarum & in criminalibus, & in pecu-
niariis, & ibi negoti examinatur, nullo excepto
per prius legum: nec hoc convenienti deducantur,
nisi sacra pragmatica forma exhiberi quempiam
julterit.

TIT. XXIIII.

NOVELLA CONSTIT. LXIX.

Imp. Iustinianus Augus. Conf. Ap. I. op. 11. Jan.

PRAEFATIO.

VNAM quidem esse omnium perfectissimam vir-

tutem arbitratum est hominibus, quae iura ommi-
bus distribuitur: hæc est ex causa cognominata iustitia.
E enim una: & quamque aliarum virtutum nisi sub-
sequitur huius bona, fieri nihil horum quae com-
petunt, itaque nec fortitudine quae non est cum iu-
stitia, & adhibitu: cùm scilicet patria lingua fortitudi-
nem in armis, virtutem appelleret solimur: si quis ab
ea iustitiam subtrahat, delictorum solimur, non
quorundam bonorum fieri occasio, quæ in nostris pro-
vinciis intuentes contemni, lege placenti Deo cam
corrobore, & ad fortitudinem decentem reducere in
ducantur oportere. Plurimorū namque alij quidē
literas faciunt, alij præmilia, alij pragmata, for-
mas, alij praecpta iudicium, quidam alia, ex aliis
aduenientes occasiones sibi peragunt peccandi:
quidam in prouinciis & extra eam litigare simulant.
Qui enim in quolibet loco male patitur, aut ali-
quod suorum amittit, aut de terram terra litigat,
aut de proprietate, aut de possessione, aut de hy-
pothesi, & aut de alio quocumque: quoquomodo
valebit in alio loco probations horum quæ pertulit,
exhibere? hæc enim gentes, ostendentesque po-
tentiam foliam & fortitudinem, ita iuste credentes ta-
lia machinantur, & hæc homines perpetrant tam-
quam perperuam virtutem habiuntos se confidentes,
& non respiciunt ad milia & decies milia exempla,
quia sero tandem & in personis numerabilibus ex
potentib. videmus potentes procedere, & ex diuinitus
divites: in omne autem suum penè ex potentibus
processerunt inanes, ex diuinitus putent pauperes,
dum parum iniustitiam soboles est feci: & non
egit neque reputant, quoniam quod ipsi quæsi
per se machinant potestabilius viente, hoc forsitan
contra eos qui ex eis procreantur agunt, non eadem
potentia sequente sobolem, quæ illos sequitur.

CAP. I.

Hæc considerantes, presentem ponere legem exi-
haimus oportere: & p. ipius omnibus
in prouinciis iudicibus quicunque nostris obediunt
scipiosi in uniuersitate, & quæ ascendentem y-
deri, & quæ obidentem Solem, & quæ ex viroque est
laetare, vnoquisque in qua prouincia deliquerit, aut
in qua pecuniarum aut criminum reus sit, sine de-
terris & de terminis, sine de proprietate, sine de posses-
sione, aut hypotheca, vel de qualibet alia occasione:
illuc etiam iuri subiectar; (hoc enim apud legisla-
tores precedentes variè quidem dicuntur, licet nō
pudet, & sicut nō illud consideramus) & ultra ter-
minos litigare non queratur.

Et siue enim magna delicta sint, siue con-
tra nos constabit, oportet omnibus modis super eis
& conventiones esse, & scripturam, si opus fuerit, &
examinationem prouincialem proponere. Item pro-
bationem, siue quidem in parvo quispian similitud-
deliquat, siue majoris adhuc peccatum sit: quale est

si nec in parvo iure potiatur, sed expectet venire in
extranea terra prouinciam: ibique cu conuenire, &
de talibus litigare: quem neque presentem, neque in
prouincia forsan, propter virtutem illius aut infi-
mitatem suam conuenire poterat competenter. Quid
enim erit durus, quæm lesam circu sublationem bo-
vis, aut equi, aut iumentorum alieuius, aut pecudis,
aut (vt exiguum dicamus) domesticæ gallinæ, hunc
cogit non in qua auferunt prouincia litigare, fed ali-
bi currere: & ibi probaciones horum quæ pertulit
existit: aut plures expensas pati quæm rei estimatio
est, aut in opiam ingemiscere ferre: Hinc nobis mul-
titudo plurima est interpellantium quodidie: & cre-
bro in talibus causis inquietamus parvarum gratia
occasionalium, & ipsi multas suscitantes importunita-
tes, & videntes plurimam quidem multitudinem
vitorum, plurimamque mulierum ex propriis lo-
cis agitatas, & ad hanc venientes felicissimam ciuitatem:
quorum plurimi etiam videantur & affliti
hic agunt: interrum quoque hic moriuntur.

De presentibus reis.

CAP. II.

Sligitur fuerit ambo in prouincia & actor. &
Sreas, nequaquam ad aliam prouinciam cauta tra-
hatur, neque ad hanc felicissimam ciuitatem, neque ex
privilegio cuiusquam, neque ex iustitione: sed illius
decidatur. Si vero alter quidem adest, alter autem
abest: qui vero præfens est, ex domo absentiis ini-
stitutum patiatur: & conueniatur omnibus modis ipso
qui iniustitiam egit, siue curator, siue conditor, siue
quicumque sit eius: & licet ei secundum prouincias
spatium, & ex spatio legem communem antiquitas
positam inducas accipiente, munitare quæ de his
genita sunt, illi ad quæ causa referuntur. ¶ Sed si qui-
dem vicina prouincia est in qua hoc agitur, vna aus-
duabus manus, in medio prouinciarum constitu-
cis: quatuor ei mensum dare inducas: si vero maius
si spatium, sex. Si vero ex Palæstina forsan, aut ex
Ægypto, aut ex spacio genitum longinquarum, men-
tes octo ad hoc sufficiunt. Si vero ex Hesperis genti-
bus, in Septentrionalibus, aut è Libya: tunc quod
etiam præcedentibus legislatoriibus sufficiens vistum
est esse tempus determinatum, hoc est novem men-
sium: vi illi quidem ipso nesciunt credat) item
illi eam committat: si vero aliud aliud de illis sa-
piat, aliud dirigit suscepitur modis omnibus actio-
nem, & cor picturam omnino quæ decernenda sunt
nisi appellatio fuerit subiecta, siue in majori, siue in
minor causa. ¶ Si autem ille quidem numerus
ille vero non ordinet, & statutum transeat tempus:
tamquam firmè agentem eum qui conuentus est, &
pro absentia persona, etiam in uitium repræsentent ne-
goji iudex apud suum tribunal, & causam exami-
nans præfente & qui coniunctionem suscepit, con-
demnet etiam cum quo obnoxio apparuerit, & in-
super illum post huiusmodi admonitionem mittent
in prouinciam non volentem: si tamen omnino ob-
noxius apparuerit, & si quidem locuples, si p. ex
gatitur quæ de rea sunt, si vero minus sit quod ha-
bet, vi non si fecit in ista condemnatione: tunc &
de absentia rebus compleat vistori damnum hu-
iustumodi.

De absitibus reis.

CAP. III.

Si vero neque ipse apparuerit, qui dominum litis
sprætare iussus est, aut qui pro eo legitimè co-
gatur: siue vocetur quidem legitima voce, non au-
tem obediens condemnetur & absens, secundum sche-
ma quod appellatur eremodictum, id est deser-
ta, nam qui per consumaciam deserit, in nullo
minor præfente puniatur. Si vero illi quidem for-
san adiungit, aut miserit quempiam, accusator
autem desiratio & absoluere eum, & damnia eius
mederi columniatorum cogit, sic erunt tempera-
tiones: sic peccate cedebunt: sic non puniatur

potentiam dimitarum iustitiae praesulare, & Ne
late nos quia sorian nec sufficiat hoc ad perfectissi
mam causam medelam: cum iudicantes potentioribus
magis quam iustitiis volentibus & ad pronuntias
venientibus praeferantur. Sed tamen nouissimis plurimis
iustitiarum curata ab hac legislatione, magis autem
quantum ad nos est, totum erit sanctorum, namque non
alter tradidimus cingulam, nisi prius iustitiam sub
seruit huc accipientes, iuste omnibus iudicare, & repu
tas seruare insanus. Non puto potest presentem legem
altero quolibet egeamus augmendo, si illi quidem
iuste iudicent ad legem simili & iustitiam respi
cientes.

De fori prescriptione tollenda.

CAP. IIII.

Acripiat autem nullus provincialibus cingulis
violentos, nullo viens privilegio, aut potestate,
aut forma: nisi forte sacra nostra pragmatica forma
occasione publice causa precedens, exhibuit hic
quempiam inferri praeceptum: aut ex legi faciat, quae
est super appellationibus: sicut etiam hoc ex mul
ta parte curialium, plurimos maiorum iudicium in
provincialibus appellationum constituentes, ut auid il
los magis appellatione, quando non de maximo nego
tio fuerit, quæstio, quam in hac examineetur maxima
cuitate.

Hanc dicentes iustitia legem, adhuc po
tius faciemus eam iustiore, si nulli permittamus
habere contra eam quædam privilegia neque excipi
ab hac lege quolibet privilegio: nec si cuilibet san
ctorum curialium largitum sit, aut aliqui venerabilis
imperio super ea collatis, hinc autem ita nomina
bant, ut nihil aliud nisi purum honorem illi quibus
prætebatur, conferret, quæ curiales non liberari à
fortuna curiali, nisi quis eam ipso opere ministrasset
& sicut de gloriis magistris militum videbi
mus, quia nullus ex magisterio armorum & scriptur
fortuna curiali, nisi cum opere gesserit, (nam &
magisterio militis præstauram esse nostræ dicunt le
ges: puri vero magistrorum militum codicilli solam
præbent dignitatem, fortuna non liberare) sic etiam
in ipsa præfectura si futurus sit aliquis liber hu
iusti modi fieri fortuna, necesse est in ipso cingulo de
signatum, ab ea curiae vinculis liberari.

TIT. XXV.

NOVEL. CONSTIT. LXX.

*Imp. Iustin. August. Ioanni gloriis. Orientalium
prætoriorum præfatio, iterum ex
consuli & patrício.*

PRAEFATI.

Plurimi horum quoq[ue]l fane sunt, neq[ue]la
non facile in republica tractata, omnino visa
sunt ab alio lege & sine legislatione considerare. No
uimus enim quia antiquitus erat quædam prælectu
re figura, quam honorarium vocabant, codicilli ab
imperio super ea collatis, hinc autem ita nomina
bant, ut nihil aliud nisi purum honorem illi quibus
prætebatur, conferret, quæ curiales non liberari à
fortuna curiali, nisi quis eam ipso opere ministrasset
& sicut de gloriis magistris militum videbi
mus, quia nullus ex magisterio armorum & scriptur
fortuna curiali, nisi cum opere gesserit, (nam &
magisterio militis præstauram esse nostræ dicunt le
ges: puri vero magistrorum militum codicilli solam
præbent dignitatem, fortuna non liberare) sic etiam
in ipsa præfectura si futurus sit aliquis liber hu
iusti modi fieri fortuna, necesse est in ipso cingulo de
signatum, ab ea curiae vinculis liberari.

CAP. I.

Renouamus igitur huiusmodi legem, fane
cris formis, sine pragmatice, siue aliis, de tali quod
dammodo sibi largitur, etiam omnino infirmæ, iudicibus
maximam soluientem, si omnino suscep
tum: & non hoc quod sibi, solummodo mediobrunctum
sed quod etiam faciendum est, etenim si post hac tale
aliquid impetraret ab aliquibus nostrorum subie
ctorum, aut ab alio quolibet quibus prius interdiximus,
inter quos complectimur (sicut dicti est) ecclæ
siæ, & venerabilis monasteria; & sacras nostras do
mos, & sacra privata, & sacrum patrimonium: neque
hoc omnino valebit. Erit autem hæc lezib
suam iuste extendens virtutem, & simul quidem su
tura cautele constituens, simul autem quod od præterit
curans.

3. Scitote igitur omnes subiecti, quos
Deus nostris progenitoribus & nobis donauit, quo
niam hanc vobis damus legislationem, omnem vo
bis cantelam conferentes: & neque itineri fatigab
mini longiore, neque aduersus maximos lachryma
bitis: neque nos culpabitis tanquam hæc non cor
rigentes: sed vñiquaque proximo respiciens pug
nam, in quibus fortè damnificatur atque leditur,
& hanc curam videns, magnum & bonum laudabit
Deum, qui hæc bene & iuste illuminavit. Sit ergo pœna talia communentibus aut susci
pientibus indicibus & cinguli casus, & decem libra
pum aurum damnum.

E P I L O G V S.

4. Quæ igitur placuerunt nobis, tua celsitudo
seruare scilicet: sciens quia neque curiales mi
nimi.

5. Gloriosissimi igitur præfecti nostorum sa
cerorum prætoriorum, qui per omne subiectam ter
ram consunt, legem hanc cognoscentes propo
nunt, & per diocenses sub se constitutas, & in omni
Italia, & Lybia, & insulis, & Oriente, & quodcum
que in Illyria est: ut sciant omnes quomodo eorum
curæ habemus, Deo qui tanto nobis cõsulit, offerentes
legem, qui magnam nobis pro ei frē compensationem
dabit, dum talia pro causa subiectorum salves fane
verimus, præponatur Constantiopolitanus ciuiusbus
anno xxi. Ioan. v. C. Cos.

Vt hi qui obligatas se habete perhibent, &c.

nimus, & honoratores eos omnibus demonstra
vimus: ut sciant hæc ciuitates per tua precepta,
quædammodum optimè se habeant:
& peccati nihil relinquatur: præ
cipue autem instrumenta minoris,
& quæ circa eos curatio est, studio
sa cura est eis qui proferendi le
ges à Deo licentiam percepunt: dicimus autem
de eo qui imperat. Multas itaque causas audiun
tis, vbi administratibus curatoribus cessiones
factæ sunt aduersus minores, sive puberes, sive im
puberes quidem, in secunda tamen etate constitut
tos: & mox efficiuntur eorum domini facultatum,
aut non existentia forsitan debita subeunt, aut
parvo pretio cessiones accipientes eorum, quæ sunt
vndique fragiles: aut etiam celantes deinceps
existentia in minorum rebus, & ita cessiones acci
pientes secundū multis & plures occasiones. Quid
enim homo ad malitiam temeritatem deditus, non ad
uenientiam proprias faciat?

P R A E F A T I O.
MNIA quidem legislatori re
publicæ in magna cura sunt
quædammodum optimè se habeant:
& peccati nihil relinquatur: præ
cipue autem instrumenta minoris,
& quæ circa eos curatio est, studio
sa cura est eis qui proferendi le
ges à Deo licentiam percepunt: dicimus autem
de eo qui imperat. Multas itaque causas audiun
tis, vbi administratibus curatoribus cessiones
factæ sunt aduersus minores, sive puberes, sive im
puberes quidem, in secunda tamen etate constitut
tos: & mox efficiuntur eorum domini facultatum,

V T A B I L L V S T R I B U S , E T Q V I
super eam dignitatem sunt, omnino modo super pe
cuniariis causis, sed & in iuriarum criminaliter
per procuratorem dicuntur: clarissim autem in
pecuniariis licet eis & per procuratorem & per
se litigare.

T I T. X X V I.

*Nouella Constit. I. XXI.
Imper. Iustinian. Augst. Ioanni gloriis. prætoriorum
præfatio, iterum ex
consuli & patrício.*

P R A E F A T I O.

Quæcumque procedunt quidem quasi honoris
causa, schematis melioris sunt: quod autem hinc
euens, non honorem: sed forsan etiam quædam
lisionem inferit, hoc bene habere indicamus bre
vi mederi lege. Fertur enim quibusdam continu
tionibus ut nulli clarissimorum licet per se hinc
exercere, sed per procuratorem omnino, sed hanc
quidem antiquitas pro dignitatem honore scri
psumus autem conspicimus dignitates quidem
ad eos, & inter clarissimos inscriptos, aut comi
tes, aut tribunos, vel si qui alij constitutū huiusmo
di: substantiæ vero minoris dominos, ut penitus
non sufficiant ad procuratores ordinandos, & pro
pter hoc agendas expensas.

C A P. I.

Ancimus igitur vñque ad magnificissimos il
lustres hæc valere, & modis omnibus eos per
procuratores pecuniariis exercere causas: nec non
etiam in iuriarum per procuratorem criminali
modo mouere, secundum quod datum est eis super
hoc præiugium: ne cogantur aut federe cum ju
dicibus cum iudicantur, stare rursus tanquam li
tigantes, ex vñquo enim causa videatur incauta,
aut dignitatis iuriarum sufficiens, aut iudi
ciali schemate indignè procedente. Post magnifi
cissimos igitur illustres omnibus licentia sit
volentibus procuratores ordinare, & per se lites
exercere, nulla ex hoc neque prohibitione, neque
damno, neque pena inferenda est.

E P I L O G V S.

* Tua igitur eminencia, quæ visa sunt nobis, &
per haec facram declarata sunt legem, omnibus
faciat manifesta: que moris sunt super his agens.
Datum prid. Nonas Iun. Constantiopol. P. Imper
io. D. N. Iustiniani Augst. anno xii. Joanne V. C.
Cos.

COLLATIO VI.

V T H I Q V I O B L I G A T A S S E H A B E
re perhibent res minorum, aut obligati sunt eis,
ad eum gubernationem penitus non accedant:
& curatores nullo modo suscipiant cessiones ad
uersus eos, quorum curationem agunt, aut ege
runt, hoc autem generaliter valent in omni
curatione, in quibus personis leges curatores
præbent: & de gubernatione pecuniariis compre
hensionis eis quorum negotia administrantur: &
quando eas recondi aut mutuari oportet, aut ex
eis redditus comparati.

T I T.

*Nouella Constit. I. XXI.
Imper. Iustinian. Augst. Ioanni gloriis. prætoriorum
præfatio, iterum ex
consuli & patrício.*

E P I L O G V S.

Si tuus vel curatus se debitorem vel creditum esse
nisi hec pribantur.

C A P. I I I.
VT autem nō demus reculacionem omnibus ho
minibus tunc vel curat, si dicant quia obliga
tas habent res adolescentium, aut apte obligati
sunt: fane, si quis dixerit obligatum se habere
minorem, aut eius res aut etiam minoris parentes,
mox ostenderet hoc ipsum reculacionis tempore apud
eum qui dedit curatorem, & absolu: aut si incertum
est hoc, præbeat ad sancta eloquia iuriarum, quia
ex veritate obligatum eum se habere credens re
cusat: & si hoc factum fuerit, tutelam non conti
nere, neque curam sed eum ab ea re procul expelli:
ne ex hoc ipso hotem, & non curatorem adoles
centulo præbeat.

C A P. I I I I.
Si vero tacuerit in iustio hoc, & factus fuerit